

6
1950

ŻYCIE GOSPO DARCZE

TREŚĆ:

Narodowy plan gospodarczy na rok 1950	261
Zadania pierwszego roku planu sześcioletniego	262
TADEUSZ LIPSKI — Węgiel decydującym czynni- kiem w bitwie o uprzemysłowienie Polski	264
STANISŁAW WIDLEWICZ — Rezerwy wewnętrzne a zdolność produkcyjna	266
LEON SIENNICKI — Obniżka cen detalicznych i zmiana kursu rubla w Związku Radzieckim	269

MATERIAŁY I PRZYCZYNNKI:

JERZY SNARSKI — O oszczędność węgla konsum- cyjnego	272
TADEUSZ CHOLIŃSKI — Doświadczenia z pierw- szego okresu kontroli funduszu plac	273
DR EDWARD WIĘCKO — Zasoby leśne świata	277

Z DOŚWIADCZEŃ RADZIECKICH:

A. W. EJCHENWALD — Obliczenie i normowanie kosztów własnych jednej maszyno-godzinny	281
INŻ. A. KIRIUCHIN — Wtórne życie narzędzi	285

DYSKUSJA:

STANISŁAW KNAUFF — Kilka uwag na temat propagandy i reklamy w handlu uspołecznionym	287
DR ZYGMUNT FENICHEL — Sąd polubowny Ko- legium Arbitrów przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego	289

KRYTYKA I BIBLIOGRAFIA

KRONIKA

Budownictwo	292
Zobowiązania długofalowe	294
Awans społeczny	295
Rolnictwo	296
Handel	297
Morze i Wybrzeże	298
Z całego świata	299

EGZ. bezpłatny

DWUTYGODNIK

T R E Ś Ć N U M E R U P O P R Z E D N I E G O :

O socjalistyczny stosunek do pracy. **Dr Kazimierz Secomski** — Plan Inwestycyjny na rok 1950. — **Marek Dąbrowa** — Długofalowe zobowiązania przyspieszają wykonanie planu. — **Zygmunt Koryzna** — Współzawodnictwo o oszczędność. — **Janina Fihelowa** — Produktywizacja kobiet w przemyśle. — **MATERIAŁY I PRZYCZYNNKI:** **Kazimierz Gadomski** — Centralny Urząd Drobnej Wytwórczości. — **T. Chęciński** — Handel spożywczy na nowym etapie. — **Stefan Frenkel** — O prawidłową organizację potokowych metod pracy. — **Józef Raba** — Współpraca naukowców z racjonalizatorami na Dolnym Śląsku. — **Antoni Pawlikiewicz** — Destrukcyjne skutki planu Marshalla. — **Inż. Zygmunt Kokeli** — Realizacja planów produkcyjnych w przemyśle rolnym i spożywczym. — **Z DOŚWIADCZEŃ RADZIECKICH:** **Roman Rejs** — Z doświadczeń planistyki radzieckiej. — **DYSKUSJA:** **Tadeusz Raabe** — Rozgraniczenie pojęć „dostawa“ „roboty“ „usługa“. — **KRONIKA:** W trosce o człowieka pracy. — Przemysł. — Rolnictwo. — Handel. — Z frontu pracy. — Ze Związków Zawodowych. — Z całego świata.

ŻYCIE GOSPODARCZE

DWUTYGODNIK

16—31 MARCA 1950

ROK V

NR 6 (102)

REDAKCJA NACZELNA: WARSZAWA, UL. FOKSAL 15 — TELEFON 8-20-22
REDAKCJA W KATOWICACH: UL. 3 MAJA 23, TEL. 317-71

NARODOWY PLAN GOSPODARCZY NA ROK 1950

Uchwała Rady Ministrów w sprawie Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1950 ustala podstawowe zadania naszej gospodarki narodowej w pierwszym roku planu 6-letniego.

Punktem wyjściowym dla rozpoczęcia nowego długofalowego planu gospodarczego stały się wyniki, osiągnięte w następstwie wykonania 3-letniego Planu Odbudowy. W bilansie naszej gospodarki narodowej za rok 1949 podstawowe wskaźniki — w przeliczeniu na 1 mieszkańca Polski i w porównaniu ze stanem przedwojennym (podstawa 100) — wykazują: a) przemysł wielki i średni — 246; b) produkcja rolnicza — 122; c) dochód narodowy — 175.

Pomyślne wyniki planu trzyletniego były bez wątpienia udanym startem do rozpoczęcia planu sześcioletniego — planu budowy podstaw socjalizmu w Polsce i likwidacji wiekowego zacofania gospodarczego. Toteż, w perspektywie wielkich zadań planu długofalowego, plan gospodarczy na rok 1950 musiał być podniesiony do poziomu, znacznie przekraczającego wskaźniki 1949 roku.

Plan na rok 1950 postawił przed gospodarką narodową w Polsce konieczność zrealizowania zadań rozleglejszych i trudniejszych. W skrócie dadzą się one streścić do zadań następujących:

1. warunkiem podstawowym usunięcia naszego zacofania gospodarczego jest szybka i znaczna rozbudowa przemysłu. Ogólny wzrost wartości produkcji przemysłu socjalistycznego w roku bieżącym powinien być przekroczony w porównaniu z rokiem ubiegłym o 21,9%. Szczególnie silnie, t. zn. o 66,7%, wzrośnie drobny przemysł socjalistyczny, produkujący na zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie artykułów masowego użytku;

2. wzrost wartości produkcji rolniczej wyniesie 6,4%. Państwowe Ośrodki Maszynowe z dotychczasowej ilości 30 uczynią skok do 130. Ilość traktorów wzrośnie o 41%;

3. wzrost produkcji w budownictwie wyniesie 71,7%;

4. sieć detaliczna w handlu państwowym i spółdzielczym wzrośnie o 17% i osiągnie ponad 49 tys. punktów sprzedaży;

5. dochód narodowy wzrośnie o 15 2%.

Wskaźniki planu gospodarczego na rok 1950 mówią same za siebie. Wykonanie zadań planu tegorocznego wymagać będzie, rzecz jasna, nie tylko zmobilizowania wszystkich środków, lecz również koncentrycznego ataku mas pracujących na normy, na wydajność, na niedociągnięcia w pracy. Postawa klasy robotniczej, pracującego chłopstwa i inteligencji pracującej, wykazana w okresie realizacji zadań planu trzyletniego, daje gwarancję, iż plan gospodarczy na rok bieżący będzie wykonany i przekroczony. Albowiem do ludzi pracy w Polsce Ludowej przeniknęły dogłębnie wytyczne noworocznego orędzia prezydenta Bieruta:

„Sprostamy wszystkim trudnościom i wykonamy porywające plany 1950 roku, jeśli w nadchodzącym roku pracować będziemy jeszcze lepiej, jeszcze wydajniej, jeśli będziemy śmiało usuwali błędy i uchybienia w pracy wszystkich naszych instytucji i urzędów, jeśli będziemy twardzi dla nieprzyjaciół i pełni serdecznej życzliwości dla współbudowniczych nowego pięknego życia, dla wszystkich prostych ludzi, dźwigających wzwyż budowaną ich rękami Polskę Ludową“.

Zadania pierwszego roku planu sześcioletniego

RADA Ministrów w dniu 3 marca br., powzięła uchwałę w sprawie Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1950.

Uchwała ta ustala podstawowe zadania gospodarki narodowej w roku 1950, tj. w pierwszym roku Sześcioletniego Planu Rozwoju Gospodarczego i Budowy Podstaw Socjalizmu w Polsce.

Zadania nakreślone przez trzyletni Plan Odbudowy zostały jeszcze przed upływem ubiegłego roku wykonane z pełnym sukcesem. W okresie minionego trzechlecia produkcja przemysłowa nacechowana była wielkim dynamizmem, który pozwolił w końcu 1949 r. osiągnąć 246% przedwojennej produkcji przemysłu wielkiego i średniego na głowę mieszkańca. Uspołeczniiony przemysł nie tylko zwiększył ilość wypuszczonej produkcji, lecz również podjął wytwarzanie szeregu nowych artykułów, które w okresie przedwojennym były sprowadzane z zagranicy. Dotyczy to w pierwszym rzędzie wielkiego rozwoju produkcji środków produkcji, który był szybszy niż rozwój produkcji środków spożycia. Realizacja Planu Trzyletniego przyniosła również całkowite opanowanie produkcji w przemyśle wielkim i średnim przez sektor socjalistyczny.

Osiągnięcia te są bezsprzecznie poważne, zadania jednak stojące jeszcze przed nami są nie małe.

Rok 1950, jako pierwszy rok okresu, w którym zbudowane zostaną fundamenty socjalizmu w Polsce, stawia przed gospodarką narodową zadania rozbudowy, podniesienia produkcji przemysłowej i rolnej, zwiększenia wydajności pracy i obniżenia kosztów własnych produkcji.

Ogólny wzrost wartości produkcji przemysłu socjalistycznego wyniesie 21,9%. Oznacza to, że wysokie tempo rozwoju przemysłu polskiego w okresie Planu 3-letniego utrzymane będzie w roku 1950. Szczególnie silny wzrost, 66,7%, osiągnie drobny przemysł socjalistyczny, którego rozwój posiada duże znaczenie dla zaspokojenia potrzeb ludności w zakresie artykułów powszechnego użytku.

Wydatny wzrost produkcji ustalony został w przemysłach: budowy maszyn ciężkich, motoryzacyjnym, budowy okrętów, elektrotechnicznym, materiałów budowlanych, chemicznym, drzewnym, skórzanym, włókienniczym oraz spożywczym.

W roku 1950 produkcja ważniejszych artykułów w przemyśle socjalistycznym, przyjmując produkcję w roku 1949 za 100 wyniesie:

	proc.
energia elektryczna	108,4
węgiel kamienny	103,2
surówka żelazna	110,7
stal surowa	109,0
wyroby walcowane	113,9
parowozy normalnotorowe	122,8
samochody ciężarowe	265,3
traktory	143,3
obrabiarki do metali i drzewa (liczone według wartości)	130,4
budowa okrętów	186,0
elektryczne maszyny wirujące	150,7

odbiorniki radiowe	169,4
cegła	136,3
kwas siarkowy	121,2
tkaniny wełniane	106,7
tkaniny wełniane	106,7
tkaniny lniane	117,5
tkaniny jedwabne	124,3
wyroby dziane	124,5
obuwie skórzane mechaniczne	126,7
meble stolarskie	131,6
cukier	110,9
mydło do prania	126,2

W zestawieniu powyższym rzuca się w oczy stosunkowo wysoki wskaźnik wzrostu produkcji obrabiarek do metali i drzewa, maszyn elektrycznych, parowozów, samochodów ciężarowych, traktorów, okrętów. Wskaźnik produkcji tych środków wynosi od 122 do 265. (Przy czym 100 = 1949 r.). Drugą poważną grupę, obejmującą artykuły konsumcyjne, a wyrażające się wskaźnikiem ok. 125, stanowią: wyroby włókiennicze, obuwie skórzane, meble, mydło, cukier itp. W obydwóch grupach znajduje wyraz wzmożenie produkcji zarówno środków produkcji, jak i środków spożycia, przy czym wskaźnik wzrostu tych pierwszych jest wyższy od drugich. Tego rodzaju układ produkcji stwarza warunki dalszej industrializacji naszego życia gospodarczego.

W okresie realizacji Planu Trzyletniego rolnictwo nie było w stanie dotrzymać kroku przemysłowi w jego tempie rozwoju. Osiągnęło ono znaczne sukcesy jeśli idzie o rozszerzenie areалу siewnego, podwyższenie plonów i przekroczenie produkcji brutto na głowę ludności. W trzecim roku Planu przy wielkiej pomocy Państwa rolnictwo dokonało olbrzymiego wysiłku w zakresie pchnięcia na nowe tory zacofoanej produkcji zwierzęcej. W tym samym roku dokonał się przełom w organizowaniu wyższych form gospodarowania na roli. Zaznaczył się silny pęd drobnorolnych i średniorolnych chłopów w kierunku organizowania spółdzielni produkcyjnych, a Państwowe Gospodarstwa Rolne, zreorganizowane i wyposażone w coraz lepszą technikę stawały się coraz silniejszym ośrodkiem wysokiej kultury rolnej, przekonywującym rozdrobnioną gospodarkę indywidualną o wyższości form uspołeczniionych. W dziele tym współdziały wybitnie Spółdzielcze Ośrodki Maszynowe i rozwijające się ostatnio coraz intensywniej Państwowe Ośrodki Maszynowe.

W 1950 r. nastąpi dalszy silny rozwój państwowych gospodarstw rolnych oraz zapewniona zostanie zwiększona pomoc Państwa dla mało- i średniorolnych chłopów. Państwo zapewni wszechstronną pomoc powstającym spółdzielniom produkcyjnym, a w szczególności zapewni odpowiednie zaopatrzenie ich w nowoczesne środki produkcji.

Liczba Państwowych Ośrodków Maszynowych wzrośnie do 130, tj. wyniesie o 100 ośrodków więcej niż w roku 1949. Stan parku traktorowego (w przeliczeniu na traktory o mocy 15 KM) wyniesie 19,1 tys. sztuk i osiągnie poziom o 41% wyższy od stanu w r. 1949. Elektryfikacja obejmie 520 gromad

wiejskich i 140 Państwowych Gospodarstw Rolnych. Zaopatrzenie w nawozy sztuczne wzrośnie (w nawozach wyrażonych w czystym składniku): o 10,6% w nawozach azotowych, o 21% w nawozach fosforowych, o 4,8% w nawozach potasowych i o 67,4% dla wapna nawozowego.

Przewiduje się, że wzrost wartości produkcji rolnej w roku 1950 przy przeciętnych warunkach klimatycznych wyniesie 6,4%, w porównaniu z r. 1949, który był rokiem wysokiego urodzaju.

Przewiduje się szczególnie silny wzrost wartości produkcji zwierzęcej (ok. 10,8%).

Dla Państwowych Gospodarstw Rolnych plan ustala wzrost produkcji o przeszło 25 proc., w tym wzrost produkcji zwierzęcej ok. 44%.

Według przewidywań planu całkowite zbiory ważniejszych ziemiopłodów — przy przeciętnych warunkach klimatycznych — osiągną następujący poziom w stosunku do roku 1949 (który był rokiem dobrego urodzaju):

3 zboża razem	100,2 proc.
w tym pszenica	110,9 „
ziemniaki	105,4 „
buraki cukrowe	117,8 „
włókniste (słoma)	120,0 „
oleiste	149,0 „

Przewidywany stan pogłowia żywego wyniesie: w porównaniu z r. 1949:

konie	106,3 proc.
bydło	108,4 „
trzoda chlewna	112,7 „

W budownictwie nastąpi silny rozwój działalności uspołecznionych przedsiębiorstw budowlano-montażowych. Wartość produkcji tych przedsiębiorstw wzrośnie w porównaniu z r. 1949 o 71,7%. Nastąpi wzrost mechanizacji robót budowlanych i znaczne zwiększenie ilości sprzętu. Stosunek wartości sprzętu do wartości przerobu wyniesie 6 proc, wobec 5,7 proc. w roku 1949.

W komunikacji plan ustala w porównaniu z r. 1949 wzrost przewozów towarowych kolejowych o 3,6 proc., samochodowych (w komunikacji państwowej) — o 63,6 proc., rzecznych — o 16,4 proc., pelnomorskich — o 18,2 proc.

W ruchu osobowym zapewnione zostanie przewiezienie kolejami o 10,3 proc., zaś samochodami (w komunikacji państwowej) — o 47,3 proc. więcej osób, niż w r. 1949.

W łączności nastąpi dalsze polepszenie usług pocztowo-telekomunikacyjnych.

Sieć detaliczna handlu państwowego i spółdzielczego wzrośnie w porównaniu z r. 1949 o 17 proc. i osiągnie ponad 49.000 punktów sprzedaży.

Jednocześnie znacznie wzrosną obroty na jeden punkt sprzedaży.

W wyniku postępu technicznego, ulepszeń organizacyjnych, rozwoju współzawodnictwa i ruchu racjonalizatorskiego oraz podniesienia kwalifikacji pracowników nastąpi we wszystkich działach gospodarki narodowej wzrost wydajności pracy.

Wzrost wydajności pracy robotników produkcyjnych w przemyśle państwowym wynieść winien co najmniej 8,4 proc. w uspołecznionych przedsiębior-

stwach budowlanych co najmniej 12,5 proc. w komunikacji kolejowej normalnotorowej co najmniej 5,7 proc. w państwowych gospodarstwach rolnych co najmniej — 9,5 proc.

Od właściwego zorganizowania współzawodnictwa pracy, racjonalizatorstwa, systemu oszczędnościowego, zależeć będzie terminowe i przedterminowe wykonanie planów produkcyjnych. Masowe zobowiązania długofalowe wskazują, iż klasa robotnicza właściwie pojmuje i wykazuje swój socjalistyczny stosunek do pracy. Walka o podniesienie wydajności, będąca zasadniczym elementem w produkcji socjalistycznej, podjęta została oddolnie przez podstawowe masy robotnicze. Fakt ten stanowi gwarancję, iż wydajność będzie się zwiększała stale, przysparzając coraz wyższą produkcję, przy stałym obniżaniu kosztów własnych.

Dzięki zwiększeniu produkcji, podniesieniu wydajności pracy i obniżeniu zużycia materiałów, dochód narodowy wzrośnie w porównaniu z r. 1949 o 15,2 proc., przy czym dochód narodowy wytworzony w gospodarce socjalistycznej wzrośnie jeszcze szybciej.

Wzrost dochodu narodowego oraz dalsze zmiany w jego podziale pozwolą na wzrost spożycia ludności pracującej i na wzrost socjalistycznej akumulacji.

Plan na r. 1950 oznacza poważny postęp w dziedzinie rozwoju oświaty, szkolenia zawodowego, kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej. Na kursach zawodowych oraz w szkołach przysposobienia zawodowego zostanie przeszkolonych o 27 proc. osób więcej niż w roku 1949.

Ilość absolwentów szkół zawodowych I stopnia wzrośnie o 28 proc., a szkół zawodowych II stopnia — o 44 proc. Ogólna liczba absolwentów szkół wyższych będzie w r. 1950 o 77% wyższa niż w r. 1949.

Liczba dzieci w przedszkolach wzrośnie o 17,5%.

Liczba absolwentów szkół ogólnokształcących stopnia licealnego wzrośnie o 37,5 proc.

Kursy likwidacji analfabetyzmu osiągną ilość 50 tys. tj. o 79 proc. więcej niż w roku 1949. Na kursach tych przeszkolonych zostanie 750 tys. osób tj. o 53 proc. więcej niż w r. 1949.

Łączny nakład książek i broszur wzrośnie o 16 proc., a nakład dzienników o 18 proc.

Rzeczywistość radiofonizacji zapewni korzystanie z sieci radiofonicznej liczbie abonentów o ok. 20 proc. większej niż w r. 1949. Liczba zradiofonizowanych wsi wzrośnie o 24 proc.

W dziedzinie lecznictwa zamkniętego, liczba łóżek szpitalnych wzrośnie o 7 proc. w porównaniu z r. 1949, a w sanatoriach przeciwgruźliczych o 26%.

Ilość ośrodków zdrowia wzrośnie o 12 proc., w tym na wsi o 15,2 proc.

Rzeczywistość akcji wczasowej zapewni korzystanie z wczasów pracującym i ich rodzinom — w liczbie o ok. 29 proc. większej niż w r. 1949. Liczba pracowników fizycznych korzystających z wczasów wzrośnie o 42 proc.

Rozszerzony zostanie zakres opieki nad matką i dzieckiem. W szczególności wzrośnie o 37 proc. liczba miejsc w żłóbkach.

W r. 1950 nastąpi znaczne zwiększenie budownictwa mieszkaniowego i kapitalnych remontów.

W ramach mieszkaniowej gospodarki uspołecznionej oddanych będzie do użytku w r. 1950 — 63,5 tys. izb.

Wartość kapitalnych remontów domów mieszkalnych wzrośnie o 93 proc. w porównaniu z r. 1949.

Wielkie zadania nakreślone w planie na 1950 r. pociągnęły za sobą przeobrażenia w zakresie finansów. Projekt budżetu na 1950 r. odzwierciedla w pełni przemiany społeczno-gospodarcze, jakie dokonują się w naszym kraju. Tegoroczny budżet znamionuje się silnym skupieniem finansów w jednym ośrodku, czego wyrazem jest choćby rozszerzenie jego zakresu na budżety: ubezpieczeń, samorządu i spłaty przedsiębiorstw państwowych, działających na zasadzie rozrachunku gospodarczego. W ten sposób budżet nasz w znaczniejszym stopniu, niż w latach ubiegłych, staje się jednolitym instrumentem finansowym.

W porównaniu z ubiegłym rokiem budżet wzrasta o 30 %. Łącznie z budżetami — ubezpieczeń i samorządu, wydatkami inwestycyjnymi ze środków własnych inwestorów, nie objętymi budżetem, — suma wydatków w bieżącym roku wyniesie 1.265,8 miliarda zł.

Z sumy tej 43,5 proc. przypada na rozwój gospodarki narodowej. Z samego planu inwestycyjnego, który przewiduje przepracowanie kwoty — 491,6 mlrd. zł (374,6 mlrd. zł budżetu państwowego) na przemysł i górnictwo przypada 40,2 proc.

Pozostałe pozycje budżetowe to: oświata, nauka, rozwój kulturalny, zdrowie, opieka społeczna — 32,6 proc., obrona i bezpieczeństwo — 10,2 proc., administracja 8 proc. inne — 5,7 proc.

Z pozostałych zaś kredytów inwestycyjnych przypada na:

1. rolnictwo i leśnictwo — 11,4 proc.
2. komunikację, żeglugę i łączność — 16,3 %

3. oświatę, kulturę, zdrowie i opiekę społ. — 9,5 proc.

4. budownictwo mieszkaniowe — 7,9 proc.

* * *

Narodowy Plan Gospodarczy na 1950 rok ustalił podstawowe zadania w zakresie rozwoju techniki w przemyśle, rozszerzył zakres bilansów materiałowych, opierając się na średnich progresywnych normach oraz podał zadania planowe w przekroju poszczególnych województw.

Wykonanie Planu 1950 roku będzie pierwszym etapem w budownictwie fundamentów socjalizmu w naszym kraju. Od postawy wszystkich pracowników na każdym miejscu roboczym zależeć będzie tempo realizacji tego planu i właściwe przystąpienie do wykonywania długofalowych założeń planu sześcioletniego. Dlatego też muszą być spełnione podstawowe wymagania gospodarki socjalistycznej w oparciu o zapał i entuzjazm robotników.

Zelazny system oszczędności powinien przeniknąć do najmniejszych jednostek produkcyjnych, utrwalić się i stać się prawem w każdej działalności gospodarczej.

Wydajność pracy powinna wzrastać stale w oparciu o coraz doskonalsze i wyższe formy współzawodnictwa, przy równoczesnej walce z absencją i płynnością kadr.

Załogi powinny przedyskutować na miejscu pracy plany produkcyjne i oszczędnościowe, korygując je odpowiednio i powodując właściwe napięcie, oraz uczestnicząc w kontroli wykonania.

Wzmoczenie czujności, walka z wszelkimi przejawami szkodnictwa gospodarczego, niedbalstwa, braku odpowiedzialności, powinny objąć jak najszerze masy.

Spełnienie tych zasadniczych postulatów zmobilizuje do walki o plan cały świat pracy, przyspieszając marsz ku socjalizmowi.

TADEUSZ LIPSKI

Węgiel decydującym czynnikiem w bitwie o uprzemysłowienie Polski

WŁADZA ludowa ze szczególną troską i uwagą śledzi rozwój polskiego przemysłu węglowego, jako czołowego przemysłu w naszym kraju. Olbrzymie środki państwowe zostaną przeznaczone w ciągu najbliższych 6-ciu lat, aby na drodze usprawnienia technicznego stworzyć najpomyślniejsze warunki pracy dla polskiego górnika, inżyniera i technika górniczego, aby podnieść na wyższy poziom produkcję.

Górnictwo polskie znajduje się dziś na najbardziej odpowiedzialnym odcinku frontu w walce o podniesienie przemysłu węglowego, w walce o plan 6-letni — plan uprzemysłowienia Polski, plan zlikwidowania zacofania gospodarczego, plan stworzenia lepszych warunków życia i rozwoju kulturalnego dla całego polskiego ludu pracującego, plan utrwalenia pokoju i bezpieczeństwa Polski, plan pokrzyżowania machinacji podżegaczy wojennych. —

Te słowa przewodniczącego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, ob. Bolesława Bieruta — wypowiedziane do górników w dniu ich doroczne-

go święta na uroczystej akademii odbytej w grudniu ub. r. w Sosnowcu, są najlepszym dowodem głębokiego zainteresowania ze strony Partii i Rządu Ludowego przemysłem węglowym, a jednocześnie wyrazem, że zadania stojące przed górnikami są naprawdę poważne. Toteż wymagają one wielkiej mobilizacji sił i stałego czuwania nad sprawnością realizowania planu, nad usuwaniem tych trudności, jakie mogą się wyłaniać przed załogami górniczymi w toku ich twórczej pracy.

Zadania postawione przed przemysłem węglowym w ramach planu 6-letniego mają na celu zwiększenie wydobywania drogą podniesienia wydajności pracy. Wzrost wydajności pracy jest najważniejszym warunkiem realizacji planu produkcyjnego, co jest niezbędne dla uprzemysłowienia Polski, a z czym wiąże się nierozdzielnie — stałe podnoszenie poziomu życia mas górniczych i ogółu polskiej klasy robotniczej.

Zgodnie z nakreślonym dla przemysłu węglowego planem, wydobywanie w 1955 roku osiągnąć ma 100

milionów ton, a wydajność pracy podnieść się o 36%. Przewidziane jest uruchomienie nowych kopalń, szybów i poziomów. Kopalnie zostaną w znacznym stopniu zmechanizowane i zelektryfikowane. O rozmiarze tych prac świadczyć może fakt, że nakłady inwestycyjne pięciokrotnie przewyższą sumy, wydatkowane na inwestycje w przemyśle węglowym w okresie planu 3-letniego.

Już obecnie z całą ostrością przed przemysłem węglowym stało zagadnienie podniesienia wydajności i takiego usprawnienia pracy, aby umożliwiona została pełna realizacja nakreślonych planów. Nie ma wątpliwości, że te trudne i odpowiedzialne, ale zarazem realne zadania — wobec istnienia w górnictwie poważnych rezerw, nie wykorzystanych jeszcze dostatecznie — zostaną wykonane. Trzeba jednak specjalną troską otoczyć przemysł węglowy — pomóc załogom górniczym w ich pracy. Ku temu właśnie zmierza doniosła uchwała Biura Organizacyjnego KC PZPR, dotycząca zadań organizacji partyjnych w przemyśle węglowym. Stanowi ona wyraz specjalnego zainteresowania Partii prawidłowym rozwojem górnictwa węglowego.

Uchwała Biura Organizacyjnego KC PZPR, podkreślająca znaczenie węgla jako decydującego czynnika w naszej polityce gospodarczej, wskazuje równocześnie konkretnie braki i niedociągnięcia, których w dalszej pracy powinny bacznie wystrzegać się organizacje zakładowe, a także i wyższe instancje partyjne, wspólnie z administracją przemysłową i ogniwami związkowymi.

Analiza osiągnięć przemysłu węglowego w planie 3-letnim wykazała, że m. in. w dążeniu do zrealizowania planów wydobywczych zapomniano o innych nie mniej ważnych elementach, jak kwestia robót przygotowawczych oraz sprawa systematycznej realizacji planów dziennych. Zaniedbano także problem organizacji pracy w kopalniach, nie zwrócono należytej uwagi na niedostateczne tempo wzrostu wydajności pracy. Ponadto niewystarczająco zwiększano wysiłki w kierunku mechanizacji kopalń i wykorzystania doświadczeń radzieckich w tej dziedzinie. Za mały również nacisk kładziono na posługiwanie się przez górników maszynami, oraz na upowszechnianie metod pracy czołowych przodowników i racjonalizatorów. Nadmierna centralizacja powodowała, że kierownictwa kopalń nie potrafiły wyrabiać wśród personelu administracyjnego i w ogóle całej załogi gospodarnego stosunku do ich zakładu, należytej troski o rentowność produkcji, o właściwe planowanie produkcyjne i doprowadzenie planów do oddziałów wydobywczych. Braki istnieją również w dziedzinie polityki kadr. Za mało wysuwano robotników na kierownicze stanowiska, a wysuniętym nie zapewniono dostatecznej opieki i pomocy.

W tych warunkach szczególnie doniosłe zadania mają przed sobą kopalniane organizacje partyjne. Ich bojowym hasłem powinna być walka o zabezpieczenie technicznych i organizacyjnych warunków systematycznego wykonania dziennego planu wydobywania. Umożliwi to wszystkim kopalniom, bez uciekania się do „zrywów” w dni niedzielne i świąteczne, wykonywanie planów w dni robocze, tak jak to już w lutym br. dokonały 52 kopalnie. Dla

tego też organizacje kopalniane muszą nieustannie czuwać nad wykrywaniem oraz pełnym wykorzystaniem rezerw i możliwości produkcyjnych kopalń, ujawniać przyczyny hamujące ich prawidłową pracę i walczyć o usunięcie stwierdzonych braków. Walka o rytmiczne, codzienne wykonywanie planów produkcyjnych, — to zarazem troska o prawidłową organizację kopalni, właściwe obłożenie robót i większe wykorzystanie ludzi do pracy w przodkach. Poważną pomoc w tej walce stanowić będą niewątpliwie zarządzenia Ministerstwa Górnictwa, wprowadzające od 1 marca br. system premiowania oddziałowego i normy dla robót pozaprzodkowych i transportu. Dzięki nim właśnie wzrastać będzie wydajność pracy, czego dowodem jest już realizacja planów poszczególnych kopalń w marcu br. Należy stwierdzić, iż równocześnie zwiększają się zarobki górników.

Nieodzownym warunkiem pomyślnej realizacji planów wydobywczych jest dążenie do uzupełniania braków w obłożeniu przodków, poprzez przyspieszone szkolenie robotników pozaprzodkowych — na rębaczy. Niezbędna jest przy tym stała czujność, by do organizacji i przestrzegania dyscypliny pracy koniecznie w większym niż dotąd stopniu wciągnąć dozór techniczny, podnosząc jednocześnie jego odpowiedzialność za spełnianie funkcje i autorytetu wśród załogi.

Z problemem dyscypliny pracy wiąże się również zagadnienie absencji i płynności wśród załóg górniczych. Organizacje partyjne szczególnie nacisk kładą obecnie na zmniejszanie absencji nieusprawiedliwionej jak i ograniczenie wypadków zbyt liberalnego tłumaczenia nieobecności w pracy. Załogi same oddziaływać będą na „łazików” poprzez należyte ich uświadomienie, że tego rodzaju postępowanie godzi nie tylko w ich własne interesy, ale szkodzi również tym robotnikom, którzy rzetelnie wypełniają swe obowiązki.

Uchwała Biura Organizacyjnego KC z dużym naciskiem wskazuje na konieczność prowadzenia wśród załóg pracy uświadamiającej o korzyściach płynących z właściwego wykorzystania maszyn, takich jak wrębówki, transportery zgrzeblowe, „kacze dzioby” itp. Niemniej ważnym jest uświadamianie o wynikach mechanizacji i elektryfikacji kopalń i popularyzowanie osiągnięć z dziedziny używania maszyn.

Mobilizacja załóg górniczych do zadań produkcyjnych wymaga należytego postawienia współpracy organizacji partyjnych z ogniwami ruchu zawodowego (przede wszystkim radami zakładowymi), i administracją przemysłową. Tylko tą bowiem drogą prowadzić można akcję upowszechniania współzawodnictwa aż do objęcia nim załóg wszystkich ścian i rozwijania inicjatywy czołowego rębacza Wiktora Markiewki, który rzucił hasło podejmowania konkretnych zobowiązań długofalowych (kwartalnych, półrocznych i rocznych), mających na celu szybsze wykonywanie nakreślonych planów produkcyjnych. Prawidłowy rozwój współzawodnictwa, należycie kontrolowanego i analizowanego powinien prowadzić do stałego wzrostu wydajności pracy, a nie ograniczać się do jednorazowych rekordów.

Organizacje partyjne i związkowe, przy pełnej współpracy administracji przemysłowej — bardziej niż dotychczas zająć się powinny rozwojem racjonalizatorstwa i wynalazczości robotniczej, organizowaniem pomocy dla pomysłodawców ze strony inteligencji technicznej oraz usuwaniem wszelkich biurokratycznych zapór. Zapory te niestety w wielu jeszcze wypadkach istnieją, jeżeli chodzi o opiniowanie pomysłów robotniczych, opiekę nad racjonalizatorami i wypłacaniem im należnych premii.

Element twórczej inicjatywy załóg górniczych powinien być wykorzystany poprzez właściwe organizowanie narad wytwórczych, mających na celu stałe ulepszanie pracy kopalń, popularyzowanie nowych metod produkcji, wymianę doświadczeń itp. Organizatorami narad mają być nie jak dotąd dyrekcje kopalń, ale rady zakładowe, których obowiązkiem jest nadto kontrola wykonania podjętych w toku obrad uchwał.

Niezwykle ważnym momentem, który przyczynić się winien do usprawnienia pracy przemysłu węglowego jest przekształcenie kopalń w samodzielne jednostki gospodarcze. Obecnie kierownictwo kopalń wraz ze wszystkimi ogniwami, działającymi w zakładzie — odpowiedzialne są za prawidłowy jego rozwój, za produkcję, za kształtowanie się kosztów własnych, stosowanie stałego systemu oszczędzania i przyspieszenia obiegu środków obrotowych. Skłoni to administrację przemysłową, a obok niej organizacje partyjne i związkowe do większego zainteresowania się tymi zagadnieniami,

przez co zarówno czynniki kierownicze jak i całe załogi będą gospodarowały ekonomiczniej, kształtując w sobie socjalistyczny stosunek do pracy.

Uchwała Biura Organizacyjnego KC PZPR, konkretnie stawia bojowe zadania w dziedzinie mobilizowania załóg górniczych do wykonania aktualnych zadań, — podkreśla zarazem, że obowiązkiem organizacji partyjnych i związkowych oraz administracji jest troska o warunki materialne górników, walka o usuwanie wszelkich przeszkód, utrudniających im normalną pracę, jak nienależyta wentylacja, nieodpowiedni dojazd do pracy, złe funkcjonowanie łaźni, braki w dziedzinie ubrań roboczych itp. Organizacje partyjne i związkowe obowiązane są dołożyć starań, aby kredyty rządowe na budownictwo i remonty mieszkań były w terminach wykorzystane oraz otoczyć troskliwą opieką młodzież górniczą z SP i SPP, celem zagwarantowania jej odpowiednich warunków pracy, a jednocześnie właściwego kierunku wychowania politycznego i kulturalnego, co wiąże się z planowym tworzeniem nowych kadr, których brak odczuwa przemysł węglowy.

Jak więc widzimy, przed załogami górniczymi stoją poważne zadania. W ich realizacji pomoże naszym górnikom Partia, na wszystkich jej szczeblach. To właśnie utwierdza w nas przekonanie, że górnicy prowadzoną walkę zakończą zwycięsko, realizując hasła, z którymi wkroczyli w plan 6-letni, głoszące, że węgiel jest najważniejszym czynnikiem walki o uprzemysłowienie Polski, że walka o węgiel — to gwarancja zbudowania ustroju socjalistycznego oraz utrwalenia pokoju światowego.

STANISŁAW WIDLEWICZ

Rezerwy wewnętrzne a zdolność produkcyjna

BUDOWA podstaw socjalizmu w Polsce ma na celu podniesienie stopy życiowej ludności, czołowym więc zadaniem naszego przemysłu powinno być uczynienie wszystkiego, aby doprowadzić do największego dobrobytu mas pracujących.

Tworząc naukę o dwóch fazach komunizmu, Marks i Engels ustalili, że w pierwszej fazie jego rozwoju, w epoce socjalizmu, działać będzie zasada „od każdego według jego zdolności — każdemu według jego pracy“, w odróżnieniu od drugiej fazy, epoki wprowadzenia ustroju komunistycznego, kiedy obowiązywać będzie zasada „od każdego według jego zdolności — każdemu według jego potrzeb“.

Dzisiaj, gdy znajdujemy się w fazie budowy ustroju socjalistycznego i gdy działa pierwsza z powyższych zasad, powinniśmy dążyć do tego, aby stworzyć taką masę towarową w kraju, która by umożliwiła otrzymanie przez pracujących maksymalnych korzyści za wyniki ich pracy.

Aby cel ten osiągnąć, należy z jednej strony doprowadzić do maksymalnej produkcji dóbr materialnych, a z drugiej strony — do stworzenia optymalnych form organizacyjnych, umożliwiających otrzymywanie przez masy pracujące najwyższych płac zarobkowych przy zachowaniu zasady płacy za pracę według jej wyników.

Jakkolwiek od chwili uspołecznienia podstawowych gałęzi gospodarki narodowej wiele już uczy-

niono w dziedzinie zwiększenia wydajności pracy, poprawienia jakości produkcji, wprowadzenia szeregu usprawnień i udoskonaleń racjonalizatorskich, stosowania systemu oszczędnościowego, obniżenia kosztów produkcji itp., nie mniej jednak gospodarka uspołeczniona kryje jeszcze wielkie rezerwy wewnętrzne, których wyzwolenie pozwoli na zwiększenie produkcji i obniżenie jej kosztów.

Jedną z takich utajonych rezerw wewnętrznych jest właściwe wykorzystanie majątku trwałego, a w szczególności maszyn i urządzeń.

Majątek trwały stanowi techniczną podstawę rozwoju wszystkich gałęzi gospodarki narodowej. Prerogatywy socjalistycznego systemu gospodarki zapewniają możliwość zwiększonego tempa reprodukcji i przyspieszenia postępu techniki. „Można bez przesady powiedzieć, że z punktu widzenia techniki produkcji, z punktu widzenia nasycenia przemysłu i rolnictwa nową techniką, kraj nasz jest najbardziej przodującym w porównaniu ze wszystkimi innymi krajami w których stare urządzenia techniczne i maszyny są dla produkcji kłutą u nogi i hamują zastosowanie nowej techniki.“¹⁾

Wraz ze wzrostem technicznego wyposażenia pracy wzrasta znaczenie wykorzystania majątku trwałego jako czynnika zwiększenia wydajności produkcji

¹⁾ J. Stalin, Zagadnienia leninizmu, wyd. „Książka“ — 1947, str. 528.

i obniżenia kosztów własnych. Jednym z objawów przewagi socjalistycznego systemu gospodarki jest lepsze wykorzystanie majątku trwałego w porównaniu z krajami kapitalistycznymi, w których na skutek żywiołowości produkcji i rynku przeważnie ma miejsce chroniczne niewykorzystanie mocy produkcyjnej maszyn i urządzeń.

Majątek trwały bierze w całości udział w procesie produkcyjnym, zaś jego wartość odnoszona jest stopniowo na koszt produkcji. Amortyzacja, która obrazuje wartość zużytej części majątku trwałego, stanowi część kosztu własnego produkcji.

Wysokość amortyzacji na jednostkę produkcji zależy od stawek amortyzacyjnych, wartości majątku trwałego i stopnia jego wykorzystania. Stawki amortyzacyjne ustalane są w zależności od okresu użytkowania poszczególnych rodzajów majątku trwałego.

Decydującymi czynnikami, określającymi wysokość amortyzacji na jednostkę produkcji, są wskaźniki wykorzystania majątku trwałego. Im lepiej wykorzystane będą maszyny i urządzenia, tym niższa będzie wysokość amortyzacji przypadającej na jednostkę produkcji, przy czym wykorzystanie wpływa ponadto na szereg innych elementów kosztów własnych.

Efektywne wykorzystanie majątku trwałego znajduje swój wyraz w podniesieniu współczynnika zmian roboczych, w powiększeniu pracy istniejących urządzeń, w podwyższeniu wydajności tych urządzeń i w zmniejszeniu przestojów maszyn i urządzeń.

Celem właściwego wykorzystania maszyn i urządzeń należy opracować system współczynników, określających wpływ wartości i amortyzacji maszyn tych na wysokość kosztu własnego, gdyż w ten sposób uda się uniknąć niepełnego wykorzystania potencjału i zdolności produkcyjnej danej maszyny.

Nie bez znaczenia dla prawidłowego wykorzystania maszyn i urządzeń jest zorganizowanie ich planowego remontu. Brak takiej organizacji stwarza chaos w produkcji, pogarsza wskaźniki wykorzystania majątku trwałego i zwiększa koszty remontu. Koszty własne jednostki produkcji zawierają koszty remontu, określane zakresem remontu, jego kosztem i wielkością produkcji.

Ponadplanowe oszczędności uzyskane przez przedsiębiorstwo w wyniku obniżenia kosztów robót remontowych mogą być poważnym osiągnięciem pod warunkiem wykonania planu remontów zarówno pod względem ich wielkości, jak i jakości.

Innym rodzajem rezerw wewnętrznych, których znaczenie nie jest należycie doceniane przez czynniki organizujące produkcję, są znaczne środki obrotowe, tkwiące w naszej gospodarce społecznej. Poważną część rezerw tych może być wyzwolona przez przyspieszenie obiegu środków obrotowych, których chociażby częściowe wycofanie z przedsiębiorstw umożliwi wykorzystanie ich dla innych poważnych zadań gospodarki narodowej i w ten sposób spowoduje możliwość większego wzrostu inwestycji, mających na celu budowę zakładów wyrabiających środki produkcji lub zakładów produkujących towary masowego spożycia.

Metody, prowadzące do przyspieszenia obiegu środków obrotowych są różne, zależnie od fazy, w

której środki te przebiegają i w zasadzie, możemy określić je, jak następuje:

- 1) przyspieszenie cyklu produkcyjnego, tj. czasu od chwili przekazania do produkcji surowców i innych elementów środków obrotowych, do chwili wydania gotowych wyrobów;
- 2) zmniejszenie norm zużycia surowców, materiałów pomocniczych i paliwa na jednostkę produkcji, co powoduje jednocześnie zmniejszenie kosztów własnych;
- 3) zmniejszenie zapasów materiałowych przez doprowadzenie ich do rozmiarów usprawiedliwionych rzeczywistymi potrzebami produkcji, (do wysokości normatywów);
- 4) przyspieszenie realizacji gotowych wyrobów i dostarczenia ich odbiorcom;
- 5) przyspieszenie rozliczeń pomiędzy dostawcami i odbiorcami.

Podstawowe czynniki, mające wpływ na szybkość obiegu środków obrotowych można w ten sposób sprowadzić do dwóch zasadniczych grup:

- 1) organizacja i technika pracy, a w szczególności organizacja i technologia produkcji;
- 2) warunki i organizacja zaopatrzenia i zbytu.

Najważniejszą rolę w przyspieszeniu obiegu środków obrotowych odgrywa organizacja i technologia produkcji: określają one czas trwania cyklu produkcyjnego, normy pracy i normy zużycia materiałowego na jednostkę produkcji. One to warunkują wielkość, asortyment, jakość i terminy dostaw surowców, materiałów pomocniczych, paliwa i innych elementów środków obrotowych i tym samym stanowią podstawy zaopatrzenia materiałowego produkcji. Nadto, asortyment i jakość przerabianych w produkcji materiałów do wytwarzania stanowią niezmiennie ważny warunek dla zbytu gotowych wyrobów. Na tym też polega prymat produkcji w całym procesie obrotowym przedsiębiorstwa.

Skrócenie cyklu produkcyjnego, które może spowodować zwiększenie produkcji, a poza tym warunkuje przyspieszenie obiegu środków obrotowych, można osiągnąć drogą wprowadzenia do procesów produkcyjnych udoskonaleń technicznych i organizacyjnych.

Zmniejszenie norm zużycia surowców i materiałów na jednostkę produkcji jest niezmiennie ważnym przyczynkiem do wykorzystania utajonych rezerw wewnętrznych, gdyż nie tylko przyczynia się ono do zmniejszenia nadmiernych środków obrotowych, lecz powoduje ponadto obniżenie kosztów własnych produkcji. Pierwszym warunkiem do zredukowania tych norm jest ustalenie właściwych norm zużycia, co można ustalić przede wszystkim na podstawie dokładnych badań technicznych, przy czym w miarę wprowadzania udoskonaleń technicznych i organizacyjnych należy ustalone normy poddawać rewizji w kierunku ich redukcji. Produkcję należy zorganizować w taki sposób, aby tych ustalonych norm zużycia nie przekraczać, stale zmniejszać ilość braków i odpadków i w tym celu wprowadzić stałą kontrolę zużycia surowców i materiałów.

Prawidłowe ustalenie norm zużycia materiałów do wytwarzania powinno pociągnąć za sobą ustalenie normatywów zapasów materiałowych, a w związku z tym likwidację ponadnormatywowych zapasów.

Jednakowoż rola organizacji zaopatrzenia i zbytu jest również nie do pominięcia: jest ona poważnym czynnikiem wpływającym na czas trwania cyklu produkcyjnego i zużycie materiałów. Wielkość zapasów materiałowych w przedsiębiorstwie zależy nie tylko od potrzeb produkcyjnych, ale również od tego, czy zapasy te są w miarę zużycia ich odnawiane i czy odpowiadają one pod względem asortymentu i jakości potrzebom produkcji. Jest oczywiste, że wszelkiego rodzaju przeszkody w zbycie gotowych wyrobów doprowadzają do nadmiernego nagromadzenia wyrobów gotowych na składach i, poza unieruchomieniem dodatkowej ilości środków obrotowych zaangażowanych w przedsiębiorstwie, mogą zahamować właściwy rozwój przedsiębiorstwa.

Jak wynika z powyższych rozważań, duży wpływ na wielkość zapasów materiałowych posiada prawidłowa organizacja zaopatrzenia w przedsiębiorstwie. Zapasy ponadnormatywowe istnieją zwykle w tych przedsiębiorstwach, w których wskutek wadliwej organizacji zaopatrzenia, nie są regularnie odnawiane niezbędne zapasy materiałowe i w których przy nadmiarze materiałów jednego asortymentu lub gatunku istnieje całkowity brak materiałów innego asortymentu. Wielkie znaczenie posiada tutaj prawidłowe zorganizowanie rachuby materiałowej oraz znormalizowanie surowców, materiałów pomocniczych, części zamiennych itp. W ten sposób można uniknąć nagromadzenia w magazynach nadmiernych ilości materiałów najrozmaitszych gatunków i asortymentów.

Wśród wielu kierowników zakładów pracy panuje niechęć do pozbywania się zapasów materiałowych, chociażby użyteczność ich dla zakładu była problematyczna a ilości zmagazynowane znacznie przekraczały potrzeby. Znane są wypadki, gdy zakład pracy posiada różne materiały i surowce absolutnie niepotrzebne dla produkcji zakładu lub w takiej ilości, która mogłaby wystarczyć na wiele lat pracy zakładu. Pomimo to, kierownicy zakładów tych nie likwidują tych zbędnych zapasów, motywując to twierdzeniem, że „może kiedyś wszystko to się przyda”. Poglądy takie należy ostro zwalczać, aż do zastosowania właściwych sankcji w stosunku do tego rodzaju kierowników zakładów.

Aby akcję upłynnienia remanentów, będącą częścią zagadnienia przyspieszenia obiegu środków obrotowych, postawić na należytych poziomach, należy przede wszystkim ustalić normatywy środków obrotowych. Sprawa ta wymaga dokładnych i ścisłych rozpracowań, które dotąd nie zostały u nas postawione na właściwej płaszczyźnie. Wielkie znaczenie w tej mierze posiada wykorzystanie doświadczeń radzieckich, jednakże w praktyce pracy naszych przedsiębiorstw nie są one dostateczne, albo też wcale uwzględniane.

Pierwszą inicjatywę w kierunku przyspieszenia obiegu środków obrotowych podjął zespół Hajduckich Zakładów Hutniczych, który zobowiązał się do wyzwolenia sumy jednego miliarda złotych drogą upłynnienia zbędnych remanentów, skrócenia cyklu produkcyjnego i innych celowych przedsięwzięć. Inicjatywa ta znalazła szeroki oddźwięk wśród kolektywów wielu zakładów przemysłowych, które na-

ślądując przykład Hajduckich Zakładów Hutniczych, przyjęły na siebie szereg analogicznych zobowiązań.

Zagadnieniem, które znalazło najszerzy odzew wśród mas pracujących, jest zagadnienie zwiększenia wydajności pracy. Jest ono jednym z najpoważniejszych środków wyzwolenia utajonych rezerw wewnętrznych gospodarki społecznej, gdyż przez zwiększenie wydajności zwiększa się produkcja dóbr konsumpcyjnych, a więc masa towarowa, pozostająca do dyspozycji świata pracy w drodze prawidłowej dystrybucji zgodnie z zasadą opłaty za pracę według jej wyników.

Wydajność pracy może być zwiększona przede wszystkim przez prawidłową organizację technologii produkcji, przez zastosowanie potokowej metody pracy, przez zwiększenie higieny i bezpieczeństwa pracy i szereg innych czynników, powodujących wzmoczenie wydajności robotników. Skutecznym instrumentem dla zwiększenia wydajności jest system płac akordowych oraz system progresywnych premii produkcyjnych wypłacanych w zależności od wykonania zadań produkcyjnych. Aby system ten można było prawidłowo w całej rozciągłości stosować, koniecznym jest opracowanie technicznych norm pracy, które by opierały się na naukowych podstawach metody normowania technicznego.

W ustroju socjalistycznym, gdzie nie ma wyzysku człowieka przez człowieka, gdzie nie ma konkurencji wynikającej z kapitalistycznych form ustrojowych, najpoważniejszą dźwignią powodującą zwiększenie wydajności, a więc i produkcji jest szlachetna rywalizacja robotników w formie socjalistycznego współzawodnictwa pracy, które rozwija się w Polsce w tempie niepowstrzymanym, przeradzając się ciągle w nowe formy.

Współzawodnictwo, poczynając od form indywidualnych przeszło do form zespołowych, od form współzawodnictwa w okresie planu jednorocznego do form współzawodnictwa długofalowego, do rozwijającej się w całym kraju walki o przyspieszenie wykonania zadań produkcyjnych planu sześcioletniego, do stałego przekraczania norm pracy, do stałego stosowania systemu oszczędnościowego, do poprawiania jakości produkcji i do obniżenia kosztów własnych.

Obniżenie kosztów własnych produkcji jest również poważnym środkiem wyzwolenia wewnętrznych rezerw. Poza ogromnym efektem w zakresie obniżenia kosztów w wyniku postępu technicznego i organizacji produkcji w oparciu o nowoczesną technologię, jak również wprowadzenia przodujących metod organizacji produkcji, wielkie znaczenie posiada usunięcie szkód i strat, jakie mogą zachodzić w zakładach przemysłowych wskutek:

- 1) pozostawiania w tyle niektórych przedsiębiorstw w zakresie niedostatecznego wprowadzenia do produkcji doświadczeń przodujących pracowników i racjonalizatorów;
- 2) strat, wynikających z wadliwego wykorzystania środków produkcji i siły roboczej wskutek niedociągnięć w zakresie organizacji pracy, naruszenia dyscypliny technologicznej itp.;
- 3) niepełnego wykorzystania mocy produkcyjnej maszyn i urządzeń, jak również przestojów, wynikających z nieprawidłowego zor-

ganizowania remontów, niezharmonizowania operacji produkcyjnych, przerw w zaopatrzeniu w surowce i materiały pomocnicze, usterek w zorganizowaniu kooperacji i specjalizacji przedsiębiorstw przemysłowych;

- 4) przekroczeń wypłat pracowniczych, wynikających z naruszenia zasad płac zarobkowych;
- 5) przekroczeń wydatków, wynikających z naruszenia zasad rozrachunku gospodarczego pomiędzy przedsiębiorstwami uspołecznionymi w rodzaju niedotrzymywania warunków umów gospodarczych i związanym z tym obowiązkiem płacenia kar konwencjonalnych, grzywien itp.;
- 6) strat, wynikających z wadliwej organizacji warunków przechowywania materiałów i towarów, szkód powstałych wskutek nieuczciwości, kradzieży, defraudacji, rabunków itp.

Usunięcie wszystkich tych szkód i strat pozwoli na dodatkowe wyzwolenie utajonych rezerw wewnętrznych, obniżając jednocześnie koszty własne produkcji i zwiększając rentowność przedsiębiorstw.

Nie bez znaczenia dla obniżenia kosztów własnych jest prawidłowa struktura organizacyjna przedsiębiorstwa, pozwalająca na zredukowanie do minimum kosztów administracyjnych, których udział w ogólnych kosztach produkcji stanowi niemałą pozycję. Szczególne znaczenie posiada to zagadnienie u nas obecnie, na skutek nieskrystalizowania ostatecznych form organizacyjnych przedsiębiorstw i wynikających stąd reorganizacji, które stwarzają przesłanki dla

przestojów administracyjnych i biurokratycznych i kosztują Państwo ogromne sumy.

Jedną z nowych form współzawodnictwa o uzyskanie maksymalnych oszczędności w produkcji jest szersze zaprowadzenie indywidualnych książeczek oszczędnościowych, rejestrujących osiągnięcia oszczędnościowe poszczególnych robotników.

Wszystkie omówione tutaj problemy stanowią poważny przyczynek do wyzwolenia rezerw wewnętrznych, a tym samym do obniżenia kosztów własnych i powiększenia rentowności przedsiębiorstw.

Aby jednak osiągnąć zamierzony cel w postaci podniesienia stopy życiowej mas pracujących, nie wystarczy zwiększenie rentowności przedsiębiorstw i tym samym powiększenie wynikających stąd akumulacji.

Uzyskane akumulacje zasobów powinny być we właściwy sposób wykorzystane, aby w konsekwencji przyczyniły się do powiększenia dobrobytu ludności.

Jasnym jest, że akumulacje, których zużytkowanie nie zostanie właściwie zaplanowane i które by jedynie powiększały środki obrotowe przedsiębiorstwa, stanowiłyby bezużyteczny potencjał, a więc nie przyniosłyby takiej korzyści dla gospodarki narodowej, jaką przynieść powinny.

Natomiast uprzednie zaplanowanie zużycia tych wyzwolonych środków bądź na dalsze inwestycje, mające na celu powstanie nowych środków produkcji, bądź na inwestycje mieszkaniowe, oświatowe lub kulturalne ludności, bądź też na obniżenie cen towarów masowego spożycia, będzie dopiero osiągnięciem właściwego celu.

LEON SIENNICKI

Obniżka cen detalicznych i zmiana kursu rubla w Związku Radzieckim

W DNIU 1 marca 1950 roku opublikowano w Związku Radzieckim uchwałę Rady Ministrów ZSRR i KC WKP (b), dotyczącą dalszej obniżki państwowych cen detalicznych artykułów masowego spożycia. Poczynając od grudnia 1947 roku, jest to z kolei trzecia obniżka cen detalicznych, powodująca bezpośrednio wydatne podniesienie poziomu życiowego radzieckich mas pracujących.

Cztery lata temu, 9 lutego 1946 roku, w historycznym przemówieniu na zebraniu przedwyborczym w Moskwie, wódz partii bolszewickiej i narodu radzieckiego, Józef Stalin, zapowiedział:

„... Nie mówiąc już o tym, że w najbliższym czasie nastąpi zniesienie systemu kartkowego, szczególna uwaga będzie zwrócona na wzmożenie produkcji artykułów masowego spożycia i na podniesienie stopy życiowej mas pracujących przez konsekwentne obniżanie cen wszystkich towarów“.

To stalinowskie wskazanie realizowane jest z niewątpliwym powodzeniem przez partię i rząd radziecki.

W grudniu 1947 roku, po definitywnym zniesieniu systemu kartkowego i po udanym przeprowadzeniu reformy pieniężnej, w Związku Radzieckim wcielono w życie pierwszą obniżkę cen detalicznych artykułów masowego spożycia. Podniosła ona na przestrzeni

jednego roku zdolność nabywczą ludności ZSRR o 86 mld. rubli. Następna obniżka — z marca 1949 roku — zapewniła ludności dalszy wzrost zdolności nabywczej o 71 mld. rubli. Wreszcie obecna obniżka przyniesie na przestrzeni roku ponowny wzrost siły nabywczej ludności o 80 mld. rubli w obrębie handlu państwowego oraz o 30 mld. rubli w obrębie rynku kołchozowego i handlu spółdzielczego, czyli łącznie o 110 mld. rubli.

„Nie ulega wątpliwości, — głosi uchwała Rady Ministrów ZSRR i KC WKP (b) — że w wyniku nowej obniżki cen:

- 1) znów znacznie wzrośnie zdolność nabywczą rubla;
- 2) jeszcze bardziej polepszy się kurs rubla radzieckiego w porównaniu z kursem walut zagranicznych;
- 3) nastąpi dalsza poważna podwyżka realnych płac zarobkowych robotników i pracowników umysłowych;
- 4) znacznie polepszy się sytuacja emerytów i stypendystów, ponieważ przy obniżce cen pozostają bez zmian rozmiary emerytur i stypendiów;
- 5) nastąpi dalszy poważny wzrost dochodów chłopów w wyniku znacznego zmniejszenia wydatków chłopskich na zakup po obniżonej cenie towarów przemysłowych i dzięki temu, że pozostają bez zmian państwowe ceny zakupu na produkty rolne i hodowlane.“

Obniżka państwowych cen detalicznych określona została w ścisłej wysokości procentowej dla każdej pozycji pełnego asortymentu artykułów żywnościowych i towarów przemysłowych, jak np.:

Chleb i pieczywo:

chleb żytni z formy oraz inne gatunki	
chleba z mąki żytniej i pszenno-pytl.	o 25,9%
chleb z mąki pszennej gatunkowej	o 30 %
bułki, obwarzanki, suszki, sucharki i inne pieczywo z pszennej mąki gatunk.	o 30 %
drożdże	o 20 %

Tkaniny:

tkaniny bawełniane	o 15 %
tkaniny kamgarnowe z czystej wełny i półwełniane	o 12 %
sukno ciemne półwełniane	o 22 %
sukno grube wełniane	o 24 %
tkaniny półjedwabne oraz tkaniny ze sztucznego jedwabiu	o 12 %
tkaniny lniane	o 15 %

Według poszczególnych rubryk artykułowo-towarowych obniżka objęła:

chleb i pieczywo; mąkę; kaszę, ryż i rośliny strączkowe; makarony, koncentraty spożywcze; zboże i paszę; mięso i wyroby mięsne; ryby i konserwy rybne; tłuszcze, sery i produkty mleczne; jaja świeże i w proszku; cukier, cukierki i bakalie; wódkę, likiery i wina; piwo, wody owocowe i kwasy; owoce; ziemniaki, warzywa i jarzyny; tkaniny; gotową odzież, wyroby dziewiarskie i nakrycia głowy; obuwie; artykuły galanteryjne i wyroby jubilerskie, perfumy, wody kolońskie i pudła upominkowe; artykuły na potrzeby kulturalne i zabawki; naczynia kuchenne; artykuły domowego użytku; materiały budowlane; rowery, motocykle, zegarki, wyroby tytoniowe, zapalki i inne artykuły przemysłowe.

* * *

Trzecia z kolei obniżka państwowych cen detalicznych artykułów masowego spożycia, pociągająca w następstwie, jak to wykazały doświadczenia dwóch lat poprzednich, również obniżkę cen na rynku kołchozowym i w handlu spółdzielczym, stała się możliwa dzięki sukcesom, osiągniętym w 1949 roku w przemyśle i rolnictwie radzieckim, dzięki wzrostowi wydajności pracy i obniżeniu kosztu własnego produkcji. Na przestrzeni czterech lat powojennego planu pięcioletniego nie tylko osiągnięte, lecz i znacznie przekroczono w Związku Radzieckim przedwojenny poziom produkcji we wszystkich gałęziach gospodarki narodowej. Wyniki te są równocześnie wyrazem mądrej działalności politycznej partii Lenina-Stalina i jej troski o nieustannie wzrastający dobrobyt mas pracujących. Zgodnie bowiem ze wskazaniem Stalina — w systemie planowej gospodarki socjalistycznej „rozwój produkcji nie jest podporządkowany zasadzie konkurencji i zapewnienia zysku kapitalistycznego, lecz zasadzie planowego kierownictwa i systematycznego podnoszenia poziomu materialnego i kulturalnego mas pracujących“.

Trzy przeprowadzone w ZSRR obniżki państwowych cen detalicznych artykułów masowego spożycia stanowią same w sobie wspaniałą i konsekwentnie przemyślaną metodę realizacji przez ustrój socjalistyczny jego podstawowego celu osiągnięcia nieprzerwanego wzrostu poziomu materialnego i kulturalnego

całej ludności. Radziecki system planowego obniżania cen detalicznych realizuje wzrost siły nabywczej rubla, wzrost realnej płacy roboczej, rozwój obrotu towarów i wzmożenie konsumpcji artykułów powszechnego użytku.

Nieustanne podnoszenie materialnego i kulturalnego poziomu mas pracujących jest prawem rozwoju społeczeństwa socjalistycznego. Prawo to nie istnieje i byłoby nieosiągalne w ustroju kapitalistycznym, w którym panuje prawo akumulacji kapitalistycznej, prowadzące do wzbogacania klas wyzyskujących z jednej strony i do postępowego ubożenia mas pracujących z drugiej strony. Socjalizm, wcielony w życie po raz pierwszy w historii przez Związek Radziecki, podporządkował rozwój produkcji interesom mas pracujących, czego następstwem jest olbrzymia przewaga systemu socjalistycznego nad kapitalistycznym. W tym czasie, kiedy w Związku Radzieckim wzrasta nieustannie dobrobyt całej ludności, we wszystkich bez wyjątku krajach kapitalistycznych zachodzi systematyczne ograniczanie potrzeb mas pracujących, wzrasta bezrobocie, szerzy się inflacja i dewaluacja pieniądza, ceny artykułów masowego spożycia zwyżkują, realne płace robocze ulegają obniżce, pogarsza się z dniem każdym sytuacja materialna pracującego chłopstwa. Wszystkie ciężary powojennej odbudowy lub rozbudowy gospodarki, jak również ciężary na przygotowania do nowej wojny, przerzucane są przez burżuazję na barki mas pracujących.

Trzecią kolejną obniżkę cen w ZSRR, będącą wyrazem stalinowskiej troski o dobrobyt narodu, masy pracujące ZSRR przyjęły z gorącą wdzięcznością wobec partii i rządu radzieckiego.

W odpowiedzi na dalszy dowód troski o dobrobyt mas pracujących, ludzie radzieccy podjęli nowe zobowiązania wytwórcze, połączone z przekroczeniem produkcji i z podniesieniem wydajności pracy.

W stalinowskim powojennym planie pięcioletnim, między innymi, określone zostało zadanie osiągnięcia w kraju radzieckim obfitości artykułów i towarów masowego spożycia, jako jednego z warunków budownictwa wyższej fazy komunizmu. Toteż uchwałę Rady Ministrów ZSRR i KC WKP (b) o obniżeniu cen detalicznych z dniem 1 marca 1950 roku należy uważać za przesłankę pomyślnego osiągnięcia przez Związek Radziecki obfitości artykułów i towarów masowego spożycia.

* * *

Przeprowadzona w grudniu 1947 roku reforma walutowa w ZSRR umocniła rubla radzieckiego, przywracając mu jego pełną wartość. Trzykrotna obniżka cen detalicznych wzmogła zdolność nabywczą rubla i podniosła znacznie jego wartość w stosunku do walut zagranicznych. Równocześnie z tymi faktami w większości krajów kapitalistycznych nastąpił spadek wartości walut zagranicznych i tendencja zniżkowa w tym zakresie trwa nadal. Stany Zjednoczone formalnie nie obniżyły wartości dolara, utrzymując go w stosunku do fikcyjnej ceny złota (w rzeczywistości wbrew rynkowej cenie złota USA dostosowują nie wartość dolara do ceny złota, lecz fikcyjną cenę złota — 35 dol. za uncję — do rzeczywistej wartości dolara). Nie mniej jednak nieustający wzrost cen artykułów i towarów masowego spo-

życia w Stanach Zjednoczonych i występująca na tym tle inflacja pieniądza, doprowadziły, jak to stwierdzili odpowiedzialni przedstawiciele USA, do istotnego obniżenia się siły nabywczej dolara. W tych warunkach oficjalny kurs rubla radzieckiego nie odpowiadał faktycznemu stosunkowi rubla do wartości walut zagranicznych i wymagał odpowiedniej jego zmiany.

W konsekwencji tych faktów rząd radziecki uznał za konieczne podwyższyć oficjalny kurs rubla i przejść do jego ustalenia nie na bazie dolara, jak to miało miejsce od lipca 1937 roku, lecz na bardziej trwałej bazie złota — odpowiednio do wartości złota w rublu.

Wychodząc z tych założeń, Rada Ministrów ZSRR postanowiła:

1. Zaprzestać z dniem 1 marca 1950 roku określania kursu rubla w stosunku do walut zagranicznych na bazie dolara i przejść do określenia kursu rubla w oparciu o bardziej trwałą podstawę złota — odpowiednio do zawartości złota w rublu.
2. Ustalić zawartość złota w rublu na 0,222168 grama czystego złota.
3. Ustalić od dnia 1 marca 1950 roku nabywczą cenę Banku Państwowego ZSRR na złoto w wysokości 4 rubli i 45 kopiejek za 1 gram czystego złota.
4. Ustalić od dnia 1 marca 1950 roku kurs rubla w stosunku do walut zagranicznych, uwzględniając zawartość złota w rublu, ustaloną w punkcie 2:

4 ruble za 1 dolar amerykański, zamiast istniejącego — 5 rubli 30 kopiejek.

11 rubli 20 kopiejek za 1 funt szterling, zamiast istniejącego 14 rubli 84 kopiejek.

Polecić Bankowi Państwowemu ZSRR odpowiednio zmienić kurs rubla w stosunku do innych walut zagranicznych.

W razie dalszych zmian zawartości złota w walutach zagranicznych lub zmiany ich kursów, Rada Ministrów ZSRR upoważniła Bank Państwowy ZSRR do ustalania kursu rubla w stosunku do walut zagranicznych, z uwzględnieniem każdorazowych tych zmian. Nie ulega wątpliwości, że nowa forma umocnienia rubla radzieckiego na podstawie zawartości złota w rublu będzie miała duże znaczenie w stosunkach międzynarodowych.

* * *

Związek Radziecki posiada rozległe stosunki gospodarcze z państwami zagranicznymi. Podstawą tych stosunków jest handel zagraniczny, prowadzony w trybie monopolu państwowego. Monopol handlu zagranicznego oznacza, że prawo zakupu towarów zagranicznych i sprzedaży towarów radzieckich na rynkach zagranicznych znajduje się wyłącznie w ręku państwa.

Partia i rząd radziecki stale kierują się wskazaniami Lenina i Stalina, dotyczącymi umocnienia monopolu handlu zagranicznego, który stał się jedną z donioślejszych dźwigni zabezpieczenia i utrwalenia niezależności państwa radzieckiego.

Monopol handlu zagranicznego określa również organizację stosunków finansowych między ZSRR a państwami zagranicznymi. W wyniku monopolu zachodzi również konieczność scentralizowania między państwowych rozrachunków i płatności w ręku

państwa. Zadanie to oraz dokonywanie wszelkich transakcji w przedmiocie metali szlachetnych i walut zagranicznych powierzone jest Bankowi Państwowemu ZSRR (Gosbank), za którego pośrednictwem przeprowadzają swoje rozrachunki wszystkie eksportowo-importowe organizacje radzieckie.

Wszelkie rozrachunki z państwami zagranicznymi i kredytowanie handlu zagranicznego ZSRR za granicą przeprowadzane są w walucie obcej. Wymiana obcej waluty wewnątrz ZSRR jest wzbroniona.

Rozrachunki Banku Państwowego ZSRR z eksportowo-importowymi organizacjami radzieckimi, z firmami zagranicznymi i obywatelami obcych państw, przeprowadzane są przez Gosbank według oficjalnie ustalonego kursu rubla. W odróżnieniu od państw kapitalistycznych, gdzie kursy walut układają się żywiołowo, w ZSRR kurs rubla, tj. stosunek między radziecką jednostką pieniężną a jednostkami pieniężnymi walut obcych, ustala się przez komisję parytetową Gosbanku i ogłasza periodycznie w prasie.

Tak więc w lutym 1946 roku rząd radziecki ustalił jako ekwiwalent rubla 3 franki francuskie, wychodząc z założenia, że w owym czasie Francja utrzymywała kurs swojej waluty na paryecie złota. Jednakże dewaluacja franka francuskiego skłoniła następnie rząd radziecki do ustalenia kursu rubla dla rozrachunków międzynarodowych według kursu dolara amerykańskiego. W dniu 19 lipca 1937 roku rząd radziecki ustalił kurs rubla w wysokości 1 dol. am. = 5 rub. 30 kop. Od tego jednak czasu kurs dolara amerykańskiego uległ znacznym wahaniom.

Reformy pieniądza, przeprowadzone po wojnie w większości krajów kapitalistycznych, załamały się; pod naciskiem czynników amerykańskich kraje zmarszalizowane dokonały zbiorowej dewaluacji.

Pyrrhusowe zwycięstwo dolara nad funtem szterlinga nie przyniosło dolarowi stabilizacji. W USA odczuwa się z miesiąca na miesiąc skutki ograniczenia produkcji, wzrostu bezrobocia, rozwijającego się kryzysu ekonomicznego. Inflacja pieniądza, jako zabieg przeciwko kryzysowi, nie wychodzi dolarowi na dobre. Kurs dolara na rynkach międzynarodowych, szczególnie w świetle ceny rynkowej złota, poważnie się obniża. Tak np. w Paryżu na wolnym rynku cena uncji złota wynosiła w 1948 r. około 68 dolarów, w Lizbonie — 66 dolarów, w Rzymie — 70 dolarów, podczas gdy Amerykański Bank Federalny płacił wciąż za uncję złota — 35 dol. W ten sposób na rynku światowym dolar notowany był dwa razy niżej, niż wynosił jego kurs oficjalny. Obecnie dolar amerykański utracił wszelką wartość jako miernik oficjalnego kursu rubla radzieckiego, którego zdolność nabywczą na gruncie olbrzymich osiągnięć gospodarczych wzrastała nieustannie.

Pieniądz radziecki w przeciwstawieniu do walut kapitalistycznych stał się pieniądzem trwałym, opartym na sile ekonomiki radzieckiej i na nieustannym wzroście masy towarowej, znajdującej się w obrocie krajowym.

Podniesienie kursu rubla radzieckiego i ustalenie kursu na bazie złota świadczy o wzrastającym potencjale ekonomicznym ZSRR i stanowi jeszcze jeden więcej dowód przewagi systemu socjalistycznego nad przeżywającym się systemem kapitalistycznym.

JERZY SNARSKI

O oszczędność węgla konsumcyjnego

W ŚWIADOMOŚĆ mas pracujących Polski ludowej coraz głębiej wrasta przekonanie, iż przez wzrost wydajności pracy poprzez jej racjonalizację, przez wzmożenie wydajności tej pracy i przez najszerzej zastosowany i kontrolowany system oszczędności — zbliżamy się najpewniej i najszybciej do celu, który założył marksizm-leninizm: lepszej, szczęśliwej przyszłości.

W zespole elementów, składających się na postulowane założenia nie małą rolę odgrywa walka z marnotrawstwem. Bardzo szeroko musi być rozumiana i realizowana oszczędność, aby czynnik ten odegrał tę rolę, jaka przypada mu w udziale przy realizowaniu wszelkich planów, jakie założyliśmy, budując nową, socjalistyczną gospodarkę narodową.

Oszczędność z wszelkimi jej atrybutami traktować musimy, jako część organiczną socjalistycznego budownictwa. Z tego rozumienia wypływają rozumienia inne: oszczędność najszerzej pojęta podnosi dochód narodowy, majątek narodowy, a więc spowoduje wzrost dobrobytu, wzrost stopy życiowej mas pracujących.

Najszerze masy pracujące zdają sobie z tego sprawę. Wyrazem tego są olbrzymie, wielomiliardowe oszczędności, jakie w roku ubiegłym osiągnęły nasze kluczowe przemysły: hutniczy, węglowy, metalowy, energetyczny, włókienniczy, itd.

Osiągnięcia te, idące — jak już powiedzieliśmy — w miliardy złotych, są wynikiem masowej walki o oszczędność, a walkę tę toczyć muszą wszyscy, tak jak wszyscy korzystać będą z pozytywnych jej wyników.

Wszyscy — i na każdym odcinku. Każdy zbędnie spalony kWh, każdy zbędnie zużyty litr wody, każdy zbędnie spalony kilogram węgla — to marnotrawstwo, które w skali ogólnokrajowej powoduje miliardowe straty.

Zatrzymajmy się w tych krótkich rozważaniach tylko na węglu. Sporo nasuwa się tu uwag.

Przypomnieć należy przede wszystkim, iż aczkolwiek udział eksportu w realizacji naszej produkcji węglowej stale podnosi się i w roku 1949 osiągnął 35,4 proc., całej produkcji, to jednak 64,6 proc. konsumpcji wewnętrznej dowodzi dużej naszej rozrzutności. Twierdzenie to nabierze szczególnego charakteru, jeśli przeanalizujemy niektóre liczby, dotyczące dystrybucji owych 64,6 proc. naszej produkcji węglowej.

Ustalmy, że odbiorców krajowych węgla dzielimy na 4 grupy:

1. Przemysł
2. Komunikacja
3. Przeróbka węgla
4. Opał.

W tym zestawieniu udział poszczególnych grup odbiorców na przestrzeni lat 1947 — 1949 przedstawia się następująco (punkt wyjściowy — rok 1947 = 100):

Kategoria odbiorców	1947	1948	1949
Przemysł	100,0	109,0	110,8
Komunikacja	100,0	103,2	98,8
Przeróbka węgla	100,0	113,0	126,4
Cele opałowe	100,0	120,7	130,9
(w tym wolny rynek)	100,0	113,9	158,8
Razem:	100,0	114,4	116,0

Procentowy udział tych grup w konsumpcji węgla w tych samych latach przedstawia się następująco:

Kategoria odbiorców	1947	1948	1949
Przemysł	45,7	45,0	43,5
Komunikacja	15,5	14,4	13,4
Przeróbka węgla	16,0	16,3	17,5
Cele opałowe	22,8	24,3	25,6
Razem:	100,0	100,0	100,0

Liczby powyższe dotyczą jedynie węgla kamiennego. W spożyciu koksu sytuacja przedstawia się jednak podobnie. Konsumcja krajowa wyraża się liczbą 62,2 proc. ogólnej produkcji koksu, przy czym poszczególne grupy odbiorców partycypują w konsumpcji następująco (66,2 proc. ogólnokrajowej konsumpcji przyjmujemy za 100):

	1947	1948	1949
Przemysł	70,2	76,2	75,7
Komunikacja	2,4	2,4	2,3
Opał domowy	27,4	21,4	22,0
Razem:	100,0	100,0	100,0

Z zestawień powyższych można wyciągnąć następujące oczywiste wnioski:

przemysł i komunikacja, które z racji swego poważnego rozwoju byłyby raczej predestynowane do zwiększania swego udziału w konsumpcji węgla — wykazują tendencję zniżkową w tej konsumpcji;

zużycie węgla na cele opałowe systematycznie wzrasta.

Spostrzeżenia powyższe wskazują na to, że tam, gdzie istnieją obiektywne warunki racjonalnego, planowego zużycia węgla — konsumpcja jego maleje. Liczby ilustrujące zużycie węgla w przemyśle i komunikacji są tego najlepszym dowodem i wskazują na to, iż obie te grupy odbiorców węgla weszły zdecydowanie na drogę coraz bardziej oszczędnej, racjonalnej gospodarki cieplnej.

Trzeba przy tym zwrócić szczególną uwagę na to, iż liczby wyżej cytowane nie mogą stanowić i nie stanowią miary nateżenia rozwoju naszej produkcji przemysłowej. Jeśli porównamy liczby te z danymi

określającymi wzrost wytwórczości naszego przemysłu w tym samym czasokresie, to stwierdzić musimy, dużą dysproporcję między wzrostem produkcji a zużyciem energii cieplnej. Dysproporcję, wyrażającą się w tym, iż niewspółmierny jest minimalny wzrost zużycia węgla przez nasz przemysł do olbrzymiego wzrostu produkcji przemysłowej.

Świadczy to o coraz silniejszym wrastaniu w świadomość pracujących systemu oszczędnościowego, dającego w wyniku racjonalne zużycie węgla.

Inaczej przedstawia się sytuacja w grupie konsumpcji na cele opałowe.

Jeśli dla uproszczenia przyjmiemy, iż ogólne zużycie węgla na cele opałowe w kraju wynosi 100, to poszczególne grupy tej kategorii odbiorców zużywają węgiel w następujących procentach:

Zużycie węgla kamiennego na cele opałowe w Polsce w latach:

	1947	1948	1949
w procentach			
Opał wolnorynkowy	28,2	40,2	52,3
Opał gmachów publ.itd.	19,0	10,6	7,4
Deputaty	52,8	49,2	40,3
Razem:	100	100	100

I tu znów obserwujemy charakterystyczne zjawisko: Tam, gdzie istnieją warunki planowego, racjonalnego zużycia węgla, (gmachy publiczne, deputaty) — spożycie węgla maleje. Natomiast zużycie opału wolnorynkowego wyraźnie wzrasta.

Nim wyciągniemy z tego faktu dalsze wnioski — porównajmy ogólne nasze powojenne spożycie wewnętrzne z rokiem 1937. Porównywać będziemy dalej 4 główne grupy konsumentów — przy czym spożycie węgla w r. 1937 przyjmujemy za 100. W takim zestawieniu sytuacja przedstawia się następująco:

Kategoria odbiorców.

Rok	Przemysł	komunik.	cele przetw.	cele opał.
1946	132	181	160	170,1
1947	148	194	199,5	163,1
1948	161	200	223,9	195,1
1949	163	193	250	214,5

TADEUSZ CHOLIŃSKI

Doświadczenia z pierwszego okresu kontroli funduszu płac

W 1950 r. jako pierwszym roku realizacji sześcioletniego planu gospodarczego, kontrola funduszu płac będzie przeprowadzana w oparciu o nowo-zatwierdzoną przez ministra skarbu instrukcję. Wprawdzie instrukcja ta w podstawowych swych założeniach niewiele odbiega od poprzednio obowiązującej — niemniej jednak przy jej opracowywaniu zostały uwzględnione potrzeby wszelkich zmian, których konieczność występowała w toku realizacji uchwały o kontroli funduszu płac w drugim półroczu roku ubiegłego. Dlatego też wskazane jest, aby przed omówieniem tych zmian i uzasadnieniem ich słuszności, przeanalizować wyniki pierwszego półrocznej realizacji uchwały.

O przemyśle i komunikacji mówiliśmy już wyżej. Wzrost konsumpcji na cele przetwórcze wskazuje wyraźnie, że przemysł nasz dąży do jak najpełniejszego wykorzystania węgla. Produkcja koksu o specjalnych właściwościach, wzrost produkcji gazu i innych węgl-pochodnych nie tylko usprawiedliwiają wzrost konsumpcji węgla na te cele, ale są dowodem najbardziej racjonalnego wykorzystania węgla, jako surowca.

Wzrost spożycia węgla na cele opałowe o 114 proc. w stosunku do roku 1937 wskazuje przede wszystkim na to, że w Polsce przedwrześniowej istniał głód węglowy. Szczególnie na wsi. Polityka magnatów węglowych zawsze potrafiła była dostosować swoją działalność dystrybucyjną do potrzeb międzynarodowej finansjery; nigdy nie chciała widzieć potrzeb mas, które wyzyskiwała.

Pokrycie potrzeb wsi w dziedzinie zaopatrzenia w węgiel było szczególnie upośledzone. Dziś sytuacja zmieniła się. Spółdzielnie, placówki Samopomocy Chłopskiej i na tym odcinku spełniają rolę realizatorów zadań gospodarki socjalistycznej.

Podobnie korzystniej przedstawia się sytuacja w odległych od centrów węgl. ośrodkach miejskich.

Ale stwierdzając ten pozytywny stan rzeczy, należy zwrócić uwagę na fakt, iż nie zawsze gospodarowanie węglem opałowym stoi na takim poziomie, jaki powinien być w odbudowującym się ze zniszczeń wojennych kraju.

Spekulacja węglem (szczególnie we wschodnich i północnych częściach kraju), nadmierne magazynowanie, nieoszczędne zużywanie go — to tylko parę przykładów niewłaściwego, często karygodnego korzystania z tego, że Polska ludowa w najbardziej pozytywny sposób rozwiązać pragnie i rozwiązuje jedno z zagadnień, które obce było kapitalistycznym rządów przedwrześniowym.

Ale fakt ten winien całe nasze społeczeństwo zobowiązywać. Powinniśmy przede wszystkim pamiętać o tym, że oszczędność i gospodarność zwiększa nasze możliwości podniesienia ogólnego dobrobytu. Dyscyplina oszczędności w Polsce ludowej musi być zasadniczą metodą gospodarowania. I to na każdym odcinku.

Są to prawdy oczywiste. Powinny być powszechne.

W pierwszych miesiącach wykonania uchwały Narodowy Bank Polski podchodził tolerancyjnie do zagadnienia kontroli, dając kontrolowanym jednostkom możliwość stopniowego zapoznawania się ze stawianymi im wymaganiami. W czwartym kwartale ub. r. Bank zmierzał już do pełnej realizacji założeń instrukcji o kontroli funduszu płac. Niemniej jednak zaostrzenie kontroli przez Bank nie wywołało znacznego zwiększenia wypadków wstrzymania wypłat wskutek powstałych przekroczeń.

W roku ubiegłym ilość wstrzymań części zarobków w wyniku przekroczeń funduszu płac ograniczyła się do kilkudziesięciu wypadków — co stanowiło znikomy odsetek w stosunku do ilości kontrolo-

wanych przez Bank jednostek. Ten znikomy odsetek wynikał z szeregu przyczyn:

- z wygórowanego planowania przez poszczególne przedsiębiorstwa nakładów osobowych w planie rocznym.
- z tego, że okres realizacji kontroli funduszu płac zamykał się w granicach drugiego półrocza ubiegłego roku — skutkiem czego ilość wstrzymań w wyniku „trzeciego w ciągu roku przekroczenia” była ograniczona,
- z braku dostatecznej praktyki aparatu kontrolującego i nieprzeprowadzania odpowiednio wnikliwej kontroli.

Pomimo, że — wskutek nie dość wnikliwej kontroli bankowej — nie zostały uchwycone wszystkie przekroczenia, to jednak wkład NBP w realizację uchwały w drugim półroczu ub. r., będącym początkowym okresem jej wprowadzenia, był olbrzymi, zwłaszcza gdy się weźmie pod uwagę, że w tym okresie należało wysłać parę tysięcy monitów, upominających jednostki kontrolowane o obowiązku składania zarówno samych planów funduszu płac, jak i sprawozdań z ich wykonania. Była to swojego rodzaju praca pionierska, gdzie należało połączyć pracę kontrolerską z pracą instruktorską. Ten półroczny okres realizacji wytycznych instrukcji w terenie dał bogaty materiał doświadczalny, na którym można było się oprzeć, przystępując do opracowania nowej instrukcji.

Nowa instrukcja utrzymuje nadal zasadniczy podział pracowników na administracyjnych i produkcyjnych lub operacyjnych w odniesieniu do jednostek handlowych czy usługowych, a to z tych względów, że podział ten przy kontroli funduszu płac, jest podstawowym założeniem, które wiąże wysokość funduszu płac z efektami gospodarczymi. Trudności jakie wystąpiły w roku ubiegłym w związku z tego rodzaju podziałem, zgodnie z zapowiedzią PKPG, mają być w bieżącym roku usunięte w drodze nałożenia na jednostki nadrzędne obowiązku odgórnego zatwierdzania etatów i budżetów wszystkich jednostek administracyjnych. Do czasu wydania przez PKPG odpowiednich zarządzeń, wprowadzających obowiązek zatwierdzania etatów pracowników administracyjnych przez jednostki nadrzędne, należy zaliczać do grupy pracowników administracyjnych tych pracowników, których place na podstawie arkusza rozliczeniowego kosztów — zarachowane są do kosztów ogólnych przedsiębiorstwa.¹⁾ Do grupy tej zalicza się również pracowników działów finansowo-księgowych, pomimo pobierania przez nich premii za terminową sprawozdawczość.

Odrębnym problemem było zagadnienie możliwości oparcia kontroli funduszu płac pracowników administracyjnych czy produkcyjnych lub operacyjnych o limit średniej płacy. Tego rodzaju zasada nie mogła być jednak przyjęta przy realizacji kontroli funduszu płac, gdyż jak to wynika z poniżej omówionych przykładów nie daje ona możliwości wyciągnięcia istotnych wniosków, czy kontrolowana jednostka dokonała przekroczenia przy dokonywaniu wypłat. Np. wykonanie zaplanowanego budżetu jednostki administracyjnej miałoby następujący przebieg: (w tysiącach złotych)

¹⁾ Biuletyn Finansowy P.K.P.G. Nr 6 str. 190.

Pracownicy	Wysokość wynagrodzenia	Plan zatwierdzony		w I-szym przypadku		w II-gim przypadku		w III-cim przypadku	
		etatów	funduszu płac	Faktyczne wykonanie		Faktyczne wykonanie		Faktyczne wykonanie	
				etatów	funduszu płac	etatów	funduszu płac	etatów	funduszu płac
umysłowi w gr. I	50	3	150	2	132	2	100	3	150
" " II	45	4		3	150	3	135	4	180
" " III	40	10	400	5	225	5	200	10	400
" " IV	36	50	1800	40	1520	40	1440	50	1800
" " V	32	100	3200	100	3200	100	3200	100	3200
" " VI	28	150	4200	150	4200	150	4200	130	3640
" " VII	25	120	3000	120	3000	120	3000	60	1500
		437	12930	420	12427	420	12275	357	10870

Planowana średnia płaca wynosi:

$$12.930.000 : 437 = 29.588 \text{ zł.}$$

Wykonanie planowanego funduszu płac dało średnią płacę:

$$\text{w I przypadku } 12.427.000 : 420 = 29.588 \text{ zł}$$

$$\text{w II przypadku } 12.275.000 : 420 = 29.226 \text{ „}$$

$$\text{w III przypadku } 10.870.000 : 357 = 30.448 \text{ „}$$

Wyżej podane trzy warianty wykonania funduszu płac wskazują, że w przypadku pierwszym pomimo przekroczenia funduszu płac w poszczególnych grupach, co jest niezgodne z założeniem obowiązującej jednolitej siatki płac, średnia płaca pokrywała się ze średnią planowaną i odwrotnie w przypadku II i III wykonania planowanego funduszu płac, gdzie przekroczenie nie miało miejsca, średnia płaca raz wskazywała różnicę na minus (II) drugi raz różnicę na plus (III) od średniej planowanej płacy.

Z tych też względów nowa instrukcja pogłębia tylko pierwotne założenia instrukcji obowiązującej w r. 1949 wprowadzając bardziej wnikliwą metodę kontroli wykonania funduszu płac pracowników administracyjnych zwłaszcza, że założenia te w pełni pokrywają się z wytycznymi gospodarki planowej.

Stosując metodę wnikliwej kontroli wykonania planowanego funduszu płac pracowników administracyjnych podaną w sposób przykładowy w nowej instrukcji można ustalić, że w odniesieniu do I przypadku wykonania planowanego funduszu płac faktyczna słuszna wysokość globalnej wypłaty winna wynosić zł 12.275.000 a nie zł 12.427.000 jak to wynikałoby przy posługiwaniu się globalną średnią płacą. Wynika to z poniżej przeprowadzonej korekty wykonania funduszu płac w przypadku pierwszym (biorąc dowolne sumy przykładowe):

- nie zatrudniono w gr. I — 1-go pracownika przy płacy 50 tys. zł co daje 50.000 zł
- nie zatrudniono w gr. II-ej — 1-go pracownika przy płacy 45 tys. zł co daje 45.000 „
- nie zatrudniono w gr. III — 5-ciu pracowników przy płacy 40 tys. zł co daje 200.000 „
- nie zatrudniono w gr. IV — 10-ciu pracowników przy płacy 36 tys. zł co daje 360.000 „

razem 655.000 zł

Planowany fundusz płac w wysokości zł 12.930.000 pomniejszony o kwotę zł 655.000, wynikająca z niewykonania planu zatrudnienia zgodnie z powyższym obliczeniem, daje właściwą kwotę, która powinna być wypłacona. Przy przeprowadzeniu korekty metodą wyżej podaną należy zawsze pamiętać, że jednostka kontrolowana uprawniona jest do przekroczenia etatów jednej grupy — kosztem niewykorzystanych etatów grupy wyższej.

Nadto należy mieć również na uwadze, że częściej pracownikom administracyjnym może być przyznane prawo do pobierania premii w granicach, przewidzianych uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 1950 r.

W takich przypadkach przy dokonywaniu wypłat premii planowany fundusz płac tych grup pracowników musi być odpowiednio skorygowany w sposób analogiczny, jak przy korekcie planowanego funduszu płac pracowników produkcyjnych.

Również operowanie średnią płacą, jako elementem kontroli wykonania planowanego funduszu płac pracowników produkcyjnych, może prowadzić do wyciągnięcia błędnych wniosków, gdyż przy utrzymaniu się średniej płacy na poziomie średniej planowanej, może nastąpić znaczne nawet odchylenie względne ujemne, świadczące o przekroczeniu funduszu płac i odwrotnie, znaczne przekroczenie średniej planowanej stawki płac może nie wykazać względnego odchylenia ujemnego, które byłoby równoznaczne z przekroczeniem planowanego funduszu płac.

Nowa instrukcja wyodrębnia w oddzielną pozycję Fundusz Nagród i Prac Zleconych. Wyodrębnienie to musiało nastąpić z tego względu, że kwoty wypłacane z tego Funduszu nie zawsze są równoznaczne z obciążeniem odpowiednich kont klasy czwartej i nie wchodzi tym samym w pełnej wysokości w koszt jednostki wypłacającej. Wszelkie różnice są wyrównywane poprzez spulowany rachunek Funduszu Nagród i Płac Zleconych, administrowany przez jednostkę nadrzędną. Z tych też względów kontrolę wykonania zaplanowanego funduszu opiera się o zatwierdzony dla danej jednostki budżet. Z funduszu tego mogą być dokonywane wypłaty zarówno dla pracowników administracyjnych jak i produkcyjnych czy operacyjnych w jednostkach handlowych lub usługowych, gdyż wysokość wypłat z tego funduszu nie jest uzależniona od stopnia wykonania planu produkcji obrotu czy usług. Przy kontroli tego Funduszu obowiązuje zasada nieprzekraczalności globalnej kwoty zatwierdzonego budżetu. Wykazane przekroczenia automatycznie obciążają stopień wykonania funduszu płac pracowników administracyjnych — powodując tym samym przekroczenia i w konsekwencji wstrzymanie części zapotrzebowanej na wypłaty kwoty.

W nowej instrukcji w sposób odmienny potraktowano zagadnienie funduszu płac pracowników zatrudnionych przy wykonywaniu inwestycji i kapitalnych remontów, przeprowadzanych systemem gospodarczym. Praktyka wykazała, że pierwotna zasada, opierająca kontrolę wykonania zaplanowanego funduszu płac pracowników zatrudnionych przy inwestycjach przeprowadzanych systemem gospodarczym, na stopniu wykonania planu wartości dokonania

nych inwestycji, czy kapitalnych remontów, prowadziła do wyciągania fałszywych wniosków. Na tej podstawie nie mogły być wyciągane wnioski ustalające stopień odchylenia względnego czy nawet właściwie ustalony stopień odchylenia bezwzględnego. Przekroczenie planowanego funduszu płac pracowników inwestycyjnych może wcale nie świadczyć o zaistnieniu przekroczenia, np. przedsiębiorstwo planowało w danym okresie dokonać inwestycji wartości 10 miln. zł, w której to kwocie koszt robocizny stanowił 4 miliony zł i pozostałe koszty 6 milionów zł. Z powodu niedostarczenia pewnych materiałów wykonano w planowanym okresie systemem gospodarczym inną inwestycję. Wartość dokonanej inwestycji, której wykonanie planowo w późniejszym okresie wyraża się również kwotą 10 milionów zł niemniej jednak charakter jej wymagał znacznie większych nakładów osobowych, które wyniosły 8 milionów zł, przy kosztach pozostałych = 2 miliony zł. Porównywanie wykonanego funduszu płac z funduszem planowanym wskazywałoby, że przy wykonaniu zaplanowanych inwestycji w 100% fundusz płac wykonano w 200% — co świadczyłoby o przekroczeniu, wyrażającym się kwotą 4 milionów zł. Naturalnie tego rodzaju wnioski byłyby błędne.

W drugim przypadku, gdyby zaplanowanie i wykonanie robót miało odwrotny przebieg jak w przypadku pierwszym, to można byłoby wyciągnąć wniosek, że przedsiębiorstwo osiągnęło oszczędności.

W trzecim przypadku, gdy wskutek zwiększonego tempa wykonywania zaplanowanych robót inwestycyjnych — co jest charakterystyczną cechą dla gospodarki socjalistycznej — wykonana zostanie całość zaplanowanych wyżej omówionych inwestycji już w ciągu pierwszego okresu — to nakłady osobowe zgodnie z planem mogą wynosić 12 milionów zł i pozostałe koszty winny kształtować się w granicach 8 milionów zł. Plan robót inwestycyjnych wykonany zostałby w 200%, nie wynika jednak z tego, aby przy planowaniu podanym w pierwszym przypadku fundusz płac miał się zamknąć w granicach:

$$\frac{4.000.000 \times 200}{100} = 8.000.000 \text{ zł}$$

lub w drugim przypadku mógłby osiągnąć

$$\frac{8.000.000 \times 200}{100} = 16.000.000 \text{ zł}$$

Z tych też względów nowa instrukcja do zagadnienia robocizny związanej z robotami inwestycyjnymi lub kapitalnymi remontami, przeprowadzanymi systemem gospodarczym, podeszła z innego punktu widzenia. Przy kontroli nakładów osobowych tego typu pracowników operuje się łączną kwotą planowanych nakładów w wysokości zatwierdzonej przez Bank Inwestycyjny — o ile chodzi o robocizną inwestycyjną, lub przez jednostkę nadrzędną — o ile chodzi o robocizną związaną z przeprowadzaniem kapitalnych remontów — na podstawie kosztorysów robót zaplanowanych na cały okres trwania tych robót. W danym przypadku przedsiębiorstwo obowiązane jest złożyć w banku finansującym zestawienie obejmujące nakłady osobowe w łącznej kwocie ewentualnie z rozbić na poszczególne miesiące —

o ile to jest możliwe — w granicach przewidzianych w kosztorysach robót, objętych planem inwestycyjnym na dany rok. Zestawienie powyższe winno w przyszłości posiadać akceptację Banku Inwestycyjnego. Ewentualne zatwierdzenie tej kwoty może również nastąpić w drodze pisemnego potwierdzenia Banku Inwestycyjnego. Banki, finansujące eksploatację, będą honorować wypłaty na pokrycie robocizny inwestycyjnej do wysokości zatwierdzonej kwoty. W przypadku gdy nastąpi przekroczenie tej kwoty lub gdy przedsiębiorstwo, nie mając zaplanowanych robót inwestycyjnych, dokona nakładów inwestycyjnych — to wszelkie wynikające z tego tytułu kwoty dolicza się do wykonania funduszu płac pracowników administracyjnych.

Jak z tego widać nowa instrukcja obciąża aparat administracyjny odpowiedzialnością zarówno za przekroczenie budżetu Funduszu Nagród i Prac Zleconych, jak również za dokonanie niezaplanowanych inwestycji. Wydaje się, że w dużym stopniu wzmocni to dyscyplinę finansową, gdyż będzie wpływać bezpośrednio na wstrzymanie zarobków tej grupie pracowników, która odpowiedzialna jest za gospodarkę finansową kontrolowanej jednostki.

Zasadniczej rewizji musiała ulec również technika wyliczania odchylenia względnego. Ustalona uchwałą z dnia 21 czerwca 1949 r. — 5% marża tolerancyjna — nie mająca charakteru odgórnego usankcjonowania przekroczeń lecz przeznaczona na wyrównanie ewentualnych błędów wyliczenia przekroczenia, okazała się dla niektórych przemysłów niewystarczająca. Uchwała przewidywała tego rodzaju wypadki i w punkcie 3 tezy IX upoważniła przewodniczącego PKPG do dokonywania, w porozumieniu z ministrem skarbu i właściwym ministerstwem, zmian co do wysokości 5% marży tolerancyjnej, w odniesieniu do wszystkich lub poszczególnych grup przedsiębiorstw. Progresja wzrostu wynagrodzeń w stosunku do wzrostu wykonania planu produkcji jest mocno zróżniczkowana w granicach nawet jednego przemysłu.

W tych przemysłach, w których progresja wynagrodzeń w stosunku do stopnia wykonania planu produkcji jest stale rosnąca — marża tolerancyjna wymagałaby znacznego zwiększenia, co w praktyce prowadziłoby do uprzywilejowania jednostek, nie przekraczających swych planów produkcyjnych lub przekraczających je w nieznacznym stopniu. Z tych też względów raczej bardziej wskazane było utrzymanie w odniesieniu do funduszu płac pracowników produkcyjnych lub operacyjnych wszystkich jednostek kontrolowanych nadal 5% marży tolerancyjnej i wprowadzenie bardziej wnikliwej metody przy ustalaniu odchylenia względnego. Wydaje się, że wprowadzenie do nowej instrukcji trojkiego rodzaju metod, którymi należy posługiwać się przy ustalaniu odchylenia względnego zagadnienie to całkowicie rozwiązuje.

We wszystkich tych wypadkach gdy warunki umowy zbiorowej utrzymują ścisłą proporcję pomiędzy wzrostem wykonania planu produkcji, obrotów czy usług a wzrostem funduszu płac pracowników produkcyjnych lub operacyjnych, należy przy wyliczeniu odchylenia względnego stosować w odniesie-

niu do wszystkich kontrolowanych jednostek wzór obowiązujący w starej instrukcji a wyrażający się symbolem

$$O = \frac{F_p \times d}{100} - F_w$$

gdzie: O — oznacza stopień odchylenia w cyfrach bezwzględnych

F_p — oznacza fundusz płac planowany

F_w — oznacza fundusz płac wykonany

d — oznacza współczynnik korygujący, równy procentowi wykonania planowej czynności.

Pomnożenie planowanego funduszu płac przez współczynnik korygujący „ d ” i podzielenie przez 100 daje fundusz płac skorygowany, określony w nowej instrukcji symbolem „ F_k ”.

We wszystkich tych przypadkach, gdy z warunków obowiązującej umowy zbiorowej wynika dysproporcja — malejąca lub rosnąca — między procentem wykonania planowanej produkcji lub planowanych obrotów czy usług, a procentem wykonania planowanego funduszu płac, współczynnik „ d ” równać się będzie procentowej wysokości planowanego funduszu płac, zastrzeżonej warunkami umowy zbiorowej przy odpowiednim przekroczeniu planu. Np. w ramach umowy zbiorowej — wykonanie planowanej produkcji w 105% odpowiada wykonaniu planowanego funduszu płac w 110% to współczynnik korygujący „ d ” równać się będzie 110.

Posługiwanie się tą drugą metodą — przy pomocy współczynnika „ d ” równającego się procentowej wysokości planowanego funduszu płac, zastrzeżonej warunkami umowy zbiorowej, przy odpowiednim przekroczeniu planu wymaga opracowania przez centralne zarządy lub właściwe jednostki nadrzędne odpowiednich tablic, które dla swej ważności winny być zatwierdzone w trybie przewidzianym uchwałą. Do czasu opracowania tego rodzaju tablic metoda ta może być już stosowana, lecz wymagać to będzie pewnego nakładu pracy dla dokładnego ustalenia w każdym wypadku współczynnika „ d ” w oparciu o warunki obowiązującej umowy zbiorowej.

We wszystkich tych wypadkach, gdzie ze względu na specjalne warunki obowiązującej umowy zbiorowej, posługiwanie się jedną z wyżej wymienionych metod wyliczenia odchylenia względnego nie dawałoby właściwej oceny stopnia odchylenia z uwagi na fakt, że nie wszystkie dysproporcje istniejące między wzrostem nakładów planowanych z tytułu funduszu płac, a stopniem wykonania planowanych czynności dadzą się wyrazić w stosunku procentowym tj. nie dadzą się wyeliminować przez współczynnik „ d ” — powstaje konieczność stosowania poprawki „ k ”. W takim przypadku, w celu właściwego wyliczenia odchylenia względnego należy stosować wzór poniższy

$$O = \left(\frac{F_p \times d}{100} + K \right) - F_w$$

Powstaje pytanie w jakich wypadkach zachodzi konieczności powiększenia a w jakich pomniejszenia funduszu skorygowanego o poprawkę „ k ”. To zagadnienie wymaga bliższego branżowego rozpracowania dla wszystkich tych jednostek, w których ze

względów na specyficzne warunki umowy zbiorowej posługiwanie się współczynnikiem „d” niezbyt dostatecznie koryguje planowany fundusz płac. W każdym bądź razie już obecnie można powiedzieć, że fundusz skorygowany należy powiększyć o ewentualne końcówki wypłacane w danym miesiącu sprawozdawczym, a dotyczące miesiąca już rozliczonego — o ile bank kontrolujący stwierdzi, że mieszczą się one w granicach niewykorzystanego planowanego lub skorygowanego funduszu płac miesiąca, którego dotyczą, z ewentualnym uwzględnieniem 5% marży tolerancyjnej. I odwrotnie we wszystkich tych wypadkach, gdy z analizy wykonania to wyniknie, należy fundusz skorygowany zmniejszyć o kwotę wy-

nikającą z wyliczenia — która to kwota wyrażać będzie symbol „k”.

Wydaje się, że nowe zasady instrukcji obowiązującej z dniem 1 stycznia 1950 r. wprowadzają już pewną precyzję do metody wyliczania zarówno odchyleń bezwzględnych jak i względnych. Aczkolwiek wydaje się, że przy opracowaniu nowej instrukcji dołożono starań, aby wyeliminować błędy jakie dały się uchwycić w toku półrocznych doświadczeń kontroli funduszu płac, to jednak pozostaje do pokonania, szczególnie w pierwszym okresie stosowania nowej instrukcji kontroli, dość dużo trudności i tylko praktyka pozwoli wykazać, czy rozwiązuje należycie zadania.

DR EDWARD WIECKO

Zasoby leśne świata

ROZSZERZANIE powierzchni ziem uprawnych w rolnictwie, rosnące z rozwojem postępu technicznego zapotrzebowanie na drewno oraz dążenia do osiągnięcia maksymalnych dochodów z lasu stanowią główne przyczyny kurczenia się powierzchni leśnych świata. Szczególnym spustoszeniom uległy lasy w okresie rozwoju gospodarki kapitalistycznej w poszczególnych krajach.

Według najnowszych danych FAO obszar leśny świata (stan w końcu 1947 r.) przedstawia niżej umieszczona tabela Nr 1.

Obszar leśny świata.

Tabela 1:

L. p.	Część świata wzgl. kraje	Ludność w milionach	Łączna powierzchnia	Pow. leśna			% lesistości	Pow. leśna prod. w ha na 1 mieszkańca
				produk- cyjna	inne pow. leśne	razem		
		w milionach ha						
1	Europa i ZSRR	578	2737	727	319	1046	38	1,3
2	Azja bez ZSRR	1224	2591	358	162	520	20	0,3
3	Afryka	191	3060	306	543	849	28	1,6
4	Ameryka Płn.	201	2347	507	221	728	31	2,5
5	Ameryka Płd.	103	1755	664	91	755	43	6,4
6	Australia i Oceania	12	855	50	30	80	9	4,2
	Ogółem	2309	13345	2612	1366	3978	30	1,1
	Antarktyda		1388					

Jak wynika z przytoczonej tablicy ogólna powierzchnia leśna świata (zadrzewiona i niezadrzewiona) obejmuje obszar 3978 milionów ha, co stanowi 30% lądowej powierzchni ziemi z wyłączeniem obszaru antarktycznego. (Przy uwzględnieniu tego ostatniego obszaru odsetek lesistości świata zmniejszy się do 27%.)

W ogólnym obszarze lasów 66% stanowią lasy produkcyjne o powierzchni 2612 milionów ha i 34% tj. 1366 milionów ha pozostałe lasy.

Do lasów produkcyjnych zaliczane są według FAO lasy produkujące drewno użytkowe. Pozostałą grupę stanowią lasy, które wskutek niesprzyjających warunków siedliskowych produkują drewno, mające znaczenie jedynie lokalne i nadające się prawie wyłącznie tylko do celów opałowych. Te ostatnie lasy odznaczają się znikomym przyrostem masy drzewnej i skarłowaciałą formą drzew, a odsetek ich w stosunku do ogólnego obszaru lasów w Europie łącznie z Z. S. R. R. wynosi 32%, w Azji bez

Z. S. R. R. 31%, w Afryce 64%, w Ameryce Północnej 30%, w Ameryce Południowej 12% i w Australii i Oceanii 38%. Dobroczynność wpływu tych lasów może przejawiać się pod wieloma innymi względami poza produkcją drewna o znaczeniu światowym.

W przyszłości zatem podstawę do zaopatrzenia ludzkości w drewno stanowią będą podobnie jak i obecnie lasy produkcyjne. Lasy produkcyjne składają się w 36% z drzewostanów iglastych i 64% z liściastych.

Z ogólnego obszaru lasów produkcyjnych o powierzchni 2612 milionów ha na dostępne pod względem użytkowania przypada tylko 58% (543 miliony ha) lasów iglastych i 52% (870 milionów ha) lasów liściastych. Pozostałe powierzchnie tj. około 400 milionów ha lasów iglastych i około 800 milionów ha lasów liściastych stanowią rezerwy do wyzyskania w przyszłości.

Rozmieszczenie produkcyjnej powierzchni leśnej świata z podziałem na lasy dostępne i niedostępne do użytkowania oraz podziałem na iglaste i liściaste widoczne jest z tabeli Nr 2.

Rozmieszczenie produkcyjnej powierzchni leśnej świata.

Tabela 2:

L. p.	Część świata wzgl. kraje	Lasy użytk. dostępne			Lasy użytk. niedost.		
		iglaste	liśc.	razem	iglaste	liśc.	razem
		w miln. ha			w miln. ha		
1	Europa i ZSRR	316	108	424	212	91	303
2	Azja bez ZSRR	31	143	174	43	141	184
3	Afryka	2	148	150	—	156	156
4	Ameryka Płn.	180	154	334	135	38	173
5	Ameryka Płd.	10	297	307	5	352	357
6	Australia i Oceania	4	20	24	4	22	26
	Ogółem	543	870	1413	399	800	1199

Z użytkowanego dotychczas obszaru lasów w skali światowej, wynoszącego około 1413 milionów ha, zaledwie około 10% stanowią lasy zagospodarowane. Ponad 1/3 obszaru użytkowanego stanowią lasy tropikalne, a resztę lasy strefy umiarkowanej.

Przytaczane według FAO dane uważać można za przybliżone, gdyż zebrane one zostały ze 101 krajów obejmujących 62% powierzchni lądowej ziemi i 66% powierzchni leśnej świata. Zestawienie odnośnie powierzchni

leśnej i produkcyjności lasów w stosunku do krajów, które danych do FAO nie nadesłały opracowano według innych źródeł.

Wyjaśnienia wymagają definicje przyjęte przez FAO. W sprawozdaniach dla FAO miał być podawany przyrost brutto, rozumiany jako roczny przyrost masy drzewnej przeciętny z dziesięciolecia ze wszystkich drzew. Obok liczb charakteryzujących przeciętny roczny przyrost miała być podawana masa drewna powstała z łącznych strat naturalnych, spowodowanych przez pożary oraz szkodliwe dla lasu czynniki organiczne i nieorganiczne, również jako przeciętna z dziesięciolecia. Przyrost netto można otrzymać z różnicy pomiędzy masą przyrostu brutto i ilością masy drewna obejmującą straty naturalne.

Przeciętne roczne użytkowanie obejmuje przeciętny z dziesięciolecia roczny rozmiar użytkowania surowca drzewnego, bez kory, bez względu na dokonany wywóz.

Ogłoszone ostatnio przez FAO dane o leśnych obszarach świata wykazują znaczne różnice w porównaniu z poprzednio ogłaszanymi danymi statystycznymi (np. Jentsch (1911) określał powierzchnię leśną świata na 3.620 milionów ha, Zon i Sparhawk (1923) na 3.029 milionów ha, Iwanowski (1926) na 2.937 milionów ha, Streiffert (1931) na 3.007 milionów ha, Heske (1931) na 2.940 milionów ha).

Łączna powierzchnia lasów Europy i Z. S. R. R. podana przez FAO wynosić ma 1046 milionów ha przy niepełnym uwzględnieniu obszarów leśnych Z. S. R. R.

Obszar lasów Europy bez ZSRR wynosi według FAO 132 milionów ha.

Według danych radzieckich (1948 r.) obszar lasów ZSRR określony został na 1,1 miliardów ha, w czym ponad 700 milionów ha (ponad 30% powierzchni ZSRR) stanowią obszary zadrzewione o zapasie drzewnym 40—45 miliardów m³. Przyrost roczny w lasach ZSRR określono na 700—800 milionów m³, użytkowanie zaś i wywóz drewna rocznie obejmuje ponad 200 milionów m³ (w 1935 r. 203 miliony m³, w czym 113 milionów m³ drewna użytkowego, w 1940 r. 232 miliony m³, w czym 113 milionów m³ drewna użytkowego, w 1950 r. plan przewiduje użytkowanie i wywóz 280 milionów m³ drewna).

Wszystkie lasy ZSRR stanowią własność społeczną.

Ponad 70% lasów ZSRR pokrywa obszary na wschód od Uralu, gdzie zamieszkuje zaledwie 1/5 część ludności całego kraju i poniżej 30% ogólnej powierzchni lasów znajduje się w europejskiej części ZSRR, gdzie zamieszkuje 80% ludności.

ZSRR posiada największe bogactwa leśne ze wszystkich krajów świata.

Następne miejsce w świecie pod względem dostępnego dotychczas użytkowo obszaru lasów zajmuje Kanada o lesistości 37%, ogólnej (według FAO) powierzchni 334 miliony ha, w czym lasów produkcyjnych 210,6 milionów ha, z których dostępnych użytkowo jest 113 milionów ha. Z ogólnego obszaru lasów produkcyjnych przypada na własność państwową 183,9 milionów ha, na własność samorządową 0,8 milionów ha i na własność prywatną 25,9 milionów ha.

Zapasy drzewostanów kanadyjskich lasów produkcyjnych obejmuje 5419 milionów m³ (na jednym ha 42 m³).

Przeciętny roczny przyrost brutto produkcyjnych lasów Kanady ma wynosić 87 milionów m³, straty naturalne obejmują masę drewna w ilości 24 miliony m³ rocznie, a przeciętne roczne użytkowanie 69 milionów m³. Na jednego mieszkańca przypada w Kanadzie 17,12 ha lasów.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej o lesistości 33% zajmują trzecie miejsce pod względem obszaru lasów dostępnych użytkowo i posiadają 253 miliony ha lasów, w czym 192 miliony ha lasów produkcyjnych, z których 171 milionów ha obejmują lasy dostępne użytkowo. W ogólnym obszarze lasów produkcyjnych w tym kraju wypada na własność państwową 45,3 miliony ha, samorządową 6,9 milionów ha i prywatną 139,6 milionów ha.

Zapasy drzewostanów wyraża się ilością 12 149 milionów m³. Przeciętny przyrost brutto w Stanach Zjednoczonych wynosić ma 379 milionów m³, przy stratach naturalnych 42 miliony m³ i przeciętnym użytkowaniu rocznym 345 milionów m³. Na jednego mieszkańca posiadają Stany Zjednoczone AP 1,36 ha lasów.

Najpoważniejszymi producentami drewna w Europie obok ZSRR są: Finlandia i Szwecja.

Lasy Finlandii obejmują łączny obszar 21,7 milionów ha, w czym lasów produkcyjnych 20,7 milionów ha, o zapasie drzewostanów 1006 milionów m³, przeciętnym rocznym przyroście brutto 40,8 milionów m³, stratach naturalnych 1,7 milionów m³, użytkowaniu rocznym 34,5 milionów m³ (z lat 1940—42). Lesistość Finlandii wynosi 71%. Lasy państwowe obejmują w tym kraju powierzchnię 7,5 milionów ha, samorządowe 0,3 milionów ha i prywatne 13,3 milionów ha. Na jednego mieszkańca przypada w Finlandii 5,31 ha lasów.

Szwecja posiada 23,5 milionów ha lasów, w czym lasów produkcyjnych 22,9 milionów ha o zapasie 1175 milionów m³, przeciętnym przyroście rocznym brutto 46,6 milionów m³, stratach naturalnych 1 milion m³ i rocznym użytkowaniu 41,2 milionów m³. Na jednego mieszkańca przypada w tym kraju 3,42 ha lasów, przy lesistości kraju 57%. Lasy państwowe obejmują w Szwecji 4,4 miliony ha, samorządowe 0,8 milionów ha i lasy prywatne 17,4 milionów ha.

Poważne ilości drewna w okresie powojennym wśród krajów europejskich użytkowane są w Niemczech. W 1947 r. pozyskano w tym kraju 63,6 milionów m³ masy drzewnej. Obszar lasów niemieckich obejmuje 7,5 milionów ha o zapasie drzewostanów 819 milionów m³ i przyroście netto 27 milionów m³. Lesistość kraju wynosi 21%. Rozdział lasów pod względem własności przedstawia się w Niemczech następująco: lasy państwowe 3,4 miliony ha, samorządowe 2,0 miliony ha i prywatne 2,1 milionów ha.

Do najbogatszych krajów w lasy w skali światowej, mało stosunkowo jednak jeszcze użytkowanych należy Brazylia o lesistości 46%, ogólnym obszarze lasów 396 milionów ha, w czym 377 milionów ha lasów produkcyjnych, z których dotychczas dostępne pod względem użytkowym zajmują obszar 153 miliony ha. Na jednego mieszkańca przypada w Brazylii 8,08 ha lasów. Prawie całkowity obszar lasów brazylijskich stanowi własność prywatną, gdyż zaledwie 392 tys. ha jest własnością państwową.

Poważne obszary leśne, w znikomych zaledwie ilościach użytkowane, posiada Kongo Belgijskie o le-

sistości 53%. Obszar lasów tego kraju wynosi 120,3 milionów ha w tym lasów produkcyjnych 119,5 milionów ha, o zapasie drzewostanów 28.700 milionów m³ (na 1 ha 416 m³) przyroście rocznym 483 miliony m³ (na 1 ha 7 m³), użytkowaniu rocznym 0,4 milionów m³. Na jednego mieszkańca przypada 11,3 ha. Prawie wszystkie lasy w Kongo Belgijskim stanowią własność państwową i tylko 60 tys. ha należy do własności prywatnej.

Opisane szczegółowiej kraje: ZSRR, Kanada, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Brazylia, Kongo Belgijskie, Finlandia i Szwecja obejmują łącznie 57% ogólnego obszaru lasów świata i 63% powierzchni lasów produkcyjnych.

Powierzchnia lasów produkcyjnych przypadająca na jednego mieszkańca wykazuje poważne różnice w skali światowej. W gęsto zaludnionej Azji przypada zaledwie 0,3 ha na jednego mieszkańca, w mało zaludnionej Ameryce Południowej 6,4 ha, a w ubogiej w lasy i rzadko zaludnionej Australii i Oceanii 4,2 ha, zaś w Afryce 1,6 ha.

W Europie łącznie z ZSRR przypada przeciętnie na jednego mieszkańca 1,3 ha lasów. Poważne jednak wahania wykazują pod tym względem poszczególne kraje europejskie. Kraje uprzemysłowione i gęsto zaludnione posiadają znikome powierzchnie lasów przypadające na jednego mieszkańca. W Wielkiej Brytanii powierzchnia ta wynosi 0,03 ha, w Belgii 0,06 ha i w Danii 0,06 ha. Nieco większe powierzchnie lasów na jednego mieszkańca posiadają kraje: Szwajcaria 0,18 ha, Polska 0,27 ha, Francja 0,27 ha, Czechosłowacja 0,30 ha, Austria 0,40 ha, Bułgaria 0,44 ha. Największą ilość lasów w Europie w stosunku do jednego mieszkańca posiada Finlandia a mianowicie 5,31 ha.

Lesistość przeważnej ilości krajów europejskich wyrażona w odsetkach przedstawia się następująco: Austria 38%, Belgia 18%, Bułgaria 35%, Czechosłowacja 32%, Dania 8%, Finlandia 71%, Francja 20%, Niemcy 21%, Wielka Brytania 6%, Grecja 16%, Węgry 12%, Holandia 8%, Norwegia 24%, Polska 22%, Portugalia 28%, Szwecja 57% i Szwajcaria 22%.

Poważne różnice występują również w poszczególnych krajach pod względem zapasu drzewostanów wyrażonego w m³ drewna (bez kory) na 1 ha. Te liczby przedstawiają się dla niektórych krajów następująco: Szwajcaria 243 m³, Austria 139 m³, Niemcy 109 m³, Czechosłowacja 97 m³, Grecja 88 m³, Belgia 76 m³, Węgry 68 m³, Dania 55 m³, Norwegia 55 m³, Szwecja 53 m³, Bułgaria 51 m³, Finlandia 49 m³, Wielka Brytania 49 m³, Holandia 40 m³, Kanada 48 m³, Stany Zjednoczone AP 71 m³, Madagaskar 250 m³, Peru 236 m³, Urugwaj 122 m³, Kamerun 25 m³, Nigeria 25 m³. Przy porównywaniu tych liczb pomiędzy poszczególnymi krajami należy mieć na uwadze, że kraje tropikalne podawały nie zawsze całkowity zapas drzewostanów lecz często tylko zapas rodzajów drewna w danym okresie poszukiwanego na rynku (np. Kamerun i Nigeria). W żądanych przez FAO sprawozdaniach dla umożliwienia porównywalności miał być podawany zapas z drzew powyżej 10 cm. bez kory, mierzonych na wysokości 1,30 m od ziemi wyrażony w m³.

Dla pełniejszego obrazu stanu lasów rozpatrzmy jeszcze jak kształtował się przeciętny przyrost masy drzewnej w poszczególnych krajach. Określony przez FAO przeciętny przyrost brutto w m³ na 1 ha w poszczególnych krajach ma wynosić: Austria 3,3 m³, Belgia 2,6 m³, Buł-

garia 1,8 m³, Czechosłowacja 2,8 m³, Dania 6,8 m³, Finlandia 2,0 m³, Francja 2,6 m³, Niemcy 3,6 m³, Wielka Brytania 1,0 m³, Grecja 1,9 m³, Węgry 1,8 m³, Holandia 2,6 m³, Norwegia 2,2 m³, Polska 1,5 m³, Szwecja 2,1 m³, Szwajcaria 4,0 m³, Kanada 0,8 m³, Stany Zjednoczone AP 2,2 m³, Chile 4,0 m³, Kongo Belgijskie 7,0 m³, Chiny 2,8 m³, Japonia 2,0 m³, Australia 0,8 m³.

Z przytaczanych przez FAO rozmiarów przyrostu w poszczególnych krajach i porównania z nimi rozmiarów użytkowania wynika, że lasy iglaste obejmujące 36% produkcyjnej powierzchni leśnej świata są nadmiernie użytkowane, gdyż pokrywają 70% zapotrzebowania światowego na drewno użytkowe.

Główne obszary lasów iglastych znajdują się w Europie, ZSRR, i Ameryce Północnej.

Przeciętny przyrost krajów europejskich wynosi 2,2 m³ masy drzewnej (bez kory) rocznie na 1 ha. Według FAO istnieje możliwość podniesienia tego przyrostu do m³ przez zwiększenie intensywności gospodarstwa leśnego.

Według źródeł radzieckich przyrost w lasach ZSRR wynosi około 1 m³ z 1 ha powierzchni zadrzewionej.

Obecny przyrost w lasach iglastych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej wynoszący 2,3 m³ na 1 ha możliwy jest według FAO do zwiększenia do 4 m³ i w Kanadzie z 1 m³ do 2 m³ na 1 ha.

Realizacja powyżej przedstawionych zamierzeń, przy uwzględnieniu 10% naturalnych strat w masie drewna miałyby przynieść w wyniku przeciętny przyrost w rozmiarze 2,2 m³ drewna z 1 ha na obszarze lasów iglastych dostępnych obecnie użytkowo czyli łącznie rocznie około 1.200 milionów m³. Przy włączaniu poza tym do użytkowania produkcyjnych obszarów lasów iglastych, dotychczas nie dostępnych dla użytkowania, i intensywnym zagospodarowaniu tych obszarów widzi FAO możliwość osiągnięcia dalszych 600 milionów m³ rocznie, czyli łącznie lasy iglaste mogłyby produkować 1.800 milionów m³ rocznie. Jeśli istnieją opisane możliwości — to dopiero w odległej przyszłości. Obecnie można się liczyć z przyrostem lasów iglastych w rozmiarze 800—850 milionów m³.

Gdy uwzględnimy w skali światowej rozmiary zapotrzebowania na drewno w ilości 0,8 m³ na jednego mieszkańca — łączna ilość niezbędnego drewna na pokrycie tego zapotrzebowania wyniesie około 18.850 milionów m³. Lasy iglaste przy nienaruszeniu zapasu drzewnego mogłyby pokryć zaledwie połowę tego zapotrzebowania.

Rozpatrzmy jeszcze jak przedstawia się problem lasów liściastych. W ogólnej powierzchni leśnej świata lasy liściaste zajmują 64%, z czego 14% rośnie w strefie umiarkowanej a 50% stanowią lasy tropikalne.

Przyrost w lasach liściastych strefy umiarkowanej określa FAO na 2 m³ z 1 ha. Użytkowanie tych lasów w Europie, zwłaszcza w rejonie Morza Śródziemnego w ostatnich latach jest nadmierne, natomiast w Ameryce Północnej rozmiary użytkowania mają nie przekraczać przyrostu w lasach liściastych.

Użytkowanie lasów liściastych tropikalnych ogranicza się obecnie do poszukiwanych na rynku rodzajów drzew i chociaż nie przekracza ogólnego przyrostu masy drzewnej w tych lasach, zdarza się jednak już obecnie nadmierne a nawet rabunkowe użytkowanie w stosunku do niektórych rodzajów drzew.

Rozważmy jeszcze jak przedstawiają się łączne rozmiary światowego użytkowania lasów. Ogólna masa wyrębów światowych drewna wyrażona w surowcu wyno-

siła w 1937 r. około 1,5 miliarda m³, w czym drewna użytkowego około 47%. W 1947 r. wyreby światowe objęły około 1,45 miliarda m³ drewna, a w 1948 r. przekroczono już rozmiary użytkowania w porównaniu z masą drewna pozyskaną w 1937 r.

W stosunku do masy światowych wyrebów drewna udział Europy bez ZSRR wyraził się w 1947 r. w 20% (287 milionów m³) a Ameryki Północnej w 25% (366 milionów m³) czyli łącznie w 45% przy znajdowaniu się w Europie 114 milionów ha dostępnych użytkowo i Ameryce Północnej 298 milionów ha tj. łącznie 29% dostępnej pod względem użytkowym powierzchni leśnych świata. W 1947 r. Łacińska Ameryka uczestniczyła w masie wyrebów światowych 12% (170 milionów m³), a Afryka 3% (50 milionów m³) przy posiadaniu w Łacińskiej Ameryce 24% (343 miliony ha), a w Afryce 10% (144 miliony ha) obszaru lasów dostępnych użytkowo w skali światowej.

Nierównomiernie kształtuje się również spożycie drewna w skali światowej. W Północnej Ameryce, Europie i Oceanii, posiadających łącznie 24% ludności świata, spożycie obejmuje 70% (1947 r.) światowej produkcji drewna użytkowego. W stosunku do jednego mieszkańca przeciętne roczne spożycie w Europie wynosi 550 kg (drewna użytkowego 305 kg i opałowego 245 kg), w Ameryce Północnej 1.600 kg (drewna użytkowego 1.270 kg i opałowego 330 kg), w Oceanii 1.410 kg (drewna użytkowego 810 kg i opałowego 600 kg), w Łacińskiej Ameryce 920 kg (drewna użytkowego 80 kg i opałowego 840 kg) i w Azji 165 kg (drewna użytkowego 90 kg i opałowego 75 kg).

Przy użytkowaniu lasów w skali światowej szczególnie dewastacyjne i niszczące formy uwidoczniły się w okresach gospodarki kapitalistycznej w poszczególnych krajach. Największe obszary wylesione zostały w Chinach i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. W ostatnim 150-leciu w St. Zjednoczonych Ameryki Północnej zniknęły całkowicie lasy z obszarów ponad 140 milionów ha, z których część zamieniła się w obszary pustynne. Z obliczeń dokonanych w Stanach Zjednoczonych A. P. wynika, że dla częściowego naprawienia szkód wyrządzonych ziemi tego kraju przede wszystkim dewastacyjnym, kapitalistycznym użytkowaniem lasów, potrzeba pracy około 650 tysięcy wykwalifikowanych robotników w przeciągu 10 lat. W znacznym stopniu spustoszone zostały również lasy w krajach europejskich i innych krajach świata. Z obszaru lasów należących do Imperium Brytyjskiego zaledwie 9% było zagospodarowanych w ostatnim okresie międzywojennym, a 91% obszaru podlegało rabunkowej eksploatacji. Najbardziej zdewastowane zostały lasy na Cejlonie, Cyprze, Malajach, w Palestynie i w afrykańskich posiadłościach angielskich.

Stosunek przedsiębiorstw kapitalistycznych do produkcji leśnej charakteryzował K. Marks w słowach: „Długi okres produkcji (zawierający w sobie tylko w nieznacznym rozmiarze czas zużytej pracy) i związany z nim długotrwały okres obrotu czynią hodowlę lasu niekorzystną dla prywatnych, a więc dla kapitalistycznych przedsiębiorstw, gdyż przedsiębiorstwa te w istocie swej są prywatnymi przedsiębiorstwami, choćby na miejscu oddzielnego kapitalisty występował kapitalista stowarzyszony. Skutkiem tego pojawia się jako reguła, typowe dla kapitalistycznych krajów usuwanie lasów w olbrzymiej skali i wprowadzenie nowych upraw w znikomych rozmiarach.” „Rozwój kultury i przemysłu w ogóle na tyle energicznie

wyraził się w niszczeniu lasów, że w porównaniu z tym wszystkim co zostało zrobione dla celów odnowienia i hodowli lasu przedstawia sobą wielkość zupełnie znikomą¹⁾.

Skutki kapitalistycznej gospodarki w lasach charakteryzował również F. Engels w słowach: „Ponieważ poszczególni kapitaliści zajmują się produkcją tylko dla celów otrzymania szybkiego zysku, to pod uwagę biorą tylko najbliższe bezpośrednie wyniki... np. plantatorów hiszpańskich, którzy na Kubie wypalili lasy na stokach gór, w celu użyznienia gleby pod plantacje drzew kakaowych, nie nie obchodziło, że ulewy tropikalne spłukiwały potem niechronioną warstwę gleby, pozostawiając obnażone skały. Przy obecnym sposobie produkcji liczone się w stosunku do przyrody i społeczeństwa tylko z najbliższym osiągalnym wynikiem²⁾.

W ostatnim okresie lasy w warunkach gospodarki kapitalistycznej są w dalszym ciągu nadmiernie, a przeważnie w dewastacyjny sposób użytkowane. Nawet w kapitalistycznych krajach zachodniej Europy rozmiary użytkowania lasów w 1948 r. objęły 140% w stosunku do przyrostu masy drzewnej³⁾ Przy tym rozmiarze użytkowania deficyt w stosunku do zapotrzebowania wynosi w krajach zachodnio-europejskich na kopalniaki, podkłady i tarcicę iglastą około 20—30%. Stan ten jest wynikiem rosnącego w dalszym ciągu zapotrzebowania na drewno mimo stosowania szeregu artykułów zastępczych w różnych dziedzinach życia gospodarczego.

Sytuacja ta stwarza zachęcające warunki dla kapitalistycznych właścicieli lasów do upłynniania rosnących zapasów drzewnych, w pogoni za osiągnięciem maksymalnych dochodów z nadmiernego użytkowania lasów.

Przeciwstawieniem tragicznych skutków kapitalistycznej gospodarki w lasach jest socjalistyczny system gospodarstwa leśnego. W systemie tym nie ustala się wyrebów w okresie zapewniającym najwyższy czysty dochód, lecz jako cel stawia się prowadzenie gospodarstwa w taki sposób, aby otrzymać najwyższy, stały przyrost produktów tego gospodarstwa, przy uwzględnieniu celów również pozagospodarczych.

Celem produkcji leśnej w systemie socjalistycznym jest trwałe i pełne pokrywanie potrzeb społeczeństwa w zakresie produktów leśnych, a w szczególności drewna przy równoczesnym zachowaniu wpływu lasów na inne dziedziny gospodarstwa narodowego, kultury społecznej, obronności kraju oraz zabezpieczenia rozszerzonej reprodukcji gospodarstwa leśnego. Przykłady wspaniałych osiągnięć socjalistycznej gospodarki w lasach widzimy w Związku Radzieckim, który przy posiadaniu największych obszarów leśnych świata wprowadza na olbrzymich przestrzeniach obejmujących miliony ha nowe zalesienia.

Z rozważań powyższych widoczna jest konieczność wprowadzenia w jak najrozleglejszym zakresie w skali światowej ochrony i zagospodarowania istniejących lasów, przy rozszerzeniu powierzchni leśnej świata przez nowe zalesienia oraz ograniczeniu użytkowania lasów i oszczędnym korzystaniu z jego płodów w dążeniu do zabezpieczenia dla ludzkości na przyszłość wielostronnych korzyści z lasów.

¹⁾ K. Marks. *Kapitał*. (Wydanie niemieckie). Tom II. Berlin, 1948. Str. 241.

²⁾ F. Engels. *Dialektyka przyrody*. (Wydanie rosyjskie.) Moskwa, 1949, str. 143.

³⁾ *Zeitschrift für Weltforstwirtschaft*. Heft 4—6. Hamburg, 1949, str. 83.

A. W. EJCHENWALD

Obliczanie i normowanie kosztów własnych jednej maszyny-godziny

KOSZT własny wykonania wyrobu zależny jest w znacznym stopniu od tego, przy pomocy jakiego narzędzia (na jakiej maszynie) wykonana jest praca¹⁾. Koszt własny produkcji może być zwiększony, jeśli urządzenia, na których wykonywane są procesy produkcyjne, są mało wydajne, drogie w użyciu i wymagają znacznych kosztów eksploatacyjnych i kosztów obsługi, jak również wtedy, gdy skomplikowane urządzenia wykorzystywane są dla pracy prostej i to w niepełnym potencjale.

Racjonalne wykorzystanie urządzenia, wybór najsłuszniejszego procesu technologicznego itp. zależne są od wysokości kosztów, związanych z pracą danego rodzaju urządzenia w określonej jednostce czasu. Celem ustalenia rentowności maszyny, należy, poza stwierdzeniem produktywności, obliczyć również koszty, związane z jej amortyzacją i obsługą.

Mówiąc o pracy młota parowego, Marks stwierdził, że ponieważ, „... jego zużycie dzienne, zapotrzebowania węgla itd. rozkładają się na wielkie masy wykuwanego codziennie żelaza, to na każdy centnar żelaza przypada jedynie niewielka część kosztu własnego; lecz byłaby ona bardzo duża, gdyby tym wielkim narzędziem wbijano drobne gwoździe²⁾”.

Nie można oceniać przestojów urządzeń tylko na podstawie strat czasu pracy parku maszynowego. Obliczeń takich można dokonywać jedynie według rodzaju urządzenia (proste lub skomplikowane, kosztowne lub tanie). Jest rzeczą oczywistą, że przestoje automatów, maszyn wielowrzecionowych i agregatów będą dla przedsiębiorstwa droższe, niż przestoje nieskomplikowanych tokarek, wiertarek, szlifierek i strugarek.

Amortyzacja, remont, obsługa, uruchomienie silników itp. będą dla urządzeń skomplikowanych i specjalnych droższe, niż dla grupy prostych, nieskomplikowanych niedrogich maszyn.

Rezolucja XVIII Wszechzwiązkowej Konferencji Partyjnej wskazuje, że „... czas już zaprzestać takiej szkodliwej praktyki..., że deficytowe, specjalne urządzenia, skomplikowane agregaty produkcyjne, potężne maszyny wykorzystywane są niezgodnie z przeznaczeniem lub z niepełnym obciążeniem...³⁾”.

Aby zadośćuczynić tym wymogom, należy znać koszt własny pracy na każdej maszynie. Zwykłe kalkulacje nie ujawniają takiego kosztu własnego; istniejące kalkulacje określają sumę wszystkich kosztów,

przypadających na jednostkę produkcji (część, wyrób) bez rozczłonkowania ich na poszczególne operacje.

Próby wykorzystania zwykłej metody kalkulacji kosztów własnych produkcji dla ustalania kosztów, przypadających na jedną godzinę pracy maszyny lub na jedną operację, mogą doprowadzić do istotnych omyłek.

Jak wiadomo, do kalkulacji kosztów własnych wyrobu włącza się: zużycie materiałów podstawowych z wyłączeniem odpadków po cenie sprzedażnej; płace zarobkowe, wypłacone robotnikom produkcyjnym; zużycie paliwa i energii; wydatki na specjalne narzędzia i przyrządy itp., zaś w kalkulacji wynikowej uwzględnia się również straty z powodu braków.

Wszystkie pozostałe wydatki: koszty remontu, zużycie normalnych narzędzi, amortyzacja utrzymanie pomieszczeń, zużycie energii elektrycznej dla silników i dla oświetlenia, płace zarobkowe robotników pomocniczych, urzędników i personelu inżynieryjno-technicznego oraz szereg innych wydatków, które stanowią najpoważniejszy udział w kosztach własnych wyrobu, łączone są razem (według preliminarza kosztów oddziałowych i ogólno-zakładowych) i rozdzielane w sumach ogólnych na całą produkcję proporcjonalnie do płac zarobkowych robotników produkcyjnych.

Powyższy sposób kalkulacji jest prawidłowy przy obliczeniu kosztów własnych części lub wyrobu, lecz nie można go stosować dla ustalenia kosztu własnego pracy na określonej maszynie. Dla zilustrowania powyższego założmy, że należy przeprowadzić porównanie pomiędzy kosztem własnym obróbki części na tokarce i wielowrzecionowym automacie. Ustalamy, że w pierwszym wypadku czas obróbki części będzie znacznie większy, niż w drugim.

Wyceny na jednostkę produkcji na automatach, obsługiwanych przez wielowarsztatowca przy dużej wydajności tych automatów, będą znacznie niższe od wycen na tokarkach. Dalej, znając ze sprawozdania lub planu procent narachowania kosztów administracyjnych na płace zarobkowe, sporządzamy kalkulację, której przykład przedstawiony jest na tablicy 1⁴⁾.

Pozycje kalkulacji	Koszty przy pracy (w kop.)	
	na tokarce	na automacie
Produkcyjne płace zarobkowe . . .	20	4
Koszty oddziałowe (200 %) . . .	40	8
Ogółem koszt własny oddziałowy	60	12

¹⁾ Z pracy opubl. w „Techniko-Ekonomiczeskoje Planirovanie” str. 147 Moskwa. Maszyiz. 1949.

²⁾ K. Marks, Kapitał, tom I, 1937, str. 368 (wyd. ros.)

³⁾ Rezolucja XVIII Wszechzwiązkowej Konferencji WKP(b), Państwowe Wyd. Polit., 1941, str. 8.

⁴⁾ Przytaczamy przykład dowolnej kalkulacji, w której przypuszczono pozycje zużycia materiałów i niektóre inne, nie posiadające istotnego znaczenia w analizowanym wypadku. (przyp. aut.)

W oparciu o dane tablicy 1 można byłoby obliczyć ogólną oszczędność z przejścia na obróbkę części na automatach. Jednakże prawdziwa oszczędność okaże się inna, niż to przedstawiono według przytoczonego obliczenia.

Rzecz polega na tym, że w skład kosztów oddziałowych wchodzi takie pozycje, jak amortyzacja, koszty remontu, płace zarobkowe robotników pomocniczych i szereg innych. Rozdzielenie ich w jednakowym stosunku na produkcję, wydawaną z tokarek i produkcję ze skomplikowanych automatów, wytwarza spaczony obraz. Remont automatów jest droższy od remontu tokarek, pierwotna wartość automatów, a więc również ich amortyzacja mogą być wielokrotnie wyższe od wartości tokarek, automaty wymagają specjalnej konserwacji itp.

Tablica 2 i 3 przedstawia obliczenie uzasadnienia gospodarczego procesów technologicznych przy obróbce części na dwóch różnych tokarkach.

Tablica 2

Wskaźniki	Koszt własny obróbki (w kop. na 1 część)	
	1 wariant: tokarka TN-20	2 wariant: tokarka DIP-200
Norma czasu	10 godz.	10 godz.
Płace zarobkowe produkcyjne .	19—44	19—44
Wydatki związane z pracą urządzeń	21—90	30—56
Inne wydatki oddziałowe, niezależne od urządzeń	31—60	31—60

Tablica 3

Wskaźniki	Koszt własny obróbki (w kop. na 1 część)	
	1 wariant: tokarka TN-20	2 wariant: tokarka DIP-200
Norma czasu	10 godz.	10 godz.
Płace zarobkowe produkcyjne .	19—44	19—44
Wydatki oddziałowe	61—40	61—40

Tablica 2 obrazuje obliczenie przy zróżniczkowanym zaliczeniu wydatków oddziałowych według rodzajów urządzeń stosownie do rzeczywistych wydatków. W tablicy 3 przytoczone jest obliczenie zaliczenia wydatków oddziałowych w przeciętnym procencie do płac zarobkowych produkcyjnych, niezależnie od rodzaju urządzeń.

Jak wynika z powyższego przykładu, metoda rozdziału wydatków oddziałowych w przeciętnym procencie nie daje możliwości ustalenia, czy obróbka części na obrabiarce, posiadającej wyższe możliwości techniczne doprowadza w danym wypadku do podrożenia produkcji.

Celem obliczenia efektywności pracy na obrabiarce należy przede wszystkim ustalić koszt własny jednej godziny pracy na tej maszynie i jedynie wtedy, posiadając dane o wydajności, obliczyć, czy urządzenie jest korzystne dla wykonania wytypowanej pracy.

Znajomość kosztu własnego pracy maszyny jest nowym środkiem dla ujawnienia dodatkowych rezerw oszczędnościowych i dla obniżenia kosztu własnego.

Metoda określenia i normowania kosztu własnego jednej maszyny-godziny. Badania w dziedzinie określenia przeciętnego kosztu własnego maszyny-godziny w grupie tokarek tego samego typu i jednakowych rozmiarów wykazały dla różnych fabryk całkiem różne wskaźniki. Okazało się, że realny koszt własny maszyny-godziny pracy tokarki tego samego typu waha się od 65 kop. do 4 rub. za jedną maszynogodzinę. Znaczne są również wahania kosztu własnego w różnych okresach kalendarzowych.

Dlatego też, nie byłoby prawidłowym zwykle normowanie kosztu własnego godziny pracy na różnych maszynach w odbiciu wartościowym.

Jeśli, np. w styczniu ustalony został normatyw kosztu własnego jednej godziny w rublach, to już w lutym trzeba będzie go zrewidować, gdyż w związku ze zmieniającym się obciążeniem oddziału fabrycznego zmniejszył się udział wydatków amortyzacyjnych. wyremontowano mniejszą ilość maszyn, sporządzono mniej protokółów na zużycie narzędzi itd.

Dla szybkiego, efektywnego i praktycznie dostatecznie dokładnego określenia kosztu własnego godziny pracy na dowolnej maszynie można polecić współczynnikową metodę maszynogodzin, którą w skróceniu nazywać będziemy „wmg”.

Istota tej metody polega na tym, że dla każdego rodzaju urządzenia wyznacza się normatywowi współczynnik, wykazujący, ilekroć koszt własny jednej godziny pracy danej maszyny jest większy lub mniejszy od kosztu własnego jednej godziny pracy maszyny, przyjętej za podstawę obliczeniową.

W badaniach przyjęto za podstawę tokarkę TN-20 ze współczynnikiem 1. Tokarka rewolwerowa Ordżonikidze typu 137 posiadała współczynnik 2, a wiertarka fabryki im. Dzierżyńskiego — współczynnik 0,3 itd. Według tych współczynników można łatwo i dostatecznie dokładnie określić normatywowi i rzeczywisty (sprawozdawczy) koszt własny obrabiarce. Tak np. normatywowi koszt własny jednej godziny pracy tokarki TN-20 w jednej z fabryk wynosił 2 rub. 40 kop., a więc normatywowi koszt własny tokarki rewolwerowej wyniósł 2 rub. 40 kop. $\times 2 = 4$ rub. 80 kop., a koszt własny wiertarki 2 rub. 40 kop. $\times 0,3 = 72$ kop.

Celem ustalenia rzeczywistego kosztu własnego maszynogodziny mnoży się ilość godzin, przepracowanych przez każdą maszynę przez współczynniki tych maszyn i w ten sposób otrzymuje się ogólną ilość przepracowanych współczynnikowych maszynogodzin dla każdej maszyny i dla całego parku maszynowego. Następnie, wynikającą ze sprawozdania sumę kosztów dla grupy wydatków oddziałowych, zależnych od pracy urządzenia, dzieli się przez ilość przepracowanych współczynnikowych maszynogodzin i wyprowadza się koszt własny jednej współczynnikowej maszyny-godziny, tj. koszt własny jednej maszyny-godziny maszyny podstawowej.

Mnożąc rzeczywisty koszt własny maszyny podstawowej przez odnośne współczynniki, uzyskuje się koszt własny maszyno-godziny dowolnej innej maszyny. Zasadnicze zagadnienie w metodzie tej polega na tym, aby prawidłowo określić normatywowe współczynniki, które by odzwierciedlały rzeczywisty stosunek kosztów według rodzajów urządzenia. Wzajemny stosunek pomiędzy kosztami własnymi maszyno-godziny różnych maszyn jest bez porównania bardziej stały, niż wysokość tego kosztu własnego. Jasnym jest, że maszyno-godzina czterowrzecionowego automatu powinna w normalnych warunkach być zawsze znacznie droższa od maszyno-godziny małej wiertarki. Stosunek ten powinien być mniej lub więcej stały, podczas gdy wysokość kosztu własnego tych maszyn może ulegać zasadniczym zmianom.

Normatywowe współczynniki okazują się mniej lub więcej jednakowe i ulegają jedynie nieznacznym zmianom nawet w różnych fabrykach.

Opracowane dla różnych grup fabryk i różnych maszyn typowe współczynniki można polecić jako współczynniki orientacyjne, gdyż dla ustalenia systemu normatywów potrzebna jest wielka praca. Poza tym, typowe współczynniki normatywowe powinny być od czasu do czasu rewidowane.

Współczynnik wykazuje stosunek kosztów maszyn nie wg wszystkich wydatków oddziałowych, lecz jedynie tych, które są całkowicie uzależnione od urządzeń. Do nich zalicza się: amortyzację, remont bieżący, wydatki na energię silnikową, zużycie narzędzi, płace zarobkowe personelu pomocniczego, koszt materiałów pomocniczych. Ciężar gatunkowy wszystkich tych wydatków jest znaczny i w miarę wzrostu automatyzacji i mechanizacji produkcji wszystko ulega zwiększeniu.

Obliczanie współczynników. Współczynniki nie powinny odzwierciedlać przypadkowych stosunków kosztów np. wskutek tego, że w okresie sprawozdawczym jedna grupa urządzeń była mniej obciążona, niż inna, lub jeśli z jakichkolwiek powodów remont jednego rodzaju urządzeń przeprowadzony został stosunkowo tanio, a remont innych znacznie drożej. Może się również okazać, że narzędzie zastosowane na danych maszynach było gatunkowo gorsze lub wartość jego z jakichkolwiek przyczyn okazała się bez właściwego uzasadnienia wysoka. Wobec powyższego, obliczanie współczynników należy przeprowadzać na podstawie warunków pracy normalnej, jednakowej dla wszystkich maszyn. Wszystkie dane wyjściowe dla obliczeń powinny być znormalizowane i ujednolicone.

Przy ustalaniu współczynników ogólna suma kosztów na jedną godzinę w rublach jest jedynie stopniem przejściowym, który można ominąć.

Dlatego też, obliczenia można przeprowadzić nie według wielkości absolutnych, lecz porównawczych. Nie można dokonywać obliczeń narzutów amortyzacyjnych, przypadających na jedną maszyno-godzinę, lecz należy ustalić stosunek pierwotnej wartości maszyny do wartości maszyny, przyjętej za podstawę. Koszty energii elektrycznej można określać według wzajemnego stosunku ustalonych mocy silników na maszynach. Otrzymane w ten sposób poszczególne

współczynniki elementów kosztów należy sumować z uwzględnieniem ciężaru gatunkowego każdego elementu. Taki uproszczony sposób nie powoduje żadnych trudności i jest dostępny dla każdej fabryki. Dla zobrazowania przytoczymy następujący przykład. W tablicy Nr 4 wykazano wartość bilansową szeregu maszyn; wartość bilansową maszyny Nr 4 przyjęto jako podstawę i ustalono jako jedność; stosunek dla pozostałych maszyn wykazany jest w rubryce 3 tablicy 4. Ciężar gatunkowy amortyzacji według preliminarza kosztów wynosi dla wydatków oddziałowych, uzależnionych od pracy urządzenia, 20%.

Obliczenie poszczególnych współczynników dla amortyzacji.

Ciężar gatunkowy amortyzacji — 20% (0,2).

Tablica 4

Nr maszyny	Wartość bilansowa	Stosunek	Poszczególne współczynniki
A—15	10.500	0,87	0,17
Tok—5	15.600	1,3	0,26
St.—20	20.000	1,65	0,33
Tok—6	12.000	1,0	0,2
Sp—1	45.000	3,7	0,75

Obliczony uprzednio stosunek wartości maszyn (patrz rubrykę 3) mnoży się przez ciężar gatunkowy amortyzacji, tj. przez 0,2 i w ten sposób określa się wielkość poszczególnych współczynników dla urządzeń według jednego z elementów maszyno-godziny, a mianowicie według narzutów amortyzacyjnych.

Poszczególne współczynniki powinny być również obliczone dla pozostałych elementów kosztu własnego maszyno-godziny i następnie drogą sumowania ich określa się zbiorcze współczynniki urządzeń (patrz tabl. 5).

Obliczenie współczynników dla urządzeń.

Tablica 5.

Nr maszyny	Poszczególne współczynniki						Współczynnik zbiorczy
	Amortyzacja	Remont	Energia	Siła rob.	Materiały	Narz. dzia	
A—15	0,17	0,21	0,02	0,1	0,1	0,48	1,08
Tok—5	0,26	0,3	0,05	0,1	0,05	0,24	1,00
St.—20	0,33	0,47	0,08	0,21	0,15	0,56	1,80
Tok.—6	0,20	0,30	0,05	0,15	0,10	0,20	1,00
Sp.—1	0,75	0,25	0,15	0,20	0,15	1,60	4,10

Koszt własny maszyno-godziny potrzebny jest we wszystkich wypadkach dla obliczenia kosztu własnego operacji i może on służyć jako kryterium dla wyboru maszyny, na której wykonywanie zamierzonej pracy jest najbardziej efektywne, dla oceny dogodności zaprojektowanego przyrządu, dla rozstrzygnięcia zagadnienia o zastosowaniu materiału kalibrowanego lub dla projektowania części tłoczonych zamiast odlewanych, dla obliczenia oszczędności wynikających z wniosków pracowniczych dotyczących określonej operacji itd.

Celowość wykorzystania proponowanej metody dla przebudowy obowiązującej kalkulacji i zaniechania w związku z tym rozdziału kosztów administra-

cyjnych proporcjonalnie do produkcyjnych płac zarobkowych i przejścia na rozdział proporcjonalnie do przepracowanych współczynnikowych maszyno-godzin, zależna jest od charakteru produkcji.

W produkcji masowej, wypuszczającej jeden artykuł lub tam, gdzie oddziały fabryczne zorganizowane są wg oznak przedmiotowych i produkują komplety części dla jednej określonej maszyny, przejście na kalkulację kosztu własnego w maszyno-godzinach nie ma sensu, ponieważ sposób rozdziału wydatków ubocznych proporcjonalnie do płac zarobkowych nie posiada wpływu na koszt własny tego artykułu.

Należy jednak zaznaczyć, że również i przy takich gależach produkcji koniecznym jest analizowanie kosztu własnego poszczególnych operacji dla obliczeń technologicznych i innych, posilając się współczynnikowymi maszyno-godzinami.

Przejście na nowy system kalkulacji nie będzie miało znaczenia również dla takiej produkcji, przy której wypuszcza się różne, lecz wykonywane według podobnej technologii wyroby.

Przebudowa kalkulacji według współczynnikowej metody maszyno-godzinowej może być istotna:

- a) jeśli oddziały fabryczne produkują obszerną nomenklaturę wyrobów, wykonywanych zasadniczo różnymi procesami technologicznymi;
- b) jeśli w oddziałach fabrycznych zmontowane jest różnorodne urządzenie, którego wartość i wydatki na jego remont i obsługę są wielce pomiędzy sobą różne;
- c) jeśli wydatki oddziałowe, uzależnione od pracy urządzenia (amortyzacji, remont itp.) stanowią w ogólnym koszcie własnym produkcji znaczny udział. Omawiana metoda w m g powinna okazać również wielką pomoc przy analizie i planowaniu pracy oddziałów fabrycznych.

Często zdarza się, że niezbędną sumę kosztów oddziałowych określa się bez dostatecznego ich uzasadnienia w drodze normatywów i danych obliczeniowych, na podstawie danych sprawozdawczych z pewnymi poprawkami na zmianę zakresu produkcji.

Koszt własny jednej współczynnikowej maszyno-godziny jest takim miernikiem, przy którego zastosowaniu można uwzględnić wpływ rozmaitego składu parku maszynowego na koszt własny. Jeśli, np. w oddziale fabrycznym A koszt własny jednej w m g równa się 2 rub., a w drugim oddziale — 3 rub. 50 kop., to można wywnioskować, że koszty, związane z wykorzystaniem urządzenia w drugim oddziale, są stosunkowo wyższe, niż w pierwszym.

Wykorzystanie metody w m g dla analizy obciążenia urządzeń. Tablica 6.

Maszyny	Współczynnik	Fundusz maszyno-godzin	Fundusz w m g	Obciążenie w I kwartale		Obciążenie w II kwartale	
				w maszyno-godz.	w m g	w maszyno-godz.	w m g
A	5	1000	5000	800	4000	200	1000
B	1	1000	1000	200	200	800	800
Ogółem		2000	6000	1000	4200	1000	1800
% obciążenia		—	—	50	70	50	30

Dalsza analiza może wykazać, na rachunek jakich pozycji wydatków należy odnieść tę okoliczność.

Wykorzystanie metody w m g daje interesujące wnioski przy ocenie obciążenia urządzeń.

Przypuśćmy, że porównuje się obciążenie dwóch odcinków oddziału fabrycznego za dwa kwartały. W pierwszym odcinku ustawiono wielce skomplikowane i drogie urządzenie z przeciętnym współczynnikiem, równym 5. Drugi odcinek wyposażony jest prostszymi maszynami, których współczynnik równa się 1. Fundusz maszyno-godzin dla każdego odcinka jest jednakowy, lecz obciążenie poszczególnych maszyn w I i II kwartale było rozmaite. Dane dotyczące obciążenia przytoczone są w tabl. 6, z której wynika, że ogólne obciążenie parku maszynowego w I i II kwartale było jednakowe.

Jednakże, jeśli uwzględni się współczynniki urządzenia, to widać, że z gospodarczego punktu widzenia warunki pracy zasadniczo zmieniły się. W pierwszym kwartale obciążone było urządzenie o wyższych możliwościach technicznych, które w drugim kwartale posiadało więcej przestojów. Jeśli podzieli się ilość przepracowanych współczynnikowych godzin przez ogólną ilość maszyno-godzin, to można otrzymać wskaźnik przeciętnych możliwości technicznych pracujących urządzeń.

W przytoczonym przykładzie, w pierwszym kwartale obciążenie w jednostkach w m g wynosiło 4200 godz., w maszyno-godzinach 1000 godz.

Wobec powyższego, urządzenie pracowało przeciętnie ze współczynnikiem 4,2. W drugim kwartale ilość przepracowanych w m g równała się 1800, a ilość maszyno-godzin 1000, a więc w drugim kwartale przeciętne możliwości techniczne pracujących urządzeń znacznie się zmniejszyły. Przeciętny współczynnik wynosił 1,8.

Z tejże tablicy może być wyprowadzony wskaźnik przeciętnych możliwości technicznych zmontowanych urządzeń. W tym celu należy ogólny fundusz w m g podzielić przez fundusz maszyno-godzin. We wskazanym przykładzie fundusz w m g równa się 6000, a fundusz maszyno-godzin 2000, a więc przeciętne możliwości techniczne zmontowanego urządzenia charakteryzują się współczynnikiem — $(6000 : 2000) = 3$. Można również porównywać rozmaite oddziały fabryczne i przedsiębiorstwa według przeciętnych możliwości technicznych zmontowanego urządzenia.

Proponowana metoda w m g daje możność obiektywnego przeprowadzenia analizy składu i pracy urządzenia.

Paszport gospodarczy maszyny. W związku z ustaleniem kosztu własnego maszyno-godziny celowe jest uzupełnienie paszportów technicznych maszyn wskaźnikami gospodarczymi.

Fabryki budowy obrabiarek, produkując nowe obrabiarki, powinny wyposażyć je we właściwe paszporty gospodarcze, tj. w typowe współczynniki z uzasadnieniem i danymi o strukturze kosztu własnego godziny.

Te paszporty gospodarcze, mogące być okresowo zmieniane, okażą się wielce korzystnymi nie tylko dla użytkowników, lecz również dla samych producentów i konstruktorów nowych obrabiarek.

Można przytoczyć wiele przykładów opracowanych współczynników typowych, które by zobrazowały celowość opracowania gospodarczych charakterystyk obrabiarek; oczywiście, charakterystyki te nie powinny być rozpoznawane jako wyczerpujące.

Nie należy również przyjmować, że wskaźnik kosztu własnego maszyno-godziny jest ostatecznym i uogólniającym wskaźnikiem, który w danym wypadku powinien zastąpić wskaźniki kosztu własnego jednostki produkcji.

Jeśli koszt własny maszyno-godziny określonej obrabiarki jest niższy, niż innych analogicznych obrabiarek, to z tego wcale nie wynika, że dana obrabiarka jest bardziej efektywna w porównaniu z innymi, ponieważ może okazać się, że wydajność tej obrabiarki jest niedostateczna i dlatego koszt włas-

ny jednostki produkcji jest wyższy, niż na innych obrabiarkach.

Wobec powyższego, koszt własny maszyno-godziny — to niedostateczny wskaźnik rezultatywny.

Pomimo tego, jest niewątpliwe, że ustalenie wielkości kosztu własnego maszyno-godziny, jego analiza dla różnych obrabiarek, oddziałów fabrycznych i przedsiębiorstw, włączenie tego wskaźnika do planu przedsiębiorstwa i jego normowanie — to dodatkowy środek w walce o obniżenie kosztu własnego.

Analiza kosztu własnego przy pomocy metody współczynnikowej maszyno-godzin (w m g) zezwoli na znalezienie nowych rezerw w zakresie kosztów własnych i na podniesienie rentowności pracy przedsiębiorstwa. (f)

INŻ. A. KIRIUCHIN

Wtórne życie narzędzi

ŻADNA dziedzina produkcji nie jest w stanie obejść się bez narzędzi¹⁾. Nomenklatura w zakładach mechanicznych obejmuje ponad 11 tysięcy pozycji. Wydatki na narzędzia stanowią ponad 10% wartości wychodzącej produkcji. Rok rocznie Związek Radziecki wydrukuje na narzędzia miliardy rubli, a mimo to zakłady pracy odczuwają dotkliwe braki w tej dziedzinie.

Wiadomo, że zużycie narzędzia tnącego, czy sprawdzianu występuje w granicach ułamków milimetra. Straty metalu w tym przypadku nie przekraczają 1%. Mimo to narzędzie znajduje się w użytku do pierwszego zużycia a następnie wędruje do tygła na przetopienie. Niektóre przedsiębiorstwa przeprowadzają renowację narzędzi, lecz odbywa się to sposobem prymitywnym, bez dokumentacji technicznej i bez systemu.

Inżynier Charkowskiej Fabryki Traktorów A. I. Kuzniecowa opracował sposób wielokrotnej renowacji i użytkowania zużytych narzędzi. Jego metoda odkrywa olbrzymie rezerwy przemysłowe i obiecuje wielomilionowe oszczędności. W sierpniu ubiegłego roku Komitet Fabryczny ocenił projekt nowatora. Organizacja zawodowa podtrzymała inicjatywę, Komitet Zakładowy zorganizował socjalistyczne współzawodnictwo o wielokrotne renowacje i przedłużanie okresu służby narzędzia.

I.

Na czym polega istota systemu Kuzniecowa?

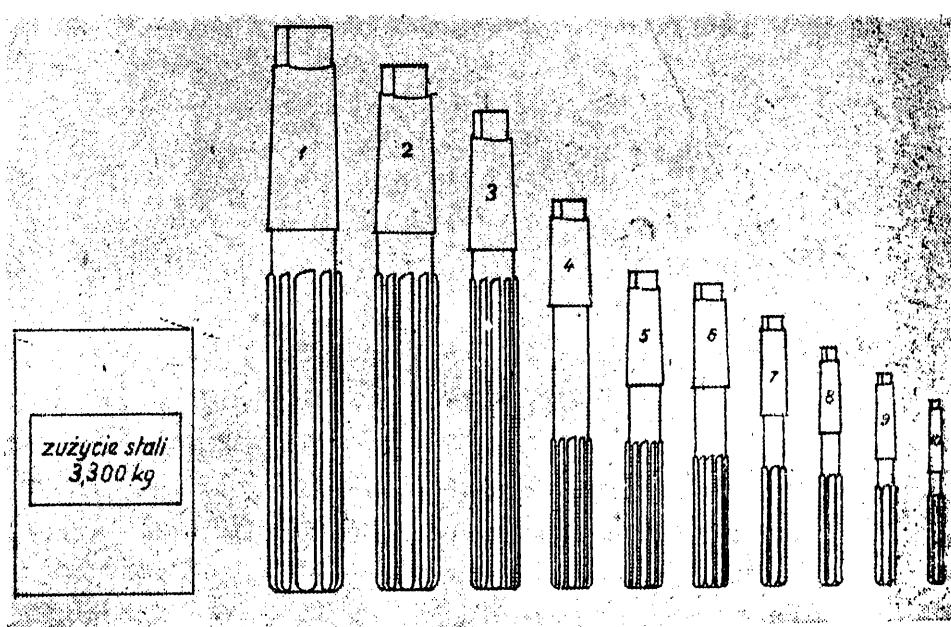
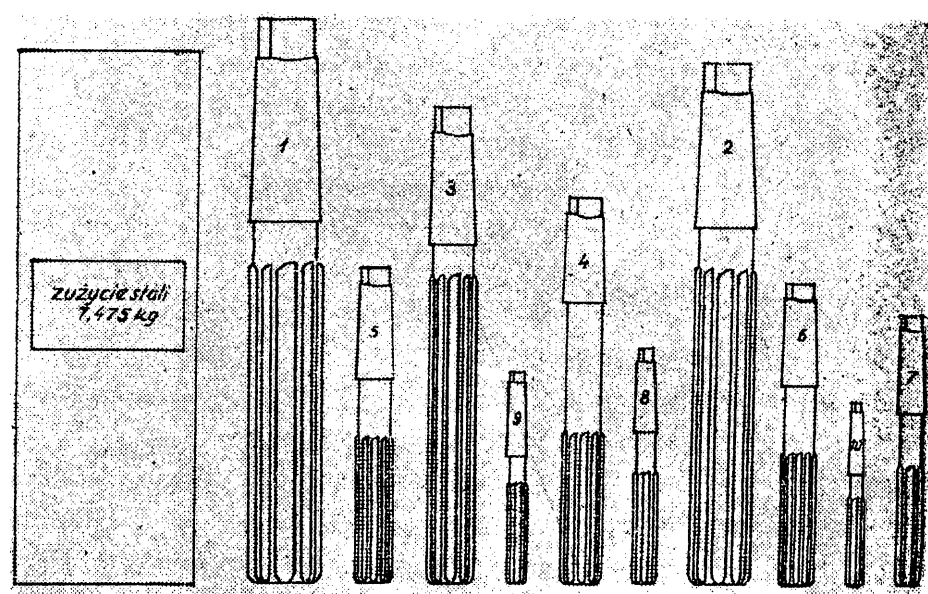
Inżynier Kuzniecowa proponuje zużyte narzędzie, systematycznie, w określonej kolejności, odnawiać i użytkować w produkcji miast wyrzucać na złom.

Z narzędziem takim należy obchodzić się przy transporcie, sortowaniu i konserwacji jak z nowym. Wielokrotna renowacja i użytkowanie winno być przewidywane w planach produkcyjnych, zaznaczone w rysunkach i warunkach technicznych, jak również winno być ujęte w normach zużycia stali.

Narzędzia, których nie można powtórnie użytkować w zakładzie winny być przekazywane tam, gdzie istnieje na nie duże zapotrzebowanie, a więc do przemysłu miejscowego, gospodarstw wiejskich, przemysłu leśnego itd.

¹⁾ „Trud” 28. 1. 50

Rys. 1.

Renowacja narzędzia nie wymaga kapitalnych wydatków i może być przeprowadzona przy istniejących instalacjach technicznych następującymi sposobami: przeszlifowanie w stanie zahartowanym, przeróbka po odhartowaniu, przekucie, spawanie na styk, chromowanie, użytkowanie odpadków na płytki do ryłców i narzędzi zecerskich.

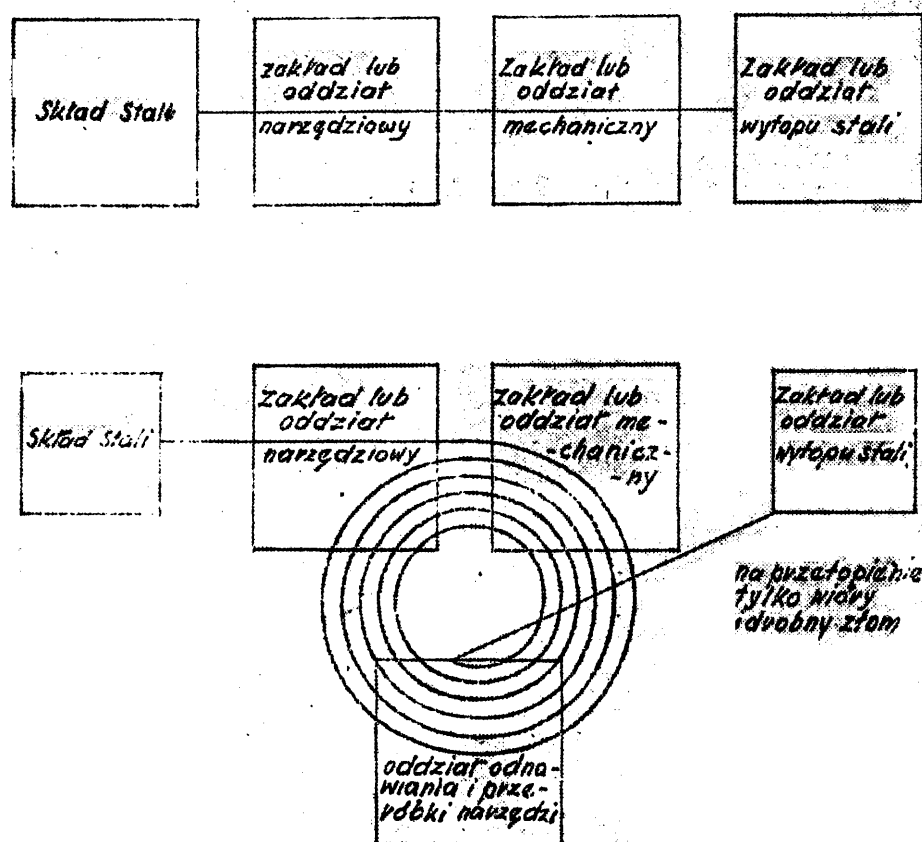
Wyjaśnimy to na przykładzie. Rys. 1 (od góry) przedstawia 10 nowych wiertel rozmaitych rozmiarów. Na sporządzenie ich zużytkowano 7475 kg stali. Po zużyciu szły one na złom.

Poniżej (rys. 1) — ten sam komplet wiertel, sporządzonych metodą Kuzniecowa. W tym wypadku zużyto zaledwie 3300 kg stali. Użyto jej jedynie do sporządzenia pierwszego dużego wiertła. Po zużyciu zrobiono z niego drugie wiertło, mniejszego rozmiaru, z drugiego trzecie, potem czwarte itd.

Zależnie od stopnia zużycia przerabiano wiertło z jednego na drugie, stosując stopniowe i racjonalne przejście z większego rozmiaru na mniejszy.

Na rys. 2 widzimy dwie drogi narzędzia. Poprzednio metal ze składu przechodził do narzędziowni lub zakładu, gdzie z niego sporządzano nowe narzędzie. To zaś przechodziło do eksploatacji w zakładach mechanicznych lub oddziale i po zużyciu, jako łom, kierowane było na przetopienie do huty, lub oddziału.

Rys. 2.

Obecnie droga narzędzia zmienia kierunek i z prostego przekształca się na okrężny. Nowe narzędzie po wykorzystaniu zużyte w zakładach czy warsztatach mechanicznych odnawia się po zużyciu i wraca do zakładu czy warsztatu mechanicznego. Tę drogę powtarza ono tyle razy, ile razy można je przerobić — od dwóch do dziesięciu i więcej.

W Charkowskiej Fabryce Traktorów, wszystkie narzędzia zużyte a nawet połamane, wędrują z warsztatów mechanicznych do sortowni, przy centralnym magazynie narzędziowym. Tutaj podlegają przesortowaniu. Narzędzia nadające się do przeróbki układają się w odpowiednie przegródki wg indeksu i rozmiarów, zupełnie zaś zużyte przekazuje się do przetopienia.

Konstruktorzy i technolodzy nanoszą na rysunki wskazówki na jaki typ można przerobić narzędzie, wykorzystując jego techniczne możliwości. Na przykład w szkicu wiertła Nr 1 zlecają: „zużyte przerobić na wiertła Nr 2”. W szkicu wiertła Nr 2 piszą „przy sporządzaniu wykorzystywać zużyte wiertła Nr 1”. Uzupełnienie rysunków stanowią zatwierdzone wykazy narzędzi, nadających się do wielokrotnej przeróbki, jak również techniczne warunki ich renowacji.

Posiadając techniczną dokumentację i znając stan ilościowy zużytych narzędzi znajdujących się w sortowni, dział planowania wydaje narzędziowni co miesiąc polecenie na wykonanie narzędzi z nowej stali na renowację zużytych. Przy każdej pozycji indeksowej narzędzia podlegającego przeróbce, wypisuje się określone zlecenie z pieczęcią „renowacja”. Bez przedstawienia tego dokumentu nie wydaje się nowej stali.

Oddział kontroli technicznej przyjmuje odnowione narzędzie, ściśle według rysunków i warunków technicznych. Po przyjęciu narzędzie przekazuje się do centralnego składu narzędziowego z wybitą na nim cechą, stwierdzającą renowację. Stąd wydaje się narzędzie do eksploatacji pracownikom produkcyjnym.

II.

W ten sposób odnawia się narzędzia wszelkiego rodzaju: tnące, pomiarowe, tłoczące, szlifujące i pilniki. Jakość ich bynajmniej nie obniża się. Właściwości metalu pozostają bez zmian. Wartość robocza instrumentu pomiarowego, który np. w 95% odnawia się przez chromowanie znacznie wzrasta. Chromowanie zwiększa trwałość narzędzia trzy lub czterokrotnie.

Liczne rodzaje narzędzi wypadają przy renowacji poddawać obróbce termicznej. Wielokrotna obróbka termiczna nie obniża również jakości, lecz wymaga przed każdą obróbką odhartowania. Jest to szczególnie nieodzowne przy użyciu stali szybko tnącej i metali zastępczych. Odhartowywanie przeprowadza się w dowolnym piecu: elektrycznym, naftowym lub innym. Dla uzyskania lepszej trwałości narzędzi ze stali szybko tnącej obrabia się je w rozpuszczonych solach cyjanku.

System Kuzniecowa pozwala z jednej tony zużytych narzędzi sporządzić taką ilość nowych narzędzi, na wyprodukowanie których zużywano dawniej 2—3 tony nowego metalu. Np. zużyte wiertło o średnicy 26 mm i długości 250 mm przerabia się 15 razy. Przy takiej przeróbce zużywa się metalu pięciokrotnie mniej, niż przy wykonaniu nowego wiertła. Renowacja sprawdzianu wypadła sześciokrotnie taniej niż jego wykonanie na nowo.

Rozchód narzędzi i stali narzędziowej obniża się do 30%. Zmniejszenie zaś tego rozchodu tylko o jeden procent w Charkowskiej Fabryce Traktorów daje oszczędność 400 tys. rubli rocznie.

III.

Nowy system w zasadniczy sposób zmienił odnoszenie się robotników do narzędzi. Zmienia on również porządek zaopatrywania zakładów w stal. Poprzednio stal szybko tnącą przydzielano zakładom pod warunkiem obowiązkowego zdania zużytych narzędzi. W ten sposób istniała niejako zachęta do łamania narzędzi, co do tej pory zachodzi w licznych zakładach w rozmiarach katastrofalnych do 25%.

Jeszcze niedawno narzędziowcy Charkowskiej Fabryki Traktorów każdy 5 miesiąc pracowali na pokrycie tego typu zniszczeń.

Obecnie robotnicy chronią narzędzie, nie dopuszczając do jego łamania. Traktują je jak nowe, wiedzą bowiem, że nie idzie ono na złom, lecz na przeróbkę.

Charkowska Fabryka Traktorów rozchoduje obecnie stal tylko po całkowitej renowacji zużytych wiertel, — strugów, frezów itd.

W przeciągu tylko 4 miesięcy (wrzesień-grudzień 1949) Charkowianie dokonali renowacji narzędzi na sumę 1 miliona 200 tys. rubli dla fabryki, a za 110 tys. rubli przekazali narzędzia za pośrednictwem obwodowej hurtowni Centrali Zaopatrzenia Rolniczego dla kolchozów i stacji traktorowo-maszynowych. W tym czasie zaoszczędzono 40 ton stali, ponad 50 tys. maszyno-godzin i odciążono znaczne ilości robotników. 22 % zapotrzebowania na narzędzia zakład pokrywa droga renowacji.

IV.

Progresywna metoda inżyniera Kuzniecowa może być cenną dla wszystkich przedsiębiorstw w kraju. Centralne Komitety Związków Zawodowych, Komitety Zakładowe i Fabryczne obowiązane są szeroko rozpowszechnić osiągnięcia Charkowian i zorganizować socjalistyczne współzawodnictwo o przedłużenie okresu pracy narzędzia.

Przy projektowaniu nowego narzędzia i technologicznego procesu jego produkcji, przy budowie wytwórni narzędziowych i zakładów produkcji maszyn, przy planowaniu produkcji i zaopatrzenia przedsiębiorstw w metal, należy obowiązkowo przewidywać wielokrotną renowację i wykorzystywanie zużytych narzędzi. Należy również stworzyć centralne bazy przedsiębiorstwa renowacji narzędzi. Instytuty Naukowo-Badawcze i laboratoria fabryczne z reguły badają narzędzia do pierwszego zużycia, nie interesując się dalszym ich losem. Nowy system wymaga, ażeby nasi uczeni rozpowszechniali doświadczenia Charkowian i rozpracowali warunki wykorzystywania narzędzia do granic jego możliwości technicznych. System inżyniera Kuzniecowa powinni poznać słuchacze politechnik i instytutów, powinni się z nim zapoznać wszyscy robotnicy zakładów mechanicznych.

Wszystko to jeszcze bardziej podniesie kulturę socjalistycznej produkcji, zaoszczędzi krajowi tysiące ton — drogocennej stali wysokich gatunków, da Państwu setki milionów ponadplanowej akumulacji.

DYSKUSJA

STANISŁAW KNAUFF

Kilka uwag na temat propagandy i reklamy w handlu uspołecznionym

BYŁOBY rzeczą dość bezcelową tracić czas na udawanie, że tak popularny w ustroju kapitalistycznym slogan „reklama dźwignią handlu”, slogan powodujący różnego rodzaju monstrualne, w typie amerykańskim, przerosty reklamowe, w ustroju gospodarki planowej, zdążającej do socjalizmu, traci nieomal całkowicie swój sens. Wszechwładne bowiem w gospodarce kapitalistycznej dążenie do osiągnięcia za każdą cenę maksymalnego zysku powoduje, że reklama handlowa staje się wyłącznie bronią w konkurencyjnej, nie przebiegającej w środkach walce potężnych trustów, koncernów, czy poszczególnych przedsiębiorstw. Śladami wielkich rekinów podążają i małe płotki, nie dając się zdystansować w wysiłkach reklamowych przybierających nieraz najbardziej dziwaczne formy. I jeśli nawet w krajach kapitalistycznych reklama nieraz pełni i dodatnie funkcje, jak np. propaganda nowych, nieznanych do tej pory artykułów, to spełnia je jedynie ubocznie, przypadkowo, główny wysiłek obracając na pogłębienie, wyprzedzenie rzeczywistego, czy też potencjalnego przeciwnika — konkurenta. A ponieważ istniejąca w handlu kapitalistycznym konkurencja nie grzeszy uczciwością, czy lojalnością, przeto i reklama niezmiennie łatwo i chętnie schodzi z drogi prawdy i uczciwości, solidności handlowej, nie liczy się w najmniejszym stopniu z dobrem konsumenta, ustawicznie namawianego przy użyciu najbardziej kunsztownych, wyrafinowanych i kosztownych środków do nabywania albo całkowicie mu zbędnych, albo też niewiele wartych przedmiotów. Reklama handlowa tego typu, służąca często podej-

rzanym celom — to niezawodnie zbędne marnowanie środków i energii, to w wielu wypadkach zwykłe, usankcjonowane obyczajami i swoistą „moralnością” kapitalistycznego świata — oszustwo.

Nic też dziwnego, że mając przed oczyma tego typu przykłady, pamiętając praktyki lat przedwojennych wielu z nas gotowych jest zająć kłańcowe stanowisko, że w handlu uspołecznionym reklama jest rzeczą całkowicie zbędną, że jest ona niepotrzebnym marnotrawstwem publicznego grosza.

Nie sądzimy, aby takie postawienie sprawy było słuszne. Przeciwnie wydaje się nam, że unikając, rzecz prosta zbędnych przejawów, „amerykańskiego stylu”, w pewnych określonych wypadkach reklama może się stać cennym, a nawet koniecznym uzupełnieniem propagandy gospodarczej.

Chodzi jedynie o udzielenie odpowiedzi na pytanie: kiedy i co należy reklamować?

Możnaby jeszcze dodać, że pierwsze kroki naszego, młodego, uspołecznionego handlu w zakresie reklamy nie były ani przemyślane, ani szczęśliwe, były bowiem obciążone kapitalistycznymi pozostałościami i nawykami. Jako przykład wymienić możemy prasę, w której przeważał typ ogłoszenia „grzecznościowego”, nic nie mówiącego, będącego w gruncie rzeczy zamaskowaną formą subwencji dla pisma, subwencji nota bene zdobywanej bynajmniej nie bezinteresownym wysiłkiem akwizytora. Reklama handlowa w innej postaci, jak plakat, ulotka, ogłoszenie filmowe, czy wystawa sklepowa nie wychodziła na ogół poza szablony łatwych, dotychczasowych wzorów. Wreszcie zbyt

często reklamowano się jedynie po to, aby wykazać poprostu żywotność danej placówki handlowej, nie kusząc się o uzyskanie tą drogą pewnych, konkretnych, ważnych z punktu widzenia gospodarki narodowej, celów.

Tymczasem szybki rozwój produkcji przemysłowej, realizacja planów gospodarczych i związane z tym stałe podnoszenie się stopy życiowej szerokich mas, jak również konieczne zmiany kierunków konsumpcji wyznaczają reklamie, będącej, jak już stwierdziliśmy wyżej częścią składową najszerzej pojętej propagandy gospodarczej, wyraźnie, określone, zresztą niezbyt szerokie ramy. W skrócie moglibyśmy podać, że winna ona pomagać w upłynnianiu nadmiernych, gromadzących się od czasu do czasu z różnych przyczyn w aparacie dystrybucyjnym remanentów niektórych artykułów, oraz rozpowszechniać nowe, produkowane przez nasz przemysł asortymenty towarów, w sposób rzeczowy i uczciwy, wolny od wszelkiej przesady, zapoznając z ich zaletami konsumentów, tzn. praktycznie wpływając na zmianę kierunków konsumpcji.

Przykładem tego typu pożytecznych kampanii reklamowych jest choćby podjęta przed niespełna rokiem dość energiczna akcja przez „Centralę Odzieżową”. Miała ona na celu rozładowanie magazynów, wypełnionych nieznajdującymi zbytu wyrobami przemysłu konfekcyjnego, zlikwidowanie nadmiernych remanentów. Kampania ta dała niezłe, pozytywne wyniki, przełamując wiele istniejących w tej dziedzinie niesłusznych uprzedzeń. Rezultatem jej był wyraźny wzrost popytu na gotową odzież, oraz zaznaczający się w wielu okolicach kraju, spadek zapotrzebowania na metraż.

Jako przykład drugiego typu kampanii wymienimy podjętą przez b. P. C. H. na jesieni ub. roku w pomysłowej i urozmaiconej formie akcję reklamową, zmierzającą do rozpowszechnienia na naszym rynku nieznanego dotychczas przez konsumentów artykułu spożywczego — kwasku mlekowego, produkowanego przez wrocławską, pionierską fabrykę. Wyniki tej kampanii wypadnie ocenić nader pozytywnie.

Wreszcie, myśląc o zmianie kierunków konsumpcji, należałoby podkreślić znaczenie wytrwałej akcji propagandowo-reklamowej, podjętej jeszcze w r. 1946 przez „Centralę Rybną” na rzecz wzmoczenia w kraju spożycia ryb morskich, a przede wszystkim poławianego wówczas obficie dorsza, początkowo niechętnie nabywanego przez konsumentów. Trudne to zadanie, zwłaszcza wobec upartego konserwatyzmu, jakim odznaczamy się wszyscy w zakresie konsumpcji zadanie wyraźnie długofalowe, zostało w poważnym stopniu wykonane. Krzywa spożycia ryb morskich w Polsce wydatnie wzrosła, dziś już przekraczając poziom przedwojenny.

Podobnie, jeśli chcemy na przestrzeni 6-letniego Planu podwoić dziś wyraźnie niedostateczną ilość drzew owocowych w kraju i odpowiednio rozbudować przetwórstwo, aby nie dopuszczać do nagminnie dotąd występującego marnotrawstwa owoców, wypada nam już obecnie pomyśleć o metodach reklamy, czy, jak kto woli propagandy, mających na celu wzmoczenie wzrostu spożycia przetworów owocowych. Bowiem samo, automatycznie, to się napewno nie zrobi.

Moglibyśmy przytoczyć dalej jako narzucające się konieczności reklamowe: — przeprowadzenie intensywnej propagandy, celem wzmoczenia spożycia wyrobów przemysłu konserwowego, win owocowych, wód mineralnych itp.

Mówiąc o reklamie i ograniczając ją do istotnie koniecznych wypadków, do działania zgodnego z planami gospodarczymi, w interesie całości, gospodarki narodowej, z góry wypada nam zrezygnować z reklamowania poszczególnych przedsiębiorstw, a ograniczyć się wyłącznie do konkretnych artykułów. Reklama taka, aby mogła stanąć na odpowiednim poziomie, wymaga dwóch rzeczy: pracowników fachowych i właściwej organizacji.

Przy tej okazji należy stwierdzić, że istniejące tu i ówdzie tendencje, aby pozostawić reklamę przy produkcji, wydają się nam niesłuszne. Producent może udzielić rzeczowych, źródłowych informacji o zaletach podanego artykułu, może dostarczyć danych, jeśli jest to wskazane i potrzebne, o procesie produkcyjnym, którego opis może być ważnym reklamowym argumentem i na tym jego rola się kończy. Kwestią rozpowszechnienia towaru, a więc i reklama łączy się nierozdzielnie z czynnikiem, układającym — przy pomocy sumiennej i wszechstronnej analizy rynku — plany dystrybucyjne; łączy się z czynnikiem, posiadającym bezpośrednią, ustawiczną styczność z handlem i konsumentami, których upodobania, gusty i potrzeby są im dobrze znane.

Wypływa stąd oczywisty wniosek, że działalność propagandowo-reklamową winny prowadzić branżowe centrale handlowe, względnie naczelne dyrekcje poszczególnych przedsiębiorstw handlu uspołecznionego. Oczywiście — unikając starannie jakichkolwiek, całkowicie zbędnych momentów konkurencyjnych, przeciwnie w razie potrzeby — łącząc swe wysiłki. Tak np. w zwiększeniu popytu na wyroby przemysłu konfekcyjnego zainteresowana jest zarówno „Centrala Odzieżowa”, jak i „Powszechne Domy Towarowe”, poszczególne przedsiębiorstwa „Miejskiego Handlu Detalicznego” oraz spółdzielczość spożywców, a nawet „Centrala Rolnicza Spółdzielni”, rozprowadzająca znaczną pulę tych artykułów wśród odbiorców wiejskich.

Czy wszystkie centrale handlowe winny prowadzić tego typu działalność i w jakim stopniu?

Napewno nie wszystkie i w niejednakowych rozmiarach. Np. z góry można powiedzieć, że nie potrafilibyśmy znaleźć żadnego uzasadnienia dla akcji propagandowej czy reklamowej, prowadzonej przez Centralę Handlową Przemysłu Cukrowniczego. Konsumpcja cukru w kraju, dzięki szybkiemu wzrostowi dobrobytu wśród mas pracujących, wykazuje stały przyrost, dystrybucja nie budzi zastrzeżeń i ogłaszanie sloganów w rodzaju przedwojennego „cukier krzepi”, byłoby oczywistym marnotrawstwem. Podobnie nie wyobrażamy sobie, aby z podobną inicjatywą mogła wystąpić choćby Centrala Produktów Naftowych. Chyba że zlokalizowaną propagandą oszczędności artykułów naftowych, w znacznej części importowanych, jak wiadomo, z zagranicy.

Natomiast całkiem inaczej wyglądać będzie sprawa w wypadku wymienionych wyżej „Centrali Odzieżowej” czy „Centrali Rybnej”, mających przed sobą obszerne pole do działania w zagadnieniach, które wy-

pada rozwiązywać przy pomocy działalności propagandowo-reklamowej.

Stąd wysnuć można wniosek, że operowanie tutaj jakimiś schematami, przykładanie jednakowej miary do wszystkich przedsiębiorstw handlu uspołecznionego, miałyby się z celem, prowadziłyby do całkiem zbędnego marnotrawstwa. Komórki, obojętnie jak je nazwiemy, zajmujące się propagandą i reklamą winny istnieć jedynie tam, gdzie są one istotnie potrzebne.

Ponadto reprezentujemy pogląd, że jeśli już one istnieją, to muszą obejmować całość zagadnień związanych z informacją, propagandą i reklamą, działając na zasadzie ustalanych z góry, akceptowanych przez władze nadrzędne, planów. Całość, tzn. zarówno informację prasową, podejmowanie w uzasadnionych, koniecznych wypadkach kampanii reklamowych, rozwijanych przy pomocy różnego rodzaju środków, jak na przykład artykuły w prasie, umożliwienie dziennikarzom zapoznania się z danym zagadnieniem, konkurs wśród konsumentów, film, radio, plakat, ulotka, transparent itp.. Tutaj też winno koncentrować się inicjowanie i prowadzenie specjalnych akcji wydawniczych oczywiście przy pomocy powołanych do tego przedsiębiorstw jak cenniki, katalogi, prospekty, czy nawet czasopisma o charakterze techniczno-instrukcyjnym. Nie można również, omawiając działalność tych komórek, pominąć troski o rzecz tak istotną, jak właściwy i estetyczny, służący nieraz określonym celom reklamowym wygląd wystawy sklepowej, stanowiącej bilet wizytowy handlu uspołecznionego. W tej dziedzinie, mimo poważnych indywidualnych osiągnięć, jak np. P. D. T. we Wrocławiu, jest jeszcze niesłychanie wiele, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, do zrobienia. Tutaj wreszcie, jeśli chodzi o centrale, prowadzące skup i kontraktację produktów rolnych, winna się koncentrować, wymagająca dużego i przemyślanego wysiłku, propaganda w tym zakresie, docierająca do mas drobno i średniorolnych chłopów. Na koniec nie widzimy możliwości oddzielenia od działalności tych komórek problemów, związanych z wystawiennictwem, z udziałem danych central w Targach i Wystawach, będących przecież w najszerszym tego słowa znaczeniu, imprezami propagandowymi i reklamowymi.

Powyższe postawienie sprawy winno nam dać w efekcie niezbędną koncentrację, jeśli nie zawsze w

sensie wykonawstwa, to w sensie koncepcji, wysiłków propagandowo-reklamowych poszczególnych przedsiębiorstw handlu uspołecznionego. Natomiast nie wydaje się nam wskazana, dotąd niejednokrotnie stosowana, metoda powoływania do życia dość luźno związanych z przedsiębiorstwem referatów, ograniczonych wyłącznie do zagadnień prasowych, mających wyrażać instytucji „dobre imię”, czy też informować przedstawicieli agencji i dzienników. Jest to wydzielenie drobnego fragmentu działalności tych komórek, fragmentu niewątpliwie pożytecznego, nie sprzyjającego jednak wychowaniu niezbędnych, a brakujących nam kadr w tej dziedzinie, a zato powodującego rozbicie całości pracy między poszczególne agendy przedsiębiorstwa. Rozbicie to doprowadza nieraz do powstawania szkodliwej wielotorowości, jak zwykle bywa, nader kosztownej.

Reasumując stwierdzamy: Uwagi nasze, nie pretendujące do szkicowania teorii reklamy w handlu uspołecznionym, a poszukujące raczej koniecznych w danej chwili, rzecz prosta, mogących ulegać ewolucji, rozwiązań praktycznych, zdążały do udowodnienia, że reklama handlowa, stanowiąca w naszym ustroju odcinek propagandy gospodarczej, winna być w gospodarce planowej ograniczona do istotnie niezbędnych przypadków, stosowana oszczędnie i z umiarem, bez uciekania się do wszelakich przejawów. Nie może ona być reklamą przedsiębiorstw, a powinna dążyć do osiągnięcia konkretnych celów gospodarczych. Miejsce jej jest w handlu.

Równocześnie w miarę postępów, krzepnięcia handlu uspołecznionego, w miarę dopływu nowych fachowych sił pracowniczych, posiadających niezbędną wiedzę, oraz zasób zdobytego przy warsztatach pracy doświadczenia, będziemy w możności stopniowo wypracowywać, korzystając przy tym z wzorów radzieckich, bardziej doskonale, przystosowane do naszych potrzeb, formy reklamowego i propagandowego oddziaływania na konsumenta, przyczyniając się w ten sposób do usprawnienia dystrybucji oraz wpływając na kierunki konsumpcji, tak, aby kształtowały się one zgodnie z wymaganiami gospodarki planowej. Nie bez znaczenia jest również zbliżanie konsumenta do handlu uspołecznionego, handlu będącego cennym i pozytywnym dorobkiem chroniącym go przed wyzyskiem.

DR ZYGMUNT FENICHEL

Sąd polubowny Kolegium Arbitrów przy Polskiej Izbie Handlu Zagranicznego

W POLSCE Ludowej istnieje w handlu zagranicznym kontrola państwowa. W handlu tym decydującą rolę odgrywają przedsiębiorstwa państwowe, jak np. Centrala Zbytu Przemysłu Węglowego, Centrala Żelaza i Stali, Centrala Tekstylna itd. Z uwagi na tę rolę przedsiębiorstw państwowych w handlu zagranicznym słusznie zaznaczył wicepremier H. Minc, że w Polsce jest **faktyczny monopol handlu zagranicznego**. Handel ten ma dwa odmienne aspekty, inny w stosunku do ZSRR i krajów demokracji ludowej, opierających gospodarkę na planowaniu, inny zaś w stosunku do państw kapitalistycznych. W stosunkach handlowych państw o gospodarce plano-

wej, — do nich należą obok ZSRR również państwa demokracji ludowej — chodzi o wzajemną pomoc w jak najszybszym rozwoju sił wytwórczych w kraju oraz osiągnięcia ostatecznego zwycięstwa socjalizmu. Natomiast celem stosunków handlowych z państwami kapitalistycznymi jest, jak stwierdził H. Minc, takie ich ukształtowanie, które maksymalnie zwiększa potencjał gospodarczy państw socjalistycznych, czyni je bardziej niezależnymi od gospodarki kapitalistycznej i stwarza przesłanki szybszego marszu ku socjalizmowi¹⁾.

¹⁾ H. Minc, „W kwestii planowania w krajach demokracji ludowej” w czasopiśmie „O trwały pokój i demokrację ludową, nr 27/49.

Dane statystyczne wykazują zmianę, jaka zaszła w stosunkach handlowych krajów demokracji ludowej z ZSRR i Zachodem po drugiej wojnie światowej. I tak rozmiary całego handlu (w dol. w cenach 1938 roku) między krajami zachodnio-europejskimi a krajami demokracji ludowej, wynosiły w 1948 r. tylko 72% poziomu z 1938 r., zaś rozmiary obrotu towarowego ze Związkiem Radzieckim i krajów demokracji ludowej między sobą wynosiły w 1948 r. 323% w stosunku do 1938 r.²⁾

Czołowe miejsce w zagranicznym handlu Polski zajmują obecnie: Związek Radziecki, Szwecja, Czechosłowacja i Anglia.

Zaznaczyć należy, że Polska odgrywa coraz większą rolę w handlu światowym. I tak według danych „Courrier Economique Intereuropéen” z 16. IV. 1948, bilans handlowy Polski wynosił w 1945 r. — 71,7 mil. dol., w 1946 r. — 272,4 mil. dol., w 1947 r. — 515 mil. dol. (przekroczono poziom przedwojenny), zaś w 1948 roku wynosił ok. miliarda dol.³⁾

Według innych danych, odpowiadających w przybliżeniu powyższemu, obroty Polski, obejmujące łącznie import i eksport, wynosiły w 1938 r. — 446 mil. dol., w 1946 r. — 273 mil. dol., w 1947 r. — 563 mil. dol., zaś w 1948 r. — 1 miliard 38 mil. dol.⁴⁾

Polska dokonywała wymiany towarowej w ostatnich latach z 41 państwami.

Cyfry powyższe rzucają światło na ważność instytucji, będącej przedmiotem niniejszej pracy.

Handel zagraniczny należy obecnie prawie wyłącznie do sektora socjalistycznego (handel państwowy i spółdzielczy), który to sektor uczestniczy w hurtowych obrotach w 98%⁵⁾.

Powyższy rozwój handlu zagranicznego Polski wskazuje na to, że **problem sądownictwa polubownego w tej dziedzinie jest niezwykle aktualny.**

Z uwagi na rozwój tego handlu wydany został dekret 28. IX. 1949 r. o utworzeniu Polskiej Izby Handlu Zagranicznego (dalej używany skrót P. I. H. Z./Dz. Ust. Nr 53). Zadaniem Izby jest rozwijanie i umacnianie stosunków gospodarczych Polski z zagranicą.

Zakres działania izby określa art. 5, dekr. w 18 punktach. Według pkt. 14, art. 5, do zakresu izby należy między innymi „powołanie i prowadzenie przy izbie na zasadzie odrębnego regulaminu Kolegium Arbitrów do rozstrzygania sporów wynikłych w związku ze **stosunkami handlowymi** albo transportem między **stronami polskimi a zagranicznymi**, a poddanych **umownie** orzecznictwu tego kolegium tudzież czuwanie nad wszelkimi polskimi sprawami arbitrażowymi za granicą”. (Podkreślenie autora).

Chcąc przepis powyższy zrozumieć, należy w kilku słowach przedstawić arbitraż za granicą.

W Związku Radzieckim istnieje Komisja Arbitrażowa Handlu Zagranicznego (Wnieszniertorgowaja arbitrażnaja komisja, WTAK). Jest to stale działający arbitraż. Również w innych państwach istnieją po-

dobne arbitraże, np. Court of Arbitration w Londynie, Chambros arbitrales we Francji itd.

Zauważyć tu dalej należy, że w 1923 r. państwa europejskie, a między nimi i Polska, podpisały w Genewie protokół o klauzulach arbitrażowych, na podstawie którego kotrahenci uznają ważność klauzuli kompromisarskiej⁶⁾. Do konwencji tej nie przystąpił Związek Radziecki, jak również do Konwencji Genewskiej z 1927 r. o wykonaniu orzeczeń arbitrażowych, której Polska również nie ratyfikowała.

Z powyższego art. 5, pkt. 14, wynika, że Kolegium Arbitrów (dalej używany skrót K. A.) rozstrzygać będzie spory wynikłe ze stosunków handlowych albo transportu. Będą to więc spory prawnoprywatne, dotyczące jedynie handlu i transportu, inne zaś spory nie mogą być poddane orzecznictwu K. A.

Z przepisu powyższego wynika dalej, że stronami przed K. A. mogą być jedynie z jednej strony osoby fizyczne zamieszkałe w Polsce lub osoba prawna, mająca w Polsce siedzibę, z drugiej zaś strony osoba fizyczna, mająca miejsce zamieszkania za granicą, lub osoba prawna, mająca tam siedzibę. Stronami nie muszą być kupcy w rozumieniu kodeksu handlowego, a wystarcza, by stosunek odnośny był handlowy, lub dotyczył transportu.

Pojęcie „stosunki handlowe” winno być w szerokim tego słowa znaczeniu interpretowane, a więc obejmować również ubezpieczenie, odgrywające tak ważną rolę w handlu zagranicznym. W tym kierunku regulamin trafnie sprawę ujął (o czym dalej). Z przepisu powyższego wynika dalej, że dwie osoby fizyczne, lub prawne, mające miejsce zamieszkania lub siedzibę w Polsce, albo dwie osoby fizyczne lub prawne, mające miejsce zamieszkania lub siedzibę za granicą, nie mogą poddać sporu orzecznictwu K. A. i dla takich sporów K. A. jest niewłaściwe.

Z art. 5, pkt. 14, wynika w końcu, że spór odnośny winien być oddany orzecznictwu kolegium umownie. Dalszych postanowień przepis ten nie zawiera, pozostawiając wszelkie nierozstrzygnięte problemy do uregulowania odrębnym regulaminem.

Regulamin odnośny wydały właściwe władze izby i zawiera on 54 paragrafy.

Przed autorami regulaminu powstało zadanie, na podstawie powyższego przepisu dekretu i w jego tylko ramach, tak zbudować **postępowanie, by orzeczenie tego sądu mogło być, w myśl przepisów w Polsce obowiązujących, tytułem wykonawczym.** Zadanie to rozwiązał regulamin, opierając się na przepisach księgi III kodeksu postępowania cywilnego, dotyczącej sądu polubownego.

Sąd ten nosi według regulaminu nazwę, jaka nadana została tytułowi artykułu (§ 17).

Jaka jest istotna treść regulaminu?

Siedzibą K. A. jest Warszawa, zaś jego językiem urzędowym jest język polski.

Lista arbitrów wymienia osoby, które można powołać do zespołów sądzących i osoby te stanowią K. A. O wpisie i wykreśleniu w liście arbitrów rozstrzyga Rada P. I. H. Z. na wniosek prezydium. Przy wyborze osób do wpisu na listę arbitrów należy dbać o to, aby byli w niej zamieszczeni w odpowiednim stosunku znawcy głównych gałęzi handlu zagranicz-

⁶⁾ Z. Fenichel, Znaczenie klauzul arbitrażowych genewskich Państwa nr 9—11 z 1932 r.

²⁾ Pietrow, Budowa gospodarki socjalistycznej w krajach demokracji ludowej (Planowe choziajstwo, nr 4/1949).

³⁾ Handel zagraniczny, Eksport-import, Dodatek do nr 10—11 Życia Gospodarczego, str. 29.

⁴⁾ J. Werner, Tempo rozwoju polskiego handlu zagranicznego, Życie Gospodarcze, nr 8/49.

⁵⁾ B. Bierut, Zadania partii w walce o czujność rewolucyjną na tle sytuacji obecnej. Wydawnictwo Nowe drogi, III Plenum K.C.P.Z.P.R. str. 33

nego, transportu, ubezpieczenia, przemysłu polskiego i według możliwości obcego prawa i zwyczajów handlowych. K. A. konstytuuje się co 3 lata, wybierając ze swego grona przewodniczącego, który je reprezentuje na zewnątrz. Kolegium ukonstytuowało się 17. XII. 1949 r. i wybrało przewodniczącym prof. Rafała Taubenszlaga.

Dla oznaczenia właściwości K. A. podstawowe znaczenie ma § 16, rozbudowujący wyżej podany art. 5, pkt. 14. Według § 16 zakresem działania K. A. jest rozstrzyganie sporów, wynikłych z **obustronnych** czynności handlowych albo z transportu lub z ubezpieczenia towarów, jeżeli w sprawie występuje jako strona, co najmniej jedna osoba fizyczna lub prawna, mająca miejsce stałego zamieszkania lub siedzibę poza granicami R. P.

Podstawą właściwości K. A. jest: 1) umowa międzypaństwowa między rządem R. P. a rządem zagranicznym, przewidująca rozpatrywanie wszelkich sporów, wynikłych w toku wykonywania danej umowy międzypaństwowej przez tenże sąd, 2) umowa między kontrahentami, poddająca wszelkie spory, lub daną kategorię sporu orzecznictwu tego sądu, lub 3) zgoda stron na rozstrzygnięcie sporu, wyrażona pisemnie lub dołączona do protokołu rozprawy przed zespołem sędziącym kolegium.

Sądem polubownym dla poszczególnej sprawy jest zespół sędziący, składający się z arbitrow, ustanowionych przez strony, i superarbitra, również ustanowionego przez strony, wzgl. wybranego przez zespół sędziący.

Strona, występująca z pozwem, może żądać od strony pozwanej przysądzenia jej określonego świadczenia, albo ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, albo też **stwierdzenia faktów, mających wpływ na istniejące między stronami stosunki prawne**. Pierwsze dwa typy pozwów, tj. pozew o świadczenie i ustalenie znany jest również Kodeksowi postępowania cywilnego, natomiast trzeci spór o stwierdzenie faktów (np. jakość towaru) zbliża sąd ten częściowo w tym punkcie do państwowego arbitrażu gospodarczego, gdy tenże rozstrzyga tzw. spory przedumowne⁷⁾.

Strony mogą brać udział w postępowaniu osobiście, albo przez pełnomocników, którymi mogą być pracownicy albo adwokaci, a dla strony mającej miejsce zamieszkania lub siedzibę za granicą, również stały jej przedstawiciel handlowy, mający odpowiednią koncesję. Strony mogą również przybierać rzeczników, którymi może być tylko stały radca prawny lub adwokat.

Według § 38 regulaminu, zespół sędziący dopuszcza dowody według swobodnego uznania na wniosek z urzędu, nie będąc związany z regułami dowodowymi, ani zgodnymi wnioskami stron. Z przepisu tego wynika, że zespół może dopuścić dowody bez wniosku i wbrew wnioskowi stron, również przeciw osnowie lub ponad osnowę dokumentu. Granic zapisu zespół jednak przekroczyć nie może, a to pod sankcją uchylenia wyroku przez Sąd państwowy (p. niżej). Zespół sędziący ocenia twierdzenia i dowody i czyni ustalenia faktyczne według swobodnego uznania i rozstrzyga żądania i

zarzuty stron według swej najlepszej wiedzy i sumienia, mając na względzie zwyczaje handlowe odpowiednie dla sprawy oraz zasady dobrej wiary i słuszności (§ 42). Z przepisu tego wynika, że sąd ten nie jest związany przepisami prawa, lecz w pierwszym rzędzie zwyczajami handlowymi oraz zasadami dobrej wiary i słuszności, co jednak wcale nie przemawia za tym, aby sąd ten nie miał stosować przepisów prawa międzynarodowego prywatnego, a także prawa prywatnego, jednak przy stosowaniu tym kierować się będzie zasadami wyżej podanymi.

Wyrok winien być ogłoszony najpóźniej w trzecim dniu po zamknięciu rozpraw, a następnie stronom doręczony z uzasadnieniem. Od wyroku zespołu sędzącego nie ma odwołania.

Według § 47 regulaminu wyrok zespołu sędzącego K. A. jest wyrokiem sądu polubownego w rozumieniu art. 501 § 2 i art. 527 ust. 3, K. p. c., zaś ugoda przed nim zawarta jest ugodą w rozumieniu art. 527 ust. 3, K. p. c. Tak więc budowa tego sądu oparta została o przepisy K. p. c. i w ten sposób wyrok jego oraz ugoda przed nim zawarta stanowią tytuł egzekucyjny. Z powyższego przepisu, jak również z § 48 wynika, że wyrok ten może być zaskarżony według art. 503 K. p. c. do sądu państwowego, który go w razie braków w postępowaniu może uchylić. Można uważać, że jest niewłaściwe, by sąd państwowy mógł uchylić wyrok tego sądu polubownego, jednak w obecnej sytuacji prawnej, przy obecnym brzmieniu art. 5, pkt. 14, nie można było sprawy inaczej unormować, jeśli wyrok i ugoda miały być tytułami egzekucyjnymi.

Dopiero w przyszłości, po przejściu przez sąd ten próby życia, problem powyższy będzie mógł rozstrzygnąć jedynie ustawodawca w ten sposób, by wyrok tego sądu nie mógł być zaskarżony do sądu państwowego i aby był ostateczny. Jak długo ustawy takiej nie będzie, tak długo przepisy K. p. c. o sędzi polubownym muszą mieć zastosowanie.

Wobec możliwości uchylenia wyroków tego sądu przez sąd państwowy, będzie musiał sąd ten przestrzegać w toczącym się przed nim postępowaniu przepisów księgi III K. p. c. o sędzi polubownym, by nie naruszyć przepisów wymienionych w art. 503 K. p. c.⁸⁾

Jeśli strona dobrowolnie wyroku nie wykona, może ją przewodniczący po upływie 3 miesięcy od doręczenia wyroku wyłączyć na przyszłość od wytaczania powództw przed K. A. przy P. I. H. Z. i zawiadomić o tym inne sądy arbitrażowe, giełdowe lub instytucje pokrewne w kraju i za granicą.

Tu dodać należy, że według układów zawartych między Związkiem Radzieckim i innymi krajami demokracji ludowej, (również i Polska), uznane są wzajemnie klauzule arbitrażowe i orzeczenia arbitrażowe wzajemnie wykonuje się.

Sąd ten powołano do życia w czasie, gdy wolumen obrotów handlowych polskiego handlu zagranicznego coraz bardziej wzrasta. Obecnie chodzi o to, by, jak to oświadczył prezes P. I. H. Z., L. Grossfeld, na zebraniu konstytuującym K. A., sąd ten rozpatrywał sprawy wnikliwie, sumiennie i bezstronnie i by zdobył sobie w ten sposób autorytet za granicą.

⁷⁾ Fenichel, Państwowy Arbitraż Gospodarczy, Demokratyczny Przegląd Prawniczy nr 10/49.

⁸⁾ Fenichel, Sady polubowne według K. p. c. (P.P.A. III/1931).

KRYTYKA I BIBLIOGRAFIA

W. M. BATYRIEW i W. K. SITNIN — System finansowy i kredytowy ZSRR. str. 92. Polskie Wydawnictwa Gospodarcze. Warszawa 1950.

Wynikła z praw rozwoju gospodarki socjalistycznej teoria nauki o finansach i kredycie, związana ściśle z praktyką budownictwa socjalistycznego, posiada w literaturze radzieckiej poważny dorobek. Korzystanie z tego dorobku, opieranie się na dokonanych już doświadczeniach — ma duże znaczenie dla naszej nauki i praktyki finansowej.

Określiwszy metodę rozrachunku gospodarczego, autorzy wskazują na powiązanie jego wyników z budżetem państwowym po czym przechodzą do zagadnienia cen i rentowności. Niewłaściwe ustalenie planowej rentowności, zróżnicowany poziom jej odnośnie poszczególnych towarów, przy niedostatecznej kontroli asortymentów, mogą doprowadzić do naruszenia planowego asortymentu, do pogoni przedsiębiorstw za wysoko rentowną produkcją z uszczerbkiem dla produkcji mniej rentownych towarów. Takie naruszenia dyscypliny planu wypaczają zasadę rozrachunku gospodarczego. Jeden ze sposobów walki z nimi polega na tym, że ponadplanowy zysk, otrzymany kosztem niewykonania planu według asortymentu, nie jest uważany za wskaźnik dobrej pracy przedsiębiorstwa. Jeśli zaś chodzi o planowe ceny towarów w gospodarce radzieckiej, to są one jednym z czynników określających proporcję podziału dochodu narodowego na fundusz akumulacji i fundusz spożycia. Niektóre ceny (wódki, tytoniu, wyrobów cukierniczych, luksusowego obuwia) dają nagromadzenia w takich rozmiarach, że wskutek nienormalnie wysokiej rentowności przedsiębiorstwa byłyby tylko w małym stopniu zainteresowane obniżeniem kosztów produkcji, dlatego też państwo radzieckie nie zalicza tych nagromadzeń do zysku, ściągając je przy pomocy podatku obrotowego i akumuluje je w sposób scentralizowany.

Podkreśliwszy aktualność dla ustroju socjalistycznego ustalonej przez Marksa różnicy między przedmiotami i narzędziami produkcji, wynikającej ze sposobu ich funkcjonowania w procesie produkcji autorzy określają rolę i znaczenie obrotu środków trwałych i środków obrotowych.

Finanse poszczególnych gałęzi gospodarki radzieckiej są ściśle związane z budżetem państwowym i obrotami Banku Państwa. Do budżetu państwowego wpływają nagromadzenia, pochodzące z obrotu gałęzi gospodarki (podatek obrotowy i odliczenia od zysku). Bank Państwa na zasadach kredytu akumuluje czasowo swobodne środki (rezerwy kasowe) przedsiębiorstw i organizacji. Z budżetu państwowego przedsiębiorstwa otrzymują środki na stworzenie i uzupełnienie ich własnych środków obrotowych i na inwestycje.

Państwo wykorzystuje dźwignie finansowe dla uzyskania podstawowych proporcji rozszerzonej reprodukcji socjalistycznej, osiągnięcia koniecznego tempa rozwoju gospodarczego, wzmocnienia wzrostu kulturalnego państwa i wykonuje zadania kontroli w celu najbardziej efektywnego i oszczędnego wykorzystania środków materialnych i pracy w każdym przedsiębiorstwie i w każdej gałęzi.

Z szerokiego omówienia budżetu państwowego ZSRR na podkreślenie zasługuje jego ocena polityczna. Wykazawszy połowiczność „demokratyzacji budżetu” w krajach burżuazyjnych, autorzy stwierdzają, że konstytucja Stalinska zapewnia samodzielność budżetową każdej radzie delegatów pracujących, aż do gminnych i wiejskich. Zatwierdzanie budżetów należy wyłącznie do organów władzy ustawodawczej. Utworzenie komisji budżetowych przy wszystkich radach delegatów pracujących, aż do zatwierdzania państwowego budżetu na sesji Rady Najwyższej, włącza do rozpatrywania budżetów setki tysięcy delegatów wybranych przez lud. „Ten masowy sposób uchwalania budżetu stanowi jedną z poważnych gwarancji tego, że budżet rzeczywiście wyraża interesy państwa radzieckiego”.

Istnienie wielkiej ilości budżetów nie narusza jedności radzieckiego systemu budżetowego, która wynika przede wszystkim z jednolitego charakteru socjalnego, z jednolitych zadań, stojących przed organami władzy radzieckiej. „W ustroju radzieckim nie ma i nie może być takich sprzeczności między władzą centralną, a organami samorządu miejscowego, jakie z reguły mają miejsce w państwach kapitalistycznych. Tym samym niemożliwe są sprzeczności między interesami, państwowego i miejscowego budżetu. Ponadto jedność systemu budżetowego zabezpiecza cały szereg rozwiązań organizacyjnych”.

Autorzy podają przykładowo następujący podział wydatków między poszczególne rodzaje budżetów w 1941 r.:

	w milj. rubli	w procentach
Budżet związkowy	169.692	78,9
Budżet republik	13.297	6,1
Budżety miejscowe	33.063	15,0

Jedną z podstawowych zasad struktury budżetu ZSRR jest realizacja leninowsko-stalinowskiej polityki narodowościowej, wyrażająca się w przyznaniu samodzielnych praw budżetowych wszystkim republikom związkowym, autonomicznym republikom i obwodom oraz rejonom narodowym. „Na przestrzeni całej radzieckiej historii budżety zacofanych przedtem narodów wzrastały szybciej aniżeli rozmiary budżetu państwowego ZSRR w całości.”

Specjalny rozdział poświęcono systemowi podatkowemu Związku Radzieckiego, wykazując jego rozwój w zależności

Rok 1950 będzie na odcinku budżetowym okresem walki. W walce tej osiągniemy zwycięstwo, ponieważ:

po pierwsze — budżet spełnia cele szerokich mas pracujących, służy bezpośrednio ich interesom i dlatego w wykonaniu zadań nakreślonych przez budżet wezmą udział miliony ludzi pracy;

po drugie — na straży jego wykonania stać będzie w braterskim sojuszu z chłopami klasa robotnicza, zbrojna w idee marksizmu — leninizmu, kierowana przez Partię Marksistowską;

po trzecie — wykonywać go będzie aparat finansowy, działający w ramach, opartego na socjalistycznych zasadach, systemu finansowego.

(Z przemówienia min. K. DĄBROWSKIEGO.)

od zasad nie tylko gospodarczych, lecz również socjalnych i politycznych.

Następnie, w oparciu o naukę Marksa i jej konkretyzację przez Lenina o roli banków w czasie rewolucji socjalistycznej i w okresie budowy społeczeństwa socjalistycznego autorzy dają analizę działalności Banku Państwowego ZSRR i opis jej form.

Wspólne w systemie kredytowym i budżecie państwowym jest to, że państwo metodami kredytowymi i budżetowymi przeprowadza podział środków pieniężnych wewnątrz gospodarki w celu odpowiedniego podziału zasobów materialnych i pracy, a równocześnie przeprowadza kontrolę nad sposobem wykorzystania środków.

Omówiwszy zagadnienie oszczędności ludności w Związku Radzieckim oraz finansowanie budownictwa kapitalnego, autorzy kończą książkę rozdziałem „System finansowy i regulowanie obiegu pieniężnego”.

W gospodarce radzieckiej istnieje rozgraniczenie sfery obiegu gotówki od sfery bezgotówkowego obrotu płatniczego. Zapisami na rachunkach w Banku Państwowym przeprowadza się rozliczenia między przedsiębiorstwami i organizacjami za towary i usługi, płatności podatkowe organizacji gospodarczych, odliczenia od zysków, wpłata sum amortyzacyjnych do banku, podział środków obrotowych, finansowanie przedsiębiorstw i organizacji z budżetu państwowego, wydawanie pożyczek bankowych i ich spłatę. Przez Bank Państwowy przeprowadza się również przeważającą część płatności na rzecz kolchozów za produkcję, dostarczoną państwu, płatności kolchozów za zakupywane towary, opłatę podatków i dobrowolnych oszczędności z płac zarobkowych robotników i pracowników itd.

W formie gotówkowej następuje wydawanie płac robotnikom i pracownikom, podział pieniężnych dochodów kolchozów za dniówki obrachunkowe, pieniężne zaliczki dla członków kolchozów, wypłaty pensji i zapomóg, drobne gospodarcze wydatki przedsiębiorstw i organizacji. Ludność płaci gotówką za towary i usługi państwowej i spółdzielczej sieci handlowej, płaci podatki i wpłaca dobrowolne

oszczędności, gotówką uiszcza opłaty za zakupy w kolchozach (obroty rynku kolchozowego) itd.

Państwo socjalistyczne panuje nad prawidłowościami obrotu pieniężnego, w których przejawia się prawo wartości przy pomocy planowego regulowania stosunku ilości pieniędzy w obiegu i masy towarowej. Powiększenie lub zmniejszenie masy pieniężnej w obiegu następuje w procesie wykonania planu kasowego Banku Państwowego. Ustalony według planu i zatwierdzony przez Rząd rezultat emisyjny jest dla Banku Państwowego dyrektywą bezwarunkowo obowiązującą, przy czym należy podkreślić, że plan kasowy jest sporządzany w przekroju terytorialnym. W planie kasowym limituje się ściśle sumę emisji gotówkowej, przy czym kontrola użycia przez przedsiębiorstwa funduszu płac jest bardzo ścisła.

Centralizacja emisji połączona jest z decentralizacją operacji kasowych.

Wzajemne powiązanie produkcyjno-finansowych planów poszczególnych gałęzi gospodarki i planów finansowych budżetu państwowego w Banku Państwowym ze wskaźnikami pieniężnych dochodów i wydatków ludności daje szerokie możliwości planowego regulowania obrotu pieniężnego.

Lenin wskazywał, że obrót pieniężny pozwala w najlepszy sposób kontrolować prawidłowość obrotu gospodarczego. Jednym z ważnych instrumentów wpływu państwa na gospodarkę, wynikającego z takiej kontroli, jest radziecki system finansowy. Jego doświadczenia nie mogą być zapoznane przez państwa demokracji ludowej, konsekwentnie dążące do zbudowania u siebie ustroju socjalistycznego. Toteż w przedmowie do przekładu książki Batyriewa i Sitnina słusznie powiedziano, że udostępnianie radzieckiej literatury ułatwi przekwalifikowanie zawodowe naszych pracowników finansowych oraz wychowanie nowych kadr.

Poza tym radziecki system finansowy zainteresuje niewątpliwie wszystkich tych, którzy pragną poznać w ich rozwoju osiągnięcia gospodarcze pierwszego państwa socjalistycznego.

T. Zadolski.

*

W wyniku wzmożonego współzawodnictwa pracy pomiędzy załogami pracowniczymi oraz dzięki współpracy z warsztatami TOR, przeprowadzającymi remonty traktorów — większość ośrodków maszynowych zakończyła przedterminowo akcje zimowych remontów maszyn i narzędzi rolniczych.

Obecnie w całym kraju na ukończeniu są intensywne przygotowania do rozpoczęcia wiosennej kampanii siewnej. Zostały już opracowane plany zasiewów dla poszczególnych powiatów, zespołów Państwowych Gospodarstw Rolnych, a także plany wiosennych zasiewów w spółdzielniach produkcyjnych.

Wszędzie wzrosła w poważnym procencie powierzchnia zasiewów oraz likwidacja odlogów w porównaniu z rokiem ub.

Niemniej intensywnie do rozpoczęcia wiosennej akcji siewnej przygotowują się nowopowstałe spółdzielnie produkcyjne, a zarządy tych spółdzielni zawierają umowy z POM-ami i SOM-ami, które wydatnie pomogą im w tej akcji.

Tegoroczna orka i siewy wiosenne w znacznym stopniu będą zmechanizowane na skutek wprowadzenia do pracy większej ilości traktorów, plugów, siewników do nawozów i siewników rzędowych. Najbardziej jednak zmechanizowana uprawa będzie zastosowana w zespołach Państwowych Gospodarstw Rolnych i w spółdzielniach produkcyjnych.

Spółdzielcze ośrodki maszynowe obsługują przede wszystkim gospodarstwa spółdzielni produkcyjnych oraz udzielają znacznej pomocy gospodarstwom małym i średniorolnym chłopów. W tym celu w gminach i gromadach przygotowano szczegółowe wykazy chłopów, którym udzielona zostanie pomoc.

W okresie siewów wiosennych grupy producentów rolniczych podejmują współzawodnictwo, obejmujące dokładne i szybkie wykonanie siewów. W SOM-ach traktorzyści, mechanicy, kierownicy i instruktorzy zobowiązali się do terminowego i wzorowego przeprowadzenia wiosennej akcji siewów.

W ten sposób zorganizowana akcja siewna będzie, jak się spodziewać należy, sprawniejsza i dokładniejsza, niż w latach ubiegłych. Od jej zaś przeprowadzenia zależą przyszłe plony.

Krajowa narada referentów modernizacji budownictwa poddała szczegółowej analizie wykonanie planu budownictwa i przyspieszenie tego wykonania przez najszerszą popularyzację i pogłębienie wszystkich zdobyczy nowych, socjalistycznych form pracy, osiągniętych przez naszych nowatorów w oparciu o doświadczenia budownictwa radzieckiego. O właściwym i pełnym zrozumieniu przez uczestników istoty tego zagadnienia, świadczy fakt, iż znalazło ono żywy oddźwięk w wypowiedziach zarówno przedstawicieli służby modernizacji budownictwa, jak i techników, inżynierów i naczelnego kierownictwa zjednoczeń budowlanych. Przedyskutowano potrzebę zastosowania racjonalnych zespołowych metod pracy w robotach wy-

*

*

kończeniowych, a zarazem sprawę szkolenia nowych kadr budowlanych.

Niemniej ważnym czynnikiem dla podniesienia wydajności jest ściśle określenie udziału w pracy każdego z członków załogi i zapoznanie go z ciężącymi nań obowiązkami.

Poruszając sprawę częstego opóźniania wykonawstwa, ze względu na brak przygotowanej dokumentacji technicznej, wskazane na konieczność ściślejszego związania się inteligencji technicznej z wykonawcami, a więc załogami budowlanymi, przez branie czynnego udziału w naradach wytwórczych poszczególnych budów. Wspólne narady inteligencji technicznej z robotnikami, niechybnie wniosą wiele zdrowej krytyki, tym samym pozwolą usprawnić pracę kierowniczego aparatu technicznego budownictwa, jednocześnie zaś ściślej zwiążą projektodawcę z wykonawcą przy realizacji inwestycji.

Charakterystycznym faktem w rozwoju uspołecznionego budownictwa jest coraz mniejsze posługiwanie się usługami prywatnymi np. podczas gdy w latach ubiegłych pracownie architektów były wyłącznie w rękach prywatnych, obecnie aparat budowlany rozporządza już kilkoma uspołecznionymi biurami projektów i pracowniami architektonicznymi.

Krajowa narada referentów modernizacji budownictwa dostarczyła wiele ciekawego materiału, opartego na praktycznych doświadczeniach. Materiał ten po przepracowaniu przez Główny Inspektorat Usprawnień Budownictwa, wykorzystany zostanie przy popularyzacji i pogłębianiu nowych, socjalistycznych metod i form budownictwa i przyczyni się do przyspieszenia wykonania 6-letniego planu w budownictwie.

* * *

Ogólnokrajową naradę kierowniczego aktywu gospodarczego przemysłu bawełnianego w Łodzi, poświęconą omówieniu wyników pracy w pierwszych dwóch miesiącach realizacji planu 6-letniego, a zarazem opracowaniu wytycznych na najbliższą przyszłość. Mimo, że jak stwierdzono w toku dyskusji przemysł bawełniany wykonuje miesięczne plany produkcji w ustalonej wysokości, a nawet je przekracza, to jednak istnieją dalsze możliwości zwiększenia produkcji. Dlatego narada uznała, że walka o dalsze podniesienie produkcji jest najważniejszym bojowym zadaniem, stojącym przed aktywem kierowniczym i załogami fabrycznymi całego przemysłu bawełnianego w Polsce, tym więcej, że od wyników na tym odcinku zależy między in. właściwe i pełne zaopatrzenie ludności w artykuły bawełniane.

W imieniu załogi przedalni cienkoprzednej Państwowych Zakładów Przemysłu Bawełnianego, ob. Józwiak zgłosił zobowiązanie podwyższenia planu rocznego o 5%.

Przedyskutowano również dokładnie akcję podniesienia jakości produkcji, przy czym stwierdzono, iż najlepsze wyniki w tym względzie wykazały PZPB im Józefa Stalina w Łodzi, które zobowiązały się, począwszy od marca bież. roku co miesiąc podnosić o 5 proc. jakość pro-

dukowanych towarów, aż do maksymalnej, możliwej do osiągnięcia wysokości.

Narada uznała m. in. za konieczne właściwe przeprowadzenie szkolenia i doszkalania fachowego robotników, jak również personelu technicznego, a zarazem pogłębianie współpracy między personelem technicznym i robotnikami, co niechybnie przyniesie dalsze podniesienie ilościowe i jakościowe produkcji.

Wiele miejsca uczestnicy poświęcili sprawie pełnej realizacji planów remontu maszyn.

Reasumując wyniki narady minister przemysłu lekkiego E. Stawiński podkreślił, iż społeczeństwo oczekuje od załóg i kierownictwa fabryk bawelnianych pełnego wykonania planów, zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Aby osiągnąć te wyniki trzeba dokonać mobilizacji wszystkich sił wytwórczych, trzeba podnosić stan techniki wytwarzania, usuwać istniejące jeszcze błędy, powiązać wszystkie ogniwa kierownicze w fabrykach, wyciągnąć nauki płynące z narad wytwórczych oraz kontrolować wykonanie uchwał zapadających na tych naradach. Na każdym odcinku trzeba zachować czujność, gdyż walka klasowa zaostreza się stale, a wróg usiłuje i usiłować będzie realizacji planów, szkodzić sabotażem, plotką.

Kończąc min. Stawiński, stwierdził, iż plan produkcji nie może być uważany za wykonany bez realizacji szeregu innych planów, jak remontu, szkolenia i doszkalania, jakości i asortymentu. Plany te i ich realizacja obowiązują tak samo jak realizacja planu produkcji.

* * *

Jednym z najważniejszych dowodów pieczy nad pracobnikami pracy, jest ostatnia uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w sprawie funduszu współzawodnictwa pracy na r. 1950 oraz przyjęcie projektu ustawy o utworzeniu Centralnego Instytutu Ochrony Pracy.

BUDOWNICTWO

6-letni plan budownictwa zamyka się kwotą ok. 2,5 biliona zł, co znacznie przekracza połowę całego planu inwestycyjnego. Już sam ten fakt charakteryzuje ważność i zadania planu budownictwa. W poszczególnych latach planu 6-letniego na budownictwo przypada następujący odsetek planu inwestycyjnego w roku 1950 — 54 procent, w r. 1951 — 65 proc., w r. 1952 — 62 proc., w r. 1953 — 58 proc., w roku 1954 — 53 proc. oraz w r. 1955 ok. 49 proc.

W planie 6-letnim większa koncentracja nakładów inwestycyjnych przewidziana jest na robotach budowlano-montażowych, niż w planie 3-letnim, a to ze względu na to, że plan 3-letni był planem odbudowy, podczas gdy plan 6-letni jest planem nowego budownictwa. W rocznych planach inwestycyjnych, jak z powyższego wynika, największy udział robót budowlanych wystąpi w latach 1951, 1952 i 1953, a to dlatego, że w r. 1950 zostanie przygotowana zasadnicza dokumentacja techniczna dla realizacji wielkich budów planu 6-letniego, natomiast w latach 1952—1953 podstawowe obiekty sześciolatki znajdą się w szczytowym okresie robót budowlanych.

Jeżeli przyjmiemy plan produkcji budowlanej w r. 1949 za 100 — to planowany wzrost uspołecznionej produkcji budowlanej w okresie planu 6-letniego, winien kształtować się w r. 1950 — 155, w r. 1951 — 215, w r. 1952 — 240, w r. 1953 — 270, w r. 1954 — ponad 290, a w r. 1955 — aż 315. Cały zaś plan produkcji budowlano-montażowej w okresie planu 6-letniego w stosunku do 3-letniego planu przyjętego za 100, będzie wyższy o ok. 750%.

Jest to zrozumiałe, gdyż w okresie planu 6-letniego będzie dokonana realizacja największych obiektów inwestycyjnych, a w latach końcowych, wzrośnie udział nakładów inwestycyjnych, skierowanych na wyposażenie maszynowe.

Uchwała w sprawie podziału funduszu współzawodnictwa obowiązuje już od 1 stycznia bież. roku; równocześnie tracą moc obowiązującą wszystkie istniejące dotychczas regulaminy i instrukcje co do dysponowania funduszem współzawodnictwa pracy.

Uchwała przewiduje utworzenie w przedsiębiorstwach państwowych i spółdzielczych funduszu współzawodnictwa pracy w wysokości 0,8 proc. planowanego funduszu płac. Ogólna zaś suma funduszu podzielona zostanie w ten sposób, że komitety współzawodnictwa poszczególnych zakładów otrzymają 75 proc., główne komitety współzawodnictwa pracy — 20 proc., zaś 5 proc. sumy funduszu otrzyma do dyspozycji Centralna Rada Związków Zawodowych.

Zakładowe komitety współzawodnictwa pracy przeznaczają z przyznanej sumy funduszu 70 proc. na nagrody dla przodujących w indywidualnym i zespołowym współzawodnictwie, zaś 20 proc. na nagrody specjalnie gotówkowe i rzeczowe oraz 10 proc. na propagandę i organizację współzawodnictwa.

Główne komitety współzawodnictwa pracy 60 proc. przyznanego funduszu przeznaczają na nagrody dla wyróżniających się zespołów i grup w współzawodnictwie zespołowym oraz 20 proc. dla pracowników wyróżniających się w indywidualnym współzawodnictwie — resztę przeznaczają na akcję propagandową i organizacyjną współzawodnictwa.

Centralna Rada Związków Zawodowych rozdzieli z przyznanego funduszu kwoty przeznaczone na nagrody pieniężne i rzeczowe dla wyróżniających się pracowników we współzawodnictwie międzyzakładowym, branżowym i na nagrody specjalne oraz na popieranie dalszego rozwoju współzawodnictwa pracy.

Analiza 6-letniego planu budownictwa przy podziale produkcji budowlano-montażowej na trzy podstawowe rodzaje tj. budownictwo ogólne, budownictwo specjalne i roboty montażowe, wykazuje dla ostatniego roku realizowania planu 6-letniego w stosunku do r. 1949 przyjętego za 100, następujące wzrosty: roboty montażowe ok. 350%, budownictwo ogólne ok. 330%, budownictwo specjalne ok. 250%.

Stosunek wzajemny tych trzech rodzajów robót w ramach całej puli planu 6-letniego budownictwa kształtuje się następująco: budownictwo ogólne 58,5 proc., budownictwo specjalne 31,5 proc. i roboty montażowe 10 proc. Z globalnej kwoty produkcji budowlano-montażowej w r. 1955 planuje się, że przedsiębiorstwa Ministerstwa Budownictwa przerobią ok. 50 proc. Pozostała kwota przypadnie do przerobienia przez resorty górnictwa, przemysłu ciężkiego, komunikacji, rolnictwa, przemysłu lekkiego, przedsiębiorstwa spółdzielcze, komunalne MAP i system gospodarczy. Jeżeli uwzględnimy, że do

planów produkcji Ministerstwa Budownictwa zostaną włączone roboty przemysłowe i specjalne, to w końcowym etapie planu 6-letniego, rysuje się wyraźnie podział wykonawstwa na budownictwo ogólne w ramach Ministerstwa Budownictwa, budownictwo specjalne, ustawione resortowo, a może nawet wyodrębnione resortowo.

Jest to słuszne zarówno z punktu widzenia prawidłowej proporcji nakładów inwestycyjnych, których większość kierowana jest na zadania bezpośrednio produkcyjne i gospodarcze, jak również słuszne i z tytułu utrzymania w resortach pełnej odpowiedzialności za plan produkcyjny, który w coraz większym stopniu zależeć będzie od działalności inwestycyjnej, wreszcie słusznym jest z uwagi na specjalizację branżową przedsiębiorstw budowlanych i zmieniający się charakter ich pracy, a więc ich uprzemysłowienie i długotrwałą lokalizację na wielkich placach budów przemysłowych.

W pierwszych latach planu 6-letniego, winny powstać centralne zarządy budownictwa przemysłowego, a zatem górnictwa, zakładów przemysłu ciężkiego, zakładów przemysłu lekkiego, centralny zarząd przedsiębiorstw montażowych. Niezależnie od tych winny być utworzone oddziały kapitalnego budownictwa i wyodrębnione powiatowego przedsiębiorstwa na potrzeby rolnictwa, w szczególności PGR oraz spółdzielni produkcyjnych, stosowna sieć przedsiębiorstw komunalnych, pracujących dla potrzeb gospodarki komunalnej. Niezależnie od tego, winno istnieć wykonawstwo robót inwestycyjnych przy pomocy tzw. systemu gospodarczego, nastawione przede wszystkim na roboty drobne, mogące być zrealizowane we własnym zakresie przez inwestorów, w szczególności inwestorów przemysłowych.

System gospodarczy winien być podstawowym trzonem dla wykonawstwa kapitalnych remontów. Trzeba będzie również przemyśleć organizację przedsiębiorstw zarówno z uwagi na ich rozkład terenowy, jak i specjalizację, wreszcie z uwagi na ilość centralnych zarządów, zjednoczeń i przedsiębiorstw.

Charakterystyczną cechą budownictwa jest transport, dlatego mecha-

nizacja w budownictwie musi nosić charakter mechanizacji zespołowej.

W planie 6-letnim, stopień nasycenia transportem budownictwa, został odrębnie wytyczony od stopnia nasycenia w sprzęt budowlany. Usprzętowanie naszych przedsiębiorstw w planie 6-letnim stale będzie wzrastać, a globalny wskaźnik usprzętowania na r. 1955 wyniesie dla całości budownictwa więcej (9.5 proc.), dla przedsiębiorstw Ministerstwa Budownictwa (8.7 proc.), a to z tego względu, że przedsiębiorstwa z poza resortu Ministerstwa Budownictwa muszą mieć wyższy stopień usprzętowania.

Plan 6-letni przewiduje według wytycznych do planu uchwalonego przez Radę Ministrów, wzrost wydajności w r. 1955 o 65 proc. w stosunku do r. 1949. Natomiast zatrudnienie w przedsiębiorstwach budowlanych w r. 1955 wynosić będzie dla całości przedsiębiorstw sektora uspołecznionego ok. 650 tys. pracowników.

Problem obniżenia kosztów budownictwa jest jednym z zasadniczych zagadnień. Bez obniżenia bowiem kosztów nie będzie można wykonać programu rzeczowego planu budownictwa.

Poważnym problemem w planie 6-letnim inwestycji i budownictwa było ustalenie stopnia realności z uwagi na pokrycie materiałowe.

ZOBOWIĄZANIA DŁUGOFALOWE

Długofalowe zobowiązania zainicjonowane przez rębacza Markiewkę obejmują coraz szersze kręgi świata pracy, dążącego świadomie do przyspieszenia produkcji.

„Szybkie realizowanie zadań w planie 6-letnim pozwoli na szybkie zbudowanie w Polsce socjalizmu” — głosi rezolucja jednogłośnie uchwalona przez załogę jednego z zakładów przemysłowych w kraju, która postanowiła o 2 tygodnie przed planowanym terminem zbudować piec martenowski.

Indywidualne i zespołowe zobowiązania objęły m. in. ponad 2.500 pracowników wszystkich zakładów energetycznych w kraju. Pierwsi podjęli długofalowe zobowiązania pracownicy Elektrowni w Łaziskach Górnych i w Zabrze. Pracownicy Elektrowni „Stalowa Wola” zobowiązali się skrócić w roku bież. czas remontu kotłów i turbin o 10 procent. Pracownicy Elektrowni Gdańsk jednogłośnie postanowili osiągnąć 150 proc. normy w warsztacie mechanicznym, a 148 proc. normy postanowiła uzyskać sekcja

W zakresie budownictwa ogólnego ustalono ok. 70 typów budynków dla których możliwie ściśle określono normy zużycia materiałów na 100 m³ kubatury i zapotrzebowania poszczególnych elementów budowlanych i półproduktów. W zakresie budownictwa specjalnego wyodrębniono charakterystyczne typy budowli i grupy robót dla których określono zapotrzebowanie w rozbiciu na poszczególne lata podstawowych trzydziestu materiałów.

Następnym z kolei istotnym problemem budownictwa w okresie planu 6-letniego jest dokumentacja techniczna i jej plan. Plan dokumentacji technicznej przewiduje wprowadzenie typizacji poszczególnych elementów projektów całych budynków oraz małych jednostek gospodarczych, a w szczególności zakładów przemysłowych. Procent typizacji w poszczególnych latach planu stale wzrasta i w r. 1955 ilość obiektów typowych wyniesie 15 proc. Dla produkcji dokumentacji przewidziane jest dodatkowe powołanie 5 biur projektowych, zwiększenie ich sieci terenowej o około 50 oddziałów i zwiększenie stanu zatrudnienia w biurach z 5 tys. do 15 i pół tys. pracowników.

Plan 6-letni budownictwa przeliczony na kubaturę budownictwa mieszkalnego, wynoszącą pół miliarda metrów sześć., daje nam wyobrażenie o ogromie zadań stojących przed budownictwem.

remontu turbin. Liczne są również zobowiązania przedsiębiorstw budownictwa elektrycznego i podległych im zakładów produkujących sprzęt.

Niemniej liczne są zobowiązania indywidualne w zakładach energetycznych.

Wysokim zobowiązaniem produkcyjnym wyróżniła się załoga fabryki materiałów biurowych w Szczecinie, postanawiając wykonać tegoż roczny plan produkcji do końca lipca bież. roku.

Liczne zobowiązania produkcyjne podjęli robotnicy Zakładów Starchowickich, przy czym wśród zespołowych zobowiązań na czoło wysunęła się brygada remontowa Kucharskiego, która postanowiła roczny plan wykonać w 9-ciu miesiącach oraz załoga wydziału mechanicznego z postanowieniem wykonania planu co najmniej w 150 proc.

Racjonalizatorzy PZPW Nr 8 w Częstochowie postanowili rozwiązać w sposób planowy różne problemy produkcyjne, usprawniając tym samym pracę. Między in. 6-krotny racjonalizator Norberczak postanowił opracować metodę produkowania we własnym zakresie niektórych części maszyn włókienniczych, wprowadzanych dotąd przeważnie z zagranicy.

Pracownicy stalowni zakładów im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu, z mistrzem piecowym Wenclem i brygadzystą Rafalskim na czele, zobowiązują się przyspieszyć ładowanie złomu do pieca i wytop w czasie znacznie krótszym od dotychczasowego.

Pracownicy fabryk Zjednoczenia Przemysłu Precyzyjno - Optycznego w Łodzi chcą przyczynić się w znacznym stopniu do przedterminowego wykonania zadań stojących przed tym przemysłem w planie 6-letnim, podjęli współzawodnictwo międzyzakładowe.

W przemyśle budowlanym 7.202 murarzy, betoniarzy, cieśli, stolarzy, robotników zakładów przemysłu ceramicznego, mineralnego i innych, indywidualnie lub zespołowo podjęło długofalowe zobowiązania. Przoduje tutaj budowniczy stolicy ob. Tylko.

Na terenie Podkarpacia, długofalowe zobowiązania podejmują pracownicy przemysłu naftowego. Poszczególne sekcje postanowiły wykonać roczny plan wierceń do 15 listopada, a plan produkcji do 4 grudnia, nadto wykonać kwartalny plan produkcji gazołiny na 20 dni przed terminem, usprawnić pracę grup zatrudnionych przy wyciągach i kieratach oraz usunąć zdarzające się jeszcze awarie, aby uzyskać w ciągu roku 2 mil. zł oszczędności.

Długofalowe zobowiązania produkcyjne masowo podejmują również rybacy Pomorza Szczecińskiego, między in. rybacy obwodu dziwnowskiego, zobowiązali się wykonać roczny plan połowów co najmniej z 10 proc. nadwyżką.

Za przykładem śląskich brygad SP, które podjęły inicjatywę górnika Markiewki poszli junacy woj. krakowskiego. Również młodzież pracująca w stołecznych zakładach pracy podejmuje coraz nowe zobowiązania produkcyjne.

Junacy brygad SP zatrudnieni na ścianie młodzieżowej w kopalni „Makoszowy”, zobowiązali się wydobyć w bież. kwartale 6.996 ton węgla ponad plan. W imieniu brygady, jej kierownik Mołoszyk wezwał wszystkie zespoły młodzieżowe zatrudnione na Śląsku do współzawodnictwa. W odpowiedzi na apel junaków z kopalni „Makoszowy” młodzieżowa brygada z kopalni „Prezydent” zobowiązała się w okresie trzech miesięcy wykonać 150 proc. normy, a brygada kopalni „Sośnica” — 135 proc.

Na apel rębacza Markiewki długofalowe zobowiązania produkcyjne podejmują również kobiety z kopalń śląskich, hut, wsi, robotnice zakładów przemysłowych i urzędów, pracownice i chłopki mało- i średniorolne, młodzież żeńska, zobowiązując się podnieść wydajność i polepszyć jakość produkcji. Zobowiązania te świadczą o szybkim wzroście świadomości klasowej kobiet, o ich stosunku do pracy, o zrozumieniu, że prace dla dobra narodu pomnożą siły obozu pokoju.

Akcja zobowiązań długofalowych rozszerza się również na osiedla wiejskie. Poważne zobowiązania podejmują m. in. spółdzielnie Samopomocy Chłopskiej i spółdzielnie produkcyjne. Pracownicy gminnych spółdzielni w Platerowie w pow. Siedlce, postanowili stale i systematycznie usprawniać prace we wszystkich dziedzinach. Podejmując te zobowiązania pracownicy gminnej spółdzielni w Platerowie wezwali do współzawodnictwa wszystkie spółdzielnie gminne w całym kraju, podkreślając w wezwaniu, że długofalo-

we współzawodnictwo przyczyni się do szybkiego rozwoju naszej gospodarki narodowej.

Na apel chłopów — członków spółdzielni produkcyjnych pow. nyskiego, wzywających wszystkie spółdzielnie produkcyjne w kraju do podjęcia długofalowego współzawodnictwa, pierwsi w woj. łódzkim odpowiedzieli członkowie Rolniczej Spółdzielni Wytwórczej we Frampolu w pow. rawsko - mazowieckim. Zaznaczyć należy, że spółdzielnia we Frampolu jest najmłodszą spółdzielnią na terenie woj. łódzkiego.

Wśród zobowiązań robotników rolnych w woj. olsztyńskim wyróżnił się zespół pracowników PGR Boguchwały w pow. Morąg. Między in. postanowiono podnieść poziom hodowli trzody chlewnej tak, aby do 30 czerwca bież. roku wykonać plan dostawy tuczników w 150 proc. W woj. szczecińskim szczególnie liczne zobowiązania podejmują robotnicy rolni, przy czym indywidualnymi zobowiązaniami wyróżnili się Cz. Roman, który postanowił na swoim traktorze wykonać w ciągu miesiąca 150 ha orki średniej i L. Oński — 120 ha.

Zaznaczyć należy, że po miesiącu realizacji zobowiązań długofalowych, według napływających pierwszych meldunków o rezultatach tej nowej formy współzawodnictwa pracy — deklaracje zostają w przewadze znacznie przekraczane.

* * *

Wszystkie podjęte zobowiązania długofalowe są dyktowane głębokim zrozumieniem zadań, jakie na nas nakłada plan 6-letni, wymagający dla ich wykonania mobilizacji wszystkich niewykorzystanych dotąd środków i rezerw przez rozszerzenie i pogłębienie socjalistycznych form współzawodnictwa pracy i racjonalizacji, w oparciu o bogate doświadczenia Związku Radzieckiego.

AWANS SPOŁECZNY

Robotnicy awansowani na wszystkich stanowiskach, do najbardziej odpowiedzialnych, wywiązują się ze swoich obowiązków należycie, a prowadzone przez nich zakłady są wzorem dla innych fabryk

Przykładem tego może być chociażby zakład drzewny w Skierniewicach, na którego czele od dwóch lat stoi robotnik ob. B. Szydłowski. W zakładzie tym 80 proc. ogółu pracowników bierze udział we współzawodnictwie pracy. Tytuły przodowników pracy zdobyło 72 robotników. Wyroby zaś produkowane przez fabrykę są pierwszorzędnej jakości.

Lista awansów robotniczych powiększa się stale. W ostatnim czasie dyrektorem Miejskiego Przedsię-

biorstwa Robót Budowlanych w Krakowie został robotnik ob. W. Waligóra. Ob. Waligóra jest synem

górnika. Po ukończeniu szkoły powszechnej pracował jako robotnik w fabryce lokomotyw, następnie jako maszynista na kopalni węgla, skąd został usunięty za udział w strajku. Po wyzwoleniu ob. Wali-góra pracował kolejno jako robotnik w zarządzie miejskim, w Centrali Handlowej Przemysłu Elektrotechnicznego. Funkcję dyrektora powierzono mu w uznaniu jego zasług organizacyjnych oraz sumiennej pracy.

Robotnik kolejowy ob. F. Utrecht, pełniący ostatnio funkcję referenta gospodarki cieplnej we Wrocławiu, został mianowany naczelnikiem parowozowni wałbrzyskiej. Dzięki sumiennej i ofiarnej pracy na swym poprzednim stanowisku ob. Utrecht przyczynił się do wydatnej poprawy dyscypliny pracy wśród pracowników parowozowni a zarazem do osiągnięcia przez nich dużych rezultatów w pracy, wreszcie do polepszenia stylu pracy społecznej na terenie wałbrzyskiego zw. zaw. kolejarzy.

Jeden z przodujących robotników — szlifierzy Fabryki Wyrobów Precyzyjnych im. Gen. Świerczewskiego w Warszawie, ob. S. Ostrowski, objął funkcję kierownika ruchu maszyn. Ob. Ostrowski jest repatriantem z Rumunii, był wielokrotnie nagradzany premiami za wyniki uzyskane we współzawodnictwie pracy. Ob. Ostrowski nie ustaje w pracy nad sobą, pogłębia wiedzę fachową oraz wykształcenie ogólne, uczęszczając do gimnazjum wieczorowego.

W Mazurskich Zakładach Przemysłu Drzewnego awansowało na kierownicze stanowisko kilkunastu robotników, na skutek wyróżnienia się w pracy. Między in. awans na dyrektora fabryki w Piszcu otrzymał J. Górski, który pracował jako ślusarz w jednej z fabryk przemysłu drzewnego. W fabryce w Orzechowie kierownikami poszczególnych działów produkcji zostali b. robotnicy.

Kilkunastu przodujących robotników warszawskiej Walcowni Metali „Norblin” zostało wysuniętych na stanowiska kierownicze. Między nimi kierownikiem działu ciągarek został b. robotnik stolarni E. Stpicki, wyróżniający się zawsze wzorowym stosunkiem do pracy oraz obowiązkowością. Inny robotnik ob. T. Sikorski pełni obecnie funkcję kierownika magazynu. Była sprzątaczką ob. M. Starosta została referentką w dziale zaopatrzenia. Referentem zaopatrzenia w tej samej fabryce zo-

stał mianowany długoletni robotnik ob. T. Cichocki.

W Zakładach Starachowickich, dwaj robotnicy ob. J. Machel — zatrudniony w kuźni i J. Szczęśniak — zatrudniony w oczyszczalni w fabryce metalurgicznej wysunięci zostali na kierownicze stanowiska, mianowicie ob. Machel został mianowany dyrektorem wydziałów pomocniczych, a ob. Szczęśniak wicedyrektorem fabryki. Ob. Machel jest synem rolnika z pow. iłżyckiego. Od r. 1933 do wybuchu wojny pracował w hucie „Ostrowiec”. W r. 1944 został aresztowany przez gestapo i wywieziony do Oświęcimia, a stamtąd do Gross Rosen i Oranienburga. Po wojnie rozpoczął pracę w hucie „Ostrowiec”. W r. 1948 kończy Technikum w Bytomiu i uzyskuje dyplom technika-konstruktora. Od r. 1949 pracuje w Zakładach Starachowickich jako asystent kierownika oddziału. Ob. Machel pracuje wiele nad usprawnieniem produkcji. Szeroką jego pomysłów zostało zrealizowanych i zastosowanych w zakładach.

Rzemieślnik Kolejowych Warsztatów Elektrotechnicznych w Lublinie ob. A. Stachowicz, wybitny przodownik i organizator współzawodnictwa, który w r. 1948 osiągnął 109 proc. normy rocznej, podwyższając ją w następnym roku do 140 proc., został mianowany naczelnikiem Warsztatów Elektrotechnicznych. Ob. Stachowicz jest synem robotnika, pracując w PKP od r. 1937 dał się poznać jako zdolny organizator i jeden z pierwszych inicjatorów współzawodnictwa pracy. Był wielokrotnie premiiowany za uzyskanie osiągnięcia w pracy.

W Łodzi ponad 120 robotnic i pracowników zatrudnionych w przemyśle włókienniczym, handlu oraz w instytucjach państwowych i samorządowych, awansowało ostatnio na wyż-

sze stanowiska. W wojew. łódzkim awansowało 20 pracowniczek spółdzielczości wiejskiej wyróżniających się umiejętnościami organizacyjnymi, dobrymi wynikami pracy zawodowej i społecznej. Wyróżnione pracownice objęły kierownicze stanowiska w gminnych spółdzielniach i ich filiach.

Stanowisko dyrektora w fabryce zapalek w Gdańsku powierzono ob. J. Siwiec. Liczy ona 42 lat i posiada 15-letnią praktykę w pokrewnej branży. Ob. Siwiec pracowała do r. 1948 w PMT w Lublinie, ostatnio zaś w fabryce zapalek w Gdańsku. Wyróżniała się tam pracowitością i wzorową organizacją pracy, dzięki czemu fabryka utrzymała się na pierwszym miejscu pod względem wykonania planów produkcyjnych. Ob. Siwiec oświadczyła w czasie nominacji, że wraz z załogą fabryczną uczyni wszystko, aby pierwsze miejsce, jakie zajmuje fabryka gdańska, nadal utrzymać.

Kobiety nie tylko wysuwają się na pierwsze miejsca w pracy fabrycznej, ale również wykazują wzmożoną aktywność w przebudowie struktury gospodarczej wsi. Wiele z nich po ukończeniu kursów księgowych, traktorystów, pielęgniarek, instruktorów socjalnych, kierowniczek świetlic, radców zakładowych, kursów kroju i szycia, gotowania itp. wysunęło się na stanowiska kierownicze. 10 robotnic PGR awansowało na instruktorki socjalne, przedzko-lanki, kierowniczki świetlic oraz brygadistki, natomiast we współzawodnictwie pracy za najlepsze osiągnięcia w r. 1949 na terenie tegoż woj. PGR nagrodziły 86 kobiet.

W Zarządzie Okręgowym Państwowych Gospodarstw Rolnych w Szczecinie za wydajną pracę zawodową awansowano 6 kobiet, a kilku innym wręczono dyplomy uznania.

ROLNICTWO

Z tegoroczną wiosenną akcją siewną, rolnictwo nasze rozpoczyna pierwszy zakrojony na szeroką skalę etap realizacji planu 6-letniego na tym odcinku. Słuszna zatem, a podyktowana głęboką troską o wielki wzrost produkcji środków żywności dla ludności i surowców dla przemysłu, a tym samym dobrobytu mas pracujących miast i wsi, była powzięta przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów w dniu 17 lutego bież. roku. uchwała w sprawie wiosennej akcji siewnej.

Dzięki wysiłkowi pracujących mas chłopskich, robotników rolnych oraz wydatnej pomocy klasy robotniczej i kierownictwu Rządu Ludowego, w okresie 3-letniego planu, rolnictwo

polskie przyczyniło się do wzrostu ogólnej produkcji w rolnictwie w porównaniu z r. 1946 o ponad 85 proc. przy czym wzrost produkcji roślinnej wyniósł ponad 80 proc., produkcji

zwierzęcej ponad 90 proc. W okresie tym zaistniały również pewne niedociągnięcia, przede wszystkim przy wiosennej akcji siewnej r. 1949. Plany bowiem zasiewów poszczególnych upraw nie zawsze zostały doprowadzone do gmin, nie mówiąc już o gromadach. W wielu wypadkach nie zabezpieczono terminowej dostawy materiału siewnego, jak również zwrotu plonów wysokowartościowego materiału nasion i sadzenia-ków kwalifikowanych. Skutkiem tego pewne ilości tego materiału zostały zużyte na konsumpcje i spowodowały zmniejszenie się ilości materiału nasiennego. Rozprowadzenie nawozów i kredytów odbywało się często nieterminowo. Nie zawsze również dopilnowano terminowego i jakościowego wykonania remontów traktorów i maszyn rolniczych. Wreszcie w wielu wypadkach stwierdzono brak należytej współpracy w terenie organów administracji rolnej, organizacji spółdzielczych, związkowych i młodzieżowych.

Plan 6-letni postawił przed wszystkimi dziedzinami rolnictwa poważne i niełatwe zadania. Produkcja roślinna w tym czasie musi wzrosnąć o co najmniej 1/3, produkcja zwierzęca o ok. 2/3.

W roku bież. został poważnie zwiększony obszar zasiewów wiosennych, przy czym łączna powierzchnia wynosi 9.004.000 ha, w tym 753.399 ha upraw kontraktowanych, zapewniających produkcję surowców dla przemysłu i eksportu. Plan likwidacji odlogów i ugorów w roku gospodarczym 1949/50 obejmuje co najmniej 360.500 ha odlogów i 97.500 ha ugorów.

Zestawienie tych dwóch liczb wystarczy dla zorientowania się w ważkości zadania, wobec którego staje rolnictwo.

Niedociągnięcia lat ubiegłych przy postawieniu tak ważkiego zadania nie mogą się powtórzyć. Najmniejsze bowiem nawet uchybienia mogą w sumie wpłynąć wysoce niekorzystnie na wykonanie zobowiązań produkcyjnych.

Cele postawione przez wspomnianą uchwałę Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów zostaną osiągnięte przez:

1. rozwój i wzmocnienie Państwowych Gospodarstw Rolnych jako przodujących zespołów so-

cialistycznej gospodarki w rolnictwie;

2. ciągły rozwój spółdzielczości produkcyjnej jako formy dobrowolnego zespolenia gospodarstw mało i średniorolnych dla wspólnej walki o wysokie urodzaje i wzrost produkcji;
3. mechanizację pracy na roli;
4. rozszerzenie planowania indywidualnego gospodarki drobnotowarowej;
5. zdobycie szerokich mas chłopskich dla aktywnej realizacji zadań produkcyjnych i zaleceń państwowej administracji rolnej, wreszcie przez:
6. skoordynowanie wszystkich wysiłków aparatu państwowego, Związku Samopomocy Chłopskiej i spółdzielczości.

Dla osiągnięcia tych celów, rolnictwo otrzyma ogromne środki w postaci wielomilionowych kredytów inwestycyjnych, tysiące traktorów i maszyn rolniczych, setek tysięcy ton materiału siewnego i nawozów sztucznych oraz miliardowych kredytów krótko- i średnioterminowych.

Jednocześnie KERM zobowiązuje przede wszystkim Ministerstwo Rolnictwa i RR oraz odpowiednie instytucje zainteresowane kampanią siewną do baczego czuwania, by wielkie środki finansowe, materialne i techniczne, zostały wykorzystane na czas i w należyty sposób.

Szybkie i terminowe przeprowadzenie akcji siewnej jest jednym z zasadniczych czynników, decydujących o przyszłym plonie. Dlatego obecna akcja siewna musi być możliwie jak najwcześniej rozpoczęta i jak najszybciej ukończona.

Najlepszym zapewnieniem powodzenia akcji będzie ściśle wykonanie postanowień uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów dotyczących opieki i niesienia pomocy zarówno gospodarstwom chłopskim, jak i spółdzielniom produkcyjnym. Poważną i niemniej decydującą rolę odegra współzawodnictwo i natychmiastowe mobilizowanie masowej pomocy sąsiedzkiej. Zorganizowa-

nie współzawodnictwa i pomocy sąsiedzkiej oraz zmobilizowanie chłopów do sprawnego i szybkiego przeprowadzenia wiosennej akcji upraw i zasiewów — musi stać się bojowym zadaniem organizacji społecznych i związkowych.

* * *

Jednocześnie z przygotowaniami do wiosennej akcji siewnej personel Państwowej Administracji Rolnej po raz pierwszy w historii wsi polskiej organizuje w gminach i gromadach specjalne narady wytwórcze, na których chłopi zapoznają się z poszczególnymi zadaniami planu produkcyjnego w rolnictwie i ustalają wspólnie areał obsiewu zbóż i roślin okopowych. Nadto omawiane są założenia planu 6-letniego w rolnictwie. Z przebiegu zebrań widać, że chłopi chętnie przystosowują się do założeń planu rolniczego i przygotowują się do wydatnego zwiększenia areałów ważnych gospodarczo roślin, głównie pszenicy i roślin przemysłowych.

Chłopi w dyskusjach podkreślają korzyści z popularyzowania przez Państwo zwiększenia upraw pszenicy i roślin przemysłowych, a przede wszystkim ich większą wydajność i dużą opłacalność dla gospodarstw.

Poza naradami wytwórczymi, agromowie powiatowi, instruktorzy rolni odwiedzają poszczególne wsie i kontrolują punktualność rozprowadzenia kredytów, nawozów sztucznych, współpracują przy układaniu planów pomocy sąsiedzkiej oraz kolejności korzystania z maszyn ośrodków maszynowych, wreszcie ściśle współpracują z zarządami kół gromadzkich ZSCh i partiami politycznymi.

Nie mniejszą pomoc okazują pracownicy Państwowej Administracji Rolnej spółdzielniom produkcyjnym.

Narady produkcyjne Państwowej Administracji Rolnej z chłopami oraz ich nieustanna pomoc okazywana chłopom mało- i średniorolnym dowodzą, jak bardzo zmienił się styl pracy agronomów i instruktorów rolnych w porównaniu z okresem przedwojennym, kiedy to ograniczali się oni jedynie do porad, udzielanych zresztą przeważnie chłopom bogatym.

HANDEL

Zaopatrzenie rynku wewnętrznego poprawiało się stale w ciągu minionych lat i obejmowało coraz większy asortyment przy wzrastających ilościach dostaw i jakości towaru. W ten sposób zostały stworzone pomyślne warunki zaopatrzenia szerokich mas ludzi pracy. M. in. konsumpcja artykułów włókienniczych w roku bież osiągnie 2,3 metra na głowę ludności wobec 1,3—1,7 metra przed wojną. W marcu dostawy tekstylii na rynek będą o 30 proc. większe, niż w lutym, przewyższając tym samym rekordowe cyfry zaopatrzenia grudniowego.

Mimo to strumień towarów tekstylnych, płynących na rynek, nie zawsze dociera do człowieka pracy. Pomiedzy bowiem uspołecznionym aparatem produkcji a konsumentem usiłuje znowu stanąć spekulant, posiłkując się w tym celu między in. siecią drobnych handlarzy - pośredników, którzy wykupują ze sklepów uspołecznionych, dostarczone tam towary.

W okresie kiedy handel uspołeczniony obejmuje cały hurt i ponad 60 proc. detalu, nie może być oczywiście mowy o podrywaniu całego rynku, dlatego też wysiłki spekulantów koncentrują się na jednym odcinku (tekstylia), powodując siłą rzeczy dość znaczne zakłócenia. Spekulanci sieją zamęt na rynku, kolportują fałszywe pogłoski, organizują sieć agentów handlu łańcuskowego, w celu wykupienia w placówkach uspołecznionego handlu, wartościowych artykułów włókienniczych, głównie wełny. Artykuły te traktowano częściowo jako „lokatę”, równocześnie puszczane bywają przez paskarzy w nielegalny obieg po kilkakrotnie wyższej spekulacyjnej cenie.

Ta zorganizowana działalność spotkała się z narastającym oburzeniem szerokich mas pracujących miast i wsi, które domagają się skutecznego zwalczania spekulacji. Zadania te znalazły natychmiast odzwierciedlenie w postaci szczegółowo opracowanych środków ze strony Ministerstwa Handlu Wewnętrznego i Komisji Specjalnej przy współdziałaniu czynnika politycznego i społecznego. Środki te poprzez zastrzeżenie walki z elementem spekulacyjnym, przy dalszym, stałym zwiększaniu masy towarowej kierowanej na rynek — mają na celu ujawnienie i likwidację korzeni spekulacji, a tym samym uporządkowanie rynku. Likwidacja spekulacji będzie równoznaczna z pełnym uporządkowaniem rynku.

Ministerstwo Handlu Wewnętrznego opracowało szczegółowy program walki ze spekulacją. W tym celu w całym kraju odbywają się wojewódzkie narady aktywu handlowego, oraz zebrania pracowników handlu uspołecznionego, na których

podejmowane są postanowienia jak najszerzego wciągania tych pracowników do walki ze spekulantami.

Nadto, celem ochrony konsumenta przed oszustwem, walki ze spekulacją i kontroli pracy aparatu handlowego, zostały powołane Główny i Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Rynku.

Niezależnie od tych zarządzeń Komisja Specjalna rozpoczęła stałą walkę ze spekulacją, ujawniając jej najróżnorodniejsze formy, jak np. odmowa sprzedaży towarów z wystawy, utrzymywanie pustych sklepów i ofiarowanie towarów klientom w późniejszym terminie, magazynowanie towarów w mieszkaniach prywatnych, skup w detalu organizowany za pośrednictwem najmowanych do tego celu osób, posługiwanie się fałszywymi legitymacjami związków zawodowych itp.

W miarę postępu akcji porządkowania rynku i walki ze spekulacją, Ministerstwo Handlu Wewnętrznego likwidować będzie stopniowo — nieuporządkowane metody reglamentowania sprzedaży, jak sprzedaż na legitymacje, talony, wkładki itp.

Opierając się na doświadczeniach walki ze spekulacją w latach ubiegłych, a zwłaszcza na doświadczeniu zwycięskiej bitwy o handel w roku 1947, w połączeniu z aktywnym udziałem mas robotniczych, przeprowadzona zostanie pomyślnie likwidacja spekulacji i całkowite uporządkowanie rynku.

Jednocześnie z systematyczną walką ze spekulacją, handel państwowy, spółdzielczy, przedsiębiorstwa Miejskiego Handlu Detalicznego, rozszerzają sieć swoich placówek, ze szczególnym uwzględnieniem na dzielnice odczuwające brak placówek handlowych.

W samej tylko Warszawie do końca I kwartału bież. roku czynnych będzie ponad 40 nowych placówek MHD, głównie osiedlach robotniczych.

Do chwili obecnej otwarto ok. 150 sklepów MHD w całym kraju. Do końca I kwartału bież. roku czynnych będzie ok. 800 sklepów — łącznie ze sklepami spożywczymi PCH, których przejście już następuje.

Przedsiębiorstwa Miejskiego Handlu Detalicznego rozpoczęły już działalność w 24 miastach Polski, obejmując wszystkie miasta wojewódzkie i inne większe miasta, przede wszystkim na Górnym i Dolnym Śląsku. W większości miast powołano oddzielne przedsiębiorstwa MHD prowadzące handel artykułami przemysłowymi, a oddzielnie artykułami spożywczymi.

Mimo trudności lokalowych i remontowych, na jakie natrafia w swym rozwoju Miejski Handel Detaliczny — konsekwentnie realizowane jest zasadnicze zadanie tej nowej formy handlu uspołecznionego — zbliżenia towaru do konsumenta poprzez uruchamianie sklepów w dzielnicach robotniczych i na przedmieściach. Świadczą o tym chociażby przykłady Gdańska, czy Wrocławia, gdzie wiele placówek MHD zostało otwartych w odległości 15—20 km od śródmieścia, w okolicach odczuwających brak sieci handlowej.

Zaznaczyć należy, że współpraca przedsiębiorstwa Miejskiego Handlu Detalicznego z zarządami miejskimi poszczególnych miast przebiega pomyślnie, a szkolenie kadr kilku tysięcy sprzedawców zapewni nowopowstającym placówkom odpowiednio wyszkolony personel.

* * *

Równocześnie podstawowe masy chłopskie otrzymają w roku bież. za pośrednictwem spółdzielni gminnych znacznie zwiększoną ilość wszelkiego rodzaju wyrobów przemysłowych. Usunięte zostały niedomagania, wynikające z niedostatecznej koordynacji zaopatrzenia wsi np. w tekstylia i artykuły przemysłu spożywczego.

Zagadnieniom zaopatrzenia wsi poświęcona była dwudniowa narada w Warszawie, na której kierownicy wydziałów artykułów przemysłowych w oddziałach okręgowych Centrali Rolniczej Spółdzielni Samopomoc Chłopska przeprowadzili

dokładną analizę potrzeb lokalnych oraz zadania sprawiedliwego rozdziału najbardziej poszukiwanych na wsi. towarów.

* * *

Podkreślić wreszcie należy jeszcze jeden bardzo pomyślny objaw w handlu, mianowicie fakt, że sytuacja na rynku mięsnym uległa dużej poprawie. Dzięki stale rosnącej podaży i uzyskanym rezerwom sprzedaż mięsa na bony i listy pracownicze odbywa się już bez ograniczeń. Rozszerzona została również sprzedaż wolnorynkowa, która oprócz

poniedziałków i czwartków, prowadzona jest także w określonych godzinach. w pozostałe dni tygodnia z tym, że kupujący na bony mają pierwszeństwo w zakupach.

Polepszyło się także zaopatrzenie w przetwory mięsne. Sklepy spożywcze WSS prowadzą wolnorynkową sprzedaż wędlin we wszystkie dni tygodnia. Ze względu zaś na to, że sieć sklepów mięsnych, szczególnie w dzielnicach dobotniczych jest w dalszym ciągu niedostateczna, uruchomiono wiele nowych sklepów mięsnych.

MORZE I WYBRZEŻE

Z początkiem bież. roku Instytut Bałtycki w Gdańsku stał się Państwową placówką naukowo-badawczą, której przeznaczono poważną rolę, jako zakładowi zajmującemu się całością polskiej problematyki morskiej i bałtyckiej.

W okresie ostatnich trzech lat. Instytut Bałtycki opracował szczegółowo takie zagadnienia, jak: racjonalizacja pracy portowej, udział gospodarstwa morskiego w bilansie płatniczym państwa, rozwój ludnościowy gdańskiego zespołu miejskiego, potrzeby i warunki rozwoju małych portów polskiego wybrzeża, projekty nowelizacji morskiego prawa handlowego itp.

Szczególnie wiele uwagi poświęcił Instytut utrzymaniu stałego i żywego kontaktu z osiągnięciami radzieckiej gospodarki morskiej oraz ogólnymi podstawami radzieckiej myśli ekonomicznej. Dokonano ponad 20 tłumaczeń i opracowań z radzieckiej literatury naukowej.

Ogółem w ciągu trzech ostatnich lat Instytut Bałtycki wydał 98 książek, wiele broszur czasopism itp. Obecnie zakończono opracowanie prac: „Wiedza okrętowa” — kpt. A. Zielińskiego, „Wolne obszary portowe” — R. Zaorskiego oraz „Astronomia żeglarska” — kpt. Ledochowskiego.

Ponadto Instytut Bałtycki administruje Muzeum Morskim w Szczecinie, będącym pierwszą tego rodzaju placówką w Polsce.

* * *

Port szczeciński otrzymał nową, pełnomorską najnowocześniejszą jednostkę ratowniczą — m/S „Szkwał”, który będzie pełnił służbę w Świnoujściu.

M/S „Szkwał” dzięki swym doskonałym urządzeniom i mocnej konstrukcji, wytrzymałe największe sztormy i będzie mógł udzielać pomocy zagrożonym statkom, czy za-

bląkanym kutrom nawet na morzu. Nowy statek posiada urządzenia służące do ratowania ludzi w czasie silnych sztormów. Są nimi przede wszystkim automatyczne wyrzutnie, rozpościerające z boku statku siatki ratownicze. W wypadku, gdy silny sztorm uniemożliwia podejście do tonącego statku, ze „Szkwału” przerzuca się specjalne nosze siatkowe, umocowane na linie, na których transportuje się ciężko chorych i rannych.

* * *

Kutry badawcze Morskiego Instytutu Rybackiego zanotowały zbliżenie się pierwszych ławic dorszowych na tereny tak zw. Głębi Gdańskiej. W związku z tym wszystkie załogi kutrów rybackich, w Gdyni i Gdańsku, a także rybacy we Władysławowie intensywnie przygotowują się do rozpoczęcia tegorocznego sezonu połowów.

Na kutrach należących do przedsiębiorstwa połowów „Arka”, zakończono już okresowe remonty maszyn i kadłubów oraz uzupełniono brakujące komplety sieci.

* * *

Masowy ruch współzawodnictwa pracy załóg portowych w porcie szczecińskim przyniósł owocne wyniki w trzecim etapie morskiego współzawodnictwa pracy, szczecińskim załogom węglowego zespołu Gdańsk-Gdynia. Zespół węglowy Gdańsk-Gdynia już w poprzednim etapie zdobył sztandar pracy i zatrzymał go obecnie nadal, a według ostatnio dokonanych obliczeń załogi portu szczecińskiego, również w czwartym etapie współzawodnictwa

międzyokręgowego, zwyciężyły różnicą 210 punktów.

Na ostatnim zebraniu robotników, dźwigowych, trymerów, sztauerów i pracowników umysłowych portu Szczecin-Świnoujście podsumowano dotychczasowe wyniki współzawodnictwa. Zebrani podjęli stałe zobowiązanie zwiększenia wydajności dźwigów o 5 ton na godzinę, zaś na dźwigach siedmiotonowych o 3,5 tony. Załogi rejonu „Ewa” zobowiązały się skrócić czas wyładunku wagonów o 20 proc., oraz czas załadunku statków o 10 proc. Poza tym zobowiązano się do przedterminowego uruchomienia urządzeń elewatorowych.

W odpowiedzi na apel Markiewki, załoga, brygady, zespoły i służba podjęła stokilkadziesiąt długofalowych zobowiązań.

Jednocześnie niemal w Gdańsku odbyła się uroczystość dekorowania orderami „Sztandar Pracy” przodowników i racjonalizatorów portu węglowego Gdańsk-Gdynia.

Order „Sztandar Pracy” I klasy otrzymał dźwigowy portu węglowego w Gdańsku ob. J. Liberadzki. Jest on przodownikiem pracy i racjonalizatorem. Między in. usprawnił pracę dźwigów. W odpowiedzi na apel Markiewki zobowiązał się podwyższyć przeładunek rudy na swoim dźwigu o 45 proc.

Order „Sztandar Pracy” I klasy otrzymał również ob. K. Nosko — trymer portu gdańskiego. Ob. Nosko mimo, że jest inwalidą, jako przodownik pracy wyrabia średnio 180 proc. normy. Dzięki jego pomysłowi zastosowano w porcie gdyńskim tak zw. rynnę trymerską, która skraca czas załadunku statków o połowę.

Order „Sztandar Pracy” II klasy otrzymali: B. Słabkowski — dźwigowy portu gdańskiego, W. Ofiara — ślusarz i racjonalizator w warsztatach Centrali Węglowej w porcie gdyńskim oraz L. Kowalewski — trymer portu gdańskiego, wielokrotny przodownik pracy.

* * *

Ruch racjonalizatorski w portach wzmaga się. W styczniu bież. roku do jednej tylko komisji usprawnień i wynalazczości pracowniczej zarządu portu w Szczecinie wpłynęło 25 nowych pomysłów racjonalizatorskich, z których 8 zakwalifikowano i wysłano do Ministerstwa Żeglugi, a 10 znajduje się w trakcie badania.

Większość pomysłów dotyczy usprawnienia przeładunków portowych.

Z całego świata

(hs) Na dzień 12 marca 1950 roku wyznaczone zostały wybory do Rady Najwyższej ZSRR. W odezwie do wyborców KC WKP (b) wezwał naród radziecki, by oddał swe głosy na kandydatów bloku komunistów i bezpartyjnych. „Partia komunistyczna — głosiła odezwa — spodziewa się i liczy na zaufanie i poparcie wyborców, albowiem obywatele radzieccy na podstawie wieloletniego doświadczenia przekonali się o słuszności polityki partii, zgodnej z żywotnymi interesami narodu”.

Na terenie całego ZSRR, w ożywionej akcji przedwyborczej, masy pracujące kraju radzieckiego z uczuciem gorącej miłości do partii i Stalina omawiały olbrzymie osiągnięcia gospodarcze, zrealizowane w przeciągu czterech lat wykonywania powojennej pięcioletki stalinowskiej. Robotnicy, chłopci i inteligencja, pracująca przyrzekli bez zastrzeżeń i z radością oddać swe głosy na kandydatów bloku komunistów i bezpartyjnych. Równocześnie dla uczczenia dnia wyborów radzieccy ludzie pracy zobowiązali się do nowych zwycięskich osiągnięć produkcyjnych i do ogólnego podniesienia wydajności pracy.

W Świerdłowsku na okręgowym zebraniu przedwyborczym przemawiał kandydujący z tego okręgu przewodniczący Prezydium Rady Najwyższej ZSRR, Mikołaj Szewnik. Mówca naświetlił i poddał analizie przebieg powojennego rozwoju gospodarczego ZSRR, podkreślając między innymi fakt, że Związek Radziecki potrafił zlikwidować ciężkie następstwa ostatniej wojny już w pierwszym roku powojennej pięcioletki i że w czwartym kwartale 1949 roku produkcja najważniejszych gałęzi przemysłowych, jak np. produkcja walcówki, wydobywanie węgla i ropy naftowej, osiągnęła poziom, przewidziany na koniec 1950 roku.

Pełne zwycięstwo systemu socjalistycznego otworzyło przed masami pracującymi Związku Radzieckiego wspaniałe perspektywy budownictwa komunizmu i dalszego rozwoju gospodarki narodowej do takiego poziomu, aby przemysł radziecki mógł rocznie produkować m. in. „około 50 mil. ton surówki, około 60 mil. ton stali, około 500 mil. ton węgla, około 60 mil. ton nafty”.

W końcowej części przemówienia Mikołaj Szewnik, wykazując nietrwałość obozu kapitalistycznego, uwypuklił podstawy współpracy i wzajemnej pomocy, łączące Związek Radziecki, Chińską Republikę Ludową i kraje demokracji ludowej w walce o ich rozwój ekonomiczny krajów i o trwały pokój między narodami.

„Walka narodów o pokój i współpracę między nimi — stwierdził w konkluzji mówca — uwieńczona jest pełnym sukcesem, gdyż temu postępowemu ruchowi przewodzi Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich z wielkim Stalinem na czele.”

* * *

Trzecia kolejna obniżka cen detalicznych artykułów masowego spożycia, wprowadzona w ZSRR z dniem 1 marca 1950 roku, oraz oparcie kursu rubla radzieckiego na bazie złota, stanowią wymowny dowód wyższości ustroju socjalistycznego nad kapitalistycznym, rosnącej potęgi państwa radzieckiego i nieustannego podnoszenia poziomu życiowego ludności. Oba te zarządzenia partii i rządu radzieckiego, a w szczególności fakt zmiany kursu rubla w oparciu o podstawę złota, wywołały w krajach kapitalistycznych ogólną konsternację. Prasa burżuazyjna tych

krajów i cały aparat propagandowy próbują wyszukiwać nieistotne argumenty, przy pomocy których pragnęliby zamaskować coraz bardziej pogłębiający się kontrast między pauperyzacją mas pracujących krajów kapitalistycznych a dobrobytem mas kraju socjalistycznego, wolnego od kryzysów i bezrobocia.

Przykładem konsternacji są wypowiedzi prasy amerykańskiej, jak np. „New York Post” i „Daily Mirror”, które stwierdzają z niepokojem, że Związek Radziecki posiada w swej dyspozycji dostatecznie wielkie zapasy złota, aby dowodnie przekonać cały świat, iż prawdziwie trwałą i mocną walutą jest nie dolar amerykański, lecz rubel radziecki.

* * *

W wyborach do brytyjskiej Izby Gmin, jakie odbyły się w Wielkiej Brytanii 23 lutego br., partia labourystowska otrzymała poniżej połowy oddanych głosów, chociaż zdołała uzyskać znikomą większość w Izbie, wynoszącą 315 na ogólną ilość 625 mandatów. Faktyczna większość wynosi 6 głosów i nie jest oczywiście większością trwałą. Wystarczy przegrana Labour Party w uzupełniających wyborach, jakie mogą być rozpisane w przypadku utraty mandatów trzech posłów labourystowskich (np. z powodu śmierci), a obecna większość przekształci się w mniejszość.

Porażka Labour Party była konsekwentnym następstwem pięcioletniej polityki kierownictwa tej partii. Przez cały czas sprawowania władzy w poprzedniej kadencji pomijało ono i wręcz lekceważyło najistotniejsze interesy mas pracujących (np. zamrożenie płac przy stałym wzroście drożyzny, bezczynność co do nadmiernych zysków kapitalistów i in.). Kierownictwo Labour Party weszło na drogę churchillowskiej polityki zagranicznej, polityki agresji i dyskryminacji, narzuconej Wielkiej Brytanii przez monopol amerykański. W konsekwencji tej polityki rząd labourystowski podjął się roli pierwszego pomocnika amerykańskich podżegaczy wojennych i równocześnie ubogiego krewnego, zaopatrzonego w dolary bogatego wujaszka zza oceanu.

Czy obecnie Labour Party potrafi wyciągnąć wniosek z lekcji wyborczej i czy będzie w stanie zejść z obranej drogi? Odpowiedź może być raczej negatywna. Polityka labourystowska, nastawiona bez zastrzeżeń na dyrektywy amerykańskie, osłabiła pozycję angielskiej klasy robotniczej, pozwoliła na wzmocnienie w parlamencie wpływów Churchilla. Sformowany po wyborach rząd labourystowski pod starą firmą Atlee — Bevin znalazł się w pełnej zależności od pozycji konserwatystów. Znikomą większość w Izbie Gmin, nie mówiąc już o słabej pozycji w Izbie Lordów, nie pozwala obecnemu rządowi labourystowskiemu przeprowadzić jakiegokolwiek polityki bez zgody na nią konserwatystów. Wewnętrzna i zagraniczna polityka rządu labourystowskiego będzie

przyjmowała coraz bardziej jaskrawy charakter polityki, opartej na tzw. koalicji dwóch partii, w kierunku czego wywierają stały nacisk kapitaliści amerykańscy. W rezultacie tej symbiozy rząd Atlee — Bevin’a będzie reprezentował nie interesy angielskich mas pracujących, lecz interesy londyńskiej City i waszyngtońskiej Wall Street.

Do brytyjskiej Izby Gmin nie weszli przedstawiciele angielskiej klasy robotniczej. Angielska partia komunistyczna nie uzyskała mandatu, gdyż nie jest jeszcze par-

cia masowa. Przeciwno niej zastosowano wszelkie przed-
wyborcze restrykcje „demokracji” zachodniej, byleby nie
dopuszczać do parlamentu prawdziwych przedstawicieli kla-
sy robotniczej. W tych warunkach charakter nowego rządu
labourzystowskiego będzie więcej reakcyjny od poprzed-
niego; wzmożą się tendencje do dyktowania polityki ame-
rykańskiej dołom Labour Party i brytyjskim związkom
zawodowym. W ciągu najbliższych miesięcy angielska
klasa robotnicza będzie zmuszona do przeciwstawiania się
ciężarom budżetu, zamrożeniu płac i dalszym atakom na
jej stopę życiową. W Labour Party angielska klasa ro-
botnicza nie znajdzie obrony swych interesów.

* * *

Mimo sztucznego rozkręcania ruchu budowlanego w
USA wskaźnik ogólnej produkcji przemysłowej za luty br.
obniżył się o 30% w porównaniu ze styczniem br.
Tendencje zniżkowe w amerykańskiej produkcji przemy-
słowej, ujawniające się od początku bieżącego roku jako
dalszy proces zeszlorocznej recesji gospodarczej, tłuma-
czone są w USA następstwami żywiołowej fali strajkowej.
W styczniu zanotowano w Stanach Zjednoczonych ogółem
225 strajków, które objęły około 280 tys. robotników, co
odpowiada wyłączeniu z produkcji około 2,6 mil. dniówek
roboczych. Dane te nie dotyczą akcji strajkowych, po-
dejmowanych w amerykańskim przemyśle węglowym.
Walka górników amerykańskich o zawarcie układów
zbiorowych pod hasłem „nie ma pracy bez umowy zbio-
rowej”, rozpoczęta przed ośmiu miesiącami, zakończyła
się wielkim zwycięstwem górników. W momencie prawie
zupelnego wyczerpania zapasów węgla na składach, po

ingerencji Trumana na mocy antyrobotniczej ustawy Taft-
Hartley'a, właściciele kopalń węgla zmuszeni zostali do
podpisania nowego układu zbiorowego w przemyśle wę-
glowym. Strajk 370 tys. górników amerykańskich skoń-
czył się 6 marca br. Nowy układ zbiorowy podpisany zo-
stał przez przedstawicieli Związku Zawodowego Górników
po wyrażeniu nań zgody Komitetu Politycznego, składają-
cego się z dwustu przedstawicieli amerykańskich mas gór-
niczych. Na podstawie nowego układu górnicy uzyskali
podwyżkę opłat, wnoszonych przez właścicieli kopalń na
rzecz funduszu emerytalnego górników, o 10 centów od
każdej tony wydobytego węgla. Równocześnie właściciele
kopalń zobowiązali się wpłacić do 15 marca wszelkie zale-
głe opłaty z tytułu funduszu emerytalnego od chwili wy-
gaśnięcia mocy obowiązującej poprzedniego układu. We-
dług danych Związku Zawodowego Górników, zaległości
z tego tytułu, jeśli chodzi o właścicieli kopalń węgla w
stanach południowych, wyniosły od czerwca ubiegłego
roku około 5 mil. dolarów. Fakty te świadczą dobitnie o
stosunku baronów węglowych w USA do uprawnień
ubezpieczeniowych robotników.

Nowy układ zbiorowy w przemyśle węglowym zawar-
ty został na czas do 1 lipca 1952 roku. Układ jednak prze-
widuje klauzulę, że od 1 kwietnia 1951 roku mogą być
podejmowane pertraktacje o ewent. podwyżkę płac.

Zdecydowana postawa górników amerykańskich zla-
mała opór właścicieli kopalń, którzy bezskutecznie usiło-
wali wykorzystać ingerencję sądową i Trumana do zla-
mania solidarności robotniczej i zmuszenia górników do
przerwania strajku przed podpisaniem układu zbiorowego
w górnictwie.

KRONIKA

RYNKI SUROWCOWE

Światowa produkcja ryżu na rok
1949/50 szacowana jest okragło na
7.390 mil. buszli (wyniki z roku po-
przedniego 7.579 mil. buszli); uprawa
ryżu w skali światowej obejmuje
około 217,7 mil. akrów (220,8 mil.
akrów obejmowała w roku poprzed-
nim). Światowa produkcja ryżu, we-
dług poszczególnych części świata i
w porównaniu z rokiem 1948/49.
szacowana jest w następujących ilo-
ściach:

	Wyniki za 1948-49r.	Szacunek na 1949-50 r. w mil. buszli
Prod. świat.	7.579,0	7.390,0
Azja	7.051,1	6.847,6
Ameryka Półn.	109,8	113,4
Ameryka Połudn.	168,6	179,7
Europa	55,1	55,0
Afryka	172,4	170,4
Australia	4,5	5,6

Statystyki amerykańskie, na któ-
rych opiera się zestawiona wyżej ta-
bela, przytaczając szacunek produk-
cji ryżu w Azji, nie brały pod uwagę
rozmachu w odbudowie rolnictwa
Chińskiej Republiki Ludowej, jaki

nastąpił po wyzwoleniu spod władzy
imperialistów anglosaskich i kuomin-
tangowców.

**Światowa produkcja ziarna lniane-
go** w 1949 roku szacowana jest we-
dług poszczególnych części świata i
w porównaniu z 1948 r. w następują-
cych ilościach:

	Wyniki za 1948 r.	Szacunek na 1949 r. w mil. buszli
Ameryka Półn.	74,1	47,7
Ameryka Połudn.	3,8	3,5
Azja (bez Chin)	20,0	19,8
Europa (b.ZSRR)	8,4	9,4
Afryka	2,1	4,9
Australia	0,3	0,5

Produkcja światowa
(b. ZSRR i Chin) 108,7 85,8
Cała produkcja świa-
towa (szacunek) 149,6 138,3
(hs.)

Światowa produkcja kakao na rok
1949/50 szacowana jest okragło na
1.571 mil. funtów ang. (lb) i według
poszczególnych części świata oraz w
porównaniu z rokiem poprzednim
wyraża się szacunkowo w następują-
cych ilościach:

	Wyniki za 1948-49 r.	Szacunek na 1949-50 r. wagi w mil. bl.
Prod. świat.	1.650,1	1.571,1
Ameryka Półn.	125,4	140,8
Ameryka Połud.	388,5	409,0
Afryka	1.124,3	1.008,0
Azja i Australia	11,9	13,3

ALBANIA

Nowe zobowiązania produkcyjne
podjęły masy pracujące Albanii z o-
kazji Kongresu Obrońców Pokoju,
który odbył się w Tiranie 5 marca
rb. Budowniczo wie wielkiej cukrow-
ni w Malik postanowili wykonać
plan kwartalny na 5 dni przed ter-
minem i zaoszczędzić znaczne ilości
budulca. Robotnicy fabryki mydła
w Elbasan postanowili przekroczyć
znacznie plan produkcyjny I-go
kwartału. Zobowiązania produkcyj-
ne dla uczczenia krajowego Kongre-
su Obrońców Pokoju podjęli również
robotnicy wielu innych zakładów
przemysłowych oraz pracujące chłop-
stwo.

**Stolica Albanii rozbudowuje się w
szybkim tempie.** Specjalny komitet
kieruje pracami nad rozbudową mia-
sta. Intensywne prace trwają przy

zakładaniu parków i zielenców, przy asfaltowaniu ulic i budowie nowych gmachów. W 1950 roku przewiduje się asygnowanie na budowę domów oraz na asfaltowanie ulic ponad 50 miln. leków.

BULGARIA

Rolnictwo Bułgarii otrzyma w roku bieżącym olbrzymią pomoc od państwa. Na wieś kieruje się wiele nowych traktorów, bron, pługów, siewników i innych maszyn rolniczych. Specjalne stacje doświadczalne dostarczają państwowym gospodarstwom rolnym, spółdzielniom produkcyjnym i gospodarstwom indywidualnym wysokie gatunki nasion. W przygotowaniu do kampanii siewnej znaczną pomoc okazują chłopom ekipy robotnicze. W południowych rejonach Bułgarii siew rozpoczęło już w końcu lutego. Minister rolnictwa Czernokolew zaapelował o zakończenie w ciągu tygodnia siewów pszenicy, jęczmienia, owsa i słonecznika. W Sofii odbyła się krajowa konferencja dyrektorów państwowych gospodarstw rolnych, na której omówiono zagadnienia związane z kampanią siewną.

Wymiana handlowa między ZSRR a Bułgarią wzrośnie w 1950 roku o 20% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Związek Radziecki zwiększy dostawę dla Bułgarii następujących towarów nafty, urządzeń kolejowych, maszyn rolniczych, traktorów, sprzętu samochodowego, metali kolorowych, materiałów elektrotechnicznych i in. Stały wzrost eksportu radzieckiego do Bułgarii zaspokoi w 1950 r. w przeważającej mierze wszelkie potrzeby przemysłu bułgarskiego i rolnictwa ZSRR jest dla Bułgarii szerokim rynkiem zbytu przede wszystkim dla tytoniu. Bułgaria eksportuje do ZSRR również cement, którego produkcja stale wzrasta. (h.)

Poważne sukcesy produkcyjne osiągnęły w styczniu 1950 roku przedsiębiorstwa, podlegające bułgarskiemu ministerstwu przemysłu. W porównaniu ze styczniem ubiegłego roku ogólna produkcja w tych przedsiębiorstwach wzrosła w styczniu 1950 r. o 20%.

Oddano do użytku nowy gmach, przeznaczony dla Wydziału Ekonomii na Uniwersytecie Państwowym w Sofii. W nowym gmachu mieści się 5 sal wykładowych, czytelnia, olbrzymia biblioteka i laboratoria.

CHIŃSKA REPUBLIKA LUDOWA

Przemysł węglowy prowincji Szantung notuje wspaniałe osiągnięcia. Od chwili zakończenia działań wojennych w prowincji tej odbudowano dziesiątki kopalń, zburzonych całkowicie przez kuomintangowców. Dzielne wydobywanie węgla jest obecnie o 8,3% większe, aniżeli w okresie przedwojennym. W porównaniu z pierwszymi miesiącami po wyzwoleniu dziennie wydobywanie węgla wzrosło 10-krotnie. Wydobywanie węgla w roku 1949 było 7-krotnie wyższe, aniżeli w roku 1948.

W chińskim przemyśle węglowym duże zastosowanie znajdują racjonalizatorskie i nowatorskie pomysły górników. Podnosi się również stopa kulturalna górników chińskich. Obok kopalni wyrastają nowe kluby, pałace kultury, szpitale i domy mieszkalne. W specjalnych szkołach górniczych podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe.

Chiński przemysł energetyczny zaplanował na 1950 r. zwiększenie o 43 proc. produkcji energii elektrycznej w porównaniu z poziomem 1948 roku. Plan prac na rok 1950 przewiduje ponadto budownictwo nowych elektrowni, które zapewnią dostawę prądu elektrycznego dla rosnących stale potrzeb przemysłu. Realizacja tych prac staje się możliwa dzięki wielkiej ofiarności robotników chińskich i korzystanie z doświadczeń techniki radzieckiej.

Większość odbudowanych zakładów przemysłowych w Kantonie rozpoczęła już produkcję i wytwarza znacznie więcej towarów, aniżeli w okresie rządów kuomintangowskich. Prasa chińska podkreśla również znacznie wyższą jakość nowej produkcji.

W jednym z zakładów metalurgicznych w rejonie Pekinu robotnicy tego zakładu osiągnęli nowy rekord produkcyjny, zwiększając dzienną produkcję koksu ze 180 do 216 ton.

Rozwój przemysłu rybnego w Chinach przewidziany jest na dużą skalę. Plan połowu ryb na rok 1950 przewiduje zwiększenie połowów, w porównaniu z rokiem ub., o 63%. Chiński przemysł rybny poniósł dotkliwe straty w wyniku rabunkowej gospodarki najeźdźców japońskich i reakcjonistów kuomintangowskich. Plan rozwoju przemysłu rybnego przewiduje asygnowanie poważnych sum na budowę statków rybackich.

Pogłowie bydła w prowincji Czahar zwiększy się w 1950 roku o 130 tys. sztuk. W roku ubiegłym pogłowie rogaczyny zwiększyło się o 117 tys. sztuk, a drobnego, jak owiec i kóz o 300 tysięcy. (h.)

Prace irygacyjne przeprowadzone będą na szeroką skalę w ciągu 1950 roku na terenie Mandżurii. Rozpoczęta będzie m. in. budowa nowych grobli, kanałów odwadniających i śluz. Rozbudowana zostanie również sieć pomp. Prace irygacyjne umożliwią przejęcie pod uprawę 1,2 mil. akrów ziemi.

CZECHOSŁOWACJA

Rząd czechosłowacki uchwalił projekt ustawy o powołaniu do życia Państwowego Banku Czechosłowackiego, który przejmie agendy i zobowiązania, istniejących dotychczas 4 banków: Banku Narodowego, Banku Przemysłowego, Słowackiego Banku „Tatra“ i pocztowych kas oszczędności. Działalność banku obejmować będzie planowanie kredytów, skarbowość i emisję, drukowanie banknotów oraz kierowanie ich obiegiem i kontrolowanie umów finansowych z zagranicą.

Wzrost wkładów na książeczki oszczędnościowe i na rachunki bieżące, jak wynika z danych czechosłowackiego Urzędu Statystycznego, świadczy o prawidłowym rozwoju stosunków finansowych w Czechosłowacji. Wkłady te na koniec 1948 i 1949 roku przedstawiały się następująco (w mil. kor. czsl.):

	Na książeczki oszczędnościowe	Na rachunki bieżące
1948 r.	33.775	54.195
1949 r.	36.058	126.820

Obieg pieniężny na 31 grudnia 1949 r. według bilansu czechosłowackiego Banku Narodowego wynosił okragło 67,6 mlrd. kor. czsl.

Podpisany został w Moskwie protokół o wzajemnej wymianie towarowej na rok 1950 między ZSRR a Czechosłowacją. Wymiana towarów w roku bieżącym ulegnie znacznemu zwiększeniu w porównaniu z rokiem ubiegłym. Związek Radziecki dostarczy Czechosłowacji zboża, bawełny, wełny, rudy żelaznej i manganowej, ferrostopów, metali kolorowych, produktów naftowych, sprzętu maszynowego dla przemysłu i innych towarów, potrzebnych gospodarce narodowej Czechosłowacji.

Czechosłowacja dostarczy Związkowi Radzieckiemu rury, szyny ko-

lejowe, kawę, parowozy, sprzęt maszynowy dla przemysłu energetycznego i innych gałęzi przemysłu, cukier, obuwie, towary włókiennicze i inne.

W Hutach Witkowskich, w zakładzie im. Klementa Gottwalda zgłoszono w ciągu 1949 roku 1.613 projektów ulepszeń, z których zastosowano 867. Zastosowanie tych projektów przyniosło 36,2 mil. koron czst. oszczędności. Tytułem nagród dla projektodawców wypłacono 1,4 mil. koron czst.

W ciągu stycznia 1950 roku zgłoszono w zakładach Skoda w Pilźnie 127 projektów ulepszeń. Jest to największa dotychczas liczba wniesionych projektów w ciągu jednego miesiąca. Dzięki zastosowaniu tych projektów zakłady Skoda zaoszczędzą 4,35 mil. koron czst.

Robotnicy polscy za Olzą wspólnie ze swymi towarzyszami czechosłowackimi kroczą w pierwszym szeregu przodowników pracy, przekraczając systematycznie normy produkcji. (Stanisława Kuźnikowa, pracująca w hucie Trzynieckiej, osiągnęła 247% normy przy produkcji cylindrów motorowych). Robotnicy polscy wysuwają się również na czoło we współzawodnictwie wśród górników kopalń zagłębia karwińsko-ostrowskiego. Kopalnia „Henryk”, w której pracuje wielu Polaków, pierwsza spośród wszystkich kopalń wykonała plan 2-letni. Ponad 100% normy osiągają stale Polacy zatrudnieni w jabłonkowskiej fabryce stali. Zespół Chmiela, pracując przy cięciu metali, osiąga 150% normy, a grupa Chraściny — 140% normy. (s)

FRANCJA

Dochód narodowy Francji za rok 1949, szacowany „na oko” przez statystyków francuskich, miał osiągnąć w przybliżeniu około 8 mlrd. frs. Dziennik paryski „Combat” oblicza, że udział mas pracujących w dochodzie narodowym Francji, który nawet w kryzysowym roku 1938 wynosił 45%, spadł z końcem roku 1949 do 34%. Równocześnie w tych samych latach udział kapitalistów w dochodzie narodowym wzrósł z 29% do 50,5%.

W zaostrażającej się walce mas pracujących Francji z kapitalistami o wyższą płac, w formie przyznania miesięcznego dodatku wyrównawczego w wysokości 3000 frs. mie-

sięcznie, rozszerza się ruch strajkowy w całym przemyśle i handlu. Ruch ten przybrał szczególnie rozległy zasięg w przemyśle metalowym, w którym na początku marca br. liczba strajkujących przekroczyła 300 tys. robotników. Zdecydowana postawa robotników francuskich przyniosła już w szeregu gałęziach przemysłu pozytywne wyniki. Reakcyjny rząd Bidault’a, zmierzający do faszystyzacji kraju, używa masowo sił policyjnych do utrudnienia akcji strajkowej, m. in. przez usuwanie pikiet strajkowych, co jest sprzeczne z uprawnieniami związków zawodowych.

Na tle tej sytuacji ogólny wskaźnik produkcji przemysłowej we Francji podlega ciągłej tendencji zniżkowej. (s.)

INDIE

Preliminarz budżetowy na rok 1950—51, przedłożony parlamentowi hinduskiemu, przewiduje zmniejszenie podatków bezpośrednich od przedsiębiorstw przy zachowaniu w dotychczasowych rozmiarach podatków pośrednich, obciążających ludność. Wydatki wojskowe wynoszą 1.680 milionów rupii, czyli blisko połowę wszystkich wydatków. Wydatki administracyjne preliminowano w wysokości blisko 15% całości budżetu, wydatki na spłaty długów państwowych — w wysokości 10%. Natomiast wydatki na oświatę i ochronę zdrowia wynoszą znikomą część budżetu.

Preliminarz budżetowy Indii stanowi przykład typowego budżetu rządów obcej oligarchii finansowej i rodzimej burżuazji.

NIEMIECKA REPUBLIKA DEMOKRATYCZNA

Protokół o dostawach żelaza i stali do Niemieckiej Republiki Demokratycznej z zachodnich stref Niemiec podpisano w Berlinie 25 lutego br. między pełnomocnikiem rządu Niemieckiej Republiki Demokratycznej a przedstawicielem zachodnio-niemieckiego urzędu gospodarczego.

Pertraktacje w sprawie rozszerzenia wymiany towarowej między Niemiecką Republiką Demokratyczną a Niemcami zachodnimi podjęte zostały z początkiem marca br.

Tegoroczne Międzynarodowe Targi Wiosenne w Lipsku rozmachem swym znacznie przewyższają Targi zeszłoroczne. Ogólna powierzchnia Targów sięga 132 tys. metrów kwadratowych (w roku ubiegłym 100 tys. metrów kw.) zaś liczba wystawców przekracza 7.500 (w roku ubiegłym 6.800), w tym 761 z Niemiec Zachodnich. Centralnym punktem zainteresowania zwiedzających jest olbrzymia (około 16 tys. metrów kw.) hala wystawowa Związku Radzieckiego, wywierająca imponujące wrażenie. Wystawione w hali eksponaty obrazują wspaniałe osiągnięcia Związku Radzieckiego we wszystkich dziedzinach przemysłu, zwłaszcza przemysłu ciężkiego i motoryzacji. Pawilon polski, największy po radzieckim spośród pawilonów zagranicznych, ilustruje bogaty dorobek przemysłowy Polski Ludowej. Stoisko przemysłu węglowego, ozdobiono popiersiem Pstrowskiego oraz stoiska przemysłu spożywczego, metalowego, włókienniczego, chemicznego, skórzanego oraz wyrobów ceramicznych i szklanych cieszą się olbrzymim powodzeniem. Ogromne zainteresowanie budzi również bogato reprezentowany dział polskiego przemysłu ciężkiego.

NIEMCY ZACHODNIE

Koncern I. G. Farbenindustrie, jak sugeruje amerykański „New York Times”, ma odrodzić się w postaci międzynarodowego kartelu chemicznego. Dziennik stwierdza, że w chwili obecnej hiszpańskie oraz południowo-amerykańskie filie I. G. Farbenindustrie przynoszą już zyski swym dawnym właścicielom niemieckim. Położona w brytyjskiej strefie okupacyjnej Niemiec filia I. G. Farbenindustrie eksportuje obecnie różne towary do Ameryki Południowej za pośrednictwem filii frankistowskiej Hiszpanii. Poszczególne filie koncernu I. G. Farbenindustrie w Argentynie usilnie pracują nad odbudową kartelu w skali międzynarodowej. (w)

RUMUNIA

Budżet Rumunii na rok 1950 w przewidywaniu wzrastających dochodów państwa został uchwalony przez Zgromadzenie Narodowe w wysokości 353,9 mlrd. lei. W 1948 roku nadwyżka budżetowa wpływów nad wydatkami wyniosła

12,734 mil. lei, w 1949 r. osiągnęła około 36 mld. lei. Wzrost produkcji, a co za tym idzie, i dochodu narodowego, przy równoczesnym umocnieniu waluty rumuńskiej pozwalają wnioskować, że również rok bieżący zamknie się znaczną nadwyżką wpływów nad wydatkami.

W tegorocznym budżecie Rumunii przewiduje się wydatki na finansowanie gospodarki narodowej w sumie 131,3 mld. lei, tj. 37,5% całości budżetu. Wydatki na cele socjalne i kulturalne przewidziane zostały w wysokości 87 mld. lei, czyli 24,8% całości budżetu. Dochody budżetu rumuńskiego opierają się w głównej mierze na wpłatach z podatku obrotowego od przedsiębiorstw w sektorze państwowym. Wpłaty te stanowiły w budżecie za 1949 r. około $\frac{2}{3}$ dochodów całego budżetu, w 1950 roku będą stanowiły $\frac{4}{5}$. Równocześnie podatki pośrednie od masowego spożycia wyniosą zaledwie 9,7% całości dochodów budżetowych.

Przytoczone dane charakteryzują dobitnie pokojowy charakter budżetu rumuńskiego oraz świadczą o realizacji przez Rumunię drogi przejścia do socjalizmu.

W walce o wykonanie i przekroczenie planu gospodarczego na rok 1950 masy pracujące Rumunii osiągały ciągle nowe sukcesy. Hutnicy kombinatu metalurgicznego w Reszycy przekroczyli znacznie plan styczniowy. Robotnicy przemysłu naftowego rozwijają współzawodnictwo pod hasłem „każdy szyb — przekracza normę”. Wzorując się na przykładzie radzieckiego robotnika Kryłowa, rumuńscy robotnicy zatrudnieni w szybie naftowym Nr 48, wydobywają dwukrotnie więcej ropy naftowej, aniżeli dotychczas. W ślad za metalowcami i pracownikami przemysłu naftowego, do współzawodnictwa o przedterminowe wykonanie planów produkcyjnych przystąpili również rumuńscy górnicy.

Sukcesy osiągnięte przez pierwsze 56 spółdzielni produkcyjnych, jakie pół roku temu zorganizowano w rolnictwie rumuńskim, wykazały olbrzymią przewagę zespołowej gospodarki nad indywidualną uprawą ziemi. To też tysiące rodzin małorolnych i bezrolnych chłopów zwróciło się do KC Rumuńskiej Partii Robotniczej oraz do rządu rumuńskiego z prośbą o zezwolenie na połączenie swych gruntów i oddanie do społecznego użytkowania bydła

pociągowego i głównych narzędzi produkcji w zespołowych gospodarstwach rolnych. Przychylając się do prośby tych chłopów, KC RPR i rząd zezwoliły na utworzenie nowych gospodarstw zespołowych. 26 i 27 lutego w różnych powiatach kraju odbyły się uroczyste zebrania organizacyjne, na których utworzono 47 nowych zespołowych gospodarstw rolnych. We wsi Baba-Ana, powiatu Buzeu w gospodarstwie zespołowym zrzeszyło się 39 rodzin. We wsi Borsz, powiatu Bichor zrzeszyły się 103 gospodarstwa chłopskie. Państwo przydzieliło nowemu zespołowemu gospodarstwu rolnemu dodatkowo 280 hektarów gruntów. We wsi Popeszt, powiatu Jassy, zrzeszyło się 67 gospodarstw, we wsi Kudalbi, powiatu Calac — 125 gospodarstw, we wsi Myneuc, powiatu Radauc — 63 gospodarstwa itd. (wa)

STANY ZJEDNOCZONE

Rezerwy złota w USA obniżyły się w okresie od 4 do 18 lutego o dalsze 52 mil. dol. do sumy 24.343 mil. dol. Równocześnie obieg środków pieniężnych powiększył się o 65 mil. dol., osiągając sumę 26.993 mil. dol.

Wpływy podatkowe za rok 1949 wyniosły w USA okragło 40,501 mil. dol., t. zn. spadły w porównaniu z 1948 r. o 1.800 mil. dol. (wpływy podatkowe za 1948 r. osiągnęły 42,302 mil. dol. Podatki od dochodu osobistego (od zarobków i uposażeń) wyniosły w 1949 r. okragło 17,752 mil. dol., t. zn. spadły w porównaniu z 1948 r. o 18% (w 1948 r. podatki te osiągnęły sumę 22,281 mil. dol.). Ponieważ w okresie porównawczym wysokość podatku od zarobków i uposażeń nie uległa zmianie, przeto gwałtowny spadek wpływów z tego podatku należy objaśnić bardzo znacznym obniżeniem ogólnego funduszu płac, spowodowanym wzrostem bezrobocia. Równocześnie, jeśli chodzi o wpływy z podatku obrotowego od przedsiębiorstw, to wyniosły one 11.851 mil. dol. w 1949 r., podczas gdy w 1948 r. 10.928 mil. dol.

Przytoczone dane cyfrowe, ogłoszone urzędowo przez ministerstwo finansów USA, świadczą dobitnie o niepodlegającym dyskusji fakcie, że narastanie kryzysu ekonomicznego w USA szczególnie dotkliwie odbiło się w ciągu 1949 roku na sytuacji materialnej mas pracujących.

Czysty dochód farmerów amerykańskich w 1949 roku, jak urzędowo podało do wiadomości ministerstwo

rolnictwa USA, wyniósł okragło 13,8 mld. dol., t. zn. o 17% mniej, niż w 1948 r. i o 22% mniej, niż w 1947 r. Zadłużenie farmerów wzrosło natomiast do sumy 5,4 mld. dol. na 1 stycznia 1950 r., podczas gdy na 1 stycznia 1947 r. wynosiło 4,7 mld. dol. Według zapowiedzi ministerstwa rolnictwa USA, dochód farmerów amerykańskich w 1950 r. ulegnie dalszemu spadkowi, w przybliżeniu o około 20% w porównaniu z 1949 r. Stan taki będzie oznaczał dla rolnictwa amerykańskiego wręcz katastrofę.

Dyskryminację handlu z krajami demokracji ludowej Europy wschodniej kontynuują władze amerykańskie. Ostatnio ministerstwo handlu USA odebrało na 60 dni licencję eksportową firmie nowojorskiej „Sigell Chemical Co” za to, że zamierzała ona dostarczać artykułów chemicznych Czechosłowacji. Władze amerykańskie motywują ten nowy dowód jaskrawej dyskryminacji handlu z krajami demokracji ludowej niedorzecznymi twierdzeniami, że towary, jakie wspomniane towarzystwo miało dostarczać Czechosłowacji, posiadają „charakter strategiczny”.

Zaciekle konkurencja o dostawy nafty między USA a Wielką Brytanią znalazła odbicie podczas toczącej się ostatnio debaty w Kongresie amerykańskim nad projektem ustawy o dotacjach marshallowskich. Przewodniczący senackiej komisji spraw zagranicznych Connally, reprezentujący najważniejszy ośrodek produkcji nafty amerykańskiej w stanie Texas, wystąpił z atakami przeciwko Wielkiej Brytanii w związku z jej zarządzeniami co do zredukowania zakupów nafty amerykańskiej przez kraje strefy szterlingowej, oświadczając m. in.: „Wypowiadam się przeciwko wypłaceniu Anglii jednego chociażby jeszcze dolara, jeśli Anglia będzie usiłowała podważyć nas handel”.

Import wina w USA osiągnął w 1949 r. 3.194 tys. galonów (okragło 11 mil. litrów), z czego 432 tys. galonów wina szampańskiego. Wzrost importu tego towaru w porównaniu w 1948 r. wyniósł 12,5%. Głównymi dostawcami wina do USA były: Włochy, Francja, Chile.

Dalszy wzrost bezrobocia w USA sygnalizują urzędowo amerykańskie stanowe Biura Pośrednictwa Pracy. Stwierdzają one, że w czasie od 28 stycznia do 4 lutego br. liczba bez-

robotnych w USA powiększyła się do tego stopnia, że obejmuje w szeregu miast i stanów ponad 25% ogółu ludności pracującej.

Według danych amerykańskiego ministerstwa handlu, liczba bezrobotnych w ciągu lutego br. wzrosła w USA o 240 tys. Od października 1948 r., czyli od początku recesji gospodarczej, liczba bezrobotnych, według tych samych danych, wzrosła o 3.042 osób. Jednakże dane oficjalne pomniejszają faktyczny stan bezrobocia. Nie obejmują przede wszystkim wielu milionów robotników, zatrudnionych częściowo. W ciągu ostatnich miesięcy, liczba robotników którzy przepracowali mniej niż 35 godzin tygodniowo, przekroczyła 8 mil. osób. W rzeczywistości, według obliczeń związków zawodowych, ogólna liczba bezrobotnych i półbezrobotnych osiągnęła w USA na koniec lutego ponad 15 milionów.

WĘGRY

Na odcinku przemysłu ciężkiego najważniejsze zadania w 1950 r. ma do wykonania przemysł mechaniki precyzyjnej, którego produkcja osiągnie wg wartości 219,7% roku ubiegłego. W innych gałęziach produkcji przemysłu planowana na rok bieżący produkcja przedstawia się w porównaniu z osiągnięciami roku 1949 r. następująco: przemysł elektrotechniczny dla wysokich napięć 143,1%, przemysł artykułów masowych 130%, produkcja maszyn ciężkich 126,1%, hutnictwo 111,8%, górnictwo 107,2%, produkcja urządzeń telekomunikacyjnych 145%, przemysł chemiczny 123% i przemysł elektrotechniczny 110,54%. Z sum przeznaczonych w tym roku na inwestycje w górnictwie i hutnictwie zużyje się przeszło 50% na urządzenia, podnoszące techniczny poziom produkcji. Wymienić tu można między innymi 2 gumowe taśmy transportowe, o długości 250 m każda, 100 świderów elektrycznych i 10 urządzeń wiertniczych do prac poszukiwawczych. (aj)

Podpisany w Moskwie protokół o dostawach towarów na rok 1950 między ZSRR a Węgrami, przewiduje dalsze zwiększenie rozmiarów dwustronnej wymiany handlowej. W porównaniu z 1949 rokiem poziom tej wymiany wzrośnie w 1950 r. o przeszło 20%. Związek Radziecki dostarczy Węgrom na potrzeby rozwoju gospodarki narodowej bawełny, rudy żelaznej, koksu, metali,

urządzeń przemysłowych, maszyn rolniczych, materiałów drzewnych i innych towarów. Węgry dostarczą ZSRR urządzeń przemysłowych, parowozów, wagonów, barek, tkanin i innych towarów.

Podpisano w Budapeszcie węgiersko-duńskie porozumienie o wymianie towarowej z ważnością na okres 1 roku. Węgry dostarczą Danii różnych towarów przemysłowych i wytworów produkcji rolnej, Dania zaś dostarczy Węgrom maszyn, nasion, artykułów chemicznych oraz surowca dla produkcji lekarstw. (s)

Stolicę Węgier odbudowują węgierskie masy pracujące z wielkim entuzjazmem. W Budapeszcie zbudowano dziesiątki nowych domów, szkół, szpitali, rozwinęła się znacznie komunikacja miejska, odbudowano prawie wszystkie mosty. Pięcioletni plan gospodarczy Węgier przewiduje dalszą rozbudowę stolicy. Na budownictwo mieszkaniowe i kulturalne wyasygnowano ponad 500 mil. forintów, w tej liczbie na budowę szkół i szpitali 100 mil. forintów, a na budowę przedszkoli dziecięcych i żłobków — 20 mil. forintów. Po ważne sumy przeznaczono na dalszy rozwój komunikacji. (s)

WIELKA BRYTANIA

Powojenny handel zagraniczny Wielkiej Brytanii kształtuje się wyjątkowo niekorzystnie z USA i Kanadą. Za okres trzech lat stosunki handlowe z tymi krajami wyraziły się w następujących kwotach (w mil. funtów szter.):

Ze Stanami Zjednoczonymi

	1947 r.	1948 r.	1949 r.
Import (cif)	297	183	222
Export (fob)	48	66	57
reeksport (fob)	13	5	5

Saldo ujemne 236 112 160

Łącznie więc za okres trzyletni saldo ujemne Wielkiej Brytanii w wymianie handlowej z USA osiągnęło sumę 448 mil. funtów szter.

Z Kanadą

	1947 r.	1948 r.	1949 r.
Import (cif)	239	223	225
Export (fob)	45	73	80
reeksport (fob)	1	2	2

Saldo ujemne: 187 148 143

Łącznie więc za okres trzyletni saldo ujemne Wielkiej Brytanii w wymianie handlowej z Kanadą osiągnęło sumę 478 mil. funtów szter.

Znaczny wzrost cen w Wielkiej Brytanii na przestrzeni jednego roku wykazuje indeks cen, sporządzony przez czasopismo brytyjskie „The Economist” (w dodatku z 18 lutego br.). Przyjmując za podstawę 1935 r. = 100, wskaźnik cen wyraził się następująco:

	15 luty 1949 r.	14 luty 1950 r.
Żywność	228,7	260,8
Surowce	429,7	432,6

Ogólny wskaźnik cen: 313,5 335,9

WŁOCHY

Konferencja przemysłowców włoskich z bankierami amerykańskimi odbyła się w Rzymie z końcem lutego br. W toku konferencji finansiści włoscy wysunęli postulat upłynnienia części należnych rządowi włoskiemu a zablokowanych w Nowym Jorku funduszy. Obecny na konferencji przedstawiciel ambasady amerykańskiej zażądał nowych koncesji — dla inwestorów amerykańskich we Włoszech. Równocześnie domagał się on m. in. absolutnej gwarancji, że rząd włoski nie przeprowadzi żadnych reform społecznych i reform gospodarczych w rodzaju nacjonalizacji przemysłu oraz zapewnienia, że kapitały amerykańskie we Włoszech nie będą podlegały żadnym ograniczeniom i że stosowana będzie na rynkach włoskich zasada tzw. wolnej konkurencji między produkcją amerykańską a włoską. Tego rodzaju żądania oznaczają w praktyce całkowite podporządkowanie życia gospodarczego Włoch interesom kapitału amerykańskiego oraz dalszą likwidację przemysłu włoskiego, który nie jest w stanie wytrzymać konkurencji z przemysłem amerykańskim.

Znamienne również jest oświadczenie szefa misji marshallowskiej we Włoszech, Zellerbacha, jakie złożył przed Kongresem amerykańskim. Zellerbach apelował, by senat amerykański obdarzył pełnym zaufaniem rząd de Gasperi'ego, który, jak stwierdził Zellerbach, „jest gotów wyrzec się części suwerenności narodowej na rzecz ekspansji amerykańskiej we Włoszech.” Zellerbach przyznał równocześnie, że bezrobocie we Włoszech wzrasta, a eksport z Włoch do USA maleje oraz że deficyt budżetowy Włoch nie zostanie zrównoważony w ciągu najbliższych lat. Tenże Zellerbach w wywiadzie, ogłoszonym w prasie

waszyngtońskiej, ujawnił, że liczba bezrobotnych we Włoszech, przekroczyła 2 mil. osób. Ponadto w przemyśle włoskim, zadaniem Zellerbacha, zatrudnionych jest obecnie ponad 2 miliony robotników, którzy „nie są konieczni w produkcji”. Oznacza to, konkretną zapowiedź dalszego ograniczenia produkcji włoskiej i zwolnienia poważnej liczby robotników. (w)

ZWIĄZEK RADZIECKI

Po przeprowadzeniu kursu rubla radzieckiego na bazę złota, w wykonaniu uchwały Rady Ministrów ZSRR, Bank Państwa (Gosbank) ustalił następujące kursy rubla w stosunku do walut zagranicznych:

Albania 100 leków	8,00 rub.
Bułgaria 100 lewów	1,40 „
Czechosłowacja 100 koron	8,00 „
Mongolia 100 tugrików	100,00 „
Polska 1000 złotych	10,00 „
Węgry 100 forintów	34,10 „
Afganistan 100 afganów	23,66 „
Belgia 100 franków	8,00 „
Dania 100 koron	57,91 „
Egipt 1 funt	11,52 „
Finlandia 1000 marek	17,47 „
Francja 1000 franków	11,46 „
Holandia 100 guldenów	105,26 „
Indie 100 rupii	84,30 „
Iran 100 rialów	12,40 „
Kanada 1 dolar	3,63 „
Norwegia 100 koron	56,00 „
Pakistan 100 rupii	121,05 „
Szwajcaria 100 franków	91,47 „
Szwecja 100 koron	77,22 „
Turcja 100 funtów	142,86 „
USA 1 dolar	4,00 „
Wielka Brytania 1 funt szter.	11,20 „
Włochy 1000 lirów	6,40 „

Kombinat włókienniczy im. Thaelmanna w Leningradzie osiąga z każdym rokiem coraz wyższe wskaźniki produkcyjne. Równocześnie podnosi się stopa życiowa i kulturalna robotników kombinatu. Dzieje tych zakładów są charakterystyczne dla tych fabryk radzieckich, które rozwijały się na bazie przedsiębiorstw, istniejących jeszcze przed 1917 rokiem. Na miejscu, gdzie znajduje się obecnie kombinat włókienniczy im. Thaelmanna, znajdowała się przed rewolucją fabryka sukna mi-

liardera angielskiego Torntona. Bohaterska walka robotników tej fabryki przeciwko nieludzkiemu wyzyskowi związana jest z imieniem Lenina, który w r. 1895 napisał słynną odezwę do strajkujących robotników tej fabryki.

W okresie stalinowskich 5-cio lat kombinat im. Thelmann'a ulegał systematycznej rozbudowie. Wokół przedsiębiorstwa wyrosło całe miasteczko, w którym znajdują się ambulatoria, żłóbki, poradnie dziecięce, szkoły średnie, biblioteki, liceum techniczne, klub i stołówka. W roku ubiegłym wyłącznie na budowę instytucji dziecięcych wyasygnowano 2.400.000 rubli. W trosce o zdrowie robotników fabryki państwo radzieckie oraz związki zawodowe wyasygnowały w roku ubiegłym na leczenie sanatoryjne i odżywianie dietetyczne przeszło 6,5 mil. rubli. Poważnie wzrosły zarobki robotników. Przeciętny zarobek tkacza wynosi 1000 rubli miesięcznie. Stachanowcy zarabiają po 2000 rubli i więcej. 1800 robotników kombinatu ukończyło szkoły powszechne, a 317 posiada średnie wykształcenie.

Wielki ośrodek hutniczy Zaporozstał, zniszczony doszczętnie przez najeźdźców hitlerowskich, przekształcił się w wielkie miasto socjalistyczne. Wzdłuż szerokich ulic wznoszą się nowe domy mieszkalne, budynki szkolne, szpitale, polikliniki, kluby i kina. Przy zakładach istnieje instytut naukowy, w którym kształcą się robotnicy Zaporozstału. W roku ub. około 4.000 hutników ukończyło zakładową szkołę techniczną.

Zmieniło się również oblicze drugiego wielkiego ośrodka przemysłowego na Ukrainie — Zagłębia Krzyworożskiego. W Krzywym Rogu odbudowano kopalnie i zakłady przemysłowe, zbudowano nowe osiedla robotnicze. W okresie powojennym oddano do użytku ponad 500 tys. mtr.³ powierzchni mieszkalnej. Rozległą działalność kulturalną rozwijają kluby robotnicze i kilkadziesiąt bibliotek. W mieście znajdują się 55 szkół powszechnych i średnich oraz dwa wyższe zakłady naukowe.

Inżynierowie radzieccy pracują nad skonstruowaniem ponad 250 nowych skomplikowanych maszyn, przeznaczonych do uprawy roli i zbioru kultur rolniczych. Na szczególne wyróżnienie zasługują nowe maszyny, które zmieniają powierzchnię gleby. Maszyny te, ciągnięte przez traktor, zmieniają całkowicie profil powierzchni ziemi i wyrównują wszelkie nierówności. W rb. rozpocznie się ponadto produkcję maszyn, które znajdą szerokie zastosowanie na plantacjach winogronowych. W ciągu 4 lat powojennych w Zw. Radzieckim odbudowano ponad 3 tys. stacji maszynowo-traktorowych, zniszczonych przez okupantów hitlerowskich. W tym samym czasie zbudowano 1000 nowych, wspaniałe wyposażonych stacji maszynowo-traktorowych. Zakres prac stacji maszynowo-traktorowych wzrósł w ciągu ostatnich 4 lat blisko trzykrotnie.

Na polach kolchozowych ukazały się nowe maszyny, jak samobieżne kombajny, kombajny do sprzętu buraków, lnu i bawełny, udoskonalone pługi mechaniczne i siewniki. W wielu rejonach ZSRR powstały specjalne stacje maszynowe dla zakładania leśnych pasów ochronnych oraz melioracji gruntów.

W południowych rejonach Związku Radzieckiego — na Krymie, Ukrainie i na Kubaniu oraz w republikach środkowo-azjatyckich, przygotowania do wiosennej kampanii siewnej są w pełnym toku. Kolchoźnicy kończą remont inwentarza, selekcję nasion i zwózkę nawozów sztucznych. Równocześnie trwają przygotowania do rozpoczęcia sadzenia leśnych pasów ochronnych.

W ZSRR rozwija się współzawodnictwo o przedłużenie okresu eksploatacji maszyn oraz o właściwe wykorzystanie wszelkiego rodzaju agregatów i mechanizmów. Robotnicy radzieccy, dbając o swoje warsztaty pracy, pielęgnują troskliwie maszyny, zmierzając do przedłużenia okresu ich eksploatacji. Poważne sukcesy w pielęgnacji warsztatów pracy osiągnęli radzieccy tokarze i pracownicy przemysłu automobilowego i traktorowego. (h)

WYDAWCA: Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione „Polskie Wydawnictwa Gospodarcze”, Warszawa, Hoża 35.
 REDAGUJE KOLEGIUM — Redaktor Naczelny: IERZY KWFIŁ — Przyjm. codz. w g. 16—17 w Warszawie, ul. Foksal 15, tel. 8-20-22.
 REDAKCJA w Katowicach: ul. 3 Maja 23, tel. 317-71. — Prenumerata i kolportaż P. P. K. „Ruch”: Katowice, ul. 3-go Maja 23. —
 Konta: Bank Gospod. Spółdz. Katowice 179 i PKO Katowice 4391. — Przedruki dozwolone tylko z wyraźnym podaniem źródła.
 PRENUMERATA dwutygodnika „Życie Gospodarcze” wynosi (wraz z dodatkami, monografiami gospodarczymi i przesyłką pocztową):
 półr. 1.800 zł, kwart. 900 zł, mies. 300 zł. Studenci mogą uzyskać 33% zniżkę. — CENNIK OGŁOSZEŃ: Na okładce: 1/4 str. 100.000 zł, 1/2 str. 55.000 zł, 3/4 str. 30.000 zł. — Za tekstem: 1/4 str. 75.000 zł, 1/2 str. 40.000 zł, 3/4 str. 25.000 zł, 1 str. 15.000 zł, 1 1/2 str. 8.000 zł.
 Za dział ogłoszeń Redakcja nie odpowiada. PKZG Nr 06, Katowice, zam. 1936 11. 3. 50 — R-1-11555 — 11.000

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

Marzec 1950

MIESIĘCZNIK

Rok III Nr 3 (21)

TREŚĆ: Paweł Łaski — O konieczności uporządkowania obowiązujących przepisów prawnych; Franciszek Wentkowski — Zasady dyscypliny inwestycyjnej; Stanisław Strzelbicki — Wpływ aresztowania pracownika umową o pracę. — Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego za czas od dnia 21. I. do dnia 20. II. 1950 r. — Orzecznictwo w sprawach gospodarczych: Główna Komisja Arbitrażowa. — Gdzie szukać? (Indeks zagadnień) Samochody. — Notatnik: Biuletyn PKPG — Prawo Finansowe. — Odpowiedzi Redakcji. — Przegląd Wydawnictw: Książki — Czasopisma.

Do naszych Czytelników!

Niniejszy numer „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” jest ostatnim numerem tegoż czasopisma, wychodzącym w formie dodatku do czasopisma „Życie Gospodarcze”.

Poczynając od numeru następnego, to jest Nr 4 (kwiecień), „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” wychodzić będzie jako czasopismo odrębne.

Wszystkie instytucje, przedsiębiorstwa, urzędy i osoby, które otrzymywały do tej pory wydawnictwo „PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO” łącznie z „ŻYCIEM GOSPODARCZYM” winny zaprenumerować „PRZEGLĄD” od dnia 1. kwietnia 1950 r.

W celu zapewnienia punktualności dostawy należy dokonać zamówienia niezwłocznie.

Zmiana powyższa została wprowadzona celem umożliwienia korzystania z czasopisma wszystkim zainteresowanym, a to z uwagi na stale rozszerzający się krąg naszych Czytelników.

Zaznaczamy, że czasopismo nadal będzie przeznaczone nie tylko dla prawników czynnych w życiu gospodarczym, ale również dla osób zatrudnionych w administracji gospodarczej na stanowiskach kierowniczych i inspekcyjnych, w pierwszym zaś rzędzie dla członków dyrekcji przedsiębiorstw społecznych.

Z uwagi na zupełny brak książkowych wydawnictw z zakresu działalności i organizacji prawnej przedsiębiorstw społecznych, komplety „PRZEGLĄDU USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO” są w tej chwili jedynym źródłem informacyjnym i objaśniającym o obowiązujących zarządzeniach i instrukcjach gospodarczych, rozproszonych po różnych wydawnictwach urzędowych (Dziennik Ustaw, Dzienniki Urzędowe Ministerstw, Monitor itd).

Warunki prenumeraty i wzór zamówień podajemy na str. 72.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA

PAWEŁ ŁASKI

O konieczności uporządkowania obowiązujących przepisów prawnych

Dobiega końca rozpoczęty w chwili wyzwolenia okres odbudowy naszego życia politycznego i gospodarczego.

Wkroczyliśmy na drogę budowy fundamentów socjalizmu.

Miniony okres był nie tylko okresem odbudowy, lecz również i przede wszystkim okresem przebudowy, gruntownych przemian, sięgających podstaw naszego ustroju.

Przemian tych dokonywała demokracja ludowa Polski pod kierownictwem klasy robotniczej przy pomocy jej nowego aparatu, państwa ludowego, i po-

przez cały szereg aktów normatywnych różnego znaczenia, różnego zasięgu, od fundamentalnych do częściowych, ogarniających całokształt naszego życia politycznego, kulturalnego, a w pierwszym rzędzie gospodarczego.

Objęcie przez gospodarkę społeczną najważniejszych gałęzi wytwórczości, komunikacji, banków, stopniowe przejęcie hurtu i handlu zagranicznego, konieczność zapewnienia operatywności i w innych dziedzinach życia społecznego, zmuszała do regulowania wielu spraw w drodze ustawy w sposób ramowy, pozostawiając rozporządzeniom

wykonawczym i zarządzeniom rozwijanie w praktyce ogólnych zasad podstawowych ujętych w ustawie (np. ustawa o dostawach i robotach). Niektóre z ustaw mimo skromnej ich formy okazały się dźwignią bardzo głębokich i istotnych przemian. Taką była ustawa z 3-go stycznia 1946 r. o przejęciu podstawowych gałęzi gospodarstwa narodowego na własność państwa.

Wiele zmian dokonywano drogą nowelizacji częściowej ustaw przedwojennych.

Jeżeli zastanowimy się nad głębią przemian i zasięgiem dokonanych zmian nie zdziwi nas ogromna ilość nowych lub zmienionych norm prawnych.

W rezultacie w chwili obecnej bardzo wiele przepisów, częstokroć wielkiego znaczenia często też i drobnej wagi, zostało uchylonych wprost, wiele z nich utraciło moc, bo stały się nieaktualne, jakkolwiek nie były wprost uchylone, a niewątpliwie znajdzie się też nie mało przepisów istniejących obok siebie, starych i nowych, sprzecznych ze sobą.

Za pomocą tych zmian ustawodawczych, poprzez normy prawne, będące wyrazem woli mas pracujących, w rezultacie dokonywała się gruntowna i głęboka rewolucja ustrojowa.

Wypadało na tej drodze usuwać przeżytki nieraz dość odległych już czasów likwidując np. dziedzictwo feudalno-burżuazyjne na wsi.

Prowadziło to do tworzenia praw nowych, a czasami do tak daleko idących zmian starych przepisów, że pozostawały z nich jedynie strzępy (prawo przemysłowe).

Na obecnym przejściowym etapie ustrojowym w dziedzinie obowiązujących przepisów stan rzeczy z konieczności jest taki, że w labiryncie norm obowiązujących, nowych, starych kadłubowych, lub pozmienianych mniej lub więcej znowelizowanych, w sieci przepisów nowych, lecz pod naporem konieczności już zmienionych, w gąszczu rozporządzeń i zarządzeń, trudno jest i coraz trudniej orientować się nie tylko w swojej specjalnej dziedzinie, lecz również i prawnikom ich obsługującym.

Uspołeczniony system gospodarki, szeroka demokratyzacja życia politycznego, wciągają coraz więcej szerokie masy w wypełnianie funkcji społecznych i znajomość przepisów prawnych staje się jednym z nieodzownych warunków skutecznego i zgodnego z zamierzeniami ustawodawcy ich działania.

Problem rewolucyjnej praworządności zyskuje jeszcze jeden aspekt nie tylko lojalnego przestrzegania przepisów prawnych, ale jak najdoskonalszego wcielania ich w całym szeregu obszernych dziedzin w życie.

Robotnik, dyrektor przedsiębiorstwa, powinien mieć możliwość znajomości wszystkich przepisów regulujących jego działalność i działalność przedsiębiorstwa, którym kieruje.

Należy więc dążyć do tego, by znajomość tych przepisów nie była tylko konwencjonalną fikcją prawną. **Wymaga to uporządkowania istniejącego materiału prawnego zarówno pod względem treści jak i formy.** Zagadnienie to występuje nie tylko u nas i nie poraz pierwszy.

Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa, wraz z państwem carów zniweczyła również i jego prawa, a przepisy porewolucyjne powstawały od nowa na gruncie „oczyszczonym”.

Od chwili objęcia władzy należało objąć nowymi przepisami ogrom życia państwowego szczególnie skomplikowanego, należało tworzyć przepisy regulujące sprawy na dłuższą metę i kwestie doraźne.

Ilość tych przepisów i ich różnorodność rosła szybko i dlatego już w grudniu 1917 roku rodzi się myśl stworzenia pełnego zbioru obowiązujących ustaw rewolucji rosyjskiej.

Przegląd usiłowań kodyfikacyjnych i wnioski z niego zawiera artykuł A. N. Jodkowskiego „O kodyfikacji prawodawstwa Z. S. R. R.” w czasopiśmie „Socialistическое государство и право” Nr 4/49.

Już w 1922 r. w 5-lecie rewolucji żądał Lenin podjęcia prac dla wydania zbioru ustaw władzy radzieckiej, a rozporządzenie, zatwierdzone przez Radę Komisarzy Ludowych Z. S. R. R. dnia 11 września 1923 r., obarcza Komisję Projektów Ustawodawczych zadaniem „systematyzacji i ujednolicenia aktów ustawodawczych i rozporządzeń Centralnego Komitetu Wykonawczego Rady Komisarzy Ludowych i Rady Pracy i Obrony Z. S. R. R.”.

Okres 1921-26 był okresem powstawania kodeksów i aktów typu kodeksów w Związku jak też poszczególnych Rep. Radz.

Troska o kontynuację prac kodyfikacyjnych i uzgodnienie ustawodawstwa Z. S. R. R. i poszczególnych Republik znalazła swój wyraz w powołaniu Komisji Kodyfikacyjnej (uchwała R. K. L. Z. S. R. R.), której wytknięto zadanie zebrania ustaw obowiązujących na dzień 1 stycznia 1929 r. w postaci usystematyzowanej i przededagowanej w celach kodyfikacji.

Program działalności Komisji przewidywał:

zebranie obowiązujących aktualnych ustaw i usunięcie tych, które utraciły moc obowiązującą,

usystematyzowanie **całego** materiału ustawodawczego,

scalenie rozproszonych przepisów w miarę możliwości w jednolite powiązane akty,

usunięcie sprzeczności i błędów wynikających z braku należytego powiązania.

uczynienie redakcji możliwie bardziej dokładną i uproszczenie jej.

Celem tej pracy miała być kodyfikacja materiału ustawodawczego dotychczas nieskodyfikowanego.

Prace te miały być bilansem pierwszego pięcioletnia Z. S. R. R. o olbrzymim znaczeniu politycznym.

Jednakowoż — jak referuje A. N. Jodkowski w cytowanym wyżej artykule — właściwości tego okresu budownictwa socjalistycznego Z. S. R. R., **okresu jeszcze trwającej walki klasowej**, kiedy dokonywał się skok ze starego stanu jakościowego społeczeństwa w nowy stan jakościowy, dorównujący w swoich skutkach przewrotowi z listopada 1917 r. — nie pozwoliły wtedy dokonać przeprowadzenia takiego bilansu pracy państwowej.

W całym szeregu przypadków, utrwalenie w zbiorze norm, regulujących stosunki, które układały się w latach poprzednich, okazałoby się petryfikacją tych stosunków wówczas gdy wiele z tych stosunków było już zrewidowanych lub znajdowało się w stadium rewizji.

Dlatego owoc prac komisji — zbiór praw nie został zatwierdzony. Od tego czasu prac kodyfikacyjnych w ścisłym tego słowa znaczeniu nie prowa-

dzono w Z. Ś. R. R. i ograniczano się do czynności przygotowawczych i porządkujących: tworzenia wykazów ustaw, które faktycznie utraciły moc obowiązującą, wydania usystematyzowanych lub chronologicznych zbiorów ustaw obowiązujących i innych. Rezultat tych prac przygotowawczych i porządkujących będzie w Związku Radzieckim wykorzystany w nowych pracach kodyfikacyjnych, w nowych warunkach ustalonych już podstaw państwa socjalistycznego.

W Polsce mały stosunkowo akcent położony dotychczas na **kodyfikację**, na **łączenie** wydawanych norm prawnych w zbiory przepisów, regulujące wyczerpująco poszczególne zagadnienia, ma niewątpliwie związek z **wielkim tempem przemian na drodze do socjalizmu**.

W związku z tym nie pora jeszcze u nas na prace kodyfikacyjne na wielką skalę.

O tym przekonują np. wydane w Polsce Ludowej kodeksy z zakresu prawa cywilnego.

Przykład:

Sposoby przenoszenia posiadania własności rzeczy są w zasadzie uregulowane kodeksami cywilnymi, u nas kodeksem zobowiązań i skodyfikowanym po wyzwoleniu prawem rzeczowym. Jak na to zwracaliśmy już uwagę w felietonie pt. „Nowa funkcja praw cywilnych“ (Przegląd Ustaw. Gospod. Nr 3 str. 71 z roku 1949):

„...wydane dotychczas części nowego polskiego kodeksu cywilnego w zakresie praw majątkowych wciąż obracają się dookoła zagadnień indywidualnych praw majątkowych i w minimalnym stopniu posuwają naprzód sprawę form gospodarowania społecznego i stosunków pomiędzy organizacjami społecznymi. Z konieczności zatem te formy i stosunki są normowane przez odpowiednie resorty drogą wydawania okólników, zarządzeń, instrukcji. Z tego powodu m. in. tak trudna jest dla niewtajemniczonych orientacja w organizacji prawnej tworzącego się u nas gospodarstwa socjalistycznego i utrudnione jest zorganizowanie kontroli społecznej“.

Wobec braku w kodeksach form zbycia, odpowiadających potrzebom planowej gospodarki socjalistycznej wydana została m. in. uchwała Komitetu Ekonomicznego R. M. z dnia 27 maja 1949 r. w sprawie zasad wzajemnego przekazywania maszyn urządzeń technicznych itd. w gospodarce państwowej i samorządowej.

Podobne przykłady można przytoczyć co do pojęć: własności, własności czasowej, użytkowania itd.

Jeśli chodzi o uporządkowanie obowiązującego ustawodawstwa zwłaszcza z zakresu gospodarki narodowej, czasopismo nasze kilkakrotnie notowało o podjętych próbach zebrania i uporządkowania obowiązujących przepisów prawnych. Akcje te nie dały dotychczas widocznych rezultatów. W dziedzinie gospodarki finansowej i systemu finansowego, w dziedzinie inwestycji, w zakresie budownictwa — mamy nadal do czynienia z dużą ilością doraźnych aktów normatywnych regulujących dziedziny, które w danej chwili wymagały ingerencji, a brakuje powiązania tych licznych przepisów w całości ułatwiającej pracę, kontrolę i szkolenie nowych kadr. W wyniku takiego stanu rzeczy przepisy prawne są czę-

stokroć „czarną magią“, na której znać się mają prawo i obowiązek wtajemniczeni.

Zwrócił uwagę na „gąszcz“ w ustawodawstwie inwestycyjnym na łamach „Życia Gospodarczego“ Nr 22 Jan Wojnar w artykule pod tytułem „ZADANIA PLANU INWESTYCYJNEGO W REALIZACJI 6-LETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO“, pisząc:

„W zakresie instrukcji i przepisów, dotyczących wykonywania, finansowania i kontroli inwestycji, trzeba będzie podjąć wielką pracę kodyfikacyjną, by ten gąszcz niezliczonych przepisów nieskoordynowanych i wydawanych przez różne organa, uporządkować i ułatwić pracę wszystkim, którzy muszą się nimi w pracy codziennej posługiwać. Skodyfikowanie dotychczasowych przepisów umożliwi i ułatwi ich dalszą rozbudowę, pogłębianie i rozszerzanie“.

Jeżeli z uwagi na duże tempo przemian w marszu ku socjalizmowi — nie czas jeszcze na tworzenie kodeksów, to już pora na to, aby zbierać, klasyfikować według zagadnień i porządkować obowiązujące przepisy prawne.

Jest cały szereg zagadnień, dojrzałych do tego i wymagających **wczesnego** uporządkowania.

Dla przykładu wskazujemy:

Obowiązuje obok siebie szereg ustaw wywłaszczeniowych jak: przedwojenne Prawo o Postępowaniu Wywłaszczeniowym (Dz. U. R. P. z roku 1934, poz. 776 i z roku 1939, poz. 205), dekret z roku 1948 (Dz. U. R. P. poz. 138) o wywłaszczeniu majątków zajętych podczas wojny na cele użyteczności publicznej, dekret z roku 1949 o przekazywaniu i nabywaniu nieruchomości i inne ustawy specjalne o wywłaszczeniach na cele specjalne, samorządowe, kolejowe, obrony Państwa, budowy portów itd. Przepisy te, jak stwierdziliśmy, dojrzały do scalenia, a sama procedura wywłaszczeniowa powinna być ujednolicona i uproszczona.

Przedsiewzięcia nasze w wykonaniu swoich planów produkcyjnych i obrotu zawierają między sobą umowy.

Zawieranie takich umów w niedługim czasie stanie się obowiązkiem prawnym tych przedsiębiorstw.

Czas już i należy wyraźnie określić miejsce tych umów w systemie prawnym i korzystając z praktyki arbitrażu państwowego ustalić, które i w jakiej mierze przepisy kodeksu zobowiązań i kodeksu handlowego zachowają moc obowiązującą dla tego rodzaju umów.

Sprawa ta nie jest również obojętna i dla przedsiębiorstw handlowych państwowych, mających formę spółek handlowych.

Zagadnienie rozliczeń pieniężnych za dostawy i roboty wewnątrz gospodarki społecznej (przepisy o tzw. inkasie bankowym i akredytywie) są rozproszone w licznych aktach normatywnych (uchwały Komitetu Ekonomicznego R. M., pisma okólnie, zarządzenia itd.), przy czym większość tych aktów nie była nigdzie ogłoszona mimo obowiązującego charakteru odnośnych przepisów. W rezultacie wśród prawników można chyba na palcach jednej ręki wymienić osoby, orientujące się w pełnej dokumentacji normatywnej, dotyczącej tego ważnego odcinka dyscypliny finansowej.

Akcja porządkowania i systematyzowania obowiązujących przepisów prawnych zwłaszcza z zakresu gospodarki narodowej może odbywać się nie tylko w postaci inicjatywy państwowej, której rozwinięcie na wskazanym odcinku wydaje się być bardzo na czasie. Do czasu aż aparat państwowy rozwinięciem działalności w tym kierunku, bardzo pożyteczną może być też akcja wydawnicza w postaci grupowania całości regulujących daną dziedzinę przepisów prawnych („Gdzie — szukać?”) lub publikowania zbiorów tychże przepisów wg zagadnień („Ustawodawstwo gospodarcze — Teksty”). Za najpilniejsze jednak zadanie trzeba uznać wydanie przez właściwe władze jednolitych tekstów ustaw tam, gdzie ustawy były wielokrotnie zmieniane. Zachodzi konieczność ogłoszenia tych uchwał Komitetu Ekonomicznego R. M. i Rady Ministrów, które mają cha-

rakter powszechnie obowiązujący, a dotychczas nie zostały opublikowane. Wreszcie — konieczne jest ogłoszenie wykazu ustaw, które wygasły.

Reasumując stwierdzić trzeba:

Z założeń ustroju, który wnosimy, wypływa obowiązek uczynienia norm „czytelnymi” dla tych, którzy je stosować mają.

Z tychże założeń wynika potrzeba oszczędności, a więc potrzeba zaoszczędzenia czasu dziesiątkom tysięcy, które mają prawa wykonywać, zastosować i wykonanie skontrolować. Wreszcie stały w ustroju socjalistycznym proces zwiększania się kadr pracowników wymaga również ładu i jasności na omawianym polu.

Najwyższy czas zatem, aby przystąpić do uporządkowania wydanych przepisów prawnych zwłaszcza w dziedzinie zarządzeń gospodarczych.

FRANCISZEK WENTOWSKI

Zasady dyscypliny inwestycyjnej

Treść i znaczenie prawne Instrukcji z dnia 16 lutego 1950 r. w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji.

Plan Inwestycyjny na rok 1950 obejmuje swym zasięgiem wszelką działalność inwestycyjną prowadzoną w ramach sektora uspołecznionego oraz pomoc finansową Państwa dla działalności inwestycyjnej, prowadzonej w ramach sektora drobnotowarowego (drobne i średnie gospodarstwa rolne, rzemiosło), a wszelka działalność inwestycyjna w zakresie gospodarki uspołecznionej może być podejmowana oraz prowadzona jedynie i wyłącznie na podstawie i w ramach tego Planu.

System finansowania inwestycji dla Planu Inwestycyjnego na rok 1950 oparty jest uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 2 stycznia 1950 r. Rozwinięcie tejże uchwały stanowi **Instrukcja Ministra Skarbu z dnia 16 lutego 1950 r., wydana w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego oraz Najwyższą Izbę Kontroli w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji, objętych Planem Inwestycyjnym, ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Skarbu.**

Instrukcja z 16. II. 1950 r. stanowi **zarządzenie wykonawcze dla inwestorów i banków finansujących inwestycje** w zakresie techniki finansowania i bankowej kontroli inwestycji. Nie obejmuje ona natomiast dyspozycji dotyczących zakresu i trybu bankowej kontroli technicznej, które to dyspozycje zawarte będą w odrębnej instrukcji Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Obowiązuje ona w stosunku do inwestycji realizowanych z Planu Inwestycyjnego na rok 1950. W odniesieniu do rozliczeń i refundacji z tytułu nakładów inwestycyjnych objętych Planem Inwestycyjnym na rok 1949 a płatnych po dniu 31 grudnia 1949 r., w dalszym ciągu obowiązuje instrukcja tymczasowa z dnia 28 lutego 1949 r., wydana przez Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Kontrolą Państwową, w sprawie finansowania i kontroli inwestycji zamieszczonych

w Planie Inwestycyjnym (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 8, poz. 38).

Układ instrukcji oparty jest na podziale rzeczowym. Instrukcja zatem dzieli się na osiem części, grupujących w poszczególnych paragrafach dyspozycje nie według podmiotu działającego, lecz według rodzaju czynności, utrzymując w ten sposób ciągłość myśli bez potrzeby dwukrotnego omawiania tej samej czynności, raz od strony inwestora, a drugi raz od strony banku finansującego inwestycje.

Zgodnie z dekretem z dnia 25 października 1948 r. o reformie bankowej (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 412) naczelną instytucją w zakresie finansowania i kontroli inwestycji jest Bank Inwestycyjny, z którym współdziałają Bank Rolny i Bank Komunalny, każdy w ustawowym zakresie swego działania oraz Bank Rzemiosła i Handlu w zakresie zleconym przez Bank Inwestycyjny.

I. TRYB FINANSOWANIA INWESTYCJI.

Finansowanie inwestycji w ramach Planu Inwestycyjnego 1950 r., podobnie zresztą, jak to miało miejsce i w roku ubiegłym, następuje na podstawie **wniosku inwestycyjnego**, zaopatrzonego **klauzulą wykonalności** (tytuł inwestycyjny).

Na zasadzie otrzymanego wniosku inwestycyjnego, bank finansujący inwestycje zawiadamia inwestora bezpośredniego i głównego o wysokości i rodzaju postawionych do dyspozycji środków (uruchomienie limitu). Zawiadomienie to w istocie swej jest wezwaniem inwestora-dysponenta środków do przedłożenia oddziałowi banku, który uruchomił limit, dokumentacji inwestycyjnej oraz innych dokumentów szczegółowo wyliczonych w § 32 instrukcji z dnia 16 lutego 1950 r.

Po przedłożeniu dokumentów, o których była wyżej mowa, oraz po stwierdzeniu przez oddział banku finansującego inwestycje stanu przygotowania

inwestora do podjęcia działalności inwestycyjnej następuje tzw. **otwarcie wypłat** dokonywane na poszczególne roboty i dostawy w ramach uruchomionego limitu. Dopiero otwarcie wypłat i otrzymanie przez inwestora specjalnego bankowego „awiza” o otwarciu wypłat uprawnia inwestora do dysponowania środkami inwestycyjnymi.

W ramach Planu Inwestycyjnego na rok 1950 limity uruchamia się w oddziałach, terytorialnie właściwych dla siedziby inwestora bezpośredniego, lecz **do dyspozycji inwestora głównego**. W latach ubiegłych dysponentem środków był z reguły inwestor bezpośredni.

Gdy **miejsce położenia inwestycji** znajduje się poza granicami kompetencji terytorialnej oddziału banku właściwego dla inwestora bezpośredniego, uruchomienie limitu może nastąpić w oddziale właściwym terytorialnie dla miejsca położenia inwestycji.

Z tego wynika, że inwestor bezpośredni, jeśli nie jest jednocześnie inwestorem głównym, może dysponować środkami inwestycyjnymi jedynie w przypadku otrzymania pisemnego **pełnomocnictwa**.

Zasady oraz zakres kompetencji naczelných władz gospodarki narodowej oraz poszczególnych szczebli inwestorów w zakresie **przenoszenia limitów** pomiędzy poszczególnymi składnikami tytułów inwestycyjnych, wnioskami, paragrafami, rozdziałami, działami i częściami Planu Inwestycyjnego uregulowane zostały oddzielnym **zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Skarbu z dnia 21 stycznia 1950 r. o zasadach przenoszenia środków na sfinansowanie inwestycji w ramach Planu Inwestycyjnego na rok 1950 i o włączeniu do Planu inwestycji ze środków nie-limitowanych (Biul. Fin. P. K. P. G. Nr 1/50)**.

Inwestor, uprawniony do dysponowania **środkami inwestycyjnymi**, zobowiązany jest przedłożyć w oddziale bankowym, finansującym inwestycje:

- wzory podpisów osób upoważnionych do dysponowania środkami inwestycyjnymi i dotyczące tych osób dokumenty legitymacyjne (zgodnie z przepisami instrukcji Ministerstwa Skarbu z dnia 16 listopada 1949 r. o obrocie pieniężnym),
- dokumentację inwestycyjną (techniczną i prawną określoną w odrębnych przepisach (Instrukcja P.K.P. G. Nr 6 dla sporządzenia Planu Inwestycyjnego na rok 1950 i zarządzenia resortowe),
- odpisy wszelkich dokumentów stwierdzających zaangażowanie środków inwestycyjnych danego roku,
- inne dokumenty, szczegółowo wyliczonych w § 32 Instrukcji, a ponadto
- wnioski o przydział środków finansowych potrzebnych w poszczególnych kwartałach na inwestycje krajowe.

Inwestorzy dokonyujący inwestycji z **nie-limitowanych środków własnych** zobowiązani są do akumulowania (dokonania wpłat), zaplanowanych środków przeznaczonych na sfinansowanie inwestycji. Akumulacja środków nie-limitowanych następuje w oddziale finansującym inwestycje, przy czym sumy akumulowane nie mogą przekroczyć wysokości ustalonego Planem limitu, a wypłaty środków nie-limitowanych nie mogą przekroczyć stanu akumulacji środków poszczególnego inwestora.

Inwestorzy, zobowiązani są również do bieżącego prowadzenia — odrębnie dla każdego rodzaju środ-

ków i każdego składnika tytułu inwestycyjnego — **ewidencji** umów, zleceń i zamówień inwestycyjnych (karty zaangażowania wg wzoru ustalonego przez Komisję dla Druków i Przyborów Księgowych) oraz do przysyłania oddziałowi banku finansującego inwestycje do dnia 7-go każdego miesiąca za miesiąc ubiegły aktualnego salda zaangażowania środków z rozbiorem na ich rodzaje i składniki tytułów inwestycyjnych wraz z szczegółowym wyciągiem zapisów dokonanych na poszczególnych kartach w ciągu miesiąca sprawozdawczego.

Wypłaty ze środków inwestycyjnych następują w miarę wykonywania inwestycji z zachowaniem przepisów o obrocie bezgotówkowym oraz przepisów regulujących tryb rozliczeń z tytułu wykonywania robót, dostaw i usług.

W zasadzie banki finansujące inwestycje dokonywują wypłat jedynie na cele i w wysokości określonej w zawiadomieniu o otwarciu wypłat („awizo o otwarciu wypłat”); od tej zasady istnieją następujące wyjątki:

- wydatki na dokumentację inwestycyjną (techniczną i prawną) nie wymagają uprzedniego otwarcia wypłat,
- wydatki i nakłady inwestycyjne, podlegające w myśl odrębnych przepisów automatycznemu pokryciu zostają pokryte bez względu na to, czy na daną płatność otwarto wypłatę czy też nie, jednakże pod warunkiem zgodności wydatku i nakładu z przeznaczeniem rzeczowym i w granicach finansowych, określonych we wniosku inwestycyjnym,
- w odniesieniu do inwestorów działających na zasadzie rozrachunku gospodarczego (objętych systemem finansowym) i podlegających postanowieniom uchwały K. E. R. M. z dnia 7 grudnia 1948 r. w sprawie finansowania inwestycji i rozliczeń z tytułu dostaw i robót inwestycyjnych przedsiębiorstw objętych systemem finansowym (Dz. Urz. Min. Skarbu r 1, poz. 4 z 1949 r.) wydatki i nakłady inwestycyjne pokrywane są w granicach uruchomionego limitu bez względu na zgodność z programem rzeczowym i finansowym, określonym we wniosku inwestycyjnym.

Banki finansujące inwestycje prowadzą **ewidencję wykroczeń dyscypliny inwestycyjnej**, do której wpisują stwierdzone przypadki angażowania środków inwestycyjnych niezgodnie z wnioskami inwestycyjnymi oraz przekroczenie innych ogólnie obowiązujących przepisów.

Technika czerpania przez inwestora środków na sfinansowanie inwestycji ustalona jest w § 7 pkt. 22 Instrukcji. Inwestor czerpie te środki przy pomocy „**zleceń przelewu środków inwestycyjnych**”, wystawionych odrębnie dla każdego rodzaju środków na łączną sumę wypłat danego dnia. Do zlecenia inwestor dołącza w oryginałach dokumenty uzasadniające wypłatę.

Po zakończeniu danej roboty inwestycyjnej inwestor zawiadamia bank finansujący o terminach **odbioru** lub kolaudacji oraz przedkłada bankowi **sprawozdanie wynikowe i ostateczne rozliczenie finansowe**.

Wydatki na inwestycje z **importu** ze środków limitowanych (bezzwrotnych i zwrotnych) pokrywają oddziały banków finansujących inwestycje, właściwe dla inwestorów bezpośrednich, bez uprzedniego uruchomienia limitu i bez otwarcia wypłat niezależnie od sum przewidzianych we wnioskach danego inwestora na import inwestycyjny i niezależnie od jego limitu krajowego. Natomiast limity na import

inwestycyjny ze środków nielimitowanych uruchamiane są inwestorom w oddziałach banków finansujących inwestycje analogicznie, jak limity na inwestycje krajowe, a wypłaty dotyczące importu inwestycyjnego ze środków nielimitowanych mogą być pokrywane jedynie w granicach efektywnych wpłat poszczególnych inwestorów.

W zakresie finansowania inwestycji przedsiębiorstw objętych systemem finansowym i podlegających postanowieniom uchwały K. E. R. M. z dnia 7 grudnia 1948 r. w sprawie finansowania inwestycji i rozliczeń, banki finansujące inwestycje pokrywają ze środków Planu Inwestycyjnego jedynie **nakłady inwestycyjne**, natomiast **wydatki inwestycyjne** finansowane są przez banki finansujące ich eksploatację, przy czym wydatki te podlegają refundacji ze środków inwestycyjnych w miarę przedkładania bankowi finansującemu inwestycje stosownych rozliczeń refundacyjnych. Odnośnie pozostałych inwestorów banki finansujące inwestycje pokrywają bezpośrednio, bądź też drogą refundacji ze środków Planu Inwestycyjnego, wszystkie udokumentowane nakłady i wydatki inwestycyjne.

Zaliczki gotówkowe ze środków inwestycyjnych mogą być wypłacane:

- a) władzom i urzędom państwowym, związkom samorządu terytorialnego i przedsiębiorstwom samorządowym, instytucjom samorządu gospodarczego, przedsiębiorstwom państwowym niepodlegającym postanowieniom uchwały K. E. R. M. z dnia 7 grudnia 1948 r. oraz przedsiębiorstwom w budowie względnie odbudowie — do czasu rozpoczęcia działalności eksploatacyjnej — w przypadkach wykonywania przez wymienionych inwestorów robót systemem gospodarczym. Zaliczki mogą być wypłacane tylko w przypadkach uzasadnionej potrzeby i mogą służyć wyłącznie na pokrywanie robocizny oraz jako pogotowie kasowe — na pokrywanie drobnych wypłat gotówkowych, dopuszczalnych w ramach przepisów o obrocie bezgotówkowym,
- b) inwestorom, dokonywującym zakupów na wolnym rynku lub okazjnie (np. zakup muzealiów, inwentarza), jeżeli ten system jest uzasadniony i nie narusza obowiązujących przepisów,
- c) spółdzielniom rolniczym, spółdzielniom produkcyjnym i ich członkom, spółkom wodnym oraz indywidualnym rolnikom na inwestycje wykonywane systemem gospodarczym,
- d) w przypadkach klęsk żywiołowych — na roboty inwestycyjne, związane z likwidacją szkód.

Wysokość zaliczek ustala bank finansujący inwestycję.

Specjalne przepisy określają zasady finansowania inwestycji w **obcych obiektach**, tj. obiektach nieobjętych bilansem wzgl. inwentarzem inwestora, a użytkowanych przez niego, bądź na zasadzie przydziału dokonanego przez odpowiednią władzę bądź też na zasadzie umownej.

W odniesieniu do obiektów użytkowanych przez inwestora na zasadzie przydziału odpowiedniej władzy, inwestor obowiązany jest przedłożyć bankowi finansującemu inwestycję dokument wskazujący od kogo, w jakim trybie oraz na jaki czas otrzymał obiekt w użytkowanie. W odniesieniu do pozostałych obiektów obcych, czas na jaki inwestor otrzymał użytkowanie obiektu powinien być stwierdzony w umowie, uwzględniającej interes gospodarczy inwestora. Umowa taka wymaga zatwierdzenia

zwierzchniej władzy inwestora. Inwestowanie w obcych obiektach, użytkowanych na podstawie umów prywatno-prawnych powinno być zjawiskiem wyjątkowym, w zasadzie bowiem inwestor powinien przejąć lub nabyć nieruchomości lub ich części potrzebne dla wykonania Planu Inwestycyjnego w trybie i na warunkach określonych w dekreście z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 197 i 55 poz. 438) oraz w rozporządzeniach wykonawczych wydanych na jego podstawie.

Finansowanie inwestycji nie objętych systemem finansowym spółek prawa prywatnego z udziałem kapitałowym Państwa, central spółdzielczo-państwowych, spółdzielczości oraz osób fizycznych i prawnych prawa prywatnego, o ile ich inwestycje objęte są Planem Inwestycyjnym, następuje ze środków zwrotnych, mających charakter kredytu bankowego.

II. BANKOWA KONTROLA INWESTYCJI.

Bankowa kontrola inwestycji obejmuje: kontrolowanie **inwestorów i wykonawców inwestycji** pod względem zgodności ich działania z obowiązującymi przepisami i zadaniami wyznaczonymi przez wiążące ich plany, współpracę z inwestorami i wykonawcami inwestycji w dziedzinie sprawnego, racjonalnego, oszczędnego i terminowego osiągnięcia zamierzonych wyników inwestycyjnych, ocenianie efektów gospodarczych lub użytkowych wykonanych inwestycji oraz wkorzystanie osiągniętych doświadczeń celem sporządzenia sprawozdań o wzajemnych oddziaływaniach wszystkich czynników biorących udział w realizacji inwestycji.

Bankowa kontrola inwestycji opiera się na limitach Planu Inwestycyjnego, wnioskach inwestycyjnych, dokumentacji technicznej i prawnej, dokumentach stwierdzających przygotowanie do wykonania planu oraz planowego przebiegu realizacji inwestycji, jak plany zaopatrzenia i wykonawstwa, harmonogramy itp. dokumentach stwierdzających zaangażowanie środków inwestycyjnych i ustalających wysokość nakładów oraz uzasadniających wypłaty ze środków inwestycyjnych, rachunkowości inwestorów i księgowości banków finansujących inwestycje.

Upoważnieni przedstawiciele banków finansujących inwestycje mają prawo w każdej fazie dokonywania kontroli przeprowadzać wszelkie badania finansowo-gospodarcze i techniczne odnośnie przygotowania i wykonywania inwestycji, uczestniczenia w komisjach odbiorczych i kolaudacyjnych oraz mają prawo wglądu do ksiąg handlowych, planów finansowych, bilansów, inwentarzy, dokumentów, rachunków, umów, zleceń, zamówień, kartotek i innych materiałów, związanych z działalnością inwestycyjną.

Jednakże kontrola przeprowadzona przez banki w niczym nie umniejsza odpowiedzialności inwestora i jego władz nadzorczych za właściwe wykonywanie i właściwy nadzór nad wykonywaniem inwestycji.

Bankowa kontrola inwestycji dzieli się na kontrolę: wstępną, bieżącą i następną z podziałem na kontrolę techniczną i finansową.

Wpływ aresztowania pracownika na umowę o pracę*)

(Artykuł dyskusyjny)

W Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 1/50 umieszczony został pod powyższym tytułem artykuł autora Tad. Jackowskiego.

Autor wychodzi z założenia, że każdy wypadek należy rozstrzygać, opierając się w pierwszym rzędzie „na podstawie istniejącego stanu prawnego — inne względy można dopuszczać do głosu tylko wówczas, jeśli treść odnośnych przepisów jest w kolizji z podstawami współczesnego ustroju politycznego i społecznego, lub jeśli przepisy te nie dają na dane pytanie wyraźnej odpowiedzi, a przeto interpretacja przechodzi w czynność prawotwórczą”. W kolizji z tym założeniem pozostaje teza autora, „że z chwilą aresztowania pracownika umowa o pracę może być przez pracodawcę niezwłocznie rozwiązana już z tej przyczyny jako ważnej”.

Wypadek ten rozstrzyga Tad. Jackowski — zdaniem moim — niesłusznie.

Na uzasadnienie tej tezy podaje autor, że zaaresztowanie uniemożliwia pracownikowi wykonywanie umowy o pracę przez okres czasu nie dający się przewidzieć. Wypadek ten rozpatrywać więc można z punktu widzenia art. 32 lit. d) rozp. o umowie o pracę, umysł., jeśli chodzi o pracowników umysłowych, ponieważ istotnym warunkiem umowy o pracę jest pełnienie pracy, a pracownik nie ma możliwości wykonywania pracy. Nie ma tu zastosowania art. 32 ust. 2 tego rozp., o ile aresztowanie nie nastąpiło skutkiem złej woli lub niedbalstwa ze strony pracownika. O ile natomiast pracownik zawinił popełniając przestępstwo, to ważną przyczyną do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę stanowi samo przestępstwo bez względu na fakt aresztowania. Nas interesuje wypadek aresztowania, gdy pracownik nie popełnił żadnego przestępstwa. Gdyby więc stanąć na stanowisku, że aresztowanie stwarza stan z art. 32 lit. d) rozp., to niezachowanie przez pracownika istotnych warunków umowy o pracę jest tylko czasowe i zostało spowodowane przez okoliczności, za które pracownik nie odpowiada. Wchodzi w zastosowanie art. 267 kod. zob., obowiązujący subsydiarnie, wedle którego pracownik zostaje zwolniony częściowo skutkiem niemożności świadczenia od obowiązku pracy i traci prawo do wynagrodzenia za niewykonaną pracę. Pracodawca może od umowy odstąpić tylko w takim wypadku, jeżeli z celu umowy wynika, że późniejsza praca pracownika nie ma dla pracodawcy znaczenia.

Reasumując uważam, że samo zaaresztowanie pracownika, który nie popełnił żadnego przestępstwa, nie stanowi dla pracodawcy ważnej przyczyny do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę, chyba że z umowy o pracę wynika, że praca pracownika w czasie po zwolnieniu z aresztu nie ma dla pracodawcy znaczenia.

Art. 32 cytowanego rozporządzenia wymienia ważne przyczyny do niezwłocznego rozwiązania umowy tylko przykładowo, natomiast generalna zasada podana jest w art. 470 par. 2 kod. zob. (także w art. 16 ust. 1 rozp. o umowie o pracę robotników). Ważnymi powodami rozwiązania umowy są okoliczności, które sprawiają, że nie można, zgodnie z wymaganiami dobrej wiary, żądać od pracodawcy, aby pozostawał z pracownikiem w stosunku pracy. Czy zaaresztowanie pracownika jest taką okolicznością, która czyni go niegodnym w stosunku do pracodawcy? Gdybyśmy chcieli dać na to pozytywną odpowiedź, wykluczilibyśmy poza nawias społeczeństwa każdą aresztowaną osobę i doszlibyśmy do absurdu. Potępić można przestępcę, ale nigdy uczciwego obywatela, który skutkiem splotu okoliczności od niego niezależnych

został aresztowany i następnie uniewinniony (dochodzenie umorzone).

A teraz zastanówmy się, jakie praktyczne następstwa miałyby wprowadzona w życie teza Tad. Jackowskiego.

Dochodzi on do konkluzji zupełnie słusznej, że pracownikowi, który wskutek aresztowania go nie pełni pracy, nie należy się zapłata wynagrodzenia za niewykonaną pracę. Wskutek tego, jeżeli pracownik zostanie aresztowany, pracodawca nie ponosi żadnego uszczerbku materialnego z tego powodu. Natomiast jeżeli stanąć na stanowisku, że aresztowanie jest ważną przyczyną do niezwłocznego rozwiązania umowy, to pracownik traci nie tylko pracę, ale niewykorzystany urlop, do którego nabył już prawo, i inne prawa wynikające z umowy o pracę. Traci te prawa, choćby był niewinny zarzuconego mu przestępstwa. W takim stawianiu sprawy brak słuszności i nie zgadza się ono z podstawami naszego ustroju. Nie wolno nam zapominać, że przepisy cytowane wydane zostały przed wojną, tj. w ustroju kapitalistycznym, a prawo pracy miało na celu ochronę interesów pracowników. Interpretując więc ten wypadek z punktu widzenia przedwojennego, musi się dojść do wniosku, że skoro pracodawca nie ponosił żadnego uszczerbku materialnego z powodu aresztowania pracownika, to tym bardziej pracownik nie mógł być pokrzywdzony z powodu zbiegu okoliczności, których nie zawinił. Uwzględnijmy teraz, że ustrój zmienił się na korzyść świata pracy, że pracownika nie wolno krzywdzić, choćby to nawet miało być niewygodne dla pracodawcy. Konkluzja Tad. Jackowskiego jest więc nie tylko prawnie nieuzasadniona — moim zdaniem, — ale niesłuszna i pozostająca w kolizji z naszymi zasadami ustrojowymi.

W świetle obowiązującego jeszcze prawa pracy poradziłbym pracodawcy, aby w chwili aresztowania pracownika wypowiedział mu umowę o pracę na ustawowy czasokres i wstrzymał wypłatę wynagrodzenia za niewykonaną pracę. O ileby przed takim rozwiązaniem umowy (wskutek wypowiedzenia) okazało się, że pracownik popełnił przestępstwo, mógłby pracodawca mimo wypowiedzenia umowy rozwiązać ją niezwłocznie z ważnej przyczyny, jaką jest fakt popełnienia przestępstwa (nie aresztowanie).

Na koniec dodać jeszcze muszę, że sądy na terenie całego kraju stosują zasadę, że samo aresztowanie jako takie nie jest ważną przyczyną do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę. Mało tego — niektóre sądy uważają, że pracodawca powinien płacić pracownikowi wynagrodzenie za czas aresztowania, jeżeli umowa nie została niezwłocznie rozwiązana (podzielam jednak pogląd Tad. Jackowskiego, że to nie jest słuszne), a jeżeli została rozwiązana, to pracodawca musi płacić ustawowe odszkodowanie w wypadku, gdy pracownik został uniewinniony lub dochodzenie zostało umorzone. Niektóre sądy uważają (niesłusznie), że pracodawca powinien płacić pracownikowi wynagrodzenie za czas aresztowania, jeżeli umowa nie została rozwiązana, a pracownik został uniewinniony lub dochodzenie zostało umorzone, a zawiadomienie o przestępstwie złożył władzom pracodawca. Sądy zajmują więc stanowisko, że wszelkie przepisy prawa pracy winny być interpretowane jak najbardziej korzystnie dla świata pracy, przeciągając nawet strunę.

Kwestia ta powinna być wyraźnie rozstrzygnięta, aby nie było pola do dowolnej i rozmaitej interpretacji. Nadto uważam za kwestię godną zastanowienia, jak zabezpieczyć byt osób nieletnich i niezdolnych do pracy, będących na wyłącznym utrzymaniu aresztowanego pracownika.

*) Patrz „Przegląd Ust. Gosp.” Nr 1 i Nr 2 1950.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

Za czas od dnia 20 stycznia 1950 r. do dnia 20 lutego 1950 r. (Dz. U. R. P. N-ry 2—5) z uwzględnieniem zarządzeń i instrukcji ogłoszonych w Monitorze Polskim i Dziennikach Urzędowych.

PLANOWANIE

Nr A-15 Monitora Polskiego pod poz. 158 przynosi uchwałę Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1949 r. w sprawie **wyników wykonania uchwały Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. o wprowadzeniu planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej i zadaniach oszczędnościowych na 1949 r.** Uchwała sumuje dotychczasowe osiągnięcia planowego systemu oszczędzania, podaje kwoty oszczędności w poszczególnych resortach i wskazuje na przedsięwzięte środki realizacji systemu oszczędności. Jednocześnie uchwała wskazuje na pewne braki i niedociągnięcia w realizacji zadań oszczędnościowych, zawiera wytyczne odnośnie konsekwencji dotychczasowego wykonywania systemu oszczędnościowego oraz podnosi znaczenie tego systemu dla wykonania Planu Sześcioletniego.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 3, poz. 19 zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **koncesjonowania przedziałów i pralni wełny.**

Rozporządzenie jest wydane na podstawie art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o zakładaniu nowych przedsiębiorstw i popieraniu inicjatywy prywatnej w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 18).

ROLNICTWO

W nr A-13 Monitora Polskiego ogłoszono Decyzję Ministra Skarbu z dnia 30 stycznia 1950 r. w sprawie **zatwierdzenia ogólnych warunków ubezpieczenia oraz taryfy składek dla kontraktowanych ziemiopłodów.** Decyzja ta zatwierdza uchwalone przez Radę Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych ogólne warunki ubezpieczenia oraz taryfy składek dla kontraktowanych w myśl uchwał Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów — ziemiopłodów. Ogólne warunki zawierają tabelę stawek taryfowych w zależności od rodzajów ziemiopłodów i klasy miejscowości oraz postanowienia dotyczące ubezpieczenia.

Patrz „Fundusze” — termin wpłacania wkładów oszczędnościowych przez uczestników funduszu B.

KOMUNIKACJA

W Monitorze Polskim Nr A-17 pod poz. 176 ogłoszono okólnik Nr 3 Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1950 r. w sprawie **przewozów pracowników do pracy własnym taboru zakładu na terenie całego kraju z wyjątkiem m. st. Warszawy.**

Patrz też w dziale „Gdzie — szukać?” — „Samochody”.

OBRÓT TOWAROWY WEWNĘTRZNY

Ogłoszone w Dzienniku Ustaw R. P. Nr 42, poz. 5, Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 29 listopada 1949 r. w sprawie **zniesienia dni bezmieśnych** uchyla rozporządzenie Ministrów Aprowizacji oraz Przemysłu i Handlu z dnia 30 lipca 1947 r. w sprawie ograniczenia obrotu mięsem, jego przetworami oraz tłuszczami zwierzęcymi (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 306).

W tymże numerze Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 8 znajdujemy rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 29 grudnia 1949 r. w sprawie **odstępowania przy przemiale gospodarczym niektórych rodzajów zboża na rzecz Państwa.**

Rozporządzenie to wydane na podstawie art. 2 ust. 2 i art. 8 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o reglamentacji niektórych surowców, półfabrykatów i wyrobów gotowych (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 341) ustala pojęcie zboża oddanego do przemiału gospodarczego, jako też stawki procentowe poszczególnych rodzajów zboża podlegające odstąpieniu na rzecz Państwa za zapłatą według cen obowiązujących. W dalszym ciągu tegoż numeru Dziennika Ustaw R. P. pod pozycją 13 ogłoszono rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 4 stycznia 1950 r. w sprawie **przemiału zbóż.** Rozporządzenie to w oparciu o art. 2 ust. 2 i art. 14 tegoż dekretu z dnia 5 sierpnia

1949 r. ustala typy i wydajność przemiału dla poszczególnych rodzajów zboża, obowiązek prowadzenia ksiąg przemiału przez młyny i kaszarnie oraz zawiera przepisy dotyczące opłat przemiałowych, odpadków uzyskanych z doczyszczania zboża, opakowań produktów przemiału itp. Rozporządzenie obowiązuje z mocą wsteczną od dnia 10 sierpnia 1949 r., przy czym z dniem wejścia jego w życie straciło moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Aprowizacji oraz Przemysłu i Handlu z dnia 28 września 1948 r. o przemiale zbóż (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 377). Rozporządzenie to nie narusza przepisów rozporządzenia Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 26 października 1949 r. o zakresie przemiału pszenicy na mąkę pszenną 50% (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 446).

W tymże Dzienniku Ustaw R. P. pod poz. 14 opublikowano rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 4 stycznia 1950 r. w sprawie **normalizacji wypieku pieczywa.**

Rozporządzenie to oparto na tej samej podstawie prawnej, co poprzednie.

W nr A-13 Monitora Polskiego pod poz. 134 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 20 grudnia 1949 r. w sprawie **wysokości wynagrodzeń za wartość pracy i wydatki związane z wytwarzaniem maki i kaszy.** Zarządzenie ustala opłaty za przemiał zbóż w gotówce i w naturze oraz określa ich maksymalną wysokość.

W tymże numerze pod poz. 135 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 3 stycznia 1950 r. w sprawie **terminu załatwiania podań o zezwolenie na prowadzenie przedsiębiorstw handlowych i zawodowe wykonywanie czynności handlowych w zakresie handlu komisowego.** Zarządzenie w oparciu o § 38 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 sierpnia 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 311) ustala termin załatwiania podań o zezwolenie na zawodowe wykonywanie czynności handlowych w zakresie handlu komisowego na dzień 1 kwietnia 1950 r.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

W nr A-6 Monitora Polskiego pod poz. 61 ogłoszono zarządzenie **Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych** z dnia 12 grudnia 1949 r. w sprawie **upoważnienia podległych organów do udzielania zamówień osobom niewymienionym w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych.** — Zarządzenie upoważnia Centralny Zarząd Państwowych Gospodarstw Rolnych i Okręgowe Zarządy Gospodarstw Rolnych do udzielania w okresie do dnia 31 grudnia 1950 r. zamówień do wysokości określonych sum osobom niewymienionym w § 8 powołanego rozporządzenia.

W nr A-10 Monitora Polskiego pod poz. 103 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 10 stycznia 1950 r. w sprawie **zmiany zarządzenia Ministra Budownictwa z dnia 2 czerwca 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych.** Zarządzenie to przedłuża do dnia 31 grudnia 1950 r. wynikające z nowelizowanego zarządzenia uprawnienie urzędów, instytucji i przedsiębiorstw podległych Ministrowi Budownictwa do udzielania zamówień osobom niewymienionym w § 8 powołanego wyżej rozporządzenia z dnia 19 lutego 1949 r. bez potrzeby stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia przez osoby wymienione w tym paragrafie.

W tymże numerze pod poz. 105 ogłoszono zarządzenie **Ministra Komunikacji** z dnia 10 stycznia 1950 r. w sprawie **upoważnienia podległych organów do udzielania zamówień w zakresie dostaw i robót osobom niewymienionym w § 8 powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r.** Zarządzenie upoważnia organa podległe Ministrowi Komunikacji do udzielania w okresie do dnia 31 grudnia 1950 r. zamówień do wysokości określonych sum osobom niewymienionym w § 8

powołanego wyżej rozporządzenia bez potrzeby stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia przez osoby wymienione w tym paragrafie.

Nr A-11 Monitora Polskiego pod poz. 113 przynosi zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 19 stycznia 1950 r. w sprawie **ustalania cen przy udzielaniu zamówień osobom niewymienionym w § 8** powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie **dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych**. Zarządzenie to omówione jest w oddzielnej notatce.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE PAŃSTWOWE

Dziennik Ustaw R. P. nr 2, poz. 16 przynosi rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 10 stycznia 1950 r. w sprawie **poboru w formie ryczałtu podatków obrotowego i dochodowego od drobnych rzemieślników**.

Rozporządzenie to w oparciu o art. 17 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o podatku obrotowym oraz art. 18 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o podatku dochodowym przewiduje pobieranie w roku podatkowym 1950 podatku obrotowego i dochodowego w formie ryczałtu od osób wykonywujących wymienione w rozporządzeniu rzemiosła na terenie miejscowości o liczbie mieszkańców do 5 000 według stanu na dzień 1 stycznia 1950 r.

W Dzienniku Ustaw R. P. nr 4, poz. 35 zamieszczono rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 4 lutego 1950 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonania art. 23, 26 i 35 dekretu o zobowiązaniach podatkowych.

Zmiany polegają na wprowadzeniu do rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 27 czerwca 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 42, poz. 321) dodatkowych przepisów, dotyczących uprawnień władz skarbowych w sprawie odroczenia i rozkładania na raty należności z tytułu **nadzwyczajnego podatku od wzbogacenia wojennego**, wymierzonego na podstawie przepisów działu II dekretu z dnia 13 kwietnia 1945 r. o nadzwyczajnym podatku od wzbogacenia wojennego (Dz. U. R. P. z 1945 r. Nr 13, poz. 72 z r. 1949 Nr 45, poz. 333), tudzież w sprawie umarzania należności z tytułu zryczałtowanego podatku obrotowego obliczonego i pobieranego przez urzędy celne zgodnie z art. 17 ust. 1 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. Nr 54 poz. 413).

W tymże Dzienniku Ustaw R. P. pod poz. 36 znajdujemy rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 4 lutego 1950 r. w sprawie **zwolnienia nabycia niektórych praw majątkowych od podatku od nabycia praw majątkowych oraz zwolnienia niektórych pism od opłaty skarbowej**.

Mocą tego rozporządzenia zwalnia się od powyższego podatku nabycie praw majątkowych na podstawie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 197 i Nr 55, poz. 438) od opłaty skarbowej, zaś — pisma związane z nabyciem wyżej określonych praw majątkowych oraz zgłoszenia zamierzonego wyrybu drzew i drzewostanów, przewidziane w art. 11 dekretu z dnia 26 kwietnia 1948 r. o ochronie lasów nie stanowiących własności Państwa (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 165) i decyzje uprawniające do wyrybu.

W nr A-7 Monitora Polskiego pod poz. 71 ogłoszono zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 10 stycznia 1950 r. w sprawie **szacowania wartości pieniężnej świadczeń w naturze oraz ustalania ryczałtów pieniężnych tych świadczeń, wydawanych w granicach norm układu zbiorowego pracy pracowników zatrudnionych w gospodarstwach rolnych**.

W nr 1 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 7 i 8 ogłoszono dwa okólniki z dnia 31 grudnia 1949 r. szczegółowo wyjaśniające przepisy rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 17 grudnia 1949 r. o **księgach handlowych i podatkowych** (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 502) — vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 2 str. 34).

W tymże numerze pod poz. 12 ogłoszono okólnik z dnia 5 stycznia 1950 r. w sprawie rozporządzenia Ministra Skarbu o **obniżeniu skal podatkowych w podatku od wynagrodzeń**. Okólnik wyjaśnia stosowanie przepisów o podatku od wynagrodzeń w odniesieniu do 5% podwyżki wynagrodzeń.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE KOMUNALNE

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 2, poz. 17 znajdujemy rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej z dnia 23 stycznia 1950 r. w sprawie **obowiązku uiszczenia zaliczek na podatek gruntowy za rok 1950**.

Rozporządzenie to wprowadza na podstawie art. 13 ust. 2 dekretu z dnia 20 marca 1946 r. o podatkach komunalnych obowiązek uiszczenia bez wezwania władzy podatkowej w terminie do dnia 28 lutego 1950 r. zaliczki na podatek gruntowy za rok 1950 w wysokości 65% wymiaru podatku ustalonego na rok 1949.

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 4, poz. 37 znajduje się rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej z dnia 6 lutego 1950 r. w sprawie **umarzania należności z tytułu zobowiązań podatkowych, przypadających na rzecz związków samorządu terytorialnego**.

Rozporządzenie to wydane na podstawie art. 35 ust. 3 dekretu z dnia 16 maja 1946 r. o zobowiązaniach podatkowych określa właściwość władz do umarzania w całości lub części należności z tytułu podatków komunalnych, opłat administracyjnych i specjalnych dopłat z wyjątkiem zaliczek na podatki i podatku od kopalń — po wysłuchaniu opinii gminnych lub miejskich społecznych komitetów współdziałania do spraw podatku gruntowego, jeżeli takie komitety zostały zorganizowane.

W tym Dzienniku Ustaw R. P. pod poz. 38 opublikowano rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej z dnia 8 lutego 1950 r. w sprawie **zmiany wysokości udziałów we wpływach z podatku gruntowego w gminach wiejskich**.

Rozporządzenie w oparciu o art. 5 ust. 4 dekretu z dnia 20 marca 1946 r. o finansach komunalnych ustala podział wpływów podatku gruntowego, uzyskanych po dniu 31 stycznia 1950 r. pomiędzy Państwo, powiatowy związek samorządowy, wojewódzki związek samorządowy, Samorządowy Fundusz Wyrównawczy, Związek Samopomocy Chłopskiej i gminę.

FUNDUSZE

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 2, poz. 18 ogłoszono rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 23 stycznia 1950 r. w sprawie **terminu wpłacania wkładów oszczędnościowych przez uczestników funduszu B — rolnictwo Społecznego Funduszu Oszczędnościowego**.

Rozporządzenie to wydane na podstawie art. 23 ust. 5 ustawy z dnia 3 stycznia 1948 r. o obowiązku społecznego oszczędzania ustala, że podatnicy podatku gruntowego, podlegający obowiązkowi społecznego oszczędzania obowiązani są bez wezwania władzy podatkowej w terminie do dnia 28 lutego 1950 r. uiścić na poczet rocznego wkładu oszczędnościowego na 1950 r. kwotę stanowiącą 55% rocznego wkładu oszczędnościowego, ustalonego na rok 1949.

W nr A-17 Monitora Polskiego pod poz. 178 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **wyodrębnienia środków finansowych na Fundusz Socjalny**. W myśl uchwały z funduszu płac urzędów i instytucji państwowych i samorządowych oraz działających na zasadach rozrachunku gospodarczego zakładów i przedsiębiorstw, państwowych, pod zarządem państwowym jak również przedsiębiorstw samorządowych, spółdzielczych, państwowo-spółdzielczych lub spółdzielczo-państwowych oraz spółek prawa handlowego z udziałem finansowym Państwa lub samorządu wydziela się Fundusz Socjalny w wysokości ustalonej w stosunku procentowym wg stopy ustalonej na każdy rok przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i po zasięgnięciu opinii Centralnej Rady Związków Zawodowych. Fundusz Socjalny przeznaczony jest na zaspakajanie zbiorowych potrzeb społecznych pracowników wyżej wymienionych instytucji oraz rodzin tych pracowników. Uchwała reguluje ponadto sposób dysponowania Funduszem.

W nr 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego z br. pod poz. 22 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 11 października 1949 r. o **zmianie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 5 maja 1948 r. w sprawie likwidacji Funduszu Aprowizacyjnego**. Zarządzenie to przesuwuje termin zakończenia likwidacji na dzień 31 marca 1950 r.

PRACA

Dziennik Ustaw R. P. Nr 5, poz. 39 zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **utworzenia Państwowej Komisji Etatów**.

Rozporządzenie to na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1949 r. o uposażeniu pracowników państwowych i samorządowych oraz przewodniczących organów wykonawczych gmin miejskich i wiejskich (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 397) powołuje do życia Państwową Komisję Etatów, do zakresu działania której należy walka z przerostami etatów, ustalanie norm zatrudnienia, typowych schematów etatów, etatów dla urzędów, władz, instytucji, zakładów i organizacji, zatwierdzanie etatów i kontyngentów etatów oraz czuwanie nad przestrzeganiem przepisów prawnych, dotyczących etatów.

Rozporządzenie określa zakres działania komisji i jej skład, tryb ustalania ogólnej ilości etatów i podziału ich pomiędzy resorty oraz przewiduje tworzenie w drodze rozporządzenia Rady Ministrów terenowych organów Komisji lub przekazanie ich funkcji innym organom administracji publicznej.

W nr A-14 Monitora Polskiego pod poz. 150 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **utworzenia Państwowej Komisji Etatów Gospodarki Uspołecznionej**. Utworzona tą uchwałą Państwowa Komisja Etatów Gospodarki Uspołecznionej podlega Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i ma za zadanie: walkę z przerostami etatów pracowników zarządów w przedsiębiorstwach i organizacjach gospodarki uspołecznionej, ustalanie norm zatrudnienia dla pracowników zarządu, ustalanie typowych schematów etatów, zatwierdzenie etatów i kontyngentów oraz czuwanie nad przestrzeganiem przepisów prawnych dotyczących etatów. Uchwała zawiera ogólne przepisy dotyczące organizacji komisji oraz przewiduje możliwość powołania terenowych organów Komisji i tryb postępowania przy ustalaniu etatów. Wszystkie organa administracji publicznej gospodarki uspołecznionej oraz organizacje i instytucje społeczne obowiązane są na żądanie Komisji i jej organów terenowych udzielać niezbędnych wiadomości i materiałów.

W nr 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego z 1949 r. pod poz. 20 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 8 października 1949 r. w sprawie **postępowania przy przekazywaniu stołówek pracowniczych Powołanym Spółdzielniom Spożywców oraz wyłączeń stołówek niepodlegających przekazaniu**. Zarządzenie to stanowi rozwinięcie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 stycznia 1949 r. w sprawie organizacji stołówek pracowniczych i reguluje szczegółowy tryb postępowania przy przekazywaniu stołówek.

W nr A-18 Monitora Polskiego pod poz. 187 ogłoszono okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 1950 r. w sprawie **uchylenia okólnika nr 32 z dnia 17 czerwca 1947 r.** Okólnik w związku z koniecznością pełnego wykorzystania godzin pracy przy realizacji Planu 6-letniego uchyla poprzedni okólnik zezwalający na urządzanie zebrań związkowych i innych w godzinach urzędowych w soboty.

PLACE

Dziennik Ustaw R. P. Nr 5, poz. 40 ogłasza Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1950 r. w sprawie **wynagrodzenia członków zespołów orzekających Głównej Komisji Arbitrażowej**.

Rozporządzenie wydane na podstawie art. 12 ust. 3 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 340) ustala stawki wynagrodzenia członków zespołów orzekających Głównej Komisji Arbitrażowej za udział w posiedzeniach zespołów orzekających.

W tymże numerze Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 41 ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1950 r. w sprawie **tabeli stanowisk, zasad zaszeregowania, dodatków funkcyjnych i służbowych pracowników państwowych komisji arbitrażowych**.

Rozporządzenie to oparte na art. 12 ust. 1 cytowanego wyżej dekretu o arbitrażu gospodarczym zawiera tabele stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników arbitrażu państwowego, a w sprawie zasad

zaszeregowania odwołuje się do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w tymże przedmiocie odnośnie pracowników państwowych (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 92).

W nr A-11 Monitora Polskiego pod poz. 110 ogłoszono zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 17 stycznia 1950 r. w sprawie **zmiany zarządzenia z dnia 17 marca 1949 r. w sprawie wysokości diet i kosztów noclegów przy podróżach służbowych, delegacjach i przeniesieniach poza granicami Kraju**. Zarządzenie zmienia stawki diet w odniesieniu do niektórych krajów.

Nr A-14 Monitora Polskiego pod poz. 148 zawiera uchwałę Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **przejściowego dodatku do uposażenia dla pracowników Głównego Urzędu Statystycznego zatrudnionych przy Narodowym Spisie Powszechnym 1950 r.** Uchwała przyznaje pracownikom Głównego Urzędu Statystycznego zatrudnionym przy Narodowym Spisie Powszechnym 1950 r. specjalny dodatek przejściowy w okresie od 1 lutego 1950 r. do 31 grudnia 1950 r. Przewodniczący Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów może w porozumieniu z Ministrem Skarbu przedłużyć okres wypłacania dodatku o dalszy rok. Dodatek wynosi od 5.000 zł do 15.000 zł miesięcznie w zależności od pełnionej funkcji w Głównym Urzędzie Statystycznym.

W tymże numerze pod poz. 149 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **dodatku lotniczo-technicznego do uposażenia pracowników państwowych w służbie lotnictwa cywilnego**.

W nr 1 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 13 ogłoszono okólnik z dnia 9 stycznia 1950 r. w sprawie **5% podwyżki płac**. Okólnik wyjaśnia stosowanie uchwały Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1949 r. w sprawie 5% podwyżki uposażeń pracowników państwowych i ustala termin wypłaty podwyżki za miesiąc styczeń na dzień 1 lutego 1950 r.

W Monitorze Polskim Nr A-17, poz. 172 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **przyznania niektórym kategoriom pracowników państwowych dodatków uzasadnionych specjalnymi warunkami służby**. Uchwała ta przewiduje możliwość przyznania pracownikom państwowym objętym art. 4 pkt 5 Ustawy z dnia 4 lutego 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 39) a zaszeregowanym do grup V—I oraz objętym art. 4 pkt 3 a zatrudnionym na stanowiskach administracyjnych zaszeregowanych do tychże grup lub równorzędnych specjalnego dodatku do uposażenia w wysokości nieprzekraczającej 50% zasadniczego uposażenia. Dodatek ten może być przyznany na zgóry określony okres czasu w granicach ilości stanowisk ustalonych dla poszczególnych resortów tym pracownikom, którzy wykazują ponad przeciętną inicjatywę oraz posiadają wybitną znajomość i znaczną praktykę w zakresie powierzonych im spraw. Uchwała określa tryb przyznawania i wstrzymania wypłaty dodatku oraz przewiduje zwolnienie dodatku od podatku od wynagrodzeń.

Tenże Nr Monitora Polskiego pod poz. 175 zawiera uchwałę Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1950 r. w sprawie **wprowadzenia systemu wynagrodzeń akordowych dla pracowników zatrudnionych przy przebudowie ustroju rolnego**, przewidującą wprowadzenie dla wymienionych pracowników dodatku do uposażenia, którego wysokość zależna jest od stopnia przekroczenia ustalonych norm pracy bądź indywidualnych bądź zespołowych.

Patrz „Podatki i daniny publiczno-państwowe“ — szacowanie wartości pieniężnej świadczeń w naturze i obniżenie skal podatkowych w podatku od wynagrodzeń.

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

W nr 1 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu pod poz. 4 ogłoszono okólnik z dnia 31 grudnia 1949 r. w sprawie **zaopatrywania wniosków o nabywanie i najmowanie nieruchomości dla instytucji państwowych na terenie m. st. Warszawy i powiatu warszawskiego w opinię właściwego organu zarządu nieruchomości państwowych**. Okólnik ten nakazuje władzom, urzędom i instytucjom podległym lub nadzorowanym przez Ministerstwo Skarbu, aby przed składaniem wniosków w sprawie nabycia lub najmu nieruchomości na terenie m. st. Warszawy i powiatu warszawskiego zaopatrywały je w opinię właściwego organu zarządu nieruchomości państwowych.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM LOKALI

W nr A-10 Monitora Polskiego pod poz. 95 ogłoszono uchwałę Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. w sprawie **wysokości opłat za lokale mieszkalne i wysokości czynszów za lokale użytkowe w domach Zakładu Osiedli Robotniczych.**

(Zobacz: „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego“ Nr 9—10 r. 1949 str. 205).

ZDROWIE

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 3, poz. 21 ogłoszono rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 grudnia 1949 r. w sprawie **przejmowania przez Państwo samorządowych zakładów leczniczych.**

W myśl tego rozporządzenia, opartego na art. 31 ust. 3 i art. 32 ustawy z dnia 28 października 1948 r. o zakładach społecznych służby zdrowia i planowej gospodarce w służbie zdrowia (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 434) Państwo przejmuje nieodpłatnie na własność utrzymywane przez związki samorządu terytorialnego zakłady lecznicze.

W nr A-16 Monitora Polskiego pod poz. 166 ogłoszono zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 lutego 1950 r. o **zaliczeniu niektórych stacji pogotowia ratunkowego do zakładów społecznych służby zdrowia.** Zarządzeniem tym opartym o ustawę z dnia 28 października 1948 r. o zakładach społecznych służby zdrowia (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 434) zaliczone zostały stacje pogotowia ratunkowego utrzymywane przez Polski Czerwony Krzyż, wymienione w załączniku do zarządzenia.

Monitor Polski A-17 awiera pod poz. 171 uchwałę Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1949 r. w sprawie **przejęcia na własność Państwa niektórych sanatoriów dla chorych na gruźlicę.** Mocą tej uchwały przejmuje się na własność Państwa niektóre sanatoria stanowiące własność stowarzyszeń, związków i fundacji, przy czym użytkowane dla potrzeb tychże sanatoriów nieruchomości przechodzą w bezpłatne użytkowanie Państwa, majątek ruchomy przechodzi na własność Skarbu Państwa, który też przejmuje uprawnienia i zobowiązania stowarzyszeń, związków i fundacji powstałe w związku z dotychczasowym utrzymaniem przejętych sanatoriów.

STATYSTYKA

W nr A-18 Monitora Polskiego pod poz. 190 ogłoszono zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 stycznia 1950 r. w sprawie **wytocznych z zakresu statystyki przebiegu i wyników leczenia w szpitalach, będących zakładami społecznymi służby zdrowia.**

ORGANIZACJA URZĘDÓW

W nr A-14 Monitora Polskiego pod poz. 146 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie **tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Poczty i Telegrafów.** Statut ustala podział Ministerstwa na 9 departamentów i 2 samodzielne wydziały oraz określa kompetencje poszczególnych komórek organizacyjnych.

W tymże numerze pod poz. 151 ogłoszono zarządzenie Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 19 stycznia 1950 r. w sprawie **lokalnych organów statystycznych drugiej instancji.** Mocą tego zarządzenia jako tymczasowe organa statystyczne drugiej instancji tworzy się wydziały statystyczne w Biurach Regionalnych Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Dyrektorzy Biur Regionalnych przejmują czynności dotychczasowych inspektorów statystycznych w urzędach wojewódzkich oraz czynności delegatur Głównego Urzędu Statystycznego na obszarze Ziemi Odzyskanych. Biura Regionalne PKPG w porozumieniu z właściwymi wojewodami sprawować będą ponadto fachowy nadzór nad czynnościami statystycznymi powiatowych władz administracji ogólnej oraz organów wykonawczych samorządu terytorialnego.

Monitor Polski A-17 pod poz. 174 zawiera uchwałę Rady Ministrów z dnia 3 lutego 1950 r. w sprawie **powołania kolegiów w naczelnych władzach państwowych.** Mocą tej uchwały tworzy się w Ministerstwach (z wyjątkiem Obrony Narodowej oraz Bezpieczeństwa Publicznego) w Państwowej Komisji Planowania Gospodar-

czego kolegia, jako stałe organa doradcze Ministra, przy czym termin ich powołania ustali Prezydium Rządu.

Uchwała określa zakres działania kolegiów, ich skład, tryb powzięcia uchwał, zatwierdzania ich przez właściwego ministra oraz postępowanie w przypadku odmowy zatwierdzenia uchwały. Powoływanie kolegiów może mieć miejsce w wyjątkowych przypadkach na podstawie uchwały Prezydium Rządu również w centralnych urzędach, podległych prezesowi Rady Ministrów, przewodniczącemu Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów lub poszczególnym ministrom.

Nr 1 poz. 1 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych przynosi zarządzenie ministrów Administracji Publicznej oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 27 grudnia 1949 r. w sprawie **organizacji i zakresu działania zespolonych organów administracji rolnictwa i reform rolnych na szczeblu powiatowym.** Mocą zarządzenia w starostwach tworzy się oddziały rolnictwa i reform rolnych składające się z referatów: planowania i inwestycji w rolnictwie, rolnictwa, urzędów rolnych, oświaty rolniczej oraz weterynarii. Zarządzenie określa organizację oddziałów oraz szczegółowy zakres działania wchodzących w ich skład referatów.

W tymże numerze pod poz. 2 ogłoszono zarządzenie ministrów: Budownictwa, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Administracji Publicznej z dnia 27 grudnia 1949 r. w sprawie **organów budownictwa wiejskiego w urzędach wojewódzkich i starostwach powiatowych.** Zarządzenie wprowadza zmiany w dotychczasowej organizacji organów budownictwa wiejskiego w urzędach wojewódzkich i starostwach w związku z uchwałą Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1949 r. w sprawie włączenia do Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych Biura Budownictwa Wiejskiego.

W tymże numerze pod poz. 3 ogłoszono zarządzenie ministrów: Administracji Publicznej oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 10 stycznia 1950 r. w sprawie **utworzenia w Urzędach Wojewódzkich Wydziałów Planowania i Inwestycji w Rolnictwie oraz Wydziałów Ośrodków Maszynowych i Spółdzielni Produkcyjnych.** Zarządzenie wprowadza zmiany w dotychczasowej organizacji Działów Rolnictwa i Reform Rolnych Urzędów Wojewódzkich przez utworzenie nowych Wydziałów: Planowania i inwestycji w Rolnictwie oraz Państwowych Ośrodków Maszynowych i Spółdzielni Produkcyjnych. Zarządzenie określa organizację oraz szczegółowy zakres działania nowoutworzonych Wydziałów.

W nr 17 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Komunikacji z 1949 r. pod poz. 418 ogłoszono zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 27 grudnia 1949 r. w sprawie **zmiany zarządzenia o zakresie działania, zasięgu terytorialnym i siedzibach dyrekcji okręgowych dróg wodnych i państwowych zarządów wodnych.** Zarządzenie wprowadza zmiany w organizacji i zakresie działania poszczególnych komórek organizacyjnych dyrekcji okręgowych dróg wodnych i państwowych zarządów wodnych, uregulowanego zarządzeniem Ministra Komunikacji z dnia 1 lutego 1949 r. (Dz. Urz. M. K. nr 2, poz. 35) i nr 8, poz. 204).

Patrz „Praca“ — utworzenie Państwowej Komisji Etatów i Państwowej Komisji Etatów Gospodarki Uspołecznionej.

GOSPODARKA MIENIEM PAŃSTWOWYM

Dziennik Ustaw R. P. nr 5, poz. 43 przynosi rozporządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 9 lutego 1950 r. o **właściwości władz bezpieczeństwa publicznego i trybie postępowania w sprawach szkód w majątku bezpieczeństwa publicznego.**

Rozporządzenie to, wydane na podstawie art. 19 ust. 2 i art. 15 ustawy z dnia 17 czerwca 1948 r. o odpowiedzialności i trybie postępowania w sprawach szkód w majątku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 246) stanowi zastosowanie przepisów powyższej ustawy do mienia bezpieczeństwa publicznego. Rozporządzenie określa właściwość władz bezpieczeństwa publicznego do wydawania zarządzeń wymienionych w rozporządzeniu oraz zawiera przepisy dotyczące dochodzenia administracyjnego w sprawach o szkody w majątku bezpieczeństwa publicznego, zarządzeń o wynagrodzeniu szkody, bądź o skierowaniu sprawy na drogę procesu cywilnego,

bądź o umorzeniu postępowania, jak również przepisy w przedmiocie wznowienia postępowania i uchylenia zarządzenia oraz w przedmiocie postępowania wykonawczego.

W nr A-11 Monitora Polskiego pod poz. 109 ogłoszono okólnik nr 1 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 stycznia 1950 r. w sprawie trybu przenoszenia nadetatowych pojazdów mechanicznych w roku 1950.

W Monitorze Polskim Nr A-17 pod poz. 177 ogłoszono okólnik Nr 4 Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1950 r. o samochodach funkcyjnych, o służbowym i pozasłużbowym używaniu pojazdów mechanicznych, o garażowaniu oraz wprowadzeniu kontroli społecznej w gospodarce samochodowej.

W nr 1 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych pod poz. 6 ogłoszono pismo okólne nr 12 Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 listopada 1949 r. w sprawie ubezpieczenia mienia jednostek będących na budżecie administracyjnym

R. P. Pismo wyjaśnia zakres obowiązku ubezpieczenia tych jednostek.

KONTROLA PAŃSTWOWA

W nr A-15 Monitora Polskiego pod poz. 152 ogłoszono uchwałę Rady Państwa z dnia 1 lutego 1950 r. w sprawie wydania instrukcji o zakresie i sposobie współdziałania Najwyższej Izby Kontroli z organami kontroli społecznej rad narodowych, radami zakładowymi i Komisją Specjalną do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym. Załączona do uchwały instrukcja reguluje zakres współpracy i tryb postępowania przy współdziałaniu Najwyższej Izby Kontroli z wymienionymi wyżej organami.

RÓŻNE

W nr A-12 Monitora Polskiego pod poz. 121 ogłoszono zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 9 stycznia 1950 r. w sprawie kart rybackich dla rybaków morskich.

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Główna Komisja Arbitrażowa

1. Przekazywanie przedmiotów majątku trwałego w obrębie gospodarki uspołecznionej.

Przekazywanie przedmiotów majątku trwałego między urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami państwowymi następuje nieodpłatnie na podstawie decyzji władzy naczelnej strony przekazującej.

Zasadę tę stosuje się również między urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami samorządowymi oraz pomiędzy nimi a urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami państwowymi.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 10 stycznia 1950 r. oddaliła wniosek Państwowego Przedsiębiorstwa X przeciwko Państwowemu Przedsiębiorstwu Y o zapłatę sumy zł 8.430.000 tytułem należności za przekazany pozwanemu Przedsiębiorstwu Y budynek.

Z uzasadnienia:

Ustalony na podstawie pisemnych wypowiedzi stron oraz dokumentów, znajdujących się w aktach sprawy, stan faktyczny przedstawia się, jak następuje:

16. VIII. 1946 r. Zarząd Miejski w M. przyrzekł wdzierżawić ob. ob. A, B i C nieruchomość niemiecką, położoną w M., której częścią składową był zniszczony budynek mieszkalny, pod warunkiem bezzwłocznego przystąpienia do remontu powyższego budynku i dokonania tego remontu w terminach, ustalonych przez władzę budowlaną.

27. III. 1947 r. wymienione wyżej kontrahentki Zarządu Miejskiego w M. przelały aktem notarialnym przysługujące im wobec gminy prawa do dzierżawy nieruchomości przedsiębiorstwu X, a ponadto — jak stwierdza akt notarialny — sprzedały temu przedsiębiorstwu wybudowany na nieruchomości z własnych funduszy 3-piętrowy budynek mieszkalny, znajdujący się w stanie surowym — łączną sumę zł 8.200.000. Akt notarialny nadmienia, że budynek został wzniesiony według planów zatwierdzonych przez Wydział Budowlany w M. dnia 28. VII. 1946 r.

Pismem z dnia 20. IX. 1947 r. Główny Urząd Likwidacyjny zlecił Okręgowemu Urzędowi Likwidacyjnemu w M. przekazanie powyższej nieruchomości niemieckiej w zarząd Ministerstwu Z na podstawie art. 12 ust. 1 dekretu z dnia 8. III. 1946 r. o majątkach opuszczonych i niemieckich (poz. 87), a w dniu 16. X. 1947 r. sporządzony został protokół zdawczo-odbiorczy o przekazaniu wymienionej nieruchomości Ministerstwu Z, jako władzy nadrzędnej przedsiębiorstwa X.

Z pisma wojewody w M. z dnia 30. IX. 1947 r. wynika, że Zarząd Miejski w M. cofnął w dniu 10. VI. 1947 r. promesę udzieloną swoim kontrahentkom na dzierżawę nieruchomości uważając, że warunki promesy nie zostały spełnione; poczem udzielił promesy na dzierżawę przed-

siębiorstwu Y, które wprowadził w posiadanie nieruchomości w dniu 11. VI. 1947 r. Z pisma wojewody wynika, że w rezultacie przeprowadzonych pertraktacji między obu zainteresowanymi przedsiębiorstwami ustalono, że sporny budynek przejmuje przedsiębiorstwo Y i, że zaofiarowuje przedsiębiorstwu X zapłaconą przez nie ob. ob. A, B i C sumę zł 8.200.000. Wojewoda przekazał sporną nieruchomość przedsiębiorstwu Y — jak podaje — pod warunkiem wpłacenia powodowi sumy zł 8.200.000. Jak widać z pism stron z dnia 24. XI. 1947 r., 14. X. 1949 r. i 26. X. 1949 r. toczyły się między nimi rozmowy w sprawie rozliczenia z tytułu przejętej nieruchomości, przy czym strony powołały komisję pod przewodnictwem delegata Ministerstwa Odbudowy dla oszacowania wartości spornego budynku. Przedstawiciele stron w komisji wyrazili zgodę na dokonanie oszacowania przez przewodniczącego, który też podał swoje oszacowanie budynku (bez parceli) wraz z kosztami uporządkowania terenu po rozbiorze murów starego budynku zniszczonego w czasie wojny — na sumę zł 8.430.000. Jednakże nie doszło do polubownego załatwienia sprawy, ponieważ pismem z dnia 26. X. 1949 r. pozwane przedsiębiorstwo oświadczyło Ministerstwu Z, że rozstrzygnięcie sporu może nastąpić jedynie na drodze postępowania arbitrażowego.

W odpowiedzi na wniosek strony powodowej, domagającej się zapłaty sumy zł 8.430.000 pozwane przedsiębiorstwo wnosi o oddalenie wniosku uważając, że sporny budynek jako mienie niemieckie stanowił własność Skarbu Państwa, wobec czego nie mógł być sprzedany, a dokonane remonty mogły stanowić jedynie podstawę do rozszczenia o zwrot równowartości dokonanych nakładów, przekazanie zaś przez Główny Urząd Likwidacyjny zarządu spornej nieruchomości Ministerstwu Z pozbawiło było podstaw prawnych, ponieważ nieruchomość ta znajdowała się już w zarządzie i użytkowaniu gminy m. M.

Zdaniem strony pozwanej powód winien wystąpić przeciwko swym kontrahentkom z aktu notarialnego z dnia 27. III. 1947 r. o unieważnienie tego aktu i o zwrot zapłaconej kwoty.

Oceniając zasadność roszczenia strony powodowej, Główna Komisja Arbitrażowa miała na uwadze, że środki pieniężne na pokrycie kosztów inwestycji, dokonywanych przez podmioty gospodarki uspołecznionej, winny być przewidziane w planie inwestycyjnym; dokonywanie inwestycji ze środków obrotowych tych podmiotów jest oczywiście niedopuszczalne; jeżeli więc dla strony powodowej wyłania się potrzeba uzyskania budynku wzamian przekazanego pozwanemu przedsiębiorstwu, winna ona starać się o to, aby odpowiednie fundusze znalazły się w planie inwestycyjnym; poszukiwanie odnośnej kwoty w drodze powództwa przeciwko przedsiębiorstwu Y o zapłatę sumy zł 8.430.000 w drodze rozliczenia za przekazany budynek równa się żądaniu, aby ono pokryło tę sumę ze swych

*) Zobaczyć Nr 1, str. 13.

środków obrotowych, co jest oczywiście dla niego niemożliwe, względnie równałoby się to żądaniu, aby ono uzyskało wstawienie odpowiedniej sumy do planu inwestycyjnego celem jej następnego przekazania stronie powodowej, co również należałoby uznać za niewłaściwy tryb postępowania; dla zapobieżenia tego rodzaju nieracjonalnym transakcjom w odniesieniu do inwestycji w obrębie gospodarki społecznej i ustalenia właściwego trybu postępowania w tej dziedzinie Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów uchwałą z dnia 27 maja 1949 r. w sprawie zasad wzajemnego przekazywania maszyn, urządzeń technicznych, środków transportowych i innych przedmiotów majątku trwałego przez urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe (Monitor Polski Nr A-59 z dnia 3. IX. 1949 r., poz. 800) ustalił, że przekazywanie to następuje nieodpłatnie na podstawie decyzji władzy naczelnej strony przekazującej; o przekazaniu należy sporządzić protokół zdawczo-odbiorczy, podpisany przez przedstawicieli stron, działanie uchwały nie jest ograniczone w czasie jedynie do okresu, następującego po tej dacie, wobec czego uznać należy, że na jej podstawie winny być uregulowane również wszelkie stosunki sporne, niezależnione dotąd, a powstałe przed datą uchwały.

W sprawie niniejszej, wprowadzie odnośny Minister, jako władza naczelna nie wydał decyzji, przewidzianej uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, jednak Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że brak ten nie może być przeszkodą do rozstrzygnięcia sporu, skoro przekazanie nieruchomości miało miejsce przed wydaniem uchwały Komitetu Ekonomicznego, a zatem przed określeniem trybu przekazywania, samo zaś przekazanie nastąpiło za zgodą i wskutek bezpośredniego porozumienia się zainteresowanych stron.

(Nr III. A.-57/49)

Nadmienić należy, że na podstawie uchwały Rady Państwa z dnia 7 września 1949 r. (Monitor Polski Nr A-72 z dnia 11. X. 1949 r., poz. 919) wyrażona na wstępie zasada o nieodpłatnym wzajemnym przekazywaniu przedmiotów majątku trwałego stosuje się również pomiędzy urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami samorządowymi oraz pomiędzy nimi a urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami państwowymi.

Celem wykonania uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 27 maja 1949 r. mają być wydane szczegółowe instrukcje przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

2. Odpowiedzialność dostawcy za utratę lub uszkodzenie dostawy, spowodowanej w czasie przewozu działaniem osoby, której dostawca powierzył opiekę nad przesyłką.

Klauzula umowna przewidująca, że wysyłka towaru odbywa się na rachunek i ryzyko odbiorcy, dotyczy jedynie przypadkowej utraty lub szkody, spowodowanej działaniem osób trzecich, nie zaś działaniem osoby, której dostawca powierzył opiekę nad przesyłką i za której czynności jako swego podwładnego odpowiada.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 30 grudnia 1949 r. orzekła, że Fabryka Celulozy i Papieru w X winna zapłacić Centrali w Y kwotę zł 481.072,29 tytułem odszkodowania za częściową utratę towaru.

Z uzasadnienia:

Na podstawie zawartej między stronami umowy z dnia 26 października 1946 r. pozwana Fabryka Papieru wysłała pod adresem powódki 60 bel papieru piśmiennego. Towar ten konwojował z polecenia strony pozwanej ob. A. W dniu 9 grudnia 1946 r. na stacji Łódź Fabryczna konwojent na skutek rozpalenia w wagonie piecyka spowodował pożar, skutkiem czego nastąpiło częściowe spalenie towaru, co dało w efekcie stratę stronie powodowej w wysokości zł 481.072,29. Powyższy stan faktyczny niesporny między stronami udowodniła strona powodowa odpisem listu przewozowego, protokołem uszkodzenia przesyłki oraz sprawozdaniem, ustalającym wysokość szkody.

Ponieważ strona pozwana straty dobrowolnie powódce pokryć nie chciała, powódka wytoczyła powództwo przed Główną Komisją Arbitrażową twierdząc, że pozwana Fabryka miała obowiązek ubezpieczyć towar w P. Z. U. W., a skoro tego nie uczyniła — a poleciła przesyłkę konwojować, gdy na skutek winy konwojenta towar zniszczył

się — przeto uniemożliwiła powódce dochodzenie roszczenia od P. Z. U. W. i winna jej zapłacić odszkodowanie.

Strona pozwana stanęła na stanowisku, że nie ma obowiązku płacić odszkodowania, a to z powodu umownej klauzuli „wysyłka towaru na rachunek i ryzyko odbiorcy” oraz, że pozwana nie miała obowiązku ubezpieczenia towaru, ani też przydzielenia konwojenta, a jeśli go przydzieliła, to prawdopodobnie na żądanie powódki.

Z treści umowy dołączonej do wniosku wynika, że strona pozwana miała obowiązek wysyłki towaru (§ 6), że zatem miejscem wykonania umowy jest miejsce siedziby powoda.

Umowa sama nie zawiera bliższych postanowień co do sposobu wykonania, jednak ze sposobu wykonania wynika, że strony, a w szczególności pozwana uważała, że na niej ciąży odpowiedzialność za przesyłkę w czasie przewozu; z treści bowiem złożonych pism i wyjaśnień pozwanej wynika, że do niej należało ubezpieczenie towaru (o czym umowa nie wspomina) — a skoro ubezpieczenie takie okazało się niemożliwe, pozwana uznała za swój obowiązek zaangażowanie konwojenta (od wewnątrz wagonu), który towarem miał się w czasie przesyłki opiekować.

Z wyjaśnień samej pozwanej wynika dalej, że pozwana nie tylko w danym przypadku tak postąpiła, ale że postępowała tak stale. Jeżeli zatem treść samej umowy może podsuwać wątpliwości co do zakresu obowiązku pozwanej, to zachowanie jej wskazuje w sposób niewątpliwy, że uznawała, iż ponosi odpowiedzialność za należyte przesłanie towaru, trafnie interpretując zresztą § 6 umowy.

Mając na względzie, że klauzula § 6 umowy przewidująca, że wysyłka towaru odbywa się na rachunek i ryzyko odbiorcy, dotyczy jedynie przypadkowej utraty lub szkody, spowodowanej działaniem osób trzecich, nie zaś działaniem osoby, której pozwana powierzyła przesyłkę i za jej czynności jako swego podwładnego odpowiada, uznać należy, że pozwana ponosi odpowiedzialność za karygodne niedbalstwo konwojenta, który w wagonie z papierem rozpałił piecyk. Dla sprawy nie ma znaczenia, czy konwojent był stałym pracownikiem, czy też angażowany był do poszczególnych konwojów. Istotnym jest, że pozwana nim dysponowała, i że jego zaniedbania obciążać muszą pozwaną a nie powódkę.

Dodać należy, że wnikliwa analiza musi stwierdzić, że sam fakt, iż konwojent znalazł się w wagonie z piecykiem nie mógł ująć uwagi pozwanej w chwili gdy oddawała transport konwojentowi, że wchodzi on tam z piecykiem; milcząco godzono się zatem, że piecyk będzie używany, jest to oczywiście niedbalstwo, którego skutki obciążyć muszą pozwaną.

W tym stanie rzeczy, gdy wysokość dochodzonej szkody wykazana została protokołem oględzin sporządzonym przez mieszaną komisję, należało orzec zgodnie z żądaniem pozwu.

(Nr III. A.-51/49).

3. Staranność w wykonaniu obowiązku umownego, jako podstawa socjalistycznej gospodarki planowej.

Brak należytej staranności w wykonaniu zobowiązania jest naruszeniem podstaw dyscypliny umownej, na której opiera się socjalistyczna gospodarka planowa i zobowiązuje do wynagrodzenia wyrządzonej szkody.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 20 grudnia 1949 r. orzekła, że Zakłady Wyrobów Drzewnych w X winny zapłacić Zakładowi Hutniczemu w Y sumę zł 23.720 tytułem różnicy kosztów omyłkowo zadeklarowanej przesyłki kolejowej z 8% od dnia 25. X. 1949 roku oraz kosztów postępowania zł 8.170.

Z uzasadnienia:

Jak wynika z akt sprawy pozwane Zakłady Wyrobów Drzewnych w X wykonały dla Huty w Y klepki i dna do beczek, które wysłały koleją, deklarując przesyłkę mylnie z poz. 942 kt jako „beczki złożone”, zamiast z poz. 917 kt jako „dna i klepki beczkowe strugane”. Wskutek tego Huta w Y zapłaciła koszt przewozu według taryfy mającej zastosowanie do „beczek złożonych”. Różnica między kosztami przesyłki przy prawidłowym i omyłkowym zadeklarowaniu wynosi zł 23.720.

Pozwany wysyłając i deklarując przesyłkę działał w wykonaniu swego umownego obowiązku i nienależycie go wypełnił, skoro powód musiał opłacić większe

koszty przewozu niż to wynikało z charakteru przesyłki. Te dodatkowe koszty pozwany winien zwrócić powodowi; strona bowiem, która w wykonaniu zobowiązania wyrządza drugiej szkodę przez brak należytej staranności obowiązana jest ją wynagrodzić; jest to jedna z podstaw dyscypliny umownej, na której opiera się socjalistyczna gospodarka planowa.

Zarzuty pozwanego nie mają dla sprawy znaczenia; wyładowanie bowiem przez powoda przesyłki przed podjęciem listu przewozowego i przed stwierdzeniem wadliwości deklaracji — w żadnym wypadku nie mogło zmienić obowiązku pozwanego starannego i należytego wysłania towaru, a tym samym uchylić jego odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną brakiem staranności.

(Nr III. A.-21/49).

4. Należność za postój wagonów wskutek niewyładowania przesyłki kolejowej.

Kolej nie ma prawa żądania należności za postój wagonów wskutek niewyładowania przesyłki, jeżeli wagony podstawione zostały w miejscu niewłaściwym.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 1949 r. oddaliła wniosek Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w X przeciwko Przedsiębiorstwu Budownictwa Przemysłowego w Y o zapłatę sumy zł 27. 200.

Z uzasadnienia:

W swym piśmie wyjaśniającym do Głównej Komisji Arbitrażowej z dnia 24. 11. 1949 r. Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w X stwierdziła, że wyładunek przesyłek objętych sporem niniejszym „możliwy był wyłącznie na torach ogólnie na- i wyładunkowych stacji X”. Na te więc tory winny być od razu podstawione wagony z tymi przesyłkami.

Za postój wagonów w miejscu dla danych przesyłek nieprzeznaczonym i to w dodatku takim, z którego wywózka przesyłek była dla odbiorcy technicznie niewykonalna — Kolej nie może pobierać żadnych opłat.

(Nr V. 1. A.-13/49).

5. Koszty postępowania arbitrażowego a obowiązek wezwania dłużnika do dobrowolnego wykonania świadczenia (§ 19 pkt 4 rozp. Rady Ministrów z dnia 24. X. 1949 r. Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 441).

Powód ponosi koszty postępowania arbitrażowego w razie niedopełnienia obowiązku wezwania dłużnika przed wszczęciem postępowania arbitrażowego do dobrowolnego wykonania świadczenia, jeżeli pozwany uznał roszczenie przy podjęciu pierwszej czynności w sprawie.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 10 stycznia 1950 r. zasądziła od państwowego przedsiębiorstwa Y na rzecz Gminy m. X kwotę zł 102.700 z 8% od dnia 22 grudnia 1949 r. oraz obciążyła kosztami postępowania w wysokości zł 5.000 Gminę m. X.

Z uzasadnienia:

Gmina m. X wystąpiła przeciwko Państwowemu Przedsiębiorstwu Y o zasądzenie kwoty zł 103.200 z 8% od dnia 22 grudnia 1949 r. wraz z kosztami postępowania tytułem odszkodowania za straty spowodowane w wypadku samochodowym.

Na rozprawie pełnomocnik pozwanego Państwowego Przedsiębiorstwa Y uznał zasadę roszczenia i odpowiedzialność Państwowego Przedsiębiorstwa Y.

Z tych względów Główna Komisja Arbitrażowa orzekła jak wyżej; a wobec tego, że Gmina m. X nie dopełniła obowiązku wezwania pozwanego do dobrowolnego wykonania świadczenia i wobec uznania roszczenia na rozprawie — Główna Komisja Arbitrażowa obciążyła kosztami postępowania stronę powodową.

Obciążając kosztami postępowania stronę powodową Główna Komisja Arbitrażowa oparła się na przepisie § 19 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 października 1949 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 441); z przepisu tego wynika, że powód powinien przed skierowaniem sprawy do postępowania arbitrażowego wyczerpać możliwości uregulowania sporu w płaszczyźnie bezpośrednich pertraktacji z pozwanym. W sprawie niniejszej strona powodowa obowiązku tego nie dopełniła, gdy zaś strona pozwana

uznała żądanie wniosku na pierwszej rozprawie, wszystkie koszty związane ze wszczęciem i prowadzeniem postępowania arbitrażowego obciążyć muszą stronę powodową, bowiem z zachowania strony pozwanej wynika, że strona powodowa byłaby uzyskała zaspokojenie bez wszczynania postępowania arbitrażowego.

(Nr VII. A.-31/49).

6. Odpowiedzialność za braki ilościowe w dostawie stwierdzone po odbiorze dokonany przez osobę upoważnioną do odbioru.

Odbiorca ponosi skutki niewłaściwego dokonania przyjęcia dostawy przez osobę, którą do tej czynności upoważnił.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 12 stycznia 1950 r. zasądziła na rzecz Centrali X od Zakładów Przemysłu Chemicznego Y kwotę zł 40.300 tytułem reszty należności za dostarczony towar.

Z uzasadnienia:

Strona pozwana zakupiła w Ekspozyturze wnioskodawcy w M 239 kg towaru. Odbiór towaru nastąpił w dniu 30. XI. 1948 r. za pokwitowaniem podpisanym przez szofera strony pozwanej. Po przywiezieniu towaru do Zakładów strony pozwanej i zważeniu go ustalono brak 56 kg. Po zawiadomieniu o tym wnioskodawcy i po ponownym zważeniu w dniu 1. XII. 1948 r. w obecności delegowanego pracownika wnioskodawcy, stwierdzono jeszcze większy brak w wadze, a mianowicie 62 kg.

Wobec odmowy przez stronę pozwaną zapłaty za 62 kg towaru wnioskodawca wystąpił z żądaniem zasądzenia na jego rzecz kwoty zł 40.300, licząc po 650 zł za 1 kg.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe w sprawie wykazało, że wykonanie zobowiązania nastąpiło w miejscu określonym przez strony z zachowaniem przez wnioskodawcę należytej staranności. Okoliczności powyższe zostały potwierdzone przez zeznanie świadka - szofera strony pozwanej, który oświadczył, iż wraz ze swoim pomocnikiem został wysłany do składu wnioskodawcy bez pisemnego upoważnienia odbioru towaru. W składzie wydano im towar dopiero po telefonicznym poświadczeniu przez kierownictwo Zakładów strony pozwanej o upoważnieniu jego do odbioru towaru.

Stwierdzony po odbiorze brak w wadze 62 kg towaru oraz oświadczenia świadka, że kwitował jedynie odbiór 11 baniek z towarem i, że ważeniem ani on, ani jego pomocnik nie interesowali się, nie może stanowić podstawy do przerzucenia odpowiedzialności za stwierdzony brak wagi na wnioskodawcę, tym bardziej skoro przedłożony kwit magazynowy, podpisany przez tego świadka wymienia ilość pobranego towaru bez żadnej wzmianki ilości pobranych baniek z towarem.

Rzeczą strony pozwanej było dbać o to, aby upoważniona przez nią do odbioru towaru osoba miała zarazem kwalifikacje do dokonania tej czynności.

W tych warunkach Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że wykonanie przez dostawcę świadczenia w miejscu przez umowę ustaloną i odbiór tego świadczenia przez odbiorcę względnie przez osobę przez niego upoważnioną zwalnia dostawcę od odpowiedzialności za braki ilościowe, stwierdzone następnie już po dokonanych odbiorze świadczenia.

(Nr III. A.-46/49).

7. Obowiązek odbiorcy natychmiastowego dokonania odbioru ilościowego przesłanej dostawy.

Odbiorca obowiązany jest do natychmiastowego dokonania odbioru ilościowego przesłanej dostawy; zaniechanie tego obowiązku pozbawia go prawa do roszczenia o odszkodowanie za stwierdzone w następstwie braki ilościowe dostawy.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 11 stycznia 1950 r. oddaliła wniosek Centrali X przeciwko Zakładom Y i Centrali Z o zapłatę sumy zł 23.598 tytułem odszkodowania za brak 138 kg w przesłanej dostawie kleju.

Z uzasadnienia:

Centrala X wystąpiła przeciwko Zakładom Y i Centrali Z o solidarne zasądzenie odszkodowania w wysokości zł 23.598 z tytułu ilościowego braku towarów.

Centrala X zwróciła się do Centrali Z z zamówieniem 6 ton kleju kostnego. Klej został odebrany w dniu 24. VI.

1948 r., przy czym odbiorca nie zakwestionował, ani jakości, ani ilości.

W dniu 22 lipca 1948 r., a więc po upływie niespełna miesiąca odbiorca wystąpił z reklamacją co do ilości nadesłanego kleju, nie precyzując jednak wysokości braku. Dopiero w dniu 10. 8. 1949 r. Centrala X określiła brak na 138 kg. Jak wynika z odpisu „protokołu domowego”, sporządzonego przy wyładowaniu przesyłki nie zauważono uszkodzeń ani ubytków, przesyłkę z kolei odebrano bez zastrzeżeń, a dopiero dokonane po upływie kilku tygodni oględziny w magazynie wykazały namoknięcie 33 worków i ich uszkodzenie, co nie może obciążać dostawcy. Jak wynika z głównych warunków sprzedaży i dostawy (ust. 7) termin do zgłoszenia reklamacji został określony na 2 tygodnie.

Z przedstawionego stanu faktycznego wynika, że powód nie dochował należytej staranności przy odbiorze towaru; w szczególności zaniedbał ciężącego na nim obowiązku natychmiastowego sprawdzenia ilości i jakości odbieranej przesyłki. Obowiązek taki ciąży na odbiorcy nie tylko jako konsekwencja ust. 7 ogólnych warunków dostawy, w oparciu o które przeprowadzana była przedmiotowa transakcja, jest to zarówno obowiązek służbowy kierownictwa powodowego przedsiębiorstwa, jak i obowiązek tegoż przedsiębiorstwa jako strony z zawartej umowy. Tylko ściśle przestrzeganie tegoż obowiązku umożliwia bowiem ustalenie, kto ponosi odpowiedzialność za uszkodzenie przedmiotu dostawy, a tym samym stwarza ogólne warunki zabezpieczające tenże przedmiot przed naruszeniem. Obowiązek ten jest więc w istocie rzeczy obowiązkiem staranności w odniesieniu do przedmiotu, będącego dobrem społecznym, własnością socjalistyczną i z tego powodu musi być ściśle przestrzegany. Obowiązek ten musi być przestrzegany również ze względu na zasadę rozrachunku gospodarczego; tylko bowiem natychmiastowe stwierdzenie stanu przedmiotu dostawy pozwala ustalić kto ponosi odpowiedzialność za szkody i obciążyć nimi to przedsiębiorstwo, które je zawiniło. Nieprzestrzeganie tego obowiązku — właśnie ze względu na jego znaczenie — pociąga za sobą utratę roszczeń z tytułu stwierdzonych (z opóźnieniem) braków.

(Nr III. A.-67/49).

8. Ekonomia postępowania arbitrażowego.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 24 stycznia 1950 r. oddaliła wniosek Centrali X przeciwko Zakładom Y o zapłatę zł 194,583, zasądziła od Centrali X na rzecz Zakładów Y sumę zł 6.000 tytułem kosztów postępowania.

Główna Komisja Arbitrażowa, oddalając wniosek powoda i orzekając o kosztach postępowania w sprawie, uznała na podstawie §§ 83 i 49 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 października 1949 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych (Dz. U. R. P. nr 55, poz. 441), że pozwanym Zakładom Y należy się jedynie zwrot kosztów przybycia na rozprawę dyrektora Zakładów, gdyż udział w sprawie dalszych osób ze strony

tych Zakładów był nieuzasadniony, a Główna Komisja Arbitrażowa z uwagi na ekonomię kosztów postępowania arbitrażowego przyznaje tylko niezbędne koszty sporu.

9. Koszty w postępowaniu arbitrażowym. Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 27 stycznia 1950 r. orzekając o zwrocie stronie powodowej poniesionych przez nią kosztów diet i przejazdów kolejowych jej pełnomocnika, uwzględniła jedynie rzeczywiste koszty podróży oraz dietę dzienną według obowiązujących stawek — w łącznej kwocie zł 2.420. Nie znalazła natomiast podstawy dla zasądzenia z tego tytułu kwoty zł 5.390, którą powodowe Zjednoczenie — jak stwierdza wystawione przez nie zaświadczenie — wypłaciło swemu pełnomocnikowi tytułem kosztów podróży oraz diet, ponieważ taka kwota przekracza te niezbędne koszty, jakie strona winna była ponieść w postępowaniu arbitrażowym. Podnieść należy, że brak podstaw do zasądzenia na rzecz strony w postępowaniu arbitrażowym tytułem zwrotu kosztów postępowania jakichkolwiek innych kwot, jak zwrot opłaty arbitrażowej, jeżeli poniosła ją strona wygrywająca oraz diet według obowiązujących stawek i rzeczywistych kosztów podróży jej pełnomocnika. W szczególności nie zasądza się w postępowaniu arbitrażowym żadnych sum tytułem należności pełnomocnika za prowadzenie sprawy, albowiem w postępowaniu tym stronę reprezentować może tylko jej kierownictwo lub pełnomocnik ustanowiony przez stronę spośród jej pracowników albo wyznaczony przez organ nadzorujący stronę spośród swoich pracowników lub pracowników nadzorowanych przez niego jednostek (§ 23. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24. października 1949 r. — Dz.U.R.P. nr 55, poz. 441).

10. Pełnomocnicy stron w postępowaniu arbitrażowym. (§ 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24. X. 1949 r. Dz.U.R.P. nr 55, poz. 441). Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 20 stycznia 1950 r. rozpatrywała sprawę z wniosku Zjednoczenia X przeciwko Gminie m. Y o zapłatę należności za zużyty energię elektryczną.

Do reprezentowania Gminy przed Główną Komisją Arbitrażową zgłosił się adwokat ustanowiony na podstawie pełnomocnictwa, wystawionego przez Gminę. Główna Komisja Arbitrażowa nie dopuściła jednak adwokata do reprezentowania Gminy, ponieważ adwokat ten nie pozostawał w stosunku pracy ani z Gminą, ani z jednostką nadzorującą Gminę, nie odpowiadał więc wymogom § 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 października 1949 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. R. P. nr 55, poz. 441) w odniesieniu do pełnomocników stron w postępowaniu arbitrażowym.

W myśl powołanego przepisu stronę w postępowaniu arbitrażowym reprezentować może wyłącznie jej kierownictwo lub pełnomocnik ustanowiony przez stronę spośród jej pracowników albo wyznaczony przez organ nadzorujący stronę spośród swoich pracowników lub pracowników nadzorowanych przez niego jednostek.

(Nr Nr VII. A.-18/49 i VII. A.-1/50).

GDZIE SZUKAĆ?

(Indeks zagadnień)

SAMOCODY (Pojazdy mechaniczne)

Część A: Przepisy ogólne

Część B: Przepisy szczególne, obowiązujące użytkowników samochodów państwowych oraz instytucji i przedsiębiorstw przez Państwo subwencjonowanych.

(Skrót Dz. T. i Z. K. oznacza Dziennik Taryf i Zarządzeń Komunikacyjnych, wydawany przez Min. Komunikacji).

Część A.

I. ORGANIZACJA ADMINISTRACJI I GOSPODARKI MOTORYZACYJNEJ W POLSCE.

Dekret z dnia 8 stycznia 1946 r. o organizacji administracji i gospodarki motoryzacyjnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 58).

Dekret powyższy powierza całokształt zagadnień, związanych z administracją i gospodarką motoryzacyjną w Państwie, Ministrowi Komunikacji. Spod działania M. Kom. wyłączone są pojazdy mechaniczne należące do poszczególnych ministerstw, jednak z zastrzeżeniem kontroli gospodarki i nadzoru dla Ministra Komunikacji. Do kompetencji Ministerstwa Komunikacji należą m. in.: polityka motoryzacyjna, plan przewozów, zakup i rozdział części zamiennych, materiałów pędnych, ogumienia itd., szkolnictwo samochodowe oraz wydawanie przepisów, dotyczących prawa jazdy, zezwoleń i koncesji na zarobkowy przewóz osób i towarów i wydawanie koncesji na prowadzenie warsztatów naprawy, stacji obsługi, garażu. Minister Komunikacji współdziała z Ministrem Przemysłu w organizacji krajowej produkcji w dziedzinie przemysłu samochodowego.

Na podstawie cytowanego dekretu wydane zostały rozporządzenia wykonawcze omówione niżej pod odpowiednimi nagłówkami.

II. RUCH POJAZDÓW MECHANICZNYCH NA DROGACH PUBLICZNYCH.

Rejestracja.

1. Ustawa z dnia 7 października 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr 89, poz. 656; zmiany: Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 151 z r. 1928 i Nr 110, poz. 976 z 1934).
2. Konwencja międzynarodowa dot. ruchu samochodowego, podpisana w Paryżu dnia 24 kwietnia 1926 r., ratyfikowana ustawą z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 257).
3. Rozporządzenie z dnia 27 października 1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 616; zmiany: Dz. U. R. P. z r. 1948 Nr 27, poz. 186 i z roku 1949 Nr 30, poz. 218 oraz Nr 51, poz. 389).
Zmiana z r. 1948 dotyczy pozwoleń na prowadzenie pojazdów mechanicznych, o czym niżej pod V.
4. Rozporządzenie Ministra Kom. z dnia 3. II. 1932 r. w sprawie zabezpieczenia ruchu na przejazdach kolejowych, opubl. w Dz. T. i Z. K. z 1932 r. Nr 13, poz. 81.
5. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 15. X. 1949 r. w sprawie uzupełnienia przepisów o zabezpieczeniu ruchu na przejazdach kolejowych. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 22. XI. 1949 r. Nr 35, poz. 257.
6. Zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 25. XI. 1946 r. o znakach rejestracyjnych pojazdów mech., wydane w porozumieniu z Ministrami: Administracji Publicznej i Ziemi Odzyskanych. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 27. II. 1947 r. Nr 4, poz. 26.
7. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 24. VI. 1947 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych oraz Bezpieczeństwa Publicznego w sprawie instrukcji dla kontrolerów ruchu na drogach publicznych. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 30. VIII. 1947 r. Nr 18, poz. 120.

III. ZAROBKOWY PRZEWÓZ OSÓB I TOWARÓW POJAZDAMI MECHANICZNYMI.

1. Ustawa z dnia 14 marca 1932 r. o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznymi (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 336; zmiany: Dz. U. R. P. z r. 1933 Nr 84, poz. 619 i z r. 1934 Nr 110, poz. 976 art. 95).
2. Przepisy wykonawcze: Rozporządzenie z dnia 6. VII. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 95, poz. 821, zmiana Dz. U. R. P. z r. 1936 Nr 93, poz. 654).
3. Regulamin przewozu osób i ich bagażu autobusami i dorożkami samochodowymi, wydrukowany jako załącznik Nr 1 do rozporządzenia z dnia 13 sierpnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 104, poz. 868).
4. Regulamin przewozu towarów pojazdami mechanicznymi. Załącznik Nr 2 do rozp. z dnia 13. VIII. 1932 r., wymienionego wyżej pod 3.
5. Zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 13. IX. 1947 r. o zatwierdzeniu instrukcji w sprawie udzielania koncesji na zarobkowy przewóz osób dorożkami samochodowymi. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 30. IX. 1947 r. Nr 19, poz. 127.

* * *

Nadmienia się, że na podstawie art. 2 pkt. 8 dekretu z dnia 8. I. 1936 r. o organizacji administracji i gospodarki motoryzacyjnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 58) do zakresu działania Ministerstwa Komunikacji należy wydawanie przepisów dotyczących wydawania zezwoleń i koncesji na zarobkowy przewóz osób i towarów.

IV. ZAROBKOWY PRZEWÓZ OSÓB POJAZDAMI MECHANICZNYMI W OBRĘBIE GMINY MIEJSKIEJ.

1. Ustawa z dnia 22 marca 1933 r. o zarobkowym przewozie osób pojazdami mechanicznymi w obrębie gminy miejskiej (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 273; zmiana: Dz. U. R. P. z r. 1933 Nr 84, poz. 619).
2. Przepisy wykonawcze: rozp. z 6 kwietnia 1935 r. o daniu koncesji na zarobkowy przewóz osób pojazdami

mechanicznymi w obrębie gminy miejskiej (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 226; zmiana: w Dz. U. R. P. z r. 1937 Nr 5, poz. 43).

Patrz też uwagę końcową powyżej pod III.

V. POZVOLENIE NA PROWADZENIE POJAZDÓW MECHANICZNYCH.

Nowe pozwolenia na prowadzenie pojazdów mechanicznych zostały wprowadzone nowelą z r. 1948 do rozp. z dnia 27 paźdz. 1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (zob. wyżej pod II).

W nowych przepisach przewidziane są 4 kategorie zezwoleń na prowadzenie pojazdów, a mianowicie: kat. IV uprawnia do prowadzenia motocykli (książeczka koloru piaskowego), kat. IIIa uprawnia niezawodowych kierowców do prowadzenia samochodu z przyczepką o łącznej nośności nie przekraczającej 1,5 ton (książeczka koloru niebieskiego), kat. IIIb uprawnia do prowadzenia pojazdów mechanicznych używanych do robót rolnych i tylko w wyjątkowych wypadkach korzystających z dróg publicznych (książeczka koloru niebieskiego z brązowym pasem), kat. II uprawnia do prowadzenia samochodu z jedną przyczepką o łącznej nośności do 4 ton, ale poza autobusami i pociągami drogowymi (książeczka koloru czerwonego), a kat. I uprawnia do prowadzenia wszelkich pojazdów włącznie z pociągami samochodowymi i drogowymi.

Obowiązek zmiany starych pozwoleń na nowe winien być dopełniony do 30. VI. 1950 r.

VI. WYGLĄD ZEWNĘTRZNY POJAZDÓW MECHANICZNYCH.

Rozporządzenie z dnia 24 V. 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr 45, poz. 233; zmiana w Dz. U. R. P. z r. 1948 Nr 13, poz. 103). Wydane na podstawie ustawy z dnia 7. X. 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych oraz dekret z dnia 8. I. 1946 r. o organizacji administracji i gospodarki motoryzacyjnej w R. P. O przedłużeniu terminu przygotowania pojazdów mech. do wymagań rozporządzenia o wyglądzie zewnętrznym poj. mech. — patrz Zarządzenie Min. Kom. w 1. VI. 1949 r., opublikowane w Dz. Taryf i Zarz. K. Nr 25, poz. 166.

VII. MAKSYMALNA SZYBKOŚĆ POJAZDU MECHANICZNEGO.

§ 54 rozporządzenia z dnia 27. X. 1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 616).

VIII. PONIEMIECKIE POJAZDY MECHANICZNE.

Dziennik Urzędowy Min. Skarbu Nr 10 poz. 50 zawiera okólnik z dnia 17 marca 1949 r. w sprawie zbywania poniemieckich pojazdów mechanicznych.

Okólnik reguluje tryb likwidacji poniemieckich pojazdów mechanicznych, znajdujących się w posiadaniu zarówno urzędów, władz i przedsiębiorstw państwowych itp. jak i osób fizycznych i prawnych prawa prywatnego. Urzędy, instytucje państwowe, przedsiębiorstwa państwowe, samorząd terytorialny itd. otrzymują poniemieckie pojazdy mechaniczne bezpłatnie, jeśli zgłosiły je do urzędów likwidacyjnych z wnioskiem o ich przekazanie.

IX. OPŁATY ZA CZYNNOŚCI URZĘDOWE.

1. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 7. I. 1947 r. w sprawie opłat za czynności urzędowe, pobierane przy udzielaniu tymczasowych zezwoleń na przewozy pojazdów mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 15. I. 1947 r. Nr 1, poz. 7.
2. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 29. IV. 1947 r. o opłatach za dodatkowe badania techniczne poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 6. V. 1947 r. Nr 8, poz. 45.
3. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 8. IX. 1948 r. w sprawie opłat, związanych z wydawaniem pozwoleń na prowadzenie poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 26. IX. 1948 r. Nr 31, poz. 215.
4. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 8. IX. 1948 r. w sprawie wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych, powołanych do sprawdzania kwalifikacji

- fachowych osób, ubiegających się o pozwolenie na prowadzenie poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 26. IX. 1948 r. Nr 31, poz. 216.
5. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 5. X. 1949 r. w sprawie opłat za badania techniczne poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 31. X. 1949 r. Nr 33, poz. 242.

X. TARYFY.

1. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 18. VII. 1949 r. w sprawie wprowadzenia w życie „Tymczasowej taryfy osobowej i bagażowej PKS”. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 30. VII. 1949 r. Nr 26, poz. 182.
2. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 9. XII. 1949 r. w sprawie zmiany „Tymczasowej taryfy osobowej i bagażowej PKS”. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 16. XII. 1949 r. Nr 38, poz. 286.
3. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 31. XII. 1949 r. w sprawie wydania „Tymczasowej taryfy towarowej przedsiębiorstw uprawiających zarobkowy przewóz pojazdami mech.”. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 31. XII. 1949 r. Nr 39, poz. 292.

XI. ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA.

W Polsce obowiązywały do końca 1946 r. w zakresie odpowiedzialności za szkody spowodowane ruchem pojazdów mechanicznych zasadniczo trzy różne ustawy, mianowicie:

- a) kodeks zobowiązań z 1. VII. 1934 r. na terenie województw centralnych i wschodnich;
- b) ustawa automobilowa austriacka z 9. VII. 1908 r. na terenie województw południowych;
- c) ustawa automobilowa niemiecka z 3 maja 1909 r. na terenie ziem zachodnich.

Dekretem z dnia 17 października 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 313) ustawy automobilowe b. państw za-borczych zostały uchylone, wobec czego obowiązują obecnie w tej dziedzinie dla całego terenu R. P. wyłącznie przepisy rozdziału IV kodeksu zobowiązań, o czynnościach niedozwolonych (art. 153, 154).

Kodeks zobowiązań opiera odpowiedzialność posiadacza pojazdu mechanicznego na zasadzie ryzyka (art. 153). W stosunku jednak do pasażerów pojazdu przewożonych z grzeczności (nie za opłatą), posiadacz pojazdu mechanicznego odpowiada za szkody wyrządzone tym osobom tylko na zasadach ogólnych tj. w wypadku stwierdzenia jego winy (art. 154 § 2 kod. zob.).

Z odpowiedzialnością cywilną łączy się zagadnienie przymusu ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej właścicieli pojazdów mechanicznych. W Polsce przymus ubezpieczenia dotyczy tylko właścicieli pojazdów mechanicznych, służących do zarobkowego (koncesjonowanego) przewozu osób i towarów, czyli właścicieli autobusów, doróżek samochodowych i samochodów ciężarowych, przewożących osoby i towary za opłatą (ustawa z dnia 14. III. 1932 r. Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 336 i ustawa z dnia 22. III. 1933 — Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 273). Podane wyżej ustawy, posiadające w tej chwili moc obowiązującą, uzależniają udzielenie koncesji na zarobkowy przewóz osób i towarów, m. in. od złożenia przez koncesjonariusza odpowiedniej kaucji na zabezpieczenie roszczeń z tytułu odpowiedzialności za szkody powstałe w związku z wykonywanym przewozem. Wspomniane ustawy przewidują, że kaucja może być zastąpiona przez ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej, przy czym ustalone zostały minimalne sumy gwarancyjne oraz zasady, jakim powinna odpowiadać umowa o ubezpieczenie.

Przewidziane w ustawach sumy gwarancyjne wynoszą: zł 10.000 za uszkodzenie jednej osoby, zł 30.000 za uszkodzenie kilku osób w jednym wypadku, zł 2.000 za uszkodzenie cudzej własności.

Ministerstwo Komunikacji, sprawując nadzór nad komunikacją samochodową, ustaliło w roku 1947 obowiązek ubezpieczenia się na wyższe sumy, mianowicie:

- 1) dla właścicieli doróżek samochodowych do wysokości: zł 50.000 (150.000) 10.000,
- 2) dla właścicieli autobusów do wysokości: zł 200.000 (600.000) 40.000,
- 3) dla właścicieli samochodów ciężarowych przystosowanych do zarobkowego przewozu osób: zł 250.000 (750.000) 75.000.

XII. OBOWIĄZEK ODSTĘPOWANIA POJAZDÓW MECHANICZNYCH DLA CELÓW OBRONY PAŃSTWA.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, z dnia 8 listopada 1927 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa (jednolity dekret Dz. U. R. P. z r. 1939 Nr 74, poz. 502). Rozp. wyk. w Dz. U. R. P. z r. 1939, poz. 580 i 535.

XIII. ODPRAWA CELNA POJAZDÓW MECHANICZNYCH.

1. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 18 lipca 1935 r. o odprawie celnej środków przewoźnych (Dz. U. R. P. Nr 60, poz. 387 z r. 1935 oraz Dz. Ustaw R. P. Nr 52, poz. 410 z r. 1937).

2. Tej samej również sprawy dotyczy okólnik Min. Skarbu z dnia 30 stycznia 1948 r. Nr D. IV. 591/2/48 w sprawie złożenia przez Automobilklub Polski w Warszawie gwarancji za wszelkie należności celne od samochodów, motocykli wprowadzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie tryptyków i książeczek z przepustkami granicznymi (Dz. Urz. Min. Sk. Nr 17, poz. 68 z r. 1948).

3. W tej samej również sprawie został wydany okólnik Min. Skarbu z dnia 31 sierpnia 1948 r. Nr D. IV. 5309/2/48 w sprawie przyjęcia przez Automobilklub Polski odpowiedzialności wobec Skarbu Państwa za samochody i motocykle wprowadzone na podstawie książeczek z przepustkami wystawionych przez Touring Kluby zagraniczne (Dz. Urz. Min. Nr 83, poz. 360 z r. 1948).

Część B.

W poniższym wykazie podaje się uchwały, zarządzenia i okólniki, obowiązujące użytkowników pojazdów mechanicznych państwowych i w ogólności — będących w „władaniu publicznym”.

Przytacza się tu w zasadzie jedynie przepisy o znaczeniu międzyresortowym.

W praktyce na podstawie uchwał Rady Ministrów, okólników Prezesa R. M. i uchwał Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów zostały wydane, albo powinny być wydane, zarządzenia resortowe, których, aby uniknąć powtarzania się, w naszym wykazie nie podaje się. Należy ich szukać w urzędowych wydawnictwach poszczególnych Ministerstw. Zarządzenia Ministerstwa Komunikacji i niektórych Ministerstw Administracji Publicznej mają oczywiście znaczenie międzyresortowe i obowiązują nawet bez zarządzeń wykonawczych, czy też powtarzania ich w urzędowych wydawnictwach poszczególnych resortów. Od zasady tej uczyniono w wykazie jeden tylko wyjątek, a mianowicie: podano w osobnych pozycjach w poszczególnych grupach tematycznych niektóre zarządzenia, okólniki i pisma okólne b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które w latach 1947—49 regulowały gospodarkę samochodową podległego sobie aparatu organizacyjnego na odcinkach, nie objętych uchwałami i zarządzeniami o zasięgu ogólnopaństwowym. W chwili obecnej zarządzenia b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu obowiązują w gospodarce samochodowej aparatu organizacyjnego, który został utworzony w wyniku reorganizacji b. M. P. i H., a więc we wszystkich resortach przemysłowych i handlowych, w spółdzielczości etc. Ponieważ resorty te gospodarzą większością taboru samochodowego w naszym państwie, wydawało się celowe podanie w naszym wykazie norm obowiązujących te resorty.

I. OGÓLNE ZASADY GOSPODARKI SAMOCHODAMI PAŃSTWOWYMI.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 23. II. 48 r. — w sprawie gospodarki samochodami państwowymi. Nie opublikowana.

II. ZASADY UŻYWANIA SAMOCHODÓW OSOBOWYCH.

a) Okólniki Prezesa Rady Ministrów

1. Okólnik Nr 19 Prezesa Rady Min. z dnia 22 maja 1948 r. w sprawie używania osobowych pojazdów mech. Opubl. w Monitorze Polskim Nr 69, poz. 545.
2. Okólnik (bez numeru) Prezesa R. M. z dnia 12. I. 1949 r. zmieniający okólnik nr 19 z dnia 22. V. 48 r.

w sprawie używania osobowych pojazdów mech., Opubl. w Monitorze Polskim z dnia 25. I. 49 r. nr A-3, poz. 24.

3. Okólnik nr 5 Prezesa R. M. z dn 7. IV. 49 r. (nr O-II-d-2/60) w sprawie gospodarki samochodami osobowymi w centralnych zarządach Ministerstw i w Urzędach Centralnych. Nie opubl., rozesłany wg. rozdzielnika.
 4. Okólnik nr 4 Prezesa R. M. z dnia 30. I. 1950 r. o samochodach funkcyjnych, o służbowym i pozasłużbowym używaniu pojazdów mechanicznych, o garażowaniu oraz wprowadzaniu kontroli społecznej w gospodarce samochodowej. Ogłoszony w Monitorze Polskim nr A-17, poz. 177 z r. 1950.
 5. Instrukcja Prezesa Rady Ministrów z dnia 1. sierpnia 1948 r. dla inspektorów samochodowych. Wydrukowana w Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 87 z r. 1948, poz. 373.
- b) Zarządzenia Ministerstwa Administracji Publicznej.
6. Zarządzenia Ministra Administracji Publicznej z dnia 23. III. 1949 r. wydane w porozumieniu z Kancelarią Rady Państwa oraz Ministrami: Komunikacji, Zdrowia, Pracy i Opieki Społecznej, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Odbudowy, Kultury i Sztuki, w sprawie zasad używania samochodów osobowych, będących w posiadaniu władz i urzędów administracji ogólnej oraz samorządu terytorialnego. Opublikowane w Dz. Urzęd. M. A. P. z dnia 30. III. 1949 r. nr 15, poz. 72.
 7. Zarządzenie Ministra Administracji Publicznej z dnia 19. IX. 1949 r. zmieniające zarządzenie z dnia 23. III. 1949 r. w sprawie zasad używania samochodów osobowych, będących w posiadaniu władz i urzędów administracji ogólnej oraz samorządu terytorialnego. Opublikowane w Dz. Urz. M. A. Publ. z dnia 5. X. 1949 r. nr 43, poz. 312.
 8. Zarządzenie Min. Adm. Publ. z dnia 5. I. 1950 r. Nr Orn.-IX-12 — 372 — 1 — 50 wydane w porozumieniu z Ministrami: Komunikacji, Zdrowia, Pracy i Opieki Społecznej, Kultury i Sztuki, Handlu Wewnętrznego, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Budownictwa w sprawie centralizacji taboru samochodowego w urzędach wojewódzkich i starostwach powiatowych. Nie opublikowane.

c) Zarządzenia b. Min. Przemysłu i Handlu.

9. Zarządzenia Ministra P. i H. z dnia 1. IX. nr PL/0'9/17/185 w sprawie używania służbowych osobowych pojazdów mech., użytkowanych przez jednostki podległe Min. Przem. i Handlu.
10. Pismo okólne z dnia 16. X. 1948 r. nr PL/0'9/26 w sprawie podziału samochodów osobowych na funkcyjne (F) i dyspozycyjne (D).
11. Pismo okólne (bez daty) 1949 r. nr PL/0'9/2 w sprawie przekroczeń zarządzeń M. P. i H. z dnia 1. IX. 1948 r. i z dnia 19. XI. 1948 r. w sprawie użytkowania osobowych i ciężarowych służbowych pojazdów mech.
12. Pismo okólne z dnia 21. III. 1949 r. nr PL/V.Tr.Sp/1310 — w sprawie uzupełnienia instrukcji stanowiącej załącznik do Zarz. Min. Przem. i H. z dnia 1. IX. 48 r. nr PL/0'9/17/185 oraz z dnia 19. XI. 1948 r. Nr PL/0'9/31/228 dot. używania służbowych osobowych i ciężarowych pojazdów mech.

III. ZASADY UŻYWANIA SAMOCHODÓW CIĘŻAROWYCH I SPECJALNYCH.

a) Okólnik Prezesa Rady Ministrów:

1. Okólnik nr 27 Prezesa R. M. z dnia 18. VIII. 1948 r. w sprawie używania ciężarowych pojazdów mech. Opubl. w Mon. Pol. nr 69, poz. 546.

b) Zarządzenie Min. Komunikacji.

2. Zarządzenie Min. Komunikacji z dnia 3. III. 1949 r. o używaniu i kontroli ciężarowych samochodów specjalnych oraz samochodów zarobkowych, opublikowane w Dz. Taryf i Zarz. Kom. z dnia 15. IV. 1949 r. nr 12, poz. 75.

c) Zarządzenia b. Min. Przemysłu i Handlu.

3. Zarządzenie Ministra P. i H. z dnia 19. XI. 1948 r. w sprawie używania służbowych ciężarowych poja-

zdów mech., będących w dyspozycji jednostek organizacyjnych, podległych M. P. i H. Opublikowane w Dz. Urz. M. P. i H. z dnia 30. XI. 1948 r. nr 27, poz. 338. (Patrz ponadto poz. 11 i 12 w dziale II. powyżej).

d) Zarządzenie Ministerstwa Zdrowia.

4. Okólnik nr 12/49 z dnia 28. II. 1949 r. w sprawie oznaczania, używania oraz kontroli użycia sanitarnych pojazdów mech., Opubl. w Dz. Urz. Min. Zdrowia nr 6, poz. 37.

IV. PRZEWOŻENIE PRACOWNIKÓW WŁASNYM TABOREM.

1. Okólnik nr 17 Prezesa R. M. z dnia 3. VIII. 1949 r. w sprawie likwidowania przewozu pracowników własnym tabor. Nie opubl. rozesłany wg. rozdzielnika. Powyższy okólnik reguluje zagadnienie dla m. st. Warszawy.
2. Okólnik Nr 3 Prezesa Rady Min. z dnia 28 stycznia 1950 w sprawie przewozów pracowników do pracy własnym tabor. zakładu pracy na terenie całego kraju z wyjątkiem m. st. Warszawy. Ogłoszony w Monitorze Polskim Nr A-17, poz. 176 z r. 1950.

V. PRZEWÓZ SAMOCHODAMI WYCIECZEK W RAMACH AKCJI SOCJALNEJ.

Zarządzenie Min. Komunikacji z dnia 8. IX. 1949 r. nr S. O. II-22/51/49. Nieopublikowane. Tekst jest wydrukowany m. in. w Pomorskim Dzienniku Wojewódzkim z r. 1949 nr 25, poz. 425.

VI. OBSŁUGA I EKSPLOATACJA TECHNICZNA SAMOCHODÓW.

a) Uchwały Kom. E. R. M.

1. Uchwała KERM z dn. 12. II. 1949 r. w sprawie remontów generalnych samochodów typowych i ich zespołów. Opubl. w Monitorze Polskim z dnia 3. IX. 1949 Nr A-59, poz. 797.
2. Uchwała KERM z dnia 29. XI. 1949 r. w sprawie obsługi technicznej samochodów. Dotychczas nieopublikowana.

b) Zarządzenie Ministra Komunikacji.

3. Zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 22. XII. 47 r. o przygotowaniu pojazdów mech. do eksploatacji zimowej. Opubl. w Dz. T. i Z. Kom. z dnia 19. I. 1948 r. Nr 2, poz. 15.
4. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 1. IX. 1948 r. o zatwierdzeniu przepisów o stosowaniu przyczep samochodowych. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 17. IX. 1948 nr 29, poz. 208.
5. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 20. IV. 1949 r. w sprawie zatwierdzenia instrukcji o ładowności samochodów ciężarowych. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 2. V. 1949 r. nr 16, poz. 93.
6. Zarządzenie Ministra Kom. o zatwierdzeniu norm przebiegu międzynaprawczego pojazdów mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 2. VII. nr 24, poz. 156.
7. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 28. X. 1949 r. w sprawie określenia dodatkowych warunków technicznych pojazdów mech. o napędzie gazem wysokosprężnym. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 10. XII. 1949 r. nr 36, poz. 269.

Uwaga: „Wydawnictwa Komunikacyjne“ wydały osobną broszurę pt. „Tymczasowe wytyczne dla gazyfikacji samochodów i ich ruchu na gazie wysokopiętnym“).

c) Zarządzenia b. Min. Przemysłu i Handlu.

8. Zarządzenie Ministra P. i H. z dnia 22. VI. 1948 r. PL 0'9/16/122 w sprawie zakupu, sprzedaży i remontów samochodów typowych i ich zespołów w jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Nieopublikowane.

VII. GOSPODARKA OGUMIENIEM.

1. Uchwała KERM z dnia 12. II. 1949 r. w sprawie skupu i regeneracji zużytego ogumienia samochodowego oraz sprzedaży ogumienia naprawionego. Opubl. w Monitorze Polskim z dnia 3. IX. 1949 r. nr A-59, poz. 796. Zarządzenie Ministra Komunikacji:

2. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 18. V. 1949 r. w sprawie zatwierdzenia norm zużycia ogumienia. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 27. VI. 1949 r. nr 22, poz. 141.

3. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 1. VI. 1948 r. o zatwierdzeniu instrukcji o użytkowaniu i przechowywaniu ogumienia poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 25. VI. 1948 r. nr 18, poz. 114.

Zarządzenie b. Ministra Przemysłu i Handlu

4. Zarządzenie Ministra P. i H. z dnia 31. VIII 1949 r. nr PL/VII/103 90/184 — w sprawie skupu i regeneracji zużytego ogumienia samochodowego oraz sprzedaży ogumienia naprawionego.

5. Pismo okólne Ministra P. i H. z dnia 18. XI 1948 r. nr PL/0/9/32 — w sprawie usprawnienia obrotów ogumieniem samochodowym.

VIII. GOSPODARKA MATERIAŁAMI PĘDNYMI.

1. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 18. V. 1949 r. w sprawie norm zużycia materiałów pędnych. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 27. VI. 1949 r. nr 22, poz. 140.
2. Pismo okólne Dep. Plan. b. Min. P. i H. z 2. VI. 1948 r. Nr PL/III/20/Gab/1456, zawierające wytyczne odnośnie racjonalnej i oszczędnej gospodarki paliwami stałymi. Nieopublikowane.

IX. PRZEKAZYWANIE TABORU I URZĄDZEŃ TECHNICZNYCH.

1. Uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 27. V. 49 r. w sprawie zasad wzajemnego przekazywania maszyn, urządzeń technicznych, środków transportowych i innych przedmiotów majątku trwałego przez urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe. Opublikowane w Monitorze Polskim z dn. 3. IX. 1949 r. Nr A-59, poz. 800.
2. Uchwała Rady Państwa z dnia 7. IX. 1949 r. w sprawie przekazywania przedmiotów majątku trwałego pomiędzy urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami samorządowymi oraz pomiędzy nimi, a urzędami, instytucjami i przedsiębiorstwami państwowymi. Opublikowana w Monitorze Polskim z dn. 11. X. 1949 r. Nr A-72, poz. 9191.
3. Okólnik nr 1 Prezesa R. M. z dnia 5. I. 1950 r. o trybie przenoszenia nadetatowych pojazdów mech. (Monitor Polski Nr A-11, poz. 109).

X. ZBYWANIE SAMOCHODÓW NADETATOWYCH, NIETYPOWYCH LUB ZBĘDNYCH.

1. Uchwała Komitetu Ekonom. R. M. z dnia 27. sierpnia 1948 r. w sprawie wyzbywania się przez urzędy, przedsiębiorstwa i instytucje państwowe zbędnych i nadetatowych pojazdów mechanicznych, wraków i ich zespołów. Nieopublikowana (załącznik Nr 1 do pisma Okólnego Dep. Plan. b. M. P. i H. Nr PL/0/9/7 z dnia 4. II. 1949 r.)
2. Pismo Ministerstwa Skarbu z dnia 12. X. 1948 r. Nr D. III. 8835/Kb/48. Załącznik Nr 2 do wyżej pod 1) wymienionego pisma okólnego z dnia 4. II. 1949 r.
3. Zarządzenie Ministrów: Przemysłu i Handlu, Komunikacji oraz Skarbu z dnia 18. XI. 1948 r. w sprawie trybu postępowania przy sprzedaży nietypowych, nadetatowych lub zbędnych pojazdów mech. użytkowanych przez urzędy, przedsiębiorstwa i instytucje państwowe. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dnia 24. I. 1949 r. Nr 1, poz. 8 oraz w Dz. Urz. M. P. i H. z dnia 10. XII. 1948 r. nr 28, poz. 343.
4. Pismo okólne Dep. Plan. (b. Min. P. i H. z dnia 4. II. 1949 r. Nr PL 0/9/7 w sprawie obowiązujących zasad postępowania przy sprzedaży nadetatowych lub zbędnych pojazdów mech., użytkowanych przez jednostki organizacyjne, podległe M. P. i H.
5. Pismo okólne Min. Adm. Publ. z dnia 10. VI. 1949 r. w sprawie wyzbywania się zbędnych i nadetatowych pojazdów mech. przez urzędy i związki samorządu terytorialnego. Opublikowane w Dz. Urz. Min. Adm. Publ. Nr 27, poz. 173.

6. Zarządzenie b. Min. P. i H. z dnia 22. VI. 1948 r. nr PL/0/9/16/122 w sprawie zakupu sprzedaży i remontów samochodowych typowych i ich zespołów w jednostkach organizacyjnych M. P. i H. Nieopublikowane.

W myśl wyjaśnienia Ministerstwa Skarbu w piśmie Nr D. 4484/1/49 do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego — Departament Komunikacji i Łączności — kwota, uzyskana ze sprzedaży zbędnych pojazdów mechan. winna być w całości odprowadzona do banku na rach. amortyzacyjny bez potrącenia kosztów m. in. ogłoszeń.

XI. INSTRUKCJE DLA KIEROWCÓW.

1. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 2. IX. 1948 r. o zatwierdzeniu instrukcji dla kierowców poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 17. IX. 1948 r. nr 29, poz. 209.
2. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 22. VIII. 1949 r. w sprawie zmiany instrukcji dla kierowców poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 20. XI. 1949 r. nr 29, poz. 211.
3. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 30. XI. 1949 r. w sprawie zatwierdzenia instrukcji dla pomocników kierowców poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 31. XII. 1949 r. nr 40, poz. 298.

XII. WYNAGRODZENIA.

1. Zarządzenie Ministra Skarbu z dnia 18. VI. 1949 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Administracji Publicznej oraz Pracy i Opieki Społecznej w sprawie wynagradzania kierowców i innych pracowników samochodowych. Opubl. w Monitorze Polskim z dn. 30. VI. 1949 r. nr A-40, poz. 561.
2. Zasady wynagradzania pracowników samochodowych w czasie urlopu i choroby: Dz. Urz. Min. Adm. Publ. Nr 43, poz. 318 z r. 1949.

XIII. SZKOLENIE.

— Uchwała KERM z dnia 12. IV. 1949 r. o sposobie szkolenia kierowców samochodowych dla potrzeb państwa. Opubl. w Monitorze Polskim z dn. 3. IX. 1949 r. Nr A-59, poz. 798.

XIV. ETATY SAMOCHODOWE.

1. Uchwała Rady Ministrów z dnia 9. IX. 1949 r. w sprawie trybu ustalenia etatów samochodowych dla urzędów i instytucji państwowych. Opubl. w Monitorze Polskim z dn. 3. X. 1949 r. Nr A-70, poz. 887.
2. Uchwała Rady Ministrów z dnia 24. X. 1949 r. w sprawie powiększenia etatów pojazdów mech. Ministerstwa Kultury i Sztuki na rok 1949 r. Opubl. w Monitorze Polskim z dn. 10. XI. 1949 r. Nr A-83, poz. 1018.

XV. ZWROT KOSZTÓW PODRÓŻY PRZY PRZEJAZDACH ODBYWANYCH WŁASNYM ŚRODKIEM LOKOMOCJI.

— Pismo okólne Min. Adm. Publ. z dnia 25. VI. 1949 r. (Dz. Urz. Min. Adm. Publ. Nr 30, poz. 197) wyjaśnia sprawę zwrotu kosztów przy podróżach, odbywanych odbywanych własnym środkiem lokomocji.

XVI. DOKUMENTACJA EKSPLOATACYJNA.

— Ministerstwo Komunikacji wprowadziło z dniem 1 I. 1950 r. (Dziennik Taryf i Zarządzeń Komunikacyjnych Nr 37/49) nowe karty drogowe w miejsce dotychczas obowiązujących kart kontroli pracy pojazdów mechanicznych.

Istnieją cztery rodzaje kart drogowych.

Wzór SM — 101: Karta drogowa samochodu osobowego. Służy ona równocześnie dla samochodów sanitarnych (karetka pogotowia), motocykli i samochodów specjalnych, przeznaczonych do przewożenia specjalnych instalacji i maszyn i ew. do wykonywania specjalnych prac (należą tu dźwigi samochodowe, ruchome warsztaty naprawcze, elektrownie itp.)

Wzór SM — 102: karta drogowa samochodu ciężarowego. Służy ona równocześnie dla samochodów spe-

cialnych, ale posiadających towarową wartość przewozową, jak cysterny, śmieciarki, wywrotki, chłodnie itp.

Wzór SM — 104: karta drogowa autobusu międzymiastowego. Służy ona również dla autobusów przewozu własnego, jak np.: przewóz pracowników od miejsca pracy z innej miejscowości zamieszkania, wycieczek itp.

Wzór SM — 105: karta drogowa autobusu miejskiego. Służy ona również dla autobusów przewozu własnego, jak np. przewóz pracowników do miejsca pracy w tej samej miejscowości.

Do dnia 1. I. 1950 r. w zakresie dokumentacji eksploatacyjnej wydano następujące przepisy:

1. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 16. VII. 1948 r. o książkach prowadzonych przez użytkowników poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 16. VIII. 1948 r. Nr 24, poz. 178.
2. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 12. IX. 1948 r. o prowadzeniu kart kontrolnych pracy poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 26. IX. 1948 r. Nr 31, poz. 217.
3. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 17. VI. 1949 r. w sprawie zmiany zarządzenia o prowadzeniu kart kontrolnych pracy poj. mech. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 2. VII. 1949 r. Nr 24, poz. 155.
4. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 3. III. 1949 r. o używaniu i kontroli ciężarowych samochodów specjalnych oraz samochodów zarobkowych (Dz. T. i Z. K. Nr 12, poz. 75)
a ponadto w resorcie b. Min. P. i H. — następujące zarządzenia:
5. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu Nr Og. JU 5005/126 z dn. 29. XI. 1947 r. w sprawie jednolitego systemu kontrolno-sprawozdawczego eksploatacji poj. mech.
6. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 20. III. 1948 r. Nr PL/0/9/7.65 w sprawie II etapu jednolitego systemu eksploatacji pojazdów mechanicznych.
7. Pismo okólne z dn. 3. III. 1948 r. Nr PL/30/9.3 w sprawie wskazywania celu podróży w kontrolkach pracy samochodu.
8. Pismo okólne z dnia 15. I. 1949 r. Nr PL/0/9.4 w sprawie wystawiania delegacji służbowych na wyjazd samochodami osobowymi.

XVII. RÓŻNE. Zarządzenia b. Min. P. i H.

1. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 15. VII. 1948 r. Nr OG. VII. BO. 124/152 w sprawie utworzenia komórek organizacyjnych transportowo-taryfowych w Centralnych Zarządach Przemysłu.

NOTATNIK

NOWE WYDAWNICTWO URZĘDOWE

Na podstawie Zarządzenia Przewodniczącego P. K. P. G. z dnia 21 stycznia 1950 r. — OP-51/6 — 1002/20 Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego podjęła wydawnictwo nowego periodyku urzędowego pn. „Biuletyn Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego”. — „Biuletyn P. K. P. G.” jest organem urzędowym PKPG, wydawanym w celu należytego rozpowszechniania i skoncentrowania w jednym wydawnictwie aktów normatywnych i innych przepisów wydawanych przez K. E. R. M. i P. K. P. G.

W „Biuletynie P. K. P. G.” ogłaszane będą z wyjątkiem nie podlegających opublikowaniu:

1. Uchwały K. E. R. M. i Zarządzenia Przewodniczącego K. E. R. M.
2. Zarządzenia i inne akty normatywne Przewodniczącego P. K. P. G.
3. Instrukcje i pisma okólne Departamentów i Biur P. K. P. G.
4. Komunikaty i obwieszczenia P. K. P. G.

Poszczególne numery „Biuletynu P. K. P. G.” wydawane będą w miarę potrzeby, strona administracyjna wy-

2. Pismo okólne z dnia 20. II. 1949 r. Nr OG. VII. 006009 w sprawie organizacji komórek transportowo-taryfowych.

3. Pismo okólne z dnia 12. III. 1949 r. Nr PL/0/9/8 w sprawie trybu załatwiania spraw transportowo-spedycyjnych.

4. Pismo okólne z dnia 17. VII. 1948 r. Nr PL/0/9/18 w sprawie oznaczania samochodów.

5. Pismo okólne z dn. 30. XII. 1948 r. Nr PL/V/Tr. Sp/324 w sprawie korzystania z usług firmy C. Hartwig, jako przewoźnika towarów.

6. Pismo okólne z dnia 4. I. 1949 r. Nr PL/0/9/1 w sprawie pogłębienia współpracy w zakresie planowania między przedsiębiorstwami samochodowych przewozów publicznych i zarobkowych, oraz przedsiębiorstwami spedycyjnymi, a centralnymi jednostkami organizacyjnymi aparatu podległego M. P. i H.

7. Pismo okólne z dnia 17. I. 1949 r. Nr PL/0/9/5 w sprawie nieznajomości i niestosowania przez jednostki organizacyjne podległe M. P. i H. zarządzeń i przepisów publikowanych w Dz. T. i Z. Kom.

8. Pismo okólne z dnia 17. I. 1949 r. Nr PL/V/Tr. Sp/ w sprawie stosowania taryfy PKS przez „C. Hartwig” i „Spedytor”.

XVIII. PAŃSTWOWA KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA.

1. Dekret z dn. 16. I. 1946 r. o utworzeniu przedsiębiorstwa państwowego „Państwowa Komunikacja Samochodowa”. Opubl. w Dz. Ustaw R. P. z dn. 13. II. 1946 r. Nr 4, poz. 31.

2. Dekretem ogłoszonym w Dz. U. R. P. z r. 1949 Nr 36, poz. 257 poddano przedsiębiorstwo P. K. S. przepisom dekretu z dnia 3. I. 1946 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych.

3. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 25. III. 1948 r. w sprawie ogłoszenia linii komunikacyjnych PKS. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 25. V. 1948 r. Nr 11, poz. 79.

4. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 8. IX. 1948 r. w sprawie zatwierdzenia wykazu linii komunikacyjnych, obsługiwanych regularną komunikacją osobową PKS. oraz rozkładu jazdy na tych liniach. Opubl. w Dz. T. i Z. K. z dn. 1. XII. 1948 r. Nr 40, poz. 275.

5. Zarządzenie Ministra Kom. z dnia 28. XI. 1949 r. o zmianach, dotyczących organizacji i zakresu działania przeds. państw. pod nazwą „Państwowa Komunikacja Samochodowa”. Opubl. w Monitorze Polskim z dn. 16. XII. 1949 r. Nr A-98, poz. 1163.

Wg stanu prawnego na dzień 15. II. 1950. Opracowali Cz. P-ski i Zyg. Zak.

dawnictwa należy do przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Wydawnictwa Gospodarcze”.

Ukazanie się omawianego periodyku zamyka lukę, którą dotkliwie odczuwali szczególnie pracownicy na stanowiskach kierowniczych w urzędach, instytucjach oraz przedsiębiorstwach sektora uspołecznionego. Obok Dziennika Ustaw, Monitora Polskiego — „Biuletyn P. K. P. G.” będzie oficjalnym wydawnictwem, zawierającym akty prawne i publikacje urzędowe, których znajomość jest niezbędna dla prawidłowego toku służby we wszystkich zakładach pracy. Przystawienie struktury i form organizacyjnych na tory gospodarki planowej pociąga za sobą ożywioną działalność normatywną i interpretacyjną naczelnych organów państwowych, której zbiorcze ujęcie ułatwia orientację i operatywne stosowanie wydanych przepisów.

„Biuletyn P. K. P. G.” zastąpi dotychczasowy „Biuletyn Finansowy P. K. P. G.”, który ze względu na swoją fragmentaryczność tematyki, ograniczającej się do zagadnień finansowych i pokrewnych (księgowości, bilansowości), nie reprezentował w pełni zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Treść Nr 1 „Biuletynu P. K. P. G.“ obejmuje następujące pozycje:

**Uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów
z dnia 2 stycznia 1950 r.**

- Poz. 1 — w sprawie systemu sfinansowania inwestycji w roku 1950,
- Poz. 2 — w sprawie przechowywania i katalogowania prac konstrukcyjnych i dokumentacji fabrykacyjnej oraz ich ochrony,
- Poz. 3 — w sprawie powołania Komitetu Postępu Technicznego,
- Poz. 4 — w sprawie dopłaty Skarbu Państwa do stawki na czasach organizowanych w ramach Funduszu Wczasów Pracowniczych,
- Poz. 5 — w sprawie wysokości dziennej stawki na czasach w ramach Funduszu Wczasów Pracowniczych.

**Zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji
Planowania Gospodarczego.**

- Poz. 6 — z dnia 3 grudnia 1949 r. w sprawie racjonalnego użycia drobnowymiarowego szkła okiennego,
- Poz. 7 — z dn. 3 grudnia 1949 r. w sprawie centralnego zaopatrzenia urzędów, instytucji oraz przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej w techniczną literaturę zagraniczną,
- Poz. 8 — z dn. 12 grudnia 1949 r. w sprawie działania Biur Regionalnych Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego,
- Poz. 9 — z dn. 16 grudnia 1949 r. w sprawie wykonania Instrukcji Nr 8 Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego o planowaniu zaopatrzenia inwestycji na rok 1950 zn. BU/2A-01-02/25,
- Poz. 10 — z dn. 22 grudnia 1949 r. w sprawie rejestracji, produkcji i importu filmów instruktażowych w dziedzinie procesów przemysłowych, organizacji wytwórczości przemysłowej oraz bezpieczeństwa i higieny pracy, jak również rejestracji aparatów projekcyjnych,
- Poz. 11 — z dn. 22 grudnia 1949 r. w sprawie utworzenia Centralnego Biura Naukowych i Laboratoryjnych Przyrządów,
- Poz. 12 — z dnia 23 grudnia 1949 r. w sprawie wykonywania wynalazków i wzorców użytkowych,
- Poz. 13 — z dn. 7 stycznia 1950 r. w sprawie wykonania w przedsiębiorstwach uspołecznionych gospodarki narodowej uchwały Rady Ministrów z dn. 31 grudnia 1949 r. o 5% podwyżce płac.

Pisma Okólne:

- Poz. 14 — z dn. 8 grudnia 1949 r. Nr 10 w sprawie obowiązkowego przesyłania katalogów i prospektów,
- Poz. 15 — z dn. 10 grudnia 1949 r. Nr 12 w sprawie wysokości opłat za sporządzanie analiz notatek bibliograficznych i recenzji z publikacji technicznych,
- Poz. 16 — z dn. 23 grudnia 1949 r. Nr 1 w sprawie: A. ustalania podziału na nabywcę i odbiorcę obowiązujących kolejowych opłat i kosztów przy sprzedaży dokonywanej przez przedsiębiorstwa państwowe, państwowo-spółdzielcze franco stacja odbiorcza. B. odpowiedzialności za szkody wynikłe w czasie trwania transportu kolejowego przy dostawach franco stacja odbiorcza,
- Poz. 17 — z dn. 28 grudnia 1949 r. Nr 13 w sprawie norm wynagrodzeń za prace autorów, tłumaczy, opiniodawców, redaktorów, rysowników, wykonane przy opracowaniu książek technicznych, na zlecenie przedsiębiorstw wydawniczych,
- Poz. 18 — wykaz aktów normatywnych, zamieszczonych w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim w czasie 1—15. I. 1950.

PRAWO FINANSOWE

W Nr 1 z r. 1950 „Biuletynu Finansowego P. K. P. G.“ ogłoszona została Uchwała Prezydium K. E. R. M. z dnia 2 stycznia 1950 r. w sprawie systemu sfinansowania inwestycji w r. 1950. Uchwała ustala pojęcie i zakres Planu Sfinansowania Inwestycji na r. 1950, rodzaje środków Planu i źródła ich pochodzenia, omawia akumulację środków sfinansowania, sposób wykonania Planu Sfinansowania Inwestycji oraz termin wykorzystania środków inwestycyjnych.

Rozszerzenie zasad systemu finansowego jest przedmiotem Uchwały Prezydium K. E. R. M. z dnia 29 listopada 1949 r. i z dnia 2 stycznia 1950 r. rozciągającej ten system na przedsiębiorstwa państwowe podległe kierownictwu Ministra Budownictwa. Ogromny aparat państwowej przedsiębiorczości budowlanej ujęty został na mocy tej Uchwały w karby jednolitej struktury finansowej, usprawniającej jej operatywność. Bankiem finansującym (eksploatację) przedsiębiorstwa podległych Min. Budownictwa jest Bank Inwestycyjny. Dla wszystkich przedsiębiorstw resortu budownictwa Uchwała ustala 3% marży planowego zysku. Z tej samej daty pochodzi Uchwała Prezydium K. E. R. M. w sprawie zasad systemu finansowego na r. 1950 dla przedsiębiorstw państwowych podległych Ministerstwu Żeglugi. Uchwała ze względu na duży wachlarz działalności gospodarczej przedsiębiorstw resortu żeglugi ustala szczególne zasady dla każdej grupy tych przedsiębiorstw.

Podstawowe znaczenie dla realizacji Planu Inwestycyjnego na rok 1950 posiada Zarządzenie Przewodniczącego P. K. P. G. i Ministra Skarbu z 21. I. 1950 r. o zasadach przenoszenia środków na sfinansowanie inwestycji w ramach Planu Inwestycyjnego na r. 1950 i o włączeniu do planu środków nielimitowanych. Zasady omawiają technikę virements, skonstruowaną odmiennie aniżeli w ubiegłych latach, oraz określającą uprawnienia dla inwestorów do przenoszenia środków w ramach Planu. Zarządzenie jest dalszym krokiem, wzmacniającym dyscyplinę finansową w toku realizacji Planu Inwestycyjnego.

Pod tytułem „Akcja P—B“ omówiona została akcja wcielania w życie reformy rachunkowości przedsiębiorstw uspołecznionych, której ostatecznym celem jest przejście na pełny rozrachunek gospodarczy nie tylko poszczególnych przedsiębiorstw, ale oddzielnych zakładów i ich wydziałów. Wprowadzenie w życie nowych branżowych planów kont stwarza nowy stan organizacji finansowo-rachunkowej, o kapitalnym znaczeniu gospodarczym. „Akcja P—B“ (plan kont — bilans) w której funkcję instruktora pełni Biuro Organizacji Rachunkowości, jest w pełnym toku, a jej osiągnięciem będzie sporządzenie prawidłowych zamknięć rachunkowych za r. 1949 i wejście w r. 1950 w ramy jednolitej struktury rachunkowości.

O wzorcowych rozwiązaniach w zakresie pomocniczych urządzeń księgowych mówi notatka „Rejestry zakupów i faktur“, zawierająca kilka wariantów tych rozwiązań.

Numer zamyka omówienie wypowiedzi uczonych radzieckich na temat „Wewnętrznego rozrachunku gospodarczego jako czynnika obniżenia kosztów własnych produkcji w zakładach“.

Nr 2 (luty) Biuletynu Finansowego P. K. P. G. zawiera dwa akty, omawiające stronę rozliczeniową inwestycji z P. I. 1949 r. są to: Uchwała Prezydium K. E. R. M. z dnia 28 I. 1950 r. w sprawie przesunięcia terminu dla pokrywania faktur (rachunków), podlegających bezpośredniej zapłacie ze środków P. I. 1949 r. oraz Zarządzenie Przewodniczącego P. K. P. G. i Ministra Skarbu z dnia 30. I. 1950 w sprawie warunków i trybu pokrywania faktur z tytułu robót, dostaw i usług wykonanych fizycznie do dnia 31. XII. 1949, a podlegających zapłacie bezpośrednio ze środków P. I. 1949.

Zagadnienie sfinansowania remontów kapitalnych znalazło omówienie w specjalnej notatce, ustalającej technikę akumulacji środków na ten cel i sposób ich wykorzystania. „Biuletyn“ w notatce „Obowiązujące w 1950 r. stawki, pobierane za czynności bankowe“ podaje wykaz odsetek i prowizji, pobieranych przez banki finansujące

eksploatację i inwestycje, przy wypłacie kredytów obrotowych i środków na inwestycje (od 2%—4%).

W dziale drobnych notatek zamieszczone zostało m.in. wyjaśnienie, że zobowiązania oraz korespondencja dotycząca zobowiązań w przedsiębiorstwach państwowych,

Odpowiedzi Redakcji

Czy pracownik fizyczny, który pełni funkcję magazyniera w przedsiębiorstwie uspołecznionym w czasie choroby magazyniera, ponosi odpowiedzialność za prawidłowy stan magazynu?

Rozważyć należy tylko zakres odpowiedzialności robotnika, zastępującego chorego magazyniera, ponieważ sama zasada odpowiedzialności każdego, komu powierzono strzeżenie mienia społecznego, nie może podlegać wątpliwości i jest przedmiotem ochrony sądowo-karnej.

Jeśli chodzi o zakres odpowiedzialności cywilnej pracownika fizycznego, któremu zlecono zastępstwo magazyniera w czasie jego choroby, nasuwają się uwagi następujące:

Magazynier podejmuje się swoich obowiązków na podstawie umowy o pracę, która powinna m. in. ustalać zakres jego odpowiedzialności za braki w magazynie, dopuszczalne manka itd. Za swoje czynności otrzymuje magazynier odpowiednie wynagrodzenie, przewidziane umową wzgl. układem zbiorowym. Do zasad prawidłowej organizacji należy też zwyczajnie wydanie instrukcji, normujących pracę magazynierów. Odpowiedzialność zatem magazyniera wynika z treści jego umowy o pracę jako magazyniera (funkcja powinna być w umowie wyraźnie sprecyzowana, a nie wystarczy np. ogólnikowe określenie „pracownik umysłowy”), w związku z czym magazynier odpowiada za prawidłowy stan magazynu bez obowiązku po stronie pracodawcy wykazania mu winy (art. 134 i nast. kod. zob.). Nie zachodzi tu bowiem odpowiedzialność z tzw. czynów niedozwolonych, lecz odpowiedzialność umowna (art. 448 i art. 239 kod. zob.). Z przepisu jednakże art. 239 kod. zob. wynika, że magazynier będzie zwolniony z obowiązku zwrotu szkody, o ile udowodni, że nienależyty stan magazynu jest następstwem okoliczności, za które nie odpowiada np. kradzież z włamaniem, wady w organizacji nie mogące być przypisanymi magazynierowi itd.

Inaczej należy ocenić sytuację prawną robotnika, pełniącego przejściowo funkcję — za chorego magazyniera. Robotnik bowiem wykonuje dla zakładu pracę na podstawie umowy o pracę, która nie zobowiązuje go do szczególnej staranności, jakiej wymaga praca magazyniera, i otrzymuje za swoje czynności zwykle wynagrodzenie niższe, aniżeli magazynier. Jeżeli mimo to na polecenie pracodawcy podjął się zastępstwo funkcji magazyniera, wykonuje on te dodatkowe wzgl. inne czynności już nie na podstawie umowy o pracę, ale na podstawie szczególnego zlecenia pracodawcy. Zlecenie takie w stosunku do pracy robotnika magazynowego może uchodzić za celowe i za będące w związku ze stosunkiem pracy, ale względy prawne i słuszności nie pozwalają w takim przypadku obciążyć robotnika taką samą odpowiedzialnością jak magazyniera. W razie sporu sądowego wejdą w zastosowanie przepisy art. 498 i nast. kod. zob. o zleceniu, w myśl których przyjmujący zlecenie powinien je wykonać sumiennie, ale gdy zobowiązał się wykonać zlecenie bez wynagrodzenia (art. 505) odpowiada tylko za szkodę wyrządzoną rozmyślnie lub wskutek braku staranności, jakiej zwykły dokładać we własnych sprawach. W ustroju

a także dyspozycje finansowe, powinny być zawsze podpisywane dwuosobowo.

Pozostała część numeru poświęcona jest sprawom z zakresu rachunkowości w przedsiębiorstwach państwowych.

socjalistycznym i, zmierzającym do socjalizmu pojęcie kodeksowe „we własnych sprawach” wymaga interpretacji rozszerzającej, ponieważ dobro społeczne stoi ponad dobrem prywatnym, ale utrzymana będzie zasada, że pracownik fizyczny odpowiada w takim przypadku za udowodnioną mu winę.

Gdyby z pracownikiem fizycznym w grę wchodzący przypadku zawarto umowę przewidującą jego dodatkowe wynagrodzenie za wykonywanie zlecenia zastępstwa, określając równocześnie zakres jego obowiązków, odpowiedzialność pracownika fizycznego formalnie nie różniłaby się od odpowiedzialności magazyniera z tym jednakże, że względy słuszności w razie sporu będą przemawiać na korzyść robotnika np. w razie braku kwalifikacji po jego stronie do pełnienia obowiązków magazyniera.

Z rozważań powyższych wypływają praktyczne wnioski dla kierownictwa przedsiębiorstwa:

1) jeżeli robotnik ma odpowiednie kwalifikacje do pełnienia zastępstwa funkcji magazyniera, zlecenie zastępstwa powinno mu być udzielone na piśmie, określając zakres jego odpowiedzialności jako zastępcy i wysokość należnego wynagrodzenia,

2) w innych przypadkach, odpowiedzialność pracownika fizycznego zastępującego magazyniera sprowadza się do obowiązku staranności, jakiej wymaga rozporządzanie mieniem państwowym, uwzględniając przy tym kwalifikacje pracownika. Kierownictwa przedsiębiorstw powinny stosować tę praktykę jako wyjątkową, gdy nie ma innych możliwości rozwiązania praktycznego.

Przy sposobności wypada rozważyć pytanie, czy pracownik fizyczny, spełniający funkcje magazyniera w czasie choroby magazyniera, nabywa przez to uprawnienia pracownika umysłowego (trzymiesięczne wypowiedzenie itd.). Na pytanie to należy odpowiedzieć przecząco, na podstawie szczególnego zlecenia pracodawcy, nie rozwiązując przez to stosunku pracy z pracodawcą jako pracownik fizyczny, i po ustaniu przeszkody po stronie magazyniera powróci do wykonywania swoich obowiązków jako pracownik fizyczny.

Tu zaznaczyć trzeba, iż Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 7 stycznia 1947 r. Sygn. akt C I 848/46, ogłoszonym w czasopiśmie „Praca i Opieka Społeczna” Nr 3 z roku 1948, wydawnictwo Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, stwierdził:

„To, że poza pracą fizyczną skarżący wykonywał pewne czynności o charakterze pracy umysłowej (kupował niektóre produkty i wyliczał się z nich), nie nadawał jeszcze mu charakteru pracy umysłowej, gdyż pracownik fizyczny może wykonywać pewne mało skomplikowane czynności o charakterze pracy umysłowej pozostając pracownikiem fizycznym. Decydujące jest w przypadku, jaki rodzaj pracy przeważał”.

Powyższe orzeczenie dotyczy jednak przypadku innego, aniżeli rozpatrywany, mianowicie przypadku stałego pełnienia przez pracownika fiz. pewnych czynności o charakterze pracy umysłowej. Sądzić należy, iż nie byłby inaczej oceniony przypadek, będący przedmiotem nin. odpowiedzi redakcyjnej.

(c. p.)

Przegląd Wydawnictw

KSIAŻKI

L. HOCHBERG i B. OŁOMUCKI. Arbitraż Gospodarczy. Uwagi na tle praktyki arbitrażu gospodarczego w Z.S.R.R.

Do wykładu zasad arbitrażu radzieckiego dołączone zostało zwięzłe streszczenie przepisów i teksty dekretu o Państwowym Arbitrażu Gospodarczym oraz Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbi-

trażowego. Taki układ książki uznać należy za uzasadniony, ponieważ zarówno sama instytucja powołanego niedawno u nas arbitrażu gospodarczego, jak i podstawowe założenia tej instytucji, stanowią zastosowanie doświadczeń i osiągnięć radzieckich. Uznając słuszność założeń, na których oparty został układ książki, zauważyć jednak należy, że autorowie nie wypełnili w całości swego zadania. Byłoby niewątpliwie celowym, gdyby przy omawianiu poszczególnych zagadnień wskazano

jednocześnie na istniejące różnice sformułowań w ustawodawstwie radzieckim i polskim i na pływające ewentualnie z tych różnic konsekwencje praktyczne. — Np. w rozdziale o arbitrażu radzieckim cytowany jest art. 8 statutu Arbitrażu Państwowego głoszący, iż arbitraż rozstrzygając sprawę winien kierować się „ustawami i rozporządzeniami centralnych i miejscowych organów władzy, jak również ogólnymi zasadami polityki gospodarczej Z. S. R. R.“. Odpowiedni polski przepis dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. głosi, że Komisje Arbitrażowe rozstrzygają sprawy „kierując się zasadami praworządności Polski Ludowej i przepisami oraz wytycznymi planów gospodarczych, przestrzegając w szczególności dyscypliny w wykonaniu tych planów oraz umów zawartych dla ich realizacji, jak również zasad rozrachunku gospodarczego“. Czy pomimo, że ustawa radziecka mówi wyraźnie o ustawach i rozporządzeniach, a polski dekret tylko ogólnie o „zasadach praworządności“, w Polsce byłoby rzeczą dopuszczalną, „by arbitraż rozstrzygał sprawę wbrew zasadom prawa socjalistycznego, kierując się rzekomą „celowością gospodarczą“ danego zakładu?“. Wydaje się, że byłoby to niedopuszczalne. W referacie wygłoszonym na IV Zjeździe prawników czechosłowackich w Pradze prof. Borys Mańkowski stwierdził, że „radzieckiej praworządności obce jest jakiegokolwiek przeciwstawienie legalności i celowości“. „W dziedzinie urzeczywistnienia rewolucyjnej praworządności — pisze Wyszyński — celowość rewolucyjna nie jest niczym innym, jak zastosowaniem radzieckich praw z ich rewolucyjnymi celami“. Niewątpliwie, również w Polsce tak właśnie musi być rozumiana praworządność rewolucyjna, praworządność Polski Ludowej.

W ścisłym związku z zagadnieniem czy dopuszczalne jest przeciwstawienie legalności i celowości, i czy praworządność polega na przestrzeganiu ustaw, pozostaje kwestia stosowania przez komisje przepisów kodeksu cywilnego. W praktyce swej — piszą autorowie — organa arbitrażu (w Związku Radzieckim) kierują się rzecz oczywista zasadami Kodeksu Cywilnego R. S. F. S. R. (lub kodeksów innych republik związkowych) jakkolwiek nie powołują się na nie w swych orzeczeniach. Prof. M. Agarkow w rozprawie „Kwoporoprosu o dogowornoj otwietstwiennosti“ powiada: praktyka arbitrażu państwowego nie zaprzecza, że Kodeks Cywilny stosowany jest w sprawach podlegających właściwości arbitrażu. Rozstrzygnięcia arbitrażu oparte są na właściwych normach Kodeksu Cywilnego.....“ Obowiązek i zakres stosowania prawa cywilnego przez komisje arbitrażowe jest prostą konsekwencją definicji tego prawa, jak ją sformułował Wyszyński: „Prawo cywilne jest to ta gałąź prawa, która reguluje stosunki majątkowe obywateli między sobą, obywateli z państwowymi i społecznymi organizacjami, zakładami i przedsiębiorstwami i wreszcie stosunki wzajemne między państwowymi i społecznymi organizacjami, zakładami i przedsiębiorstwami“. (Sowieckie Gosudarstwo i Prawo Nr 3 z r. 1939).

J. M.

GRZEGORZEWSKI ZIEMOWIT. Żegluga śródlądowa i spław. — Zbiór przepisów. Warszawa 1949.

Nakładem Gospodarczego Instytutu Wydawniczego w Warszawie ukazało się pod powyższym tytułem tzw. prawo handlowe rzeczne, zawierające zbiór przepisów obowiązujących w zakresie żeglugi śródlądowej i spławu. Trzon tego zbioru stanowi niemiecka ustawa z dnia 15. VI. 1895 r. (w brzmieniu rozporządzenia kanclerskiego z dnia 10. V. 1898 r.) o stosunkach prywatno-prawnych wynikających z żeglugi śródlądowej (tzw. Binnenschiffahrtsprivatrecht) oraz również niemiecka ustawa o stosunkach prywatno-prawnych wynikających ze spławu z tej samej daty 15. VI. 1895 r. Obok tych dwóch ustaw publikacja Z. Grzegorzewskiego zawiera przepisy związkowe tak niemieckie, jak i polskie. Teksty aktów ustawodawczych zamieszczonych w zbiorze uzupełnia krótki wstęp napisany przez autora i liczne uwagi pod poszczególnymi przepisami ustawy o żegludze śródlądowej.

Wydany przez Z. Grzegorzewskiego zbiór przepisów z zakresu żeglugi śródlądowej i spławu wypełnia dotkliwą lukę w ogłoszonych dotychczas drukiem wydawnictwach tekstów ustaw obowiązujących w Polsce, zawiera

bowiem pierwsze jak dotąd tłumaczenie na język polski wyżej wymienionych dwóch ustaw niemieckich. W myśl art. XXVIII przep. wpraw. kod. handl. ustawy te obowiązują na terenie województw pomorskiego, poznańskiego i śląskiego, z mocy zaś art. 4 dekretu z dnia 13. XI. 1945 r. o zarządzie Ziemi Odzyskanych (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 295) obowiązują również na terenie województw wrocławskiego, szczecińskiego, gdańskiego i olsztyńskiego oraz na części woj. śląsko-dąbrowskiego.

Niestety, zarówno w zakresie prawa morskiego, jak i prawa żeglugi śródlądowej skazani dotąd jesteśmy na posługiwanie się ustawami niemieckimi. Prace nad stworzeniem rodzimego kodeksu handlowego morskiego posuwają się u nas bardzo powoli, pokrewną zaś dziedziną prawa żeglugi śródlądowej nikt bodaj bliżej nie interesuje się poza tymi, którzy bezpośrednio stykają się z żegluga śródlądową. A jest to dziedzina prawa o nie małym znaczeniu, jeśli wziąć pod uwagę postępujący u nas rozwój żeglugi śródlądowej i jej perspektywy związane z regulacją rzek spławnych i budową nowych dróg wodnych (kanałów).

Może ułatwiająca zapoznanie się z tą dziedziną i przez to niezmiernie pożyteczna publikacja Z. Grzegorzewskiego zachęci niejednego do głębszego zainteresowania się zagadnieniami prawnymi związanymi z żegluga śródlądową i da podjęcie do opracowania polskiego kodeksu żeglugi śródlądowej lub przynajmniej do uwzględnienia w opracowywanym kodeksie handlowym morskim także żeglugi śródlądowej. W tym przypadku byłby to wprowadzie „kodeks handlowy morski i rzeczny“, kto wie jednak, czy takie połączenie nie byłoby usprawiedliwione ze względu na pokrewieństwo zasadniczego tematu i podobieństwo nasuwających się zagadnień prawnych.

St. Janczewski.

CZASOPISMA

Sowieckie Gosudarstwo i Prawo Nr 11 z 1949 r. A. A. KARP. Kompetencje komitetów wykonawczych okręgowych rad delegatów pracujących (prawowe położenie ispolkoma rajonnowo sowiecia deputatow trudiaszczichsja).

Organa państwowej administracji terytorialnej w Związku Radzieckim powoływane są w drodze wyborów. Podział na okręgi przeprowadzony został stosownie do potrzeb gospodarczych. W poszczególnych okręgach ludność wybiera rady delegatów pracujących, które z kolei powołują komitety wykonawcze, odpowiedzialne przed radami i działające pod ich nadzorem. Komitet wykonawczy odpowiada jednak za swą działalność nie tylko przed radą delegatów, która go powołała, ale jednocześnie podporządkowany jest wyższemu organom administracyjnym. W ten sposób organizacja administracji realizuje jednocześnie dwie podstawowe zasady: zasadę socjalistycznej demokracji — ponieważ władze administracyjne powoływane są przez ludność w drodze wyborów i za swoją działalność odpowiadają przed wyborcami oraz zasadę demokratycznego centralizmu, ponieważ niższe organa administracyjne podlegają organom wyższemu.

Komitet wykonawczy wykonuje swe zadania za pośrednictwem szeregu wydziałów. W zakresie administracji przemysłowej do zadań komitetów należy:

- opracowywanie rocznych planów budownictwa gospodarczego i przedstawianie ich do zatwierdzenia radom delegatów,
- opracowywanie na podstawie planów rocznych — planów kwartalnych i miesięcznych,
- kierowanie pracą i kontrola działalności podległych przedsiębiorstw i zatwierdzanie ich planów gospodarczych jak również czuwanie nad ich wykonaniem,
- zatwierdzanie cen na artykuły produkowane przez podległy przemysł, kontrolowanie jakości produkcji i terminowego wykonania zamówień,
- współdziałanie w realizacji planów przez przedsiębiorstwa i organizacje, które działają na terytorium okręgu, ale nie podlegają władzom miejscowym,
- nadawanie kierunku i kontrolowanie działalności spółdzielni,
- popieranie wysokogatunkowej produkcji z miejscowych surowców przede wszystkim artykułów pier-

wszej potrzeby, w szczególności materiałów budowlanych oraz popieranie budowy nowych zakładów produkcyjnych, zaspakajających potrzeby miejscowej ludności,

h) ochrona państwowej spółdzielczej i prywatnej własności oraz praw i interesów zakładów, przedsiębiorstw i organizacji.

Specjalnie ważne zadania wypełniają Komitety wykonawcze, jeśli chodzi o zapewnienie wykonania planów obrotu towarowego w miastach, w osiedlach pracowniczych jak również w innych osiedlach na terenie okręgu. Komitety zobowiązane są dbać o to, aby towary przeznaczone dla wsi, na wieś rzeczywiście dotarły. Wreszcie do komitetów należy ustalenie prawidłowej sieci handlowej i zakładów żywienia, organizacja rynków zbytu dla kolchozów, określanie porządku i czasu pracy, ustalanie wysokości opłat za pomieszczenia targowe, składowanie itp.

J. M.

Demokratyczny Przegląd Prawniczy

Nr 1 Styczeń 1950.

GUSTAW AUSCALER, wiceprokurator S. A.

Dekret o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

Coraz częstsze stosowanie przez obóz imperialistyczny metod walki zamaskowanej, coraz częstsze próby uprawiania szpiegostwa, rozbijania ruchu rewolucyjnego od wewnątrz, stosowania sabotażu i prowokacji wywo-

łały potrzebę zwiększenia czujności i wydania specjalnych przepisów celem zapobieżenia przenikaniu informacji, które mogłyby być wykorzystane przez wrogów zewnętrznych i wewnętrznych. Treść pojęcia „tajemnica państwowa” powinna być interpretowana bardzo szeroko. O tym co jest tajemnicą państwową rozstrzygać musi normalne rozumienie ważnego interesu państwa. W każdym razie za tajemnicę uznać trzeba wszelkie wiadomości wojskowe, ekonomiczne, dotyczące służby dyplomatycznej, konsularnej administracji itd. oraz wiadomości o wynalazkach i odkryciach. Różnica między tajemnicą państwową a tajemnicą służbową, której naruszenie jest zagrożone znacznie niższymi sankcjami polega na tym, że w pierwszym wypadku chodzi o ważne interesy państwa, gospodarcze i polityczne, w drugim zaś tylko o dobro służby. Ponieważ jednak dobra państwa i dobra służby nie można sobie nawzajem przeciwstawiać, ponieważ dobro służby jest również dobrem państwa, przeto różnica między pojęciem tajemnicy państwowej i tajemnicy służbowej nie jest jakościowa a tylko ilościowa. W przypadku tajemnicy służbowej chodzi o mniej ważne interesy państwa. To rozróżnienie znalazło swój wyraz nie tylko w zróżniczkowaniu sankcji karnej ale także i w innych przepisach. Tak więc np. podczas gdy już samo przechowywanie przez osobę nieuprawnioną dokumentu dotyczącego tajemnicy państwowej jest zagrożone karą, to przechowywanie dokumentu dotyczącego tajemnicy służbowej mogłoby skutkować tylko wdrożeniem postępowania dyscyplinarnego.

J. M.

Komunikat

Polskie Wydawnictwa Gospodarcze podają do wiadomości wszystkich prenumeratorów dwutygodnika „Życie Gospodarcze”, że „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”, dołączany dotychczas jako dodatek do „Życia Gospodarczego”, począwszy od kwietnia br. ukazywać się będzie raz w miesiącu (15 każdego miesiąca) jako odrębne czasopismo w objętości 24 stron.

Prenumerata tego miesięcznika wynosi zł 75 miesięcznie, zł 225 kwartalnie i zł 900 rocznie.

W celu utrzymania ciągłości wysyłki „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” — prosimy o wcześniejsze zgłaszanie prenumeraty na załączonym zamówieniu.

Administracja

„Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego”

Wzór zamówienia

Do

Administracji

„Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego”

W a r s z a w a

ul. Foksal nr 15

Niniejszym zgłaszamy prenumeratę..... egzemplarza (y) miesięcznika „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” od nr.....

Należność za prenumeratę uregulujemy po otrzymaniu rachunku.

Egzemplarz (e) prosimy wysyłać pod adresem:

Podpis i stempel

Wydawca: „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE”, Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione. — Komitet Redakcyjny: Aleksander Hermelin, Eugeniusz Jabłoński, Antoni Librowicz, Paweł Łaski, Jerzy Mayzel, Czesław Przymusiński, Zbigniew Rzepka. — Redaktor: Czesław Przymusiński. — Adres Administracji: Katowice, ul. 3-go Maja 23 — Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4, m. 2, tel. 8-12-19 — Redaktor przyjmuje od 17-ej do 18-ej. Prenumerata wynosi: rocznie zł 900, półrocznie zł 450, kwartalnie zł 225. Pojedynczy egzemplarz zł 75. — Prenumeratorzy „Życia Gospodarczego” otrzymują „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” bez dopłaty. — PKZG Oddz. 2, Katowice, Batorego 4. — Nr zam. 409 — 10. III. 50 — R-1-10593 — 12000